

ΠΑΝΕΠΙΣΤΗΜΙΟ ΘΕΣΣΑΛΙΑΣ

ΠΟΛΥΤΕΧΝΙΚΗ ΣΧΟΛΗ
ΤΜΗΜΑ ΜΗΧΑΝΙΚΩΝ ΧΩΡΟΤΑΞΙΑΣ ΠΟΛΕΟΔΟΜΙΑΣ &
ΠΕΡΙΦΕΡΕΙΑΚΗΣ ΑΝΑΠΤΥΞΗΣ

Διατμηματικό

Πρόγραμμα Μεταπτυχιακών Σπουδών

«ΣΧΕΔΙΑΣΜΟΣ ΚΑΙ ΑΝΑΠΤΥΞΗ ΤΟΥΡΙΣΜΟΥ & ΠΟΛΙΤΙΣΜΟΥ»

ΔΙΠΛΩΜΑΤΙΚΗ ΕΡΓΑΣΙΑ

Ικαρία¹: το θαύμα και το τραύμα. Ανατροπές στον τρόπο ζωής των κατοίκων. Brand name σε κρίση - θετικές και αρνητικές επιπτώσεις.

ΕΠΙΒΛΕΠΩΝ ΚΑΘΗΓΗΤΗΣ: ΘΕΟΔΩΡΟΣ ΜΕΤΑΞΑΣ

Επίκουρος Καθηγητής «Οικονομικής Ανάπτυξης», ΤΟΕ

ΑΝΝΑ-ΣΟΦΙΑ ΚΩΝΣΤΑΝΤΙΝΟΥ ΣΑΦΟΥ

ΒΟΛΟΣ 2018

---

¹ Ικαρία, Ικαριά, Νικαριά - Ικαριώτης, Καριώτης, Καριωτίνα- ικαριώτικο, καριώτικο κλπ.

Η παρούσα Μεταπτυχιακή Διπλωματική Εργασία εκπονήθηκε από εμένα την ίδια, αντιπροσωπεύει τις προσωπικές μου απόψεις και παρακάτω αναφέρονται όλες οι πηγές από τις οποίες έγινε χρήση δεδομένων, ιδεών, φράσεων ή και μοναδικών λέξεων, είτε όπως ήταν στο κείμενο αυτούσια, είτε σε περίληψη, είτε παραφρασμένα είτε μέρος αυτών.

Ιανουάριος 2018

Άννα Σοφία Σαφού

(Υπογραφή)

Στην Ικαρία, εκεί που αναπαύονται ο γιατροκόστας και η μπουκιού
οι γονείς μου

Η υστάτη λύση για να βγούμε απ' όλο αυτό, θα είναι η επαρχία.
Αρκεί να τη ζωντανέψουν.
Τζίμης Πανούσης 2014

ΠΕΡΙΕΧΟΜΕΝΑ

ΚΕΦΑΛΑΙΟ 1^ο

ΕΙΣΑΓΩΓΗ.....ΣΕΛ12

ΚΕΦΑΛΑΙΟ 2^ο

ΘΕΩΡΗΤΙΚΟ ΠΛΑΙΣΙΟ – ΕΠΙΣΚΟΠΗΣΗ ΒΙΒΛΙΟΓΡΑΦΙΑΣ

2.1 Η ΤΑΥΤΟΤΗΤΑ ΕΝΟΣ ΤΟΠΟΥ.....ΣΕΛ15

2.2 Η ΕΠΩΝΥΜΙΑ ΤΟΥ ΤΟΠΟΥ ΣΕΛ18

2.3 ΠΙΣΤΟΙ ΕΠΙΣΚΕΠΤΕΣ ΣΕΛ20

2.4 Η ΤΑΥΤΟΤΗΤΑ ΤΟΥ ΤΟΠΟΥ ΜΕΣΩ ΤΗΣ ΕΠΙΚΟΙΝΩΝΙΑΣ WOM ΣΕΛ21

ΚΕΦΑΛΑΙΟ 3^ο ΠΡΟΗΓΟΥΜΕΝΕΣ ΕΡΕΥΝΕΣ ΠΟΥ ΜΕΛΕΤΟΥΝ ΤΑ ΚΙΝΗΤΡΑ ΤΩΝ ΤΟΥΡΙΣΤΩΝ

3.1 Η ΦΥΣΗ ΩΣ ΚΙΝΗΤΡΟ ΣΕΛ26

3.2 Ο ΠΟΛΙΤΙΣΜΟΣ ΩΣ ΤΟΥΡΙΣΤΙΚΟ ΚΙΝΗΤΡΟ ΣΕΛ29

ΚΕΦΑΛΑΙΟ 4^ο ΜΕΛΕΤΗ ΠΕΡΙΠΤΩΣΗΣ

<u>4.1 Η ΙΚΑΡΙΑ – ΠΑΡΟΥΣΙΑΣΗ ΤΟΥ ΤΟΥΡΙΣΤΙΚΟΥ ΠΡΟΟΡΙΣΜΟΥ</u>	ΣΕΛ31
<u>4.2 Ο ΜΥΘΟΣ</u>	ΣΕΛ31
<u>4.3 ΓΕΩΜΟΡΦΟΛΟΓΙΑ</u>	ΣΕΛ33
<u>4.4 Η ΦΥΣΗ ΤΗΣ ΙΚΑΡΙΑΣ</u>	ΣΕΛ34
<i>4.4.1 Η ΦΥΣΗ ΤΗΣ ΙΚΑΡΙΑΣ ΜΕΣΑ ΑΠΟ ΤΗΝ ΙΣΤΟΡΙΚΗ ΚΑΤΑΓΡΑΦΗ</i>	ΣΕΛ37
<u>4.5 Ο ΤΡΟΠΟΣ ΖΩΗΣ ΚΑΙ Η ΑΛΛΗΛΕΓΓΥΗ ΤΩΝ ΚΑΤΟΙΚΩΝ</u> <u>ΜΕΣΑ ΑΠΟ ΙΣΤΟΡΙΚΑ ΣΤΙΓΜΙΟΤΥΠΑ</u>	ΣΕΛ38
<i>4.5.1 ΓΕΝΙΚΑ</i>	ΣΕΛ38
<i>4.5.2. ΠΕΡΙΟΔΟΣ ΠΕΙΡΑΤΕΙΑΣ ΚΑΙ ΤΟΥΡΚΟΚΡΑΤΙΑΣ</i>	ΣΕΛ39
<i>4.5.3 ΟΙ ΠΡΩΤΟΙ ΤΟΥΡΙΣΤΕΣ</i>	ΣΕΛ41
<i>4.5.4 Η ΠΕΡΙΟΔΟΣ ΤΗΣ ΕΞΟΡΙΑΣ</i>	ΣΕΛ42
<u>4.6 ΙΑΜΑΤΙΚΕΣ ΠΗΓΕΣ</u>	ΣΕΛ44
<u>4.7 ΙΚΑΡΙΩΤΙΚΟΣ ΧΟΡΟΣ – ΠΑΝΗΓΥΡΙΑ</u>	ΣΕΛ46
<i>4.7.1. ΙΚΑΡΙΩΤΙΚΟΣ ΧΟΡΟΣ</i>	ΣΕΛ46
<i>4.7.2 ΙΚΑΡΙΩΤΙΚΑ ΠΑΝΗΓΥΡΙΑ</i>	ΣΕΛ48
<u>4.8.ΤΟ ΙΚΑΡΙΩΤΙΚΟ ΚΡΑΣΙ ΚΑΙ Η ΝΤΟΠΙΑ ΚΟΥΖΙΝΑ</u>	ΣΕΛ51
<i>4.8.1 ΙΣΤΟΡΙΚΑ ΣΤΟΙΧΕΙΑ ΓΙΑ ΤΟ ΙΚΑΡΙΩΤΙΚΟ ΚΡΑΣΙ</i>	ΣΕΛ55
<u>4.9. Η ΜΑΚΡΟΖΩΙΑ στην Ικαρία ΚΑΙ Η ΕΝΤΑΞΗ ΤΗΣ ΣΤΙΣ</u> <u>ΜΠΛΕ ΖΩΝΕΣ (BLUE ZONES)</u>	ΣΕΛ57
<i>4.9.1 ΑΡΘΡΟΓΡΑΦΙΑ ΑΠΟ ΤΟ ΞΕΝΟ ΤΥΠΟ ΓΙΑ ΤΗΝ ΜΑΚΡΟΖΩΙΑ</i> <i>ΤΗΣ ΙΚΑΡΙΑΣ</i>	ΣΕΛ64

ΚΕΦΑΛΑΙΟ 5^ο ΣΚΟΠΟΣ – ΕΡΕΥΝΗΤΙΚΟ ΕΡΩΤΗΜΑ – ΜΕΘΟΔΟΛΟΓΙΑ

<u>5.1 ΣΚΟΠΟΣ</u>	ΣΕΛ66
<u>5.2. ΕΡΕΥΝΗΤΙΚΟ ΕΡΩΤΗΜΑ</u>	ΣΕΛ67
<u>5.3 ΜΕΘΟΔΟΛΟΓΙΑ – ΈΡΕΥΝΑ</u>	ΣΕΛ67
<i>5.3.1.Η ΜΕΘΟΔΟΛΟΓΙΚΗ ΠΡΟΣΕΓΓΙΣΗ</i>	ΣΕΛ68
<u>5.4 ΠΟΣΟΤΙΚΗ ΚΑΙ ΠΟΙΟΤΙΚΗ ΕΡΕΥΝΑ</u>	ΣΕΛ69
<i>5.4.1 ΤΑ ΕΡΓΑΛΕΙΑ</i>	ΣΕΛ69
<i>5.4.1.1 ΤΑ ΕΡΩΤΗΜΑΤΟΛΟΓΙΑ</i>	ΣΕΛ70

<u>5.4.1.2 ΕΠΕΞΕΡΓΑΣΙΑ ΔΕΛΟΜΕΝΩΝ</u>	ΣΕΛ71
5.4.2 ΟΙ ΣΥΝΕΝΤΕΥΞΕΙΣ.....	ΣΕΛ72

ΚΕΦΑΛΑΙΟ 6^ο ΑΠΟΤΕΛΕΣΜΑΤΑ ΤΗΣ ΕΡΕΥΝΑΣ

<u>6.1 ΔΗΜΟΓΡΑΦΙΚΑ ΣΤΟΙΧΕΙΑ (N 337)</u>	ΣΕΛ75
<i>6.1.1 ΓΡΑΦΗΜΑ 1. ΚΑΤΑΝΟΜΗ ΣΥΜΜΕΤΕΧΟΝΤΩΝ ΣΤΗΝ ΕΡΕΥΝΑ ΑΝΑΛΟΓΑ ΜΕ ΤΟ ΦΥΛΟ</i>	ΣΕΛ75
<i>6.1.2. ΓΡΑΦΗΜΑ 2. ΚΑΤΑΝΟΜΗ ΗΛΙΚΙΑΚΩΝ ΟΜΑΔΩΝ</i>	ΣΕΛ75
<i>6.1.3. ΓΡΑΦΗΜΑ 3. ΟΙΚΟΓΕΝΕΙΑΚΗ ΚΑΤΑΣΤΑΣΗ</i>	ΣΕΛ76
<i>6.1.4. ΓΡΑΦΗΜΑ 4. ΟΙΚΟΓΕΝΕΙΑΚΟ ΕΙΣΟΔΗΜΑ</i>	ΣΕΛ77
<i>6.1.5. ΓΡΑΦΗΜΑ 5. ΕΠΙΠΕΔΟ ΕΚΠΑΙΔΕΥΣΗΣ</i>	ΣΕΛ78
<i>6.1.6 ΓΡΑΦΗΜΑ 6. ΕΡΓΑΣΙΑ</i>	ΣΕΛ79
<i>6.1.7. ΓΡΑΦΗΜΑ 7. ΚΑΤΑΓΩΓΗ</i>	ΣΕΛ80
<i>6.1.8. ΓΡΑΦΗΜΑ 8. ΠΙΣΤΟΙ ΕΠΙΣΚΕΠΤΕΣ</i>	ΣΕΛ81
<u>6.2 ΑΠΟΤΕΛΕΣΜΑΤΑ ΑΠΟ ΤΑ ΕΡΩΤΗΜΑΤΟΛΟΓΙΑ</u>	ΣΕΛ81
<i>6.2.1 ΠΕΡΙΓΡΑΦΙΚΗ ΣΤΑΤΙΣΤΙΚΗ ΣΥΧΝΟΤΗΤΩΝ ΕΡΩΤΗΜΑΤΟΛΟΓΙΟΥ ΓΙΑ ΤΗΝ ΙΚΑΡΙΑ</i>	ΣΕΛ82
<i>6.2.2 ΑΝΑΛΥΣΕΙΣ ΤΥΠΙΚΩΝ ΑΠΟΚΛΙΣΕΩΝ & ΜΕΣΩΝ ΟΡΩΝ</i>	ΣΕΛ90
<u>6.2.2.1 ΟΜΑΔΑ ΕΡΩΤΗΣΕΩΝ ΑΧ1 – ΑΧ8. ΑΝΑΛΥΣΗ</u>	ΣΕΛ90
<i>6.2.2.1.1 πίνακας 6.1 ομάδας ερωτήσεων αχ1 – αχ8</i>	ΣΕΛ91
<i>6.2.2.1.2 γράφημα 9. τρόποι γνώσης για τον τουριστικό προορισμό Ικαρία</i>	ΣΕΛ92
<u>6.2.2.2 ΟΜΑΔΑ ΕΡΩΤΗΣΕΩΝ ΒΧ1 – ΒΧ17. ΑΝΑΛΥΣΗ</u>	ΣΕΛ93
<i>6.2.2.2.1 πίνακας 6.2 ομάδας ερωτήσεων βχ1 – βχ17</i>	ΣΕΛ94
<i>6.2.2.2.2 γράφημα 10. κίνητρα για το ταξίδι στην Ικαρία</i>	ΣΕΛ95
<u>6.2.2.3 ΟΜΑΔΕΣ ΕΡΩΤΗΣΕΩΝ C, D, E, F, G. ΑΝΑΛΥΣΗ</u>	ΣΕΛ96
<i>6.2.2.3.1 πίνακας 6.3 ομάδας ερωτήσεων c, d, e, f, g</i>	ΣΕΛ97
<u>6.2.2.4 ΟΜΑΔΕΣ ΕΡΩΤΗΣΕΩΝ Η, Ι, Κ,Λ,Μ,Ν. ΑΝΑΛΥΣΗ</u>	ΣΕΛ98
<i>6.2.2.4.1 πίνακας 6.4 ομάδας ερωτήσεων h, i, k,l,m,n</i>	ΣΕΛ99
<u>6.2.2.5 ΟΜΑΔΑ ΕΡΩΤΗΣΕΩΝ ΟΧ1 – ΟΧ17. ΑΝΑΛΥΣΗ</u>	ΣΕΛ100
<i>6.2.2.5.1 πίνακας 6.5 ομάδας ερωτήσεων ο (εικόνα–εντύπωση για την Ικαρία)</i>	ΣΕΛ101

6.2.2.5.2 γράφημα 11. εικόνα – εντύπωση για την Ικαρία	ΣΕΛ103
<u>6.2.2.6 ΟΜΑΔΑ ΕΡΩΤΗΣΕΩΝ Ρ. ΑΝΑΛΥΣΗ</u>	ΣΕΛ104
6.2.2.6.1 πίνακας 6.6 ομάδας ερωτήσεων ρ	ΣΕΛ105
6.2.2.6.2 γράφημα 12. ταμπέλες για την Ικαρία	ΣΕΛ106
ΚΕΦΑΛΑΙΟ 7^ο ΑΝΑΛΥΣΕΙΣ ΣΥΣΧΕΤΗΣΕΩΝ (PEARSON CORRELATION)	ΣΕΛ107
<u>7.1 ΑΝΑΛΥΣΗ ΣΥΣΧΕΤΙΣΕΩΝ ΚΙΝΗΤΡΟΥ Ξεκούραση και Χαλάρωση & ΕΝΤΥΠΩΣΗΣ - ΕΙΚΟΝΑΣ ΓΙΑ ΤΗΝ ΙΚΑΡΙΑ ΒΧ1 -Ο</u>	ΣΕΛ107
<u>7.2 ΑΝΑΛΥΣΗ ΣΥΣΧΕΤΙΣΕΩΝ ΚΙΝΗΤΡΟΥ ΦΥΣΗ & ΕΝΤΥΠΩΣΗΣ - ΕΙΚΟΝΑΣ ΓΙΑ ΤΗΝ ΙΚΑΡΙΑ ΒΧ2 -Ο</u>	ΣΕΛ108
<u>7.3 ΑΝΑΛΥΣΗ ΣΥΣΧΕΤΙΣΕΩΝ ΚΙΝΗΤΡΟΥ επιθυμίας για γνωριμία νέων φίλων και ανθρώπων & ΕΝΤΥΠΩΣΗΣ - ΕΙΚΟΝΑΣ ΓΙΑ ΤΗΝ ΙΚΑΡΙΑ ΒΧ3 -Ο</u>	ΣΕΛ109
<u>7.4. ΑΝΑΛΥΣΗ ΣΥΣΧΕΤΙΣΕΩΝ ΚΙΝΗΤΡΟΥ για Πολιτισμό – Ικαριώτικο Χορό και Πανηγύρια & της ΕΝΤΥΠΩΣΗΣ - ΕΙΚΟΝΑΣ ΓΙΑ ΤΗΝ ΙΚΑΡΙΑ ΒΧ4-Ο</u> ...	ΣΕΛ110
<u>7.5. ΑΝΑΛΥΣΗ ΣΥΣΧΕΤΙΣΕΩΝ ΚΙΝΗΤΡΟΥ της Υγείας και των Ιαματικών λουτρών & ΕΝΤΥΠΩΣΗΣ - ΕΙΚΟΝΑΣ ΓΙΑ ΤΗΝ ΙΚΑΡΙΑ ΒΧ5- Ο</u>	ΣΕΛ111
<u>7.6. ΑΝΑΛΥΣΗ ΣΥΣΧΕΤΙΣΕΩΝ ΚΙΝΗΤΡΟΥ της Επίσκεψης σε συγγενείς και φίλους & ΕΝΤΥΠΩΣΗΣ - ΕΙΚΟΝΑΣ ΓΙΑ ΤΗΝ ΙΚΑΡΙΑ ΒΧ6-Ο</u>	ΣΕΛ111
<u>7.7. ΑΝΑΛΥΣΗ ΣΥΣΧΕΤΙΣΕΩΝ ΚΙΝΗΤΡΟΥ της Επίσκεψης στον τόπο εξορίας συγγενούς & ΕΝΤΥΠΩΣΗΣ - ΕΙΚΟΝΑΣ ΓΙΑ ΤΗΝ ΙΚΑΡΙΑ ΒΧ7-Ο</u>	ΣΕΛ112
<u>7.8. ΑΝΑΛΥΣΗ ΣΥΣΧΕΤΙΣΕΩΝ ΚΙΝΗΤΡΟΥ Αθλητισμού - Περιπέτειας και αναψυχής & ΕΝΤΥΠΩΣΗΣ - ΕΙΚΟΝΑΣ ΓΙΑ ΤΗΝ ΙΚΑΡΙΑ ΒΧ8-Ο</u>	ΣΕΛ113
<u>7.9. ΑΝΑΛΥΣΗ ΣΥΣΧΕΤΙΣΕΩΝ ΚΙΝΗΤΡΟΥ για την Ντόπια κουζίνα και Ικαριώτικο κρασί & ΕΝΤΥΠΩΣΗΣ – ΕΙΚΟΝΑΣ ΓΙΑ ΤΗΝ ΙΚΑΡΙΑ ΒΧ9-Ο</u>	ΣΕΛ114
<u>7.10. ΑΝΑΛΥΣΗ ΣΥΣΧΕΤΙΣΕΩΝ ΚΙΝΗΤΡΟΥ Διασκέδαση & ΕΝΤΥΠΩΣΗΣ - ΕΙΚΟΝΑΣ ΓΙΑ ΤΗΝ ΙΚΑΡΙΑ ΒΧ10-Ο</u>	ΣΕΛ115
<u>7.11. ΑΝΑΛΥΣΗ ΣΥΣΧΕΤΙΣΕΩΝ ΚΙΝΗΤΡΟΥ για θρησκευτικούς λόγους & ΕΝΤΥΠΩΣΗΣ - ΕΙΚΟΝΑΣ ΓΙΑ ΤΗΝ ΙΚΑΡΙΑ ΒΧ11-Ο</u>	ΣΕΛ115
<u>7.12.ΑΝΑΛΥΣΗ ΣΥΣΧΕΤΙΣΕΩΝ ΚΙΝΗΤΡΟΥ (για την ιστορία& κουλτούρα) & ΕΝΤΥΠΩΣΗΣ - ΕΙΚΟΝΑΣ ΓΙΑ ΤΗΝ ΙΚΑΡΙΑ ΒΧ12-Ο</u>	ΣΕΛ116
<u>7.13 ΑΝΑΛΥΣΗ ΣΥΣΧΕΤΙΣΕΩΝ ΚΙΝΗΤΡΟΥ Επιχειρηματικοί λόγοι & ΕΝΤΥΠΩΣΗΣ - ΕΙΚΟΝΑΣ ΓΙΑ ΤΗΝ ΙΚΑΡΙΑ ΒΧ13-Ο</u>	ΣΕΛ117
<u>7.14 ΑΝΑΛΥΣΗ ΣΥΣΧΕΤΙΣΕΩΝ ΚΙΝΗΤΡΟΥ Συμμετοχή σε συνέδριο -σεμινάριο & ΕΝΤΥΠΩΣΗΣ - ΕΙΚΟΝΑΣ ΓΙΑ ΤΗΝ ΙΚΑΡΙΑ ΒΧ14-Ο</u>	ΣΕΛ118

<u>7.15 ΑΝΑΛΥΣΗ ΣΥΣΧΕΤΙΣΕΩΝ ΚΙΝΗΤΡΟΥ Να βιώσω ένα νέο ή διαφορετικό τρόπο ζωής & ΕΝΤΥΠΩΣΗΣ - ΕΙΚΟΝΑΣ ΓΙΑ ΤΗΝ ΙΚΑΡΙΑ ΒΧ15-Ο.....</u>	ΣΕΛ118
<u>7.16 ΑΝΑΛΥΣΗ ΣΥΣΧΕΤΙΣΕΩΝ ΚΙΝΗΤΡΟΥ Μείωση άγχους & ΕΝΤΥΠΩΣΗΣ - ΕΙΚΟΝΑΣ ΓΙΑ ΤΗΝ ΙΚΑΡΙΑ ΒΧ16-Ο.....</u>	ΣΕΛ119
<u>7.17. ΑΝΑΛΥΣΗ ΣΥΣΧΕΤΙΣΕΩΝ ΚΙΝΗΤΡΟΥ τα αξιοθέατα του νησιού & ΕΝΤΥΠΩΣΗΣ - ΕΙΚΟΝΑΣ ΓΙΑ ΤΗΝ ΙΚΑΡΙΑ ΒΧ17-Ο.....</u>	ΣΕΛ120

ΚΕΦΑΛΑΙΟ 8^ο ΟΙ ΣΥΝΕΝΤΕΥΞΕΙΣ

<u>8.1 ΓΙΑ ΤΗΝ ΦΥΣΗ & ΤΑ ΠΑΝΗΓΥΡΙΑ .....</u>	ΣΕΛ121
<i>8.1.1.ΕΙΣΑΓΩΓΙΚΑ.....</i>	ΣΕΛ121
<i>8.1.2 ΓΙΑ ΤΗΝ ΦΥΣΗ ΩΣ ΚΙΝΗΤΡΟ ΤΟΥ ΤΑΞΙΔΙΩΤΗ.....</i>	ΣΕΛ122
<i>8.1.3 ΓΙΑ ΤΙΣ ΕΣΩΤΕΡΙΚΕΣ ΣΥΓΚΟΙΝΩΝΙΕΣ ΚΑΙ ΤΟ ΑΠΟΤΥΠΩΜΑ ΣΤΗΝ ΦΥΣΗ .....</i>	ΣΕΛ123
<i>8.1.4 Ο ΑΡΝΗΤΙΚΟΣ ΑΝΤΙΚΤΥΠΟΣ ΣΤΟ ΦΥΣΙΚΟ ΠΕΡΙΒΑΛΛΟΝ ΑΠΟ ΤΗΝ ΣΤΡΕΒΛΗ ΑΣΚΗΣΗ ΤΗΣ ΚΤΗΝΟΤΡΟΦΙΑΣ ΚΑΙ Η ΣΥΝΔΕΣΗ ΜΕ ΤΑ ΠΑΝΗΓΥΡΙΑ .....</i>	ΣΕΛ124
<i>8.1.5 ΓΙΑ ΤΟΝ ΙΚΑΡΙΩΤΙΚΟ ΧΟΡΟ.....</i>	ΣΕΛ126
<i>8.1.6 ΟΙ ΑΝΤΙΘΕΤΟΙ ΙΣΧΥΡΙΣΜΟΙ.....</i>	ΣΕΛ126
<i>8.1.6.1 Η ΑΥΘΕΝΤΙΚΟΤΗΤΑ ΤΩΝ ΠΑΝΗΓΥΡΙΩΝ .....</i>	ΣΕΛ126
<i>8.1.6.2 ΤΑ ΠΑΝΗΓΥΡΙΑ ΧΑΝΟΥΝ ΤΗΝ ΑΥΘΕΝΤΙΚΟΤΗΤΑ ΤΟΥΣ .....</i>	ΣΕΛ127
<i>8.1.7. ΤΟ ΙΚΑΡΙΩΤΙΚΟ ΠΑΝΗΓΥΡΙ ΕΜΠΝΕΥΣΗ ΓΙΑ ΑΛΛΗΛΕΓΓΥΗ.....</i>	ΣΕΛ131
<u>8.2 ΓΙΑ ΤΗΝ ΝΤΟΠΙΑ ΚΟΥΖΙΝΑ + ΤΟ ΚΡΑΣΙ.....</u>	ΣΕΛ132
<i>8.2.1.ΓΙΑ ΤΗΝ ΜΑΚΡΟΖΩΙΑ .....</i>	ΣΕΛ134
<i>8.2.2.ΓΙΑ ΤΟΝ ΤΡΟΠΟ ΖΩΗΣ.....</i>	ΣΕΛ135
<i>8.2.3. ΓΙΑ ΤΗΝ ΙΚΑΡΙΑ ΩΣ ΤΟΠΟ ΥΠΟΔΟΧΗΣ ΕΞΟΡΙΣΤΩΝ .....</i>	ΣΕΛ137
<i>8.2.4.ΓΙΑ ΤΙΣ ΙΑΜΑΤΙΚΕΣ ΠΗΓΕΣ .....</i>	ΣΕΛ138
<u>8.3. ΤΑ ΔΙΑΦΟΡΑ ΠΡΟΦΙΛ ΤΩΝ ΕΠΙΣΚΕΠΤΩΝ + ΤΑ ΚΙΝΗΤΡΑ.....</u>	ΣΕΛ140
<i>8.3.1.ΓΙΑ ΤΟΝ ΑΡΝΗΤΙΚΟ ΑΝΤΙΚΤΥΠΟ ΤΟΥ ΤΟΥΡΙΣΜΟΥ.....</i>	ΣΕΛ141
<u>8.4. ΓΙΑ ΤΗΝ ΟΡΘΗ ΤΟΥΡΙΣΤΙΚΗ ΑΝΑΠΤΥΞΗ.....</u>	ΣΕΛ143
<i>8.4.1. ΔΙΑΠΙΣΤΩΣΕΙΣ.....</i>	ΣΕΛ143
<i>8.4.2 ΔΡΑΣΕΙΣ.....</i>	ΣΕΛ144
<i>8.4.3 ΠΡΟΤΑΣΕΙΣ.....</i>	ΣΕΛ146

ΚΕΦΑΛΑΙΟ 9^ο ΣΥΜΠΕΡΑΣΜΑΤΑ.....	ΣΕΛ150
---	---------------

ΠΑΡΑΡΤΗΜΑΤΑ

ΠΑΡΑΡΤΗΜΑ Α' ΧΑΡΤΕΣ.....	ΣΕΛ153
ΠΑΡΑΡΤΗΜΑ Β' ΦΩΤΟΓΡΑΦΙΕΣ.....	ΣΕΛ154
ΠΑΡΑΡΤΗΜΑ Γ' ΕΡΩΤΗΜΑΤΟΛΟΓΙΑ (στην Ελληνική & Αγγλική γλώσσα)	ΣΕΛ180
ΠΑΡΑΡΤΗΜΑ Δ'. Στοιχεία για την Τουριστική Κίνηση της Ικαρίας την περίοδο από Ιούλιο- Οκτώβριο 2017.....	ΣΕΛ192
Υπηρεσία Πολιτικής Αεροπορίας – Κίνηση επιβατών – αεροσκαφών από Ιούλιο- Οκτώβριο 2017 Στατιστικά Στοιχεία Λιμεναρχείου Αγίου Κηρύκου & Λιμενικού Σταθμού Ευδήλου	
ΕΛΛΗΝΙΚΗ ΒΙΒΛΙΟΓΡΑΦΙΑ.....	ΣΕΛ196
ΓΚΡΙΖΑ ΒΙΒΛΟΓΡΑΦΙΑ.....	ΣΕΛ197
ΞΕΝΟΓΛΩΣΣΗ ΒΙΒΛΙΟΓΡΑΦΙΑ.....	ΣΕΛ198
ΠΗΓΕΣ ΑΠΟ ΤΟ ΔΙΑΔΙΚΤΥΟ-ΔΙΚΤΥΟΓΡΑΦΙΑ ΓΙΑ ΤΗΝ ΜΑΚΡΟΖΩΙΑ	ΣΕΛ203
ΠΗΓΕΣ ΓΙΑ ΤΗΝ ΙΚΑΡΙΑ ΚΑΙ ΤΙΣ ΙΑΜΑΤΙΚΕΣ ΠΗΓΕΣ	ΣΕΛ205
ΑΛΛΕΣ ΠΗΓΕΣ & ΕΓΚΥΚΛΟΠΕΔΙΕΣ.....	ΣΕΛ206
ΑΝΑΦΟΡΕΣ ΠΗΓΩΝ ΓΙΑ ΤΙΣ ΦΩΤΟΓΡΑΦΙΕΣ.....	ΣΕΛ207
ΦΥΛΛΑΔΙΑ - ΠΡΟΣΠΕΚΤΟΥΣ -ΧΑΡΤΗΣ ΙΚΑΡΙΑΣ	
Ικαρία, ένας μύθος στο Αιγαίο (dimosikarias.gr) 8σελιδο ενημερωτικό φυλλάδιο	
Ικαρία, ένας μύθος στο Αιγαίο (dimosikarias.gr) τρίπτυχο ενημερωτικό φυλλάδιο	
ΘΕΡΜΑ ΙΚΑΡΙΑΣ Τόπος Υγείας για Διακοπές Υγείας 8σελιδο ενημερωτικό φυλλάδιο έκδοσης Τουριστικού Συλλόγου Λουτρόπολης Θερμών ‘‘Απόλλωνας’’.	
Τουριστικός Χάρτης Ικαρίας (visitIKARIA .gr)	

Περίληψη

Ο σκοπός αυτής της εργασίας, που περιλαμβάνει επιτόπια έρευνα με κύριο εργαλείο τα ερωτηματολόγια και τις συνεντεύξεις, έχει σκοπό να μελετήσει την Ικαρία ως τόπο διακοπών, επίσκεψης και διαμονής, την ικανοποίηση και αφοσίωσή των επισκεπτών από την εμπειρία της παραμονής τους στο νησί. Τη θέση της στον τουριστικό χάρτη, τις αναπτυξιακές προοπτικές της, των εναλλακτικών και ειδικών μορφών τουρισμού που προσφέρονται, και το όραμα της τοπικής κοινότητας απέναντι στην φήμη και τις πολλαπλές ταυτότητες, του νησιού που βρίσκεται στο βορειοανατολικό Αιγαίο και αποτέλεσε στο παρελθόν τόπο εξορίας λόγω του βραχώδους αφιλόξενου ανάγλυφου της. Θα ερευνηθεί η φέρουσα ικανότητα της Ικαρίας σε συνάρτηση με την μεταβαλλόμενη εικόνα της, από τόπο εκτόπισης πολιτικών εξόριστων, τόπο ιαματικών λουτρών, στο παρελθόν αποκλειστικά από την τρίτη ηλικία, σε τόπο αναζήτησης της μακροζωίας μέσω κατανόησης και προσέγγισης του τρόπου αντιμετώπισης της ζωής από τον ντόπιο πληθυσμό, στοιχεία που έχουν συμβάλει στην δημιουργία μιας ιδιαίτερης «επωνυμίας» του τόπου, που ολοένα προσελκύει περισσότερους επισκέπτες, που επιθυμούν να βιώσουν την Ικαριακή εμπειρία.

Λέξεις κλειδιά: Κίνητρα Τουριστών, Ταυτότητα Τόπου, Ικανοποίηση Επισκεπτών, Brand Name, Ικαρία, Τρόπος Ζωής, Μακροζωία

A way of life uprooted. A brand name at risk. IKARIA ISLAND in the maelstrom of change

Abstract

The purpose of this essay which includes field research utilizing questionnaires and interviews as primary tools, is to study Ikaria as a place to vacation, visit and live, the satisfaction and devotion of visitors from the experience of their stay on the island, its location on the tourist map, its developmental prospects, the out of the ordinary and distinctive forms of tourism offered, and the local community's vision of the island's reputation and multiple identities. The island which is located in the north Aegean Sea was in the past primarily known as a place of exile due to its rocky, inhospitable terrain. We will investigate the capacities of Ikaria in relation to its changing image, from a place of displacement of political exiles ,and a place of hot spa baths, in the past used exclusively by the elderly, to a place of searching for longevity through understanding the way the native population approaches and deals with life - all elements which have contributed to the creation of a unique identity for the island, which is increasingly attracting more visitors who wish to fully understand and come into contact with the Ikarian experience.

Keywords: Tourist Motivation, Place identity, Visitor Satisfaction, Brand Name, Ikaria, Way of life, Longevity.

Ευχαριστίες :

Το έγκλημα ήταν διαρκές και με συμμετοχή. Ευχαριστώ από καρδιάς: Την ηθική αυτουργό Δήμητρα Γιατράκου. Τους συνεργούς μου Γιώργο και Πέτρο Σαφό, Την Μαρία Μπαρέλη – Γαγλία, Την Αναστασία Μαούνη, Τις Αθηνά Μιάμη, Μάγδα Ζαχαρίου, Λήδα Δαμοράκη και Κωνσταντίνα Μουλά, Την Καλλιόπη Κουτσούτη, Τον Νίκο Πολίτη. Τον Irfan Muhammad. Τον Νικολό Βογιαζίδη. Τον Μάρκο Ολλανδέζο.

Αυτή η διπλωματική εργασία δεν θα μπορούσε να ολοκληρωθεί στην ώρα της, εάν οι πολύτιμοι συνεργοί μου δεν με βοηθούσαν, ώστε να διαχειριστούμε σωστά τον ‘Ίκαριακό χρόνο’ προκειμένου να διανεμηθούν και συλλεχθούν όσο περισσότερα ερωτηματολόγια ήταν δυνατόν, μέσα στο περιορισμένο χρονικό διάστημα των θερινών διακοπών του 2017 από τα διαφορετικά σημεία του νησιού. Αυτοί είναι οι: Πάλα Ζαχαρίου, Εύον Πλακίδας, Μαρία Κράτσα, Σεμέλη Σαφού, Μαρίνα Μουλά, Ελπίδα Μαργαρίτη, Νίκος Καιζέρης, Ηλίας Μουλάς. Τους υπερευχαριστώ.

Τέλος, θα ήθελα να ευχαριστήσω ιδιαίτερα και θερμά τον συναυτουργό ώστε να τελεσφορήσει αυτή η προσπάθεια, κ. Θεόδωρο Μεταξά, επιβλέποντα καθηγητή μου, για την εμπιστοσύνη που μου έδειξε, για τους νέους ‘γνωστικούς δρόμους’ που μου υπέδειξε, την στενή συνεργασία, ενίσχυση και παρότρυνση καθ όλη την διάρκεια της διπλωματικής από την πρώτη κιόλας ημέρα του σταδίου της έρευνας.

Ήμουν τυχερή...

ΚΕΦΑΛΑΙΟ 1ο**ΕΙΣΑΓΩΓΗ**

Ταξιδεύοντας, τα άτομα αποδρούν προκειμένου να αντιμετωπίσουν νέους ανθρώπους, μέρη και εμπειρίες. Για να «ξεφύγουν» από το περιβάλλον της ρουτίνας και "αναζητούν" επιλογές αναψυχής και ευκαιρίες επομένως και τις εσωτερικές κινητήριες δυνάμεις (τους) ως τουρίστες (Mannell and Iso-Ahola, 1987)

Η ταυτότητα ενός τόπου, αναγνωρίζεται από την στοίχιση πολλών παραγόντων και ιδιαίτερων χαρακτηριστικών που αλληλεπιδρούν μεταξύ τους με καταλύτη το φυσικό περιβάλλον, που είναι αυτό που τελικά προσδίδει στον τόπο την ιδιαιτερότητα του. Οι συμπεριφορές των ντόπιων προσδίδουν χαρακτηριστική ταυτότητα στον τόπο, όμως το φυσικό περιβάλλον θα μπορούσε να προσομοιαστεί ως «σκηνή» όπου διαδραματίζεται το έργο του τόπου και η επιτυχία του βασίζεται εκτός από το ίδιο το σκηνικό περιβάλλον, στις 'ερμηνευτικές' δεξιότητες των εμπλεκομένων. Το destination branding δηλαδή η **σήμανση προορισμού** αποτελεί την πρώτη εικόνα ή και αντίδραση που έχουμε, όταν ακούμε το όνομα ενός τουριστικού προορισμού. Θα μπορούσε να θεωρηθεί ένα πλέγμα που απαρτίζεται από την κουλτούρα των ανθρώπων που αυτή μπορεί να είναι πολιτισμική, γαστρονομική, μουσική, κλπ, τις συμπεριφορές τους, τις παραδόσεις, ιστορία, και εικόνες από το φυσικό περιβάλλον. Είναι ένα παρακλάδι του branding, ενός ευρύτερου τομέα που ασχολείται με τις σημάσεις ή ταμπέλες προϊόντων, εταιριών, τόπων κλπ.

Πολλοί τόποι έχουν κοινά χαρακτηριστικά και ιδιαίτερα όταν βρίσκονται σε γεωγραφική εγγύτητα αλλά πάντα υπάρχει ένα ή περισσότερα χαρακτηριστικά τόσο μοναδικά που, αλληλεπιδρώντας μεταξύ τους και με τα υπόλοιπα, είναι ικανά να διαφοροποιήσουν τον τόπο/ πόλη ή και νησί από τ' άλλα. Αυτό το χαρακτηριστικό μπορεί να απαντάται στην γαστρονομία, στην μουσική, στον χορό, στο φυσικό τοπίο και τα υλικά του, στην αρχιτεκτονική, στις ανθρώπινες συμπεριφορές. Τα κίνητρα επίσκεψης σε ένα τουριστικό προορισμό αλλά και η ικανοποίηση των επισκεπτών από αυτόν τον προορισμό, έχουν απασχολήσει αρκετές δεκάδες ερευνητών με αντίστοιχες δημοσιευμένες εργασίες και άρθρα και αποτέλεσαν «ελατήριο» για την συγγραφή της παρούσας εργασίας.

Η εργασία ισχυρίζεται ότι η Ικαρία έχει αποκτήσει ένα ισχυρό σήμα μάρκας - “brand name”, που κτίστηκε κυρίως από τον τρόπο ζωής των κατοίκων της, ισχυροποιήθηκε εντός της ελληνικής επικράτειας από την δεκαετία του 1990, αρχικά με την μέθοδο του “word of mouth” δηλαδή της από στόμα σε στόμα διαφήμισης της, και τα τελευταία 10 χρόνια, από το 2008, το όνομα της, ξαφνικά ακούστηκε «ηχηρά» όχι μόνον στην Ελλάδα αλλά και σε αρκετές χώρες του αναπτυγμένου κόσμου λόγω της φημολογούμενης μακροζωίας των κατοίκων της, αποτέλεσμα του τρόπου με τον οποίο ζουν, που δεν είναι άλλος παρά λιτός κι απλός με χαρακτηριστική τη διαφορετική διαχείριση του χρόνου, από αυτήν που ο μέσος πολίτης έχει συνηθίσει. Η θέση της Ικαρίας στον παγκόσμιο χάρτη ανάμεσα σε άλλες τέσσερις τοποθεσίες που ονομάστηκαν «μπλε ζώνες» από τον ερευνητή - δημογράφο Michel Poulain στο Estonian Institute for Population Studies, Tallinn University Poulain, M., Herm, A. and Pes, G. (2014) ήταν η αφορμή ώστε να την επισκεφθούν αποστολές και τηλεοπτικά συνεργεία από δεκάδες έγκριτα Μέσα Μαζικής Ενημέρωσης που έκαναν εκτενή αφιερώματα και εκπομπές. Ο όρος των Μπλε Ζωνών επικοινωνήθηκε μέσα από αποστολές και αφιερώματα από τον συνεργάτη του περιοδικού National Geographic Dan Buettner και όλες αναφέρονται στην μακροζωία των κατοίκων τους. Για την Ικαρία, τον τρόπο ζωής των κατοίκων της και τη μακροζωία τους, έχουν γίνει, και συνεχίζονται να γίνονται, αφιερώματα από έγκριτα περιοδικά και εφημερίδες της Ευρώπης Αμερικής, Καναδά, Αυστραλίας με πρώτη την εγκυρότερη ίσως εφημερίδα του κόσμου, τους New York Times, ακολουθώντας η Washington Post, Usa Today κλπ που εκτενέστερα θα παρουσιαστούν σε επόμενο κεφάλαιο. Όπως είναι αντιληπτό όλη αυτή η δημοσιότητα έχει ταράξει τα νερά του νησιού και οι κάτοικοι προσπαθούν να επαναπροσδιορίσουν την στάση τους, με άλλους να καλωσορίζουν με ενθουσιασμό την δημοσιότητα του νησιού τους, άλλοι να είναι αρνητικοί και επιφυλακτικοί, και άλλοι να κρούουν τον κώδωνα του κινδύνου για επικείμενη αλλοίωση της φυσιογνωμίας, εικόνας και συνακόλουθα ταυτότητας του νησιού και άλλοι πιο αισιόδοξοι, πιστεύουν ότι η λελογισμένη τουριστική διαχείριση μπορεί να κάνει την Ικαρία σε έναν από τους δημοφιλείς αλλά ταυτόχρονα χαμηλού προφίλ προορισμούς στην χώρα μας.

Αυτή η εργασία θα αναζητήσει τους τρόπους με τους οποίους οι τουρίστες ανακάλυψαν αυτόν τον προορισμό, και θα επικεντρωθεί κατά κύριο λόγο στα κίνητρα τους να επισκεφθούν την Ικαρία σε συσχετισμό με την εντύπωση και εικόνα που αυτοί

αποκόμισαν μετά την επίσκεψη τους, αλλά και την ταμπέλλα που θα έβαζαν χαρακτηρίζοντας το νησί.

ΚΕΦΑΛΑΙΟ 2^ο

ΘΕΩΡΗΤΙΚΟ ΠΛΑΙΣΙΟ – ΕΠΙΣΚΟΠΗΣΗ ΒΙΒΛΙΟΓΡΑΦΙΑΣ

2.1 Η ΤΑΥΤΟΤΗΤΑ ΕΝΟΣ ΤΟΠΟΥ

Η επιλογή του προορισμού διακοπών, είναι ένας σημαντικός δείκτης του τρόπου ζωής για τους σημερινούς καταναλωτές, και οι τόποι όπου επιλέγουν να περάσουν τον συμπεριεσμένο χρόνο τους, και να ξοδέψουν το εισόδημα που κέρδισαν δύσκολα, πρέπει να έχουν όλο και περισσότερο συναισθηματικό ενδιαφέρον, υψηλή αναγνωσιμότητα στον κοινωνικό περίγυρο, πόσο μάλλον κι αν ο τόπος έχει επιλεγεί και από διάσημους. Ο Παγκόσμιος Οργανισμός Τουρισμού υποστηρίζει αυτή την άποψη, υποδεικνύοντας ότι ο εικοστός πρώτος αιώνας θα δει την ανάδυση των τουριστικών προορισμών ως μία μοδάτη νοοτροπία. Πράγματι, οι προορισμοί, ως σύμβολα του στυλ, μπορούν να προσφέρουν παρόμοια οφέλη για τους καταναλωτές και στα επώνυμα είδη συνυφασμένα με το έντονο life style. Το ταξίδι για αναψυχή διαπερνά ολοένα και περισσότερο τον λόγο της καθημερινής ζωής, αλλά παραμένει πάντα μια εξαιρετικά εμπειριστατωμένη εμπειρία, εκτενώς προγραμματισμένη, αναμενόμενη και βαθιά χαραγμένη στην μνήμη μας. Την ίδια στιγμή που αξιοποιείται η συναισθηματική δύναμη του ταξιδιού ως «εμπειρία», οι επώνυμοι προορισμοί αρχίζουν να ξεπερνούν την τουριστική βιομηχανία. (Morgan, Pritchard and Pride, 2002)

Επ' ευκαιρία της μελέτης της Ικαρίας ως τουριστικός προορισμός, των διαφορετικών ταυτοτήτων της και της εικόνας που έχουν οι επισκέπτες της, αυτή η εργασία θα μελετήσει αρχικά την ταυτότητα ενός τόπου, είτε είναι χωριό, πόλη, περιφέρεια όπως έχει διατυπωθεί από πολλούς ερευνητές διαφορετικών επιστημονικών πεδίων. Η Ταυτότητα των πόλεων / περιφερειών αφορά κυρίως το ιστορικό παρελθόν τους και στις ιδιαιτερότητες που παραδοσιακά τις χαρακτηρίζουν. Η σχέση μεταξύ της εικόνας του τόπου, και της ταυτότητας του τόπου, θα μπορούσε να συνοψιστεί ως εξής: η ταυτότητα του τόπου αφορά αυτά τα διακριτικά χαρακτηριστικά που ιστορικά περισσότερο ή λιγότερο προσδίδουν στον τόπο ένα χαρακτήρα. Το πιο σημαντικό είναι, αν αυτός ο χαρακτήρας είναι ισχυρός ή αδύναμος

(Δέφνερ και Μεταξάς, 2010) στο Towards Effective Place Brand Management - Branding European Cities and Regions. Δύο άλλοι ερευνητές, οι Twigger-Ross και Uzzell (1996) υποστήριξαν ότι οι πόλεις/περιφέρειες όπως και οι άνθρωποι, έχουν χαρακτήρα και ιδιαιτερότητες. Οι Pritchard και Morgan (2000) υποστήριξαν ότι οι

απεικονίσεις της τουριστικής ζήτησης που χρησιμοποιούνται στο μάρκετινγκ προορισμών, δεν είναι απλές χωρίς αξία εκφράσεις, για την ταυτότητα ενός τόπου, αλλά αντιθέτως αποτελούν σύνθεση των ιστορικών, κοινωνικών, οικονομικών και πολιτικών διεργασιών που λαμβάνουν χώρα στο περιβάλλον των τόπων.

Η ταυτότητα του τόπου είναι ταυτόχρονα και ‘αυτό’ που είναι «εκεί έξω» αλλά και πώς ‘αυτό’ γίνεται αντιληπτό, ως μια αδιαίρετη έννοια. Η εικόνα ενός τόπου (ή η συλλογική μορφή των νοητικών αντιλήψεων του τόπου) γίνεται αναπόσπαστο τμήμα της ταυτότητας του τόπου και δεν μπορεί να αντιπαρατίθεται σε αυτό. (Kavaratzis and Kalandides, 2015)

Ο Σαπουνάκης (2016) αναφέρει ότι ταυτότητα ενός τόπου συγκροτείται από το σύνολο των ενεργητικών (θετικών και αρνητικών) ατομικών ή συλλογικών εντυπώσεων, απόψεων και συναισθημάτων για τον τόπο αυτό.

Στην εργασία των Rob Hallak, Guy Assaker, and Craig Lee (2015) με τίτλο Απόδοση/εκτέλεση του επιχειρηματικού τουρισμού: Οι Επιδράσεις της Ταυτότητας του Τόπου, της Αυτο-Αποτελεσματικότητας, και του Φύλου που πραγματοποίησαν σχετική με το αντικείμενο, έρευνα διαβάζουμε ότι *Η ταυτότητα ενός τόπου επηρεάζει την προσωπική ταυτότητα ενός ατόμου σε ότι αφορά την επίδραση της, και σύμφωνα με τις τέσσερις αρχές της ταυτότητας που προσδιορίζονται στη θεωρία της διαδικασίας ταυτότητας του Breakwell (1986, 1992)*. Αυτές οι αρχές της ταυτότητας περιλαμβάνουν την αυτοεκτίμηση, την διάκριση, τη συνέχεια, και την αυτο-αποτελεσματικότητα (Twigger-Ross και Uzzell 1996).

Μέσω της ταυτότητας, το περιβάλλον είναι σαφέστερα αναγνωρίσιμο και διαφοροποιημένο από ένα άλλο, ώστε να μπορεί να προσελκύσει περισσότερους τουρίστες που επισκέπτονται ένα τόπο. Αναφορικά με την Αρχή της Διακριτικότητας διαβάζουμε ότι τα στοιχεία που ενσωματώνουν τον διακριτικό χαρακτήρα είναι η μοναδικότητα ή ο ιδιαίτερος χαρακτήρας του τόπου. Όταν ένας τόπος δεν έχει μοναδικότητα ή χαρακτήρα, τότε θα οδηγήσει σε πλήξη και θα ξεχαστεί από τους επισκέπτες. Αλλά αν ένας τόπος είναι ελκυστικός και αναγνωρίσιμος, τότε η μοναδικότητα ή ο ιδιαίτερος χαρακτήρας του τόπου θα τον διαφοροποιήσει από τα άλλα μέρη. Η μοναδικότητα ή ο ιδιαίτερος χαρακτήρας είναι ορατός μέσω των πολιτισμικών δραστηριοτήτων, των τοπικών προϊόντων, των μεταφορών και των κτιρίων. Όσον αφορά την μοναδικότητα, υποστηρίζεται ότι ένα μοναδικό μέρος μπορεί

να βοηθήσει τους ανθρώπους να προσανατολιστούν και να διευκολύνονται ώστε να αισθάνονται συνδεδεμένοι με τον τόπο. Επομένως, ένα μοναδικό μέρος ή ένα μέρος που έχει ιδιαίτερα χαρακτηριστικά διακρίνεται από άλλο τόπο, και (μόνον) όταν ο τόπος έχει μοναδικότητα, τότε θα είναι εύκολο να τον θυμηθούμε και να τον περιγράψουμε. Τέλος η ποικιλομορφία της πολιτιστικής δραστηριότητας είναι ο παράγοντας που εντυπωσιάζει τους επισκέπτες. (Ginting, Nasution and Rahman, 2017).

Φυσικά η ταυτότητα ενός τόπου είναι αλληλένδετη και με την τοπική τουριστική επιχειρηματικότητα. Η ταυτότητα ενός τόπου επηρεάζει αναλόγως και τις πρακτικές που εφαρμόζουν οι εντόπιοι επιχειρηματίες αλλά και το είδος ή μέγεθος της τουριστικής επιχείρησης που διευθύνουν. Ένας επιχειρηματίας δηλαδή, εκδηλώνεται διαφορετικά από τόπο σε τόπο σε επαγγελματικό επίπεδο. Δεν είναι λίγα τα παραδείγματα, που επιχειρήσεις εστίασης και υγειονομικού ενδιαφέροντος εν γένει, ή επιχειρήσεις ένδυσης- υπόδησης «μετακομίζουν» τους μήνες της τουριστικής κίνησης σε κάποιο τουριστικό προορισμό. Οι επιχειρηματίες εξασκούν την επαγγελματική τους δραστηριότητα διαφορετικά σε κάθε τόπο, σεβόμενοι δηλαδή την ταυτότητα του τόπου.

Μία χρήσιμη θεωρία είναι αυτή που αποδεικνύει τη σημασία της ταυτότητας του τόπου και την σχέση της με την τουριστική διαχείριση. Μια σχετική έρευνα παρείχε αποδείξεις για τον δυνητικό αντίκτυπο της ταυτότητας του τόπου στους ιδιώτες (ατομικά) αλλά και στους επιχειρηματικούς τους ρόλους. Η αντίληψη των επιχειρηματιών που εμπλέκονται με τον τουρισμό, αναφορικά με το είδος των εμπειριών που προσφέρονται σε έναν τόπο, έχει σημαντικό αντίκτυπο στις επιχειρηματικές τους αποφάσεις. (Hallak, Brown and Lindsay, 2012)

Ο άνθρωπος φτιάχνει τον χώρο του για να καλύψει τις ανάγκες του είτε αυτές είναι περισσότερο, είτε λιγότερο βασικές. Ο μετασχηματισμός του φυσικού αλλά και του εν γένει προϋφιστάμενου περιβάλλοντος γίνεται με γνώμονα την ικανοποίηση των απαιτήσεων που προκύπτουν από αυτές τις ανάγκες. Η κλίμακα αυτών των αλλαγών στο δομημένο περιβάλλον διαφέρει καθώς ξεκινά από το ατομικό και ιδιωτικό και μέσα από το συλλογικό ή και εταιρικό φτάνει στο επίπεδο μιας ευρύτερης οικονομικής και κοινωνικής ενότητας, ό,τι χαρακτήρα και αν έχει αυτή. Με αυτή τη λογική το δομημένο περιβάλλον περιέχει στοιχεία και μπορεί να θεωρηθεί ως αντανάκλαση του οικονομικού και κοινωνικού γίγνεσθαι (Sapounakis, 1985).

Τέλος για τις ανάγκες του Ειδικού Πλαισίου Χωροταξικού Σχεδιασμού και Αειφόρου Ανάπτυξης του Υπουργείου περιβάλλοντος και ενέργειας «Μια περιοχή διαθέτει «αναγνωρίσιμη τουριστική ταυτότητα» όταν: αποτελεί δημοφιλή τόπο (τουριστικό προορισμό) με ισχυρή φήμη. Χαρακτηρίζεται από διαμορφωμένη υψηλή και συνεχή ζήτηση ανεξαρτήτως ηλικίας και εισοδήματος. Μπορεί να περιλαμβάνει ιδιαίτερα αναγνωρίσιμο ή γνωστό τουριστικό πόρο ή πόλο έλξης φυσικό ή ανθρωπογενή. (opengov.gr)

2.2 Η ΕΠΩΝΥΜΙΑ ΤΟΥ ΤΟΠΟΥ

Υπάρχει ένα πεδίο της έρευνας που δεν έχει επαρκώς αναλυθεί και αυτό έχει να κάνει με τον ρόλο των ενδιαφερόμενων μερών στη δημιουργία, την ανάπτυξη και τελικά την ιδιοκτησία της επωνυμίας του τόπου. Είναι αναγκαίο να επανεξετασθεί η επωνυμία του τόπου με μια περισσότερο προσανατολισμένη συμμετοχική πρακτική. Η πρακτική δείχνει ότι πολύ συχνά οι υπεύθυνοι της μάρκας ενός τόπου υιοθετούν μια προσέγγιση βασισμένη στην επικοινωνιακή προώθηση κατά την διαδικασία (προώθησης) της επωνυμίας του τόπου, ίσως επειδή βρίσκουν στην ανάγκη, γρήγορα αποτελεσματικά εργαλεία. Οι περισσότερες προσπάθειες branding ξεκινούν και τελειώνουν με διαφημιστικές δραστηριότητες και με τα οπτικά στοιχεία λογότυπων και συνθημάτων. (Kavaratzis, 2012).

Διαφορετικά τοποθετείται ο Simon Anholt, στο έργο του PLACES Identity, Image and Reputation που προτιμά και προτείνει να ονομάσουμε την «επωνυμία του τόπου / place branding» ως ανταγωνιστική ταυτότητα η οποία (ανταγωνιστική ταυτότητα) είναι, όπως συχνά αναφέρει, νόμιμη αυτοάμυνα ενάντια στην τυραννία της άγνοιας. Ο ίδιος, συνεχίζει αναφέροντας ότι οι τόποι έχουν εικόνες ακριβώς όπως, τα προϊόντα και οι εταιρείες έχουν εικόνες, και ότι οι τόποι εξαρτώνται σε παρόμοιο βαθμό από τη δύναμη και την γοητεία αυτών των εικόνων για την πρόοδο και την ευημερία τους. Αλλά υπάρχει μεγάλη διαφορά μεταξύ της παρατήρησης ότι οι τόποι έχουν επώνυμες χαρακτηριστικές εικόνες (που είναι απλά μια χρήσιμη μεταφορά) και του ισχυρισμού ότι οι τόποι μπορούν να γίνουν επώνυμοι (η οποία είναι υπερβολικά φιλόδοξη, εντελώς μη αποδεδειγμένη και τελικά ανεύθυνη αξίωση). Ο όρος ‘επωνυμία του τόπου’, όπως θα έπρεπε να είναι κατανοητός, παρατηρεί τα προγενέστερα αλλά δεν αξιώνει τα μελλούμενα.

Η σύνδεση της προσωπικότητας του τόπου - branding, η ικανοποίηση και η ταύτιση των πελατών/ επισκεπτών με τη ταυτότητα του τόπου, είναι σημαντικοί οδηγοί της συμπεριφοράς των καταναλωτών σε διάφορα πλαίσια. Τόσο η προσωπικότητα προορισμού, όσο και ο προσδιορισμός τουριστικού προορισμού σχετίζονται με την ικανοποίηση του επισκέπτη, την θετική από στόμα σε στόμα διαφήμιση του τόπου και την πρόθεση της επανεπίσκεψης (επιστροφής). Η ταύτιση με ένα τουριστικό προορισμό μπορεί να ενισχύσει την κατανόηση της συμπεριφοράς των επισκεπτών ενός τόπου, αφού φαίνεται να πληροί μια ανάγκη αυτοπροσδιορισμού και παρέχει στους τουρίστες συναισθηματική επίδραση. (Hultman, Skarmeas and Robson, 2016)

Έτσι η χρήση των αρχών του branding, και ιδιαίτερα των βασικών στοιχείων, όπως η αυθεντικότητα, η ουσία, η ισότητα, η ιδιοκτησία, η διακυβέρνηση και η επικοινωνία έχουν ιδιαίτερη σημασία για τις πόλεις, τις περιφέρειες και τις χώρες. Τα χαρακτηριστικά στοιχεία, διαδραματίζουν έναν ενοποιητικό ρόλο όταν σχετίζονται με τους τόπους, επειδή στον πυρήνα αυτού του ηχηρού ονόματος (brand) βρίσκεται ο πολιτισμός και οι άνθρωποι που ζουν και δημιουργούν. Επομένως όταν επιχειρείται ο ορισμός, η αντιπροσωπευτικότητα, και η κατανόηση των διαχειριστικών στοιχείων και πτυχών που χαρακτηρίζουν ένα τόπο, θα πρέπει να ληφθεί υπ' όψη η επιρροή της τοπικής κουλτούρας και η ενίσχυση της κοινοτικής ταυτότητας, που έχουν θεμελιώδη σημασία. Οι αλληλεπιδράσεις και οι σχέσεις μεταξύ των ανθρώπων και του τόπου τους, επηρεάζουν την διαδικασία της τοπικής επωνυμίας (place branding). Το κύριο στοιχείο που απαιτείται για να οικοδομηθεί μια τοπική ταυτότητα και το αίσθημα του «ανήκειν», βασίζεται στην ενίσχυση της ιδιοκτησίας, των παραδόσεων και των αξιών. Ο πρωτεύον καθοριστικός παράγοντας για την τοπική επωνυμία (place branding) αποτελεί επομένως τη σύνθεση των δικαιωμάτων, των ρόλων, των ευθυνών και των σχέσεων που συγχωνεύονται στην συνένωση της ιδιοκτησίας, της παράδοσης, και της καταγωγής. (Aitken and Campelo, 2011). Σύμφωνα με τους ανωτέρω ερευνητές τα τέσσερα αυτά στοιχεία δηλαδή τα δικαιώματα, οι ρόλοι, οι ευθύνες και οι σχέσεις - έχουν προκύψει από το κοινωνικό κεφάλαιο ή από τις κοινές πρακτικές του τόπου που ανασυγκροτούνται και συγκροτούνται μέσω της εμπλοκής της κοινότητας.

Οι συνειρμοί που σχηματίζουν οι άνθρωποι με το επώνυμο (brand) αποδίδουν κρίσιμη σημασία και, πολύ συχνά, το επώνυμο ορίζεται ως ένα σύνολο συσχετίσεων, το άθροισμα των συσχετίσεων. Στη σύγχρονη αντίληψη, η επωνυμία του τόπου θεωρείται

ότι υπάρχει στις συσχετίσεις που κάνουν οι άνθρωποι με το αντικείμενο της επωνυμίας. Αυτό σημαίνει ότι οι συσχετίσεις μπορεί να είναι η «πρώτη ύλη» που χρησιμοποιούν οι άνθρωποι για να σχηματίσουν στο μυαλό τις επωνυμίες τόπων ή, με άλλα λόγια, η επωνυμία (brands) είναι αποτέλεσμα «συσχετίσεων». (Kavaratzis and Kalandides, 2015)

Στο θέμα που μελετά αυτή η εργασία δηλαδή τις ταυτότητες της Ικαρίας και πόσο έχουν επηρεάσει την τοπική της επωνυμία (place brand) είναι πολύ χρήσιμη και κρίσιμης σημασίας, η παράθεση των απόψεων των (Kavaratzis and Hatch, 2013) όπου διαβάζουμε ότι *σημαντικές ομοιότητες μεταξύ της τοπικής επωνυμίας και της ταυτότητας ενός τόπου γίνονται εμφανείς, τόσο σε εννοιολογικό επίπεδο όσο και στο επίπεδο των συνιστωσών τους. Για παράδειγμα, μια εντυπωσιακή ομοιότητα μπορεί να παρατηρηθεί στη γενική έννοια που στηρίζει και τα δύο, και αφορά τον συνδυασμό των φυσικών στοιχείων με τα μη φυσικά. Γενικά, φαίνεται ότι υπάρχει συμφωνία (μεταξύ πολλών ερευνητών) ότι, τόσο η τοπική επωνυμία όσο και η ταυτότητα του τόπου, διαμορφώνονται μέσω ενός σύνθετου συστήματος αλληλεπιδράσεων, μεταξύ του ατομικού και του συλλογικού, μεταξύ του φυσικού και του μη φυσικού, μεταξύ του λειτουργικού και του συναισθηματικού, μεταξύ του εσωτερικού και του εξωτερικού, και μεταξύ του οργανωμένου και του τυχαίου. Είναι προφανές ότι αυτό που συνδέει την τοπική επωνυμία και την ταυτότητα ενός τόπου δεν είναι η απλή ύπαρξή τους ή η μάταιη προσπάθεια να χειραγωγηθούν. Και οι δύο (έννοιες) είναι ασταθείς και ρευστές και μπορούν να κατανοηθούν καλύτερα ως συνυφασμένες διεργασίες. Είναι σημαντική η ταυτόχρονη κατανόησή τους. Αν και αυτή η κατανόηση της ταυτότητας του τόπου από την πολιτιστική γεωγραφία και την περιβαλλοντική ψυχολογία είναι πολύ ενημερωτική και χρήσιμη για την επωνυμία του τόπου, βλέπουμε έναν περιοριστικό παράγοντα: Η θεωρία της ταυτότητας του τόπου, δεν προσφέρεται εύκολα σε μια σαφή περιγραφή του ρόλου του branding, στον σχηματισμό ταυτότητας. Επιπλέον, δεν παρέχεται μια ευδιάκριτη εξήγηση της συν-δημιουργίας της επωνυμίας του τόπου και πώς μπορεί να συμβεί αυτό στη διαδικασία δημιουργίας ταυτότητας.*

2.3 ΠΙΣΤΟΙ ΕΠΙΣΚΕΠΤΕΣ

Η επίσκεψη σε ένα τόπο αρκετές φορές δεν περιλαμβάνει στην ατζέντα την περιπέτεια, τις δραστηριότητες και τις επισκέψεις σε σημεία πολιτισμικού ενδιαφέροντος. Πολλοί

άνθρωποι επιλέγουν έναν τόπο, αποκλειστικά μόνον για να ξεκουραστούν και να επαναφορτίσουν τις μπαταρίες τους μέσω της χαλάρωσης. Συνήθως επιλέγεται ένας οικείος τόπος που ο επισκέπτης αισθάνεται ότι 'εκεί' ανήκει.

Έτσι το να περνάμε τον χρόνο μας σε αγαπημένα μέρη μπορεί να χρησιμεύσει σαν μηχανισμός αυτορρύθμισης για την ανακούφιση (μας) από το άγχος και την αρνητική επίδραση, και οι προτεινόμενες διαδικασίες, που εμπλέκονται σε μια τέτοια αυτορρύθμιση, περιλαμβάνουν θετικές συναισθηματικές αξιολογήσεις, συναισθήματα οικειότητας με το να ανήκει (κάνεις εκεί) και να ελέγχει τον τόπο, την ύπαρξη αναμνήσεων που συνδέονται με τον τόπο, και συνακόλουθα ενεργούν ως ένας τρόπος για να αυξήσουμε την αυτοεκτίμηση μας και την συνοχή της δικής μας ατομικής ταυτότητας (Korpela, 1989). Το να είμαστε πιστοί επισκέπτες σε έναν τόπο και να έχουμε προσκολληθεί σε αυτόν, δεν πρέπει να θεωρηθεί ως μόνο ως κατηγορική μεταβλητή σε σχέση με το περιβάλλον στο οποίο ανανεωνόμαστε, αλλά ως συνέχεια και σε σχέση με τον «τόπο στον οποίο είμαστε λίγο-πολύ συνδεδεμένοι», επιτρέποντας έτσι τη μελέτη των πιθανών γραμμικών σχέσεων μεταξύ της προσκόλλησης σε έναν τόπο, και της αξιολόγησης του ως περιβάλλον ανανέωσης και αποκατάστασης. Ένας τόπος αντιπροσωπεύει προσωπικές αναμνήσεις, με έμφαση στη σύνδεση, μεταξύ του τόπου και των εμπειριών του παρελθόντος, τις σκέψεις και τα συναισθήματα, που μεταφέρονται υπό την μορφή των αναμνήσεων. Αυτές οι μνήμες, λοιπόν, είναι στενά συνδεδεμένες με την ερμηνεία του τι μπορεί να σημαίνει ένας τόπος για κάποιον, σε ατομικό επίπεδο και την προσκόλληση του σε αυτόν.(Ratcliffe and Korpela, 2017)

2.4 Η ΤΑΥΤΟΤΗΤΑ ΤΟΥ ΤΟΠΟΥ ΜΕΣΩ ΤΗΣ ΕΠΙΚΟΙΝΩΝΙΑΣ WOM

Το WOM διαδραματίζει ιδιαίτερα σημαντικό ρόλο σε εκείνες τις υπηρεσίες που έχουν υψηλής πιστότητας ιδιαιτερότητες, όπως είναι η τουριστική βιομηχανία. Πρόσφατη έρευνα στον τομέα του τουρισμού απέδειξε την επίδραση τόσο του θετικού όσο και του αρνητικού WOM στα τουριστικά προϊόντα σε μελέτες που έγιναν σε ένα ευρύ φάσμα κρατών. Μεταξύ αυτών, ο O'Neill et al. (2002) μελέτησε έναν τουριστικό τουρισμό στην Αυστραλία και διαπίστωσε ότι οι συστάσεις των επισκεπτών μέσω WOM αυξάνουν τις πωλήσεις κρασιού όταν αυτοί, οι παραθεριστές, που επηρεάζουν την κοινή γνώμη επιστρέφουν στην πατρίδα τους (Reza Jalilvand and Samiei, 2012)

Επ' αυτού του θέματος, δηλαδή των εργαλείων χρήσης και προώθησης μιας επωνυμίας τόπου έχει προταθεί από τον Fouts, 2010 στο International Place Branding Yearbook 2010, ότι οι κύριες αλλαγές που συντελέστηκαν στην επωνυμία από την ανάπτυξη του νέου περιβάλλοντος ηλεκτρονικών επικοινωνιών είναι ευρύτατες και προτείνουν θεμελιώδεις αλλαγές από μηνύματα μονής κατεύθυνσης σε αμφίδρομη επικοινωνία.

Αυτές οι αλλαγές έχουν να κάνουν με την αυξημένη έμφαση στα λεγόμενα "κερδοφόρα μέσα" (από στόμα σε στόμα, viral μέσα μαζικής ενημέρωσης, ελεύθερες δημοσιεύσεις, ανεξάρτητες επιστημονικές τοποθετήσεις κλπ, με αλλαγές στην επιλογή μέσων (όπου παραδοσιακά μέσα όπως η τηλεόραση έχουν χάσει μεγάλο μέρος της επιρροής τους) και αλλαγές στο περιεχόμενο του επικοινωνούμενου μηνύματος (που υποτίθεται ότι δημιουργεί δέσμευση παρά ενημέρωση). Σε αυτόν τον κατάλογο, θα μπορούσε να προστεθεί μια αλλαγή στο σύνολο του σκοπού της επικοινωνίας από την ανάγκη να φτάσουμε στους σωστούς ανθρώπους την κατάλληλη στιγμή, για να «αγοράσουν», σε μια ανάγκη να φτάσουμε στους σωστούς ανθρώπους την κατάλληλη στιγμή για να τους εμπλέξουμε στην ενίσχυση του μηνύματος που θέλουμε να επικοινωνήσουμε. Ο κόσμος του ιντερνέτ έχει συνεισφέρει στη συν-δημιουργική διαδικασία των εμπορικών σημάτων εν γένει και ταυτόχρονα, έχει κάνει τη συμμετοχή σε αυτή η διαδικασία να είναι πιο ελεύθερη και πιο επιθυμητή. (Fouts, 2010)

Αυτήν η αμφίδρομη επικοινωνία συντελείται με ασύλληπτη ταχύτητα και όγκους δεδομένων που είτε «ανεβαίνουν» είτε «κατεβαίνουν» από τους χρήστες του διαδικτύου σε πληθώρα πλατφορμών κοινωνικής δικτύωσης που συνοδεύονται με likes, dislikes, hashtags ή καρδούλες και επικοινωνείται η ταυτότητα του τόπου μέσω φωτογραφιών, videos και σχολίων και ανάλογα με την καλλιτεχνική λήψη της φωτογραφίας αλλά και την κοινωνική αποδοχή του προσώπου που επικοινωνεί τον τουριστικό προορισμό, αυτός ο προορισμός έχει σημαντικές πιθανότητες να ενταχθεί στο πρόγραμμα των προσεχών διακοπών των φίλων ή ακολούθων του χρήστη.

Η έρευνα έχει δείξει πως με την έλευση των εφαρμογών Travel 2.0, οι τουρίστες έχουν τροποποιήσει τη συμπεριφορά σχεδιασμού των ταξιδιών τους. Όχι μόνο οι τουρίστες έχουν τώρα πρόσβαση σε πληροφορίες σε επίσημους προορισμούς ή / και σε ιστοσελίδες ξενοδοχείων, αλλά και σε πολλές πλατφόρμες Διαδικτύου όπως ιστότοποι κοινωνικής δικτύωσης ή ιστολόγια όπου μπορούν να μοιραστούν τις δικές τους εμπειρίες και να διαβάσουν για αυτές άλλων (χρηστών / τουριστών). Αυτές οι νέες

πλατφόρμες επιτρέπουν στους τουρίστες να συμμετέχουν σε διαδικτυακές συνομιλίες ή τη λήψη πληροφοριών μέσω επικοινωνιών eWOM. Βέβαια ένας μεγαλύτερος αριθμός ερωτηθέντων σε σχετική έρευνα έλαβε πληροφορίες από τους φίλους και την οικογένειά τους σχετικά με τα ταξίδια σε σχέση με άλλους τουρίστες που έλαβαν πληροφορίες μέσω του Διαδικτύου. Επιπλέον, οι ερωτηθέντες που χρησιμοποιούν την παραδοσιακή WOM (από στόμα σε στόμα μέθοδο) ως πηγή πληροφοριών έχουν υψηλότερα επίπεδα εισοδήματος και τείνουν να επισκέπτονται τους φίλους και την οικογένεια. Ωστόσο, οι ερωτηθέντες που χρησιμοποιούν μόνο πληροφορίες WOM από άλλους ταξιδιώτες ως πηγή πληροφοριών κατά την προετοιμασία ενός ταξιδιού είναι νεότεροι, έχουν χαμηλότερα επίπεδα εισοδήματος και θεωρούνται «backpackers» (Hernández-Méndez, Muñoz-Leiva and Sánchez-Fernández, 2013)

Η μέθοδος «από στόμα σε στόμα» είναι ανεπίσημοι πόροι, και είναι πιο αποτελεσματικοί από τους άλλους πόρους που προέρχονται από τη φύση της τουριστικής βιομηχανίας. Από στόμα σε στόμα είναι η επικοινωνία μεταξύ ανθρώπων που δεν έχουν εμπορική ταυτότητα και δεν ακολουθούν τα δικά τους συμφέροντα. Τα μέσα είναι ένα επικοινωνιακό εργαλείο που ο αποστολέας μεταφέρει το νόημα και την έννοια του στο δέκτη. Τα μέσα ενημέρωσης είναι ένα πλαίσιο για την παροχή και διανομή πληροφοριών στην κοινωνία για τους καταναλωτές. Ως εκ τούτου, οι πληροφορίες που μεταφέρονται από στόμα σε στόμα (χωρίς εμπορικούς στόχους) και από τουριστικούς προορισμούς (με εμπορικούς στόχους) μπορούν να επηρεάσουν τις αντιλήψεις των τουριστών σχετικά με έναν συγκεκριμένο προορισμό. (Hamidizadeh et al., 2016). Η επιρροή του WOM έχει αυξηθεί μέσω του πολλαπλασιασμού των ηλεκτρονικών ανατροφοδοτικών μηχανισμών, οι οποίοι έχουν αλλάξει σημαντικά τη συμπεριφορά των ανθρώπων. Καταναλωτές, όλο και περισσότερο, βασίζονται σε γνώμες που δημοσιεύονται μέσω τέτοιων συστημάτων για να έχουν μια ποικιλία από αποφάσεις. (Confente, 2014) Η ενίσχυση των πολιτιστικών δραστηριοτήτων έχει θετική επίδραση στην τάση των τουριστών να προτείνουν (μέσω του WOM), καθώς οδηγούν σε μεγαλύτερη ικανοποίηση και προθυμία να αυξήσουν το WOM τους για τον τουριστικό προορισμό. Συνεπώς, η διεξαγωγή πρωτότυπων πολιτιστικών δράσεων στο πλαίσιο του πολιτιστικού τουρισμού έχει θετική επίδραση στην προώθηση του ίδιου του προορισμού, γεγονός που οδηγεί στο συμπέρασμα ότι ο πολιτισμός μπορεί να είναι μια σχετική μεταβλητή στην προώθηση ενός προορισμού εάν οι τουρίστες έχουν καλή αντίληψη για την ποιότητα των υπηρεσιών και βιώνουν την ενεργοποίηση των

συναισθημάτων τους. (Carrasco-Santos and Padilla-Meléndez, 2016). Τέλος όσο περισσότερο εμπλέκονται οι επισκέπτες στον πολιτιστικό τουρισμό, τόσο περισσότερο αναζητούν μια βαθύτερη κατανόηση του τοπικού πολιτισμού αυτού του προορισμού. Έτσι, τα υψηλότερα επίπεδα εμπλοκής των επισκεπτών στον πολιτιστικό τουρισμό δημιουργούν υψηλότερα επίπεδα πολιτιστικής επαφής. Η συμμετοχή τους στο φαινόμενο του πολιτιστικού τουρισμού τους καθιστά πιο περίεργους για τον τοπικό πολιτισμό, αυξάνοντας τα επίπεδα ενδιαφέροντος (των τουριστών) για την τοπική κουλτούρα. Ως αποτέλεσμα, επιδιώκουν περισσότερη πολιτισμική επαφή. (Chen and Rahman, 2017)

Από κοινωνιολογικής πλευράς, ο πολιτισμός ερμηνεύεται και ως στοιχείο κοινωνικής συνοχής, αποτελώντας σημείο αναφοράς της συλλογικής ταυτότητας κι επιτελώντας ταυτόχρονα τρεις σημαντικές λειτουργίες για το κοινωνικό σύνολο, αυτές της αναγνώρισης, της ένταξης και της συμμετοχής. Χάρη στον πολιτισμό, τα μέλη του κοινωνικού συνόλου αναγνωρίζονται μεταξύ τους, εντάσσονται στο κοινωνικό σύνολο, αποκτούν την ατομική τους ταυτότητα, και συμμετέχουν στη ζωή μέσα από την ένταξή τους αυτή (Τσαούσης 1983, 117)

Με τον όρο πολιτιστική ταυτότητα εννοούμε τη συλλογική ταυτότητα, δηλαδή τη συνείδηση που έχουν τα μέλη του κοινωνικού συνόλου ότι αποτελούν ένα ιδιαίτερο σύνολο, ξεχωριστό και διαφορετικό από τα άλλα. Η πολιτιστική ταυτότητα ενός λαού περιλαμβάνει τη γλώσσα, τις αξίες, τις ιδεολογίες, τα πρότυπα ατομικής και οικογενειακής συμπεριφοράς καθώς και την πολιτική και επιστημονική κληρονομιά. Έχει δε εξαιρετική σημασία, καθώς αποτελεί το στοιχείο με το οποίο προσδιορίζεται και η διαλεκτική σχέση του λαού στην κοινότητα (Μπιτσάνη 2004, 37-42)

Όσο αφορά την ικανοποίηση, ξένοι τουρίστες που ταξιδεύουν συνήθως σε προορισμό για να ψωνίσουν ή να επισκεφτούν φίλους μπορεί να έχουν υψηλά επίπεδα ικανοποίησης από την περιοχή, ή αυτοί (οι προορισμοί) θα έπασχαν προς όφελος άλλων προορισμών. Παρ' όλα αυτά, το υψηλό κόστος αλλαγής (προορισμού) μπορεί να είναι η αιτία ώστε μερικοί τουρίστες να ταξιδεύουν συχνά σε έναν συγκεκριμένο προορισμό παρά (την ύπαρξη) ενός βαθμού δυσαρέσκειας. Οι τουρίστες transit μπορεί επίσης να είναι ικανοποιημένοι από ένα μέρος, επειδή βρίσκονται στην περιοχή και αναζητούν απόλαυση και έχουν ευνοϊκές συσχετίσεις με τον τόπο, αν η επίσκεψη προχωρεί ομαλά. Επιπλέον, για τους τουρίστες transit με μόνο μια βραχυπρόθεσμη αντίληψη της

περιοχής μειώνονται πιθανώς οι ευκαιρίες να αντιληφθούν τα αρνητικά του προορισμού, έτσι ώστε η ικανοποίηση τους από τον τόπο μπορεί να είναι σχετικά υψηλή. (Simpson and Siguaw, 2008)

ΚΕΦΑΛΑΙΟ 3^ο

ΠΡΟΗΓΟΥΜΕΝΕΣ ΕΡΕΥΝΕΣ ΠΟΥ ΜΕΛΕΤΟΥΝ ΤΑ ΚΙΝΗΤΡΑ ΤΩΝ ΤΟΥΡΙΣΤΩΝ

Τα κίνητρα επισκεψιμότητας σε ένα τόπο καθώς και η ικανοποίηση των επισκεπτών έχουν μελετηθεί από πολλούς ερευνητές. Στα πλαίσια αυτών των μελετών έχουν πραγματοποιηθεί έρευνες με εργαλεία τόσο τα ερωτηματολόγια όσο και τις συνεντεύξεις. Παρακάτω θα αναφερθούν επιλεκτικά κάποιες έρευνες ανάλογα με το κίνητρο που μελετάται. Τα κίνητρα αυτά και η ικανοποίηση συνδέονται και με την παρούσα εργασία.

3.1 Η ΦΥΣΗ ΩΣ ΚΙΝΗΤΡΟ

Στην εργασία «Ταξιδιωτικά κίνητρα και ικανοποίηση τουριστών της τουριστικής εμπειρίας της άγριας φύσης στα εθνικά πάρκα Gonarezhou και Matusadona, στη Ζιμπάμπουε» ερευνήθηκαν τα τουριστικά κίνητρα προκειμένου κάποιος να επισκεφθεί δύο αφρικανικές κρατικές προστατευόμενες περιοχές, τις εμπειρίες των τουριστών για την άγρια ζωή, τους προγνωστικούς παράγοντες της τουριστικής εμπειρίας του τουρισμού για τα άγρια ζώα και τη συνολική ικανοποίησή τους κατά την διάρκεια των διακοπών ή του ταξιδιού. Τα στοιχεία συγκεντρώθηκαν στους Εθνικούς Δρυμούς Gonarezhou και Matusadona, Ζιμπάμπουε, τον Δεκέμβριο του 2015 χρησιμοποιώντας 128 έρευνες ερωτηματολογίων. Αυτή η εργασία τονίζει ότι κατά την διάρκεια της προώθησης (μάρκετινγκ) των εθνικών πάρκων πρέπει να δοθεί περισσότερο έμφαση στους παράγοντες που παρακινούν τους τουρίστες να επισκεφθούν τα πάρκα, και είναι σημαντικό να λαμβάνεται υπόψη η ανομοιογένεια που υπάρχει μεταξύ των τουριστών του πάρκου. Ως εκ τούτου, κατά την πρόβλεψη της ποικιλίας των κινήτρων των τουριστών να ταξιδέψουν, θα πρέπει να ληφθούν υπόψη τα δημογραφικά χαρακτηριστικά τους. Οι επισκέπτες προσελκύονται να επισκεφθούν τα εθνικά πάρκα λόγω του φυσικού περιβάλλοντος και των περιβαλλοντικών οφελών που μπορούν να προσφέρουν. Οι πιο συνήθεις εγκαταστάσεις αναψυχής που παρέχονται σε πάρκα κυμαίνονται από εύκολες βόλτες μέχρι πεζοπορία σε πάρκα σε μονοπάτια (Mutanga et al., 2017)

Στην εργασία «Μέτρηση της ικανοποίησης τουριστών με χαρακτηριστικά και κίνητρο: Η περίπτωση ενός θέρετρου με βάση τη φύση» αναφέρεται ότι χρησιμοποιήθηκε ως τύπος μελέτης ένα θέρετρο με βάση τη φύση, το οποίο λειτουργεί ως προορισμός

βραχυπρόθεσμων οικογενειακών διακοπών στη νοτιοανατολική Βιρτζίνια. Αναλύσεις παραγόντων χρησιμοποιήθηκαν για την αναγνώριση των διαστάσεων που ο προορισμός αποδίδει στη σημασία και την εκτέλεση καθώς και τα τουριστικά κίνητρα. Χρησιμοποιήθηκαν οι σύνθετοι συντελεστές ως δείκτες για τη μέτρηση της συνολικής τουριστικής ικανοποίησης στην ανάλυση παλινδρόμησης. Τα αποτελέσματα αποκάλυψαν ότι φιλικές / ποιοτικές υπηρεσίες και η διαμονή είναι σημαντικοί παράγοντες για τον προσδιορισμό της συνολικής ικανοποίησης, ενώ η διατροφή και η τοποθεσία έχουν μεγάλη σημασία στην αξιολόγηση της ικανοποίησης (Fang Meng, Terapanon and Uysal, 2008)

Η εργασία «Προσδιορισμός εμπειριών πεζοπορίας σε τουριστικούς προορισμούς με βάση τη φύση» αναφέρει ότι το περπάτημα ή η πεζοπορία έχει αναγνωριστεί ως μια από τις πιο σημαντικές ψυχαγωγικές δραστηριότητες στο Εθνικό Πάρκο Grampians Η πεζοπορία χρησιμοποιήθηκε ώστε μετρηθούν οι εμπειρίες των επισκεπτών στο πάρκο. Αυτές οι εμπειρίες περιλαμβάνουν τις διαθέσεις, τα αισθήματα και συναισθήματα. Οι εμπειρίες μετρήθηκαν χρησιμοποιώντας μια έρευνα που απευθυνόταν σε μια ομάδα 25 φοιτητών περπατώντας κατά μήκος μιας κυκλικής δημοφιλούς διαδρομής στο Εθνικό Πάρκο Grampians στη δυτική Βικτώρια, της Αυστραλίας. Τα θέματα πεζοπορίας χωρίστηκαν σε δύο ομάδες, η μία ομάδα έκανε πεζοπορία προς την μια κατεύθυνση την πρώτη ημέρα, η δεύτερη ομάδα έκανε πεζοπορία στην αντίθετη κατεύθυνση τη δεύτερη μέρα. Τα δεδομένα της παρατήρησης συλλέχθηκαν μέσω ερωτηματολογίων από διαδοχικά σημεία κατά μήκος της διαδρομής. Τα ερωτήματα σχετικά με τα αισθήματα και τα συναισθήματα συμπληρώθηκαν χρησιμοποιώντας μια κλίμακα Likert πέντε επιλογών από την πολύ θετική ως την εξαιρετικά αρνητική θέση. Λεπτομέρειες σχετικά με το γύρω από το τοπίο, που προκάλεσε αυτά τα συναισθήματα καταγράφηκαν επίσης σε ανοικτή γραπτή μορφή. Πραγματοποιήθηκαν συνολικά 252 παρατηρήσεις για ένα συνολικό αριθμό 15 μεταβλητών. Συλλέχτηκαν πρόσθετα δεδομένα βάσει της τοποθεσίας τα οποία προορίζεται να καταγραφούν ως μια σειρά παρατήρησης των, από τα διαφορετικά σημεία. Αυτό ήταν για να καταστούν δυνατοί οι πρόσθετοι φυσικοί περιβαλλοντικοί παράμετροι, όπως το υψόμετρο, η αντοχή, η ορατότητα, η ποικιλία των λόφων, η ποικιλία βλάστησης, η απόσταση που διανύθηκε και το πλάτος των μονοπατιών, για να συμπεριληφθούν στο μοντέλο και να διαπιστωθεί η επίδρασή τους στις εμπειρίες που παρατηρήθηκαν το πεδίο. Οι άνθρωποι επισκέπτονται έναν τουριστικό προορισμό προκειμένου να ικανοποιήσουν και να εκπληρώσουν

συγκεκριμένους στόχους και ανάγκες. Οι εμπειρίες που αναπτύσσονται μέσω των αλληλεπιδράσεων τουριστών-τοπίων μπορούν να εξεταστούν από μια ψυχοφυσική προοπτική όπου μπορεί να δημιουργηθεί μια ποσοτική σχέση μεταξύ των ερεθισμάτων και των απαντήσεων των επισκεπτών. Η προοπτική αυτή βασίζεται στο γεγονός ότι, η αισθητική δέσμευση με ένα τοπίο μόνον μπορεί να οδηγήσει σε διαφορετικά επίπεδα ευχαρίστησης και άνεσης. Οι τιμές απόκρισης εξαρτώνται σε μεγάλο βαθμό από το τι αντιλαμβάνεται ο παρατηρητής στο τοπίο που βλέπει, με βάση την εμφάνιση και ίσως τους ήχους. Αυτή η αντίληψη είναι εντελώς ανεξάρτητη από οποιαδήποτε ιστορική γνώση ή πολιτιστικής αντίληψης του ίδιου του τοπίου. Ωστόσο, εξαρτάται από το πολιτισμικό υπόβαθρο και τη γνώση του θεατή. Η βιωματική εμπειρία χαρακτηριστικών ή αντικειμένων σε τοπία είναι ένα γνωστικό κατασκευάσμα όπου τα αντικείμενα και τα χαρακτηριστικά αντιλαμβάνονται ότι είναι ευχάριστα ή δυσάρεστα. (Chhetri, Arrowsmith and Jackson, 2004)

Στην εργασία «Η έκταση και ο ρόλος του εγχώριου Τουρισμού σε ένα μικρό νησί: Η Περίπτωση της Νήσου του Μαν» επιλέχτηκε το εργαλείο των ημιδομημένων συνεντεύξεων. Τα ευρήματα είναι μέρος των αποτελεσμάτων από μια μεγαλύτερη εν εξελίξει μελέτη τουρισμού στη νήσο του Μαν. Ανασύρθηκαν δεδομένα από 21 σε βάθος συνεντεύξεις που πραγματοποιήθηκαν μεταξύ Μαΐου 2010 και Σεπτεμβρίου 2011. Η Έρευνα πρώτα προσπάθησε να διερευνήσει την έκταση και τον τύπο των Μικρο -εγχώριων τουριστικών δραστηριοτήτων στη νήσο του Μαν. Οι συνεντεύξεις έδειξαν ότι αυτά έτειναν να περιοριστούν σε ημερήσιες εκδρομές και σχετικές δραστηριότητες ή με μια διανυκτέρευση. Από τους ερωτηθέντες, όλοι ανέφεραν μια δραστηριότητα σε σχέση με το ημερήσιο ταξίδι –και οι 11 ότι είχαν μείνει τουλάχιστον μια νύχτα στο νησί για σκοπούς του τουρισμού τα τελευταία τρία χρόνια. Όλες οι συνεντεύξεις ηχογραφήθηκαν και στη συνέχεια μεταγράφηκαν από τον ερευνητή. Καθώς δεν προέκυψαν νέα θέματα, δεν πραγματοποιήθηκαν περαιτέρω συνεντεύξεις. Είναι σαφές (από την έρευνα) ότι η προσβασιμότητα και η ποικιλία των τοπίων αποτελούν βασικές προϋποθέσεις για την εγχώρια τουριστική δραστηριότητα στη Νήσο του Μαν. Παρά το μικρό του μέγεθος, το τοπίο της ποικιλομορφίας, της απόμακρης θέσης από τα πληθυσμιακά κέντρα και της σχετικά μεγάλης διάρκειας του ταξιδιού προς το νησί, όλα αυτά επιτρέπουν τις αποδράσεις και αντιθέσεις να (συν)υπάρχουν. Οι ερωτώμενοι τείνουν να ταξιδεύουν συνήθως από βόρεια προς τα νότια και αντίστροφα, σε πιο απομακρυσμένα και δυσδιάκριτα μέρη του νησιού. (Canavan, 2012)

3.2 Ο ΠΟΛΙΤΙΣΜΟΣ ΩΣ ΤΟΥΡΙΣΤΙΚΟ ΚΙΝΗΤΡΟ

Στην εργασία «Η επίδραση των πολιτιστικών αξιών, του τουριστικού κινήτρου και της από στόμα σε στόμα (WOM) γνώσης για τον τουριστικό προορισμό σε σχέση προς την εικόνα του προορισμού και οι συνέπειες της πρόθεσης επίσκεψης (μελέτη περίπτωσης ο τουριστικός προορισμός της Yogyakarta Ινδονησίας) αναφέρεται η λήψη ερωτηματολογίων από τουλάχιστον 335 ξένους τουρίστες. Ο αριθμός αυτός (N 335) επιλέχτηκε διότι σύμφωνα με τους Hair et al. (2007), το συνολικό δείγμα πρέπει να είναι τουλάχιστον 5 φορές της συνολικών παραμέτρων που χρησιμοποιείται στην έρευνα. Δεδομένου ότι οι παράμετροι ή οι δείκτες στην παραπάνω έρευνα ήταν 67 διαφορετικά σημεία, επιλέχτηκε να συλλεχθούν τουλάχιστον 335 δείγματα ($67 \times 5 = 335$). Προκειμένου να αποφευχθούν οι πιθανότητες, ο ερευνητής διέθεσε ερωτηματολόγια σε 380 ξένους τουρίστες. Σκοπός της μελέτης είναι να αναλύσει τα πρότυπα συμπεριφοράς τουριστών με τη χρήση μεταβλητών των πολιτιστικών αξιών των τουριστών, το ενδιαφέρον των τουριστών για επίσκεψη, την από στόμα σε στόμα ως ανεξάρτητη μεταβλητή, την εικόνα προορισμού ως παρεμβατική μεταβλητή και τις προθέσεις των τουριστών να επισκεφθούν ως εξαρτημένη μεταβλητή. Η μέθοδος που χρησιμοποιείται σε αυτή την έρευνα είναι ποιοτικές περιγραφικές και αιτιώδεις μέθοδοι.

Η αδυναμία δειγματοληψίας ποσοστώσεων επιλέγεται ως τεχνική δειγματοληψίας σε αυτή την έρευνα, η οποία διεξάγεται καθορίζοντας τον ορισμένο αριθμό ως στόχο που πρέπει να επιτευχθεί στη συλλογή δειγμάτων από τον πληθυσμό (ιδιαίτερα τα απεριόριστα και τα ασαφή). Με τον συγκεκριμένο στόχο, ο ερευνητής συλλέγει το δείγμα τυχαία, μέχρι να εκπληρώσει το απαιτούμενο δείγμα. Σε αυτή την έρευνα, οι ξένοι τουρίστες (όπως τα δείγματα) κατανέμονται αναλογικά σύμφωνα με τον προγραμματισμένο τουριστικό προορισμό, συμπεριλαμβανομένων του Ναού Prambanan, του Yogyakarta Palace, του Purawisata, του Gembira Loka, καθώς και του Taman Sari. Υπήρχαν 70 ξένοι τουρίστες σε κάθε τουριστικό προορισμό, έτσι το συνολικό δείγμα είναι 350 ξένοι τουρίστες. Το ερευνητικό αποτέλεσμα έδειξε ότι οι πολιτισμικές αξίες επηρέασαν την εικόνα του προορισμού, αλλά δεν επηρέασαν την πρόθεση των επισκεπτών να τον επισκεφθούν. (Tafirprios et al., 2016)

Η εργασία «Οι τουρίστες εκτός εποχής και η πολιτιστική προσφορά ενός προορισμού μαζικού τουρισμού: Η περίπτωση του Ρίμινι» μελετά το μοντέλο επιλογής και αναφέρει

ότι είναι μια προσέγγιση δεδηλωμένης προτίμησης, η οποία ερευνά τη συμπεριφορά του ατόμου και εκτιμά την αξία των αγαθών (ή σχεδίων) ζητώντας από τους ανθρώπους να επιλέξουν ανάμεσα σε σενάρια τα οποία διαφέρουν στο συνδυασμό των εναλλακτικών επιπέδων κάποιων επιλεγμένων χαρακτηριστικών. Ένα από τα πλεονεκτήματα του πειράματος της επιλογής έγκειται στην ικανότητά τους να μοντελοποιήσουν υποθετική ατομική ζήτηση για μη εμπορεύσιμα αγαθά. Το ενδιαφέρον για τον πολιτιστικό τουρισμό έχει αυξηθεί τα τελευταία χρόνια, καθώς μπορεί να θεωρηθεί εφικτός τρόπος για την ανανέωση μιας πολυσύχναστης τουριστικής αγοράς και προσελκύει τουρίστες που έχουν μεγαλύτερη τάση να δαπανήσουν χρήματα. Αυτός ο τύπος του ταξιδιώτη ενδιαφέρεται ιδιαίτερα για τα τοπικά προϊόντα και τις πολιτιστικές εκδηλώσεις που τους προσφέρουν προστιθέμενη αξία και είναι πιο ανεξάρτητοι, βοηθώντας έτσι ώστε ο προορισμός να προσφέρεται όλες τις εποχές (Figini & Vici, 2012).

ΚΕΦΑΛΑΙΟ 4^ο ΜΕΛΕΤΗ ΠΕΡΙΠΤΩΣΗΣ

4.1 Η ΙΚΑΡΙΑ – ΠΑΡΟΥΣΙΑΣΗ ΤΟΥ ΤΟΥΡΙΣΤΙΚΟΥ ΠΡΟΟΡΙΣΜΟΥ

Παρακάτω θα μελετήσουμε την Ικαρία² και θα γίνει προσπάθεια να αναγνωριστούν τα δικά της ιδιαίτερα χαρακτηριστικά και να απομονώσουμε αυτά που την χαρακτηρίζουν και της προσδίδουν την πιο σημαντική της ταυτότητα

Το νησί έχει αλλάξει πολλές ονομασίες σύμφωνα με την ιστορία: Δολύχη, Μάκρη, Ιχθυόεσσα, Ανεμόεσσα. Για την προέλευση της ονομασίας της Ικαρίας υπάρχουν πολλές εικασίες. Πρωτεύουσα του νησιού είναι ο Άγιος Κήρυκος **(βλέπε Φωτογραφίες υπ' αριθμό 1. στο Παράρτημα Β' ΦΩΤΟΓΡΑΦΙΕΣ)** με πληθυσμό 2.218 κατοίκους που βρίσκεται στο νότιο μέρος της Ικαρίας Η Ικαρία αποτελείται από ένα Δήμο με πιο σημαντικά κέντρα τον Αγ. Κήρυκο (λιμάνι) στο νότιο μέρος, Εύδηλο (λιμάνι- με 2749 μόνιμους κατοίκους) **(βλέπε Φωτογραφίες υπ' αριθμό 2 στο Παράρτημα Β' ΦΩΤΟΓΡΑΦΙΕΣ)** και Ράχες (ορεινό χωριό με 2163 κατοίκους) **(βλέπε Φωτογραφίες υπ' αριθμό 3 στο Παράρτημα Β' ΦΩΤΟΓΡΑΦΙΕΣ)** στη βόρεια πλευρά του νησιού. Το όνομα του δεύτερου λιμένα, του Εύδηλου ή Ευδήλου, προέρχεται από τα συνθετικά "ευ" + "δήλος = φανερός", δηλαδή λιμένας που γίνεται εύκολα φανερός από μακριά, πλησιάζοντας στη βόρεια πλευρά του νησιού.

Η παρούσα εργασία, όσον αφορά την προέλευση της ονομασίας του νησιού, θα παρουσιάσει μόνον την επικρατέστερη που αφορά την πτώση του Ικάρου στην θαλάσσια περιοχή του νησιού και έκτοτε το νησί ονομάστηκε προς τιμήν αυτού που επιχείρησε την παγκόσμια πρώτη πτήση.

4.2 Ο ΜΥΘΟΣ

Ο Απολλόδωρος διηγείται την ιστορία του Ικάρου ότι ο Δαίδαλος με τον γιό του Ίκαρο δραπέτευσαν από τον Λαβύρινθο της Μινωικής Κρήτης με τη βοήθεια των φτερών που είχε κατασκευάσει και για τους δύο τους. Τα φτερά που είχαν κέρινους συνδέσμους τα προσάρτησαν στους ώμους τους και πέταξαν στον ουρανό. Ο Ίκαρος όμως, γοητευμένος από την πτήση, παράκουσε την εντολή του πατέρα του να μην πετάει πολύ ψηλά για να μη λιώσει το κερί από τη ζέστη του ήλιου, ούτε και πολύ χαμηλά για να μην λυθούν τα φτερά από την υγρασία της θάλασσας. Αυτός φέρεται ότι

---

² Σύνολο μόνιμων κατοίκων: 9882- Απογραφή 2011

πέταξε ψηλά με αποτέλεσμα να λιώσει το κερί και να αποκολληθούν τα φτερά, να πέσει στη θάλασσα και να χάσει τη ζωή του. Μια άλλη πιθανή εξήγηση για την πτώση του Ικάρου αποδίδεται στα διαδοχικά απότομα ανοδικά και κατόπιν καθοδικά ρεύματα που τον παρέσυραν κατά την πτήση του και αυτά δημιουργούνται από τους βόρειους άνεμους που προσκρούουν απότομα στην βόρεια πλευρά του νησιού στο όρος Πράμνος ή Αθέρας και κατόπιν η ορμή του αέρα πολλαπλασιάζεται με την πρόσκρουση στο βουνό. Η θαλάσσια περιοχή όπου ο Ίκαρος βρήκε τον θάνατο ονομάστηκε έκτοτε Ικάριο Πέλαγος.

Το Ικάριο πέλαγος υπήρξε ανέκαθεν ονομαστό. Όφειλε την φήμη του σε δυο παράγοντες, το μυθικό χαμό του Ίκαρου και τους σφοδρότατους κλύδωνας. Ο Όμηρος σε μία παραστατική εικόνα ενός ξεσηκωμού, που διηγείται ότι έγινε στο στρατόπεδο των Αχαιών, τον παρομοιάζει με τα κύματα του Ικάριου (Μελάς 1955)

Στο κέντρο του νοτίου μέρους υπάρχει στην περιοχή Βαώνη Χρυσοστόμου, μέσα στην θάλασσα, ο βράχος του Ίκαρη, σημείο που γνωρίζει ολόκληρη η Ικαρία ότι ήταν το σημείο πρόσκρουσης του Ικάρου που σκοτώθηκε, και το σημείο αυτό χαρακτηρίζεται ως Γεωμυθότοπος από τον Ηλία Γιαννίρη τ. επίκουρο καθηγητή στο Πολυτεχνείο Κρήτης. **(βλέπε Φωτογραφία υπ' αριθμό 4 στο Παράρτημα Β' ΦΩΤΟΓΡΑΦΙΕΣ)** Στο Ικάριο πέλαγος συνήθως πνέουν δυνατοί άνεμοι, τα νερά είναι επικίνδυνα και σπηλιάδες³ δυσκολεύουν την ναυσιπλοΐα κυρίως για τα ιστιοφόρα. Χαρακτηριστικό της Ικαρίας είναι ότι δεν έχει φυσικά λιμάνια πλην δύο –τριών μικρών όρμων – φυσικών λιμανιών (Νας, Ιερό, και Αι Γιώργης – Δράκανο) **(βλέπε Φωτογραφίες υπ' αριθμό 5,6,7 αντίστοιχα στο Παράρτημα Β' ΦΩΤΟΓΡΑΦΙΕΣ)** και μικρότερους όρμους ή αγκάλες όπως χαρακτηριστικά τις ονομάζουν οι ντόπιοι . Το γεγονός ότι το νησί είναι αλίμενο είχε συμβάλει και στην απομόνωση των Ικαριωτών ανά τους αιώνες και είναι ένα από τα στοιχεία που έχει διαμορφώσει τον συλλογικό κοινωνικό χαρακτήρα των ντόπιων.

Η έλλειψη βέβαια λιμένων δεν παρεμπόδιζε την επικοινωνία και τις συναλλαγές, οι οποίες εξυπηρετούντο από την ύπαρξη των όρμων και η ικανότητα των ναυτίλων της κατόρθωνε να αναπληρώνει την δυσμείνεια της φύσεως. (Μελάς 1955)

---

³ ριπές ανέμου με ασυνεχή ένταση

Παρότι ο μύθος του Ικάρου είναι πολύ γνωστός έξω από τα σύνορα μας, το νησί δεν τον προβάλλει ως πολιτισμικό - τουριστικό του πόρο. Πέρα από το ορειχάλκινο γλυπτό – τοπόσημο του Αγίου Κηρύκου που έχει φιλοτεχνηθεί από τον γλύπτη Ίκαρη που απεικονίζει το θάρρος και τη συντριβή του παράτολμου νέου που δεσπόζει και κοσμεί την είσοδο του λιμανιού του Αγίου Κηρύκου, (*βλέπε σχετ. Φωτογραφία υπ' αριθμό 1 στο Παράρτημα Β' ΦΩΤΟΓΡΑΦΙΕΣ*) την επιγραφή κατά μήκος του λιμενοβραχίονα «καλώς ήρθατε στο νησί του Ικάρου» ως καλωσόρισμα προς τους ταξιδιώτες που καταπλέουν στο νησί και την επίσημη ονομασία του κρατικού αερολιμένα «Ίκαρος» καμία τοπική αρχή δεν έχει προωθήσει σχέδιο ώστε το νησί να επωφεληθεί από το μύθο του Ικάρου και από την πρώτη παγκόσμια πτήση προς όφελος του τουρισμού της.

4.3 ΓΕΩΜΟΡΦΟΛΟΓΙΑ

Ανατολικές Σποράδες είναι το σύμπλεγμα των νησιών που βρίσκεται κατά μήκος της μικρασιατικής ακτογραμμής κατά την επίσημη ονομασία τους, και η Ικαρία, με έντονη γεωμορφολογία και αρκετές αντιθέσεις ανήκει σε αυτό το σύμπλεγμα, είναι ένα κατά κύριο λόγο ορεινό νησί, αφού καθ' όλο το μήκος της διασχίζεται από το όρος «Αθήρας» και με αρχαιότερη ονομασία «Δράκανον» ή «Πράμνος», το ύψος του οποίου φθάνει στα 1041 μέτρα με την υψηλότερη κορυφή να ονομάζεται «Μέλισσα» ή «Φαρδύ» και χωρίζει το νησί στην βόρεια και στη νότια μεριά όπως χαρακτηριστικά αναφέρουν και οι ντόπιοι (*κοίτα Φωτογραφίες υπ' αριθμό 8 στο Παράρτημα Β' ΦΩΤΟΓΡΑΦΙΕΣ*). Από τα μεγαλύτερα νησιά του Ανατολικού Αιγαίου, έχει επίμηκες σχήμα με περίμετρο 50 μίλια και έκταση περίπου 270 τετ. χιλ., εκ των οποίων τα 160 χιλιόμετρα αποτελούν την ακτογραμμή της, η οποία χαρακτηρίζεται ομαλή. Στα Βορειοανατολικά της, βρίσκεται σε απόσταση 10 ναυτικών μιλίων (ν.μ.) η Σάμος και στα Δυτικά σε απόσταση 26 μιλίων η Μύκονος. Σε ακτίνα 18 ν.μ. νοτιοανατολικά της Ικαρίας βρίσκεται η Πάτμος, ενώ στα Βόρεια της και σε απόσταση 35 ν.μ η Χίος. Ανατολικά περιστοιχίζεται από τους Φούρνους, μια συστάδα νησιών που κατά την κλασική περίοδο ήταν γνωστά με το όνομα Κορσιαί. Η Ικαρία ανήκει στο νομό Σάμου μαζί με τους Φούρνους και τη Θύμαινα. (*κοίτα Φωτογραφίες υπ' αριθ. 1-7 στο Παράρτημα Α' ΧΑΡΤΕΣ*). Η θέση της Ικαρίας στον χάρτη βρίσκεται με το βόρειο μέτωπο της προς τον Βοριά καθώς οι βορινοί άνεμοι έχουν παίξει μεγάλο ρόλο την γεωμορφολογία του νησιού.

Η κορυφογραμμή του βουνού χωρίζει το νησί στα δύο εκ των οποίων το 1/3 βρίσκεται προς το νότο του νησιού που είναι πολύ απότομο και βραχώδες και τα 2/3 στο βόρειο που είναι ήπιο και με περισσότερη βλάστηση. Ελάχιστες είναι οι πεδινές εκτάσεις Η περιοχή του «Κάμπου» (αρχαία πόλη Οινόη) στο Βόρειο μέρος είναι μια από αυτές που συνεχίζει να καλλιεργείται από κηπευτικά που εφοδιάζεται το νησί **(βλέπε Φωτογραφίες υπ' αριθμό 9 στο Παράρτημα Β'ΦΩΤΟΓΡΑΦΙΕΣ)**. και ο κάμπος του «Φάρου» που ήταν μεγάλος αμπελώνας ως την αρχές του 1990 ο οποίος μετά την κατασκευή του αεροδρομίου στην περιοχή, και ραγδαίας ανάπτυξης της περιοχής (σύνδεση με ηλεκτρικό ρεύμα και διάνοιξη επαρχιακού δρόμου) άρχισε σιγά σιγά να συρρικνώνεται και την θέση των αμπελιών άρχισαν να εμφανίζονται χρήσεις (πχ χώροι parking αυτοκινήτων, γήπεδο, οικίες) οι οποίες σταδιακά μεταβάλλουν την εικόνα και χαρακτήρα της περιοχής. **(βλέπε Φωτογραφίες υπ' αριθμό 10 στο Παράρτημα Β'ΦΩΤΟΓΡΑΦΙΕΣ)**. Ο ορεινός χαρακτήρας της Ικαρίας είχε παίξει στο παρελθόν σημαντικό ρόλο στην ανάπτυξη της δραστηριότητας των ντόπιων. Οι ορεινοί οικισμοί αναπτύχτηκαν στα ορεινά και ημιορεινά ως ανάγκη προστασίας των κατοίκων από τις πειρατικές επιδρομές του Μεσαίωνα. Οι παραθαλάσσιοι οικισμοί άνθισαν μετά το πέρας της πειρατείας. Η νότια πλευρά χαρακτηρίζεται από γυμνούς απότομους βράχους με κύριο συστατικό τον γρανίτη και η βόρεια πλευρά από το πιο μαλακό με πολύ πλούσια βλάστηση τοπίο της. (Μελάς 1955, visitikaria.gr, wikipedia.org) **(βλέπε Φωτογραφίες υπ' αριθμό 11 και 12 αντίστοιχα στο Παράρτημα Β'ΦΩΤΟΓΡΑΦΙΕΣ)**.

4.4 Η ΦΥΣΗ ΤΗΣ ΙΚΑΡΙΑΣ

Η Ικαρία τα τελευταία χρόνια αναδεικνύεται ως ένας ανερχόμενος τουριστικός προορισμός που χαρακτηρίζεται από άγρια φυσική της ομορφιά, πυκνή βλάστηση, ποτάμια, καταρράκτες, μονοπάτια, δάση, και βιοτόπους.

Αυτό το κεφάλαιο θα αφιερωθεί στην φύση του νησιού που αναδύθηκε μέσα από την έρευνα και τα αποτελέσματα της, ως ένα από τα σημαντικότερα κίνητρα για τους τουρίστες αλλά και μία από τις χαρακτηριστικές εικόνες που αποτυπώθηκε στο μυαλό των συμμετεχόντων. Η φύση της Ικαρίας αποτελεί ένα κρυμμένο μυστικό αφού έχει μεγάλη ποικιλία οικοσυστημάτων. Έχει τουλάχιστον 6-7 διαφορετικούς τύπους οικοτόπων που απαντώνται στην Ελλάδα. Έχει τα παραποτάμια συστήματα, τα

παραθαλάσσια, τα βραχώδη, τα ορεινά, τα ημιορεινά, το μεσογειακό δάσος, και τη μεσογειακή ζούγκλα που είναι το δάσος 7 επιπέδων όπως είναι η υποτροπική ζούγκλα που απαντώνται φυτά σε 7 επίπεδα. Υπάρχει πλήθος επισκεπτών αλλά και πολλών ερευνητών – (μεμονωμένοι φοιτητές ή γκρουπ συνοδεία των καθηγητών τους) που επιλέγουν την Ικαρία για την φύση της και αυτοί αναζητούν να ανακαλύψουν αυτά τα οικοσυστήματα είτε μόνοι τους είτε με συνοδούς βουνού. Κατά την διάρκεια της πεζοπορίας ή ορειβασίας στα βουνά της Ικαρίας, απαντάται το δάσος 7 επιπέδων δηλαδή στο πρώτο επίπεδο αυτά που φύονται κάτω από τη γη (ρίζες, βολβοί, κόνδυλοι κλπ), στο δεύτερο επίπεδο τα φυτά που έρπουν, στο τρίτο τα χαμολούλουδα τα μικρά λουλουδάκια, χαμομήλια αγριόχορτα κλπ, στο τέταρτο τους θάμνους, ρεικιά, λεβάντες, ρίγανες, θρούμπια, κρίταμα κλπ, στο πέμπτο επίπεδο οι περιπατητές απαντούν τα θαμνώδη δέντρα που σε σχέση με την υπόλοιπη Ελλάδα και Ευρώπη, στην Ικαρία αναπτύσσονται καλύτερα και είναι πιο ζωνρά π.χ. οι κουμαριές, και σε συνέχεια απαντάται το έκτο επίπεδο που είναι τα δασικά δέντρα όπως πεύκα κυπαρίσσια κουκουναριές, βελανιδιές μηλιές κλπ και τέλος είναι τα αναρριχώμενα φυτά δηλ κισσοί, βάτοι κλπ. Επίσης στην Ικαρία απαντάται η μακία βλάστηση που είναι χαμηλή φρυγανώδη, έχει πυκνή γεωμορφολογία και ιδιαίτερο μικροκλίμα – και αυτό δημιουργεί ένα πεδίο πολύ ενδιαφέρον για αρκετές επιστήμες όπως βοτανολογία, γεωλογία, βιολογία. Κάθε χρόνο επισκέπτονται το νησί αποκλειστικά για την φύση του, εκτός των ταξιδιωτών του εναλλακτικού τουρισμού που στοχεύουν στις ανάλογες δραστηριότητες, φωτογράφοι και κινηματογραφιστές καθώς και ζωγράφοι αλλά κυρίως καθηγητές και φοιτητές που μελετούν την πανίδα αλλά και χλωρίδα, όπως ένα σπάνιο μανιτάρι, μια πεταλούδα, αράχνη, ορχιδέα, αποδημητικό πουλί κλπ.(Τρικιριώτης 2017). **(βλέπε Φωτογραφίες υπ' αριθμό 13 στο Παράρτημα Β' ΦΩΤΟΓΡΑΦΙΕΣ).**

Επισκέπτονται τόσο τον ορεινό όγκο, τους καταρράκτες τα απόκρημνα βράχια όσο και τα δάση του νησιού όπως το Διατηρητέο Μνημείο της Φύσης το αρχαίο Δρυοδάσος του Ράντη που βρίσκεται στην κεντρική ορεινή Νότια Ικαρία, στην οροσειρά του Αθέρα και είναι ιδιαίτερης βοτανικής, οικολογικής, αισθητικής και ιστορικής αξίας με δέντρα ηλικίας άνω των 300 ετών. **(βλέπε Φωτογραφίες υπ' αριθμό 14 στο Παράρτημα Β' ΦΩΤΟΓΡΑΦΙΕΣ).**

Ο υγρότοπος της Χάλαρης επίσης προσελκύει πλήθος ταξιδιωτών και ερευνητών με τον ομώνυμο χείμαρρο στην περιοχή Να, βρίσκεται περίπου 2,5 χιλιόμετρα δυτικά-

νοτιοδυτικά του οικισμού ‘Αρμενιστής’ και αποτελεί ένα φυσικό παράκτιο υγρότοπο. Ο χειμάρρος έχει μόνιμη ροή σχεδόν όλο το χρόνο με υφάλμυρο νερό, διασχίζει το νησί με κατεύθυνση από νότια προς βόρεια και τροφοδοτεί κυρίως τις μικρές καλλιέργειες που βρίσκονται διάσπαρτες κατά μήκος της κοίτης του. Ο υγρότοπος τροφοδοτείται με γλυκό νερό από το φράγμα της τεχνητής λίμνης Πέξι, που βρίσκεται 4 χλμ στα ανάντη της εκβολής, και βρίσκεται σε περιοχή που έχει χαρακτηριστεί ως Τόπος Κοινοτικής Σημασίας, ως Ζώνη Ειδικής Προστασίας, ως Σημαντική Περιοχή για τα Πουλιά και ως Α’ Αρχαιολογική ζώνη αφού στο δυτικό άκρο υπάρχει Ναός της Αρτέμιδος (ΦΕΚ 426/Β/24-6-1991).

Ο υγρότοπος παρουσιάζει μια σπάνια βιοποικιλότητα χλωρίδας και πανίδας, καθώς και πληθυσμούς από πολλά προστατευόμενα και ενδημικά είδη. Ορισμένα από αυτά είναι ο Γάλανθος της Ικαρίας (φυτό που συναντάται μόνο στην Ικαρία), ενώ παρουσιάζει πλούσια βλάστηση από καλαμώνες και πλατάνια διαφόρων ειδών που κυριαρχούν σε όλη την έκτασή του, καθώς και πικροδάφνες, λυγαριές και σκίνους. Επίσης, φιλοξενεί μια μεγάλη ποικιλία από πουλιά, ερπετά και αμφίβια, όπως η τούρκικη σαύρα (σπάνιο προστατευόμενο είδος), το ευρωπαϊκό χέλι (είδος που μεταναστεύει από την Αμερική διασχίζοντας επί 3 χρόνια τον Ατλαντικό ωκεανό για να καταλήξει στους ποταμούς της Ικαρίας), η Βίδρα (προστατευόμενο είδος), ένα σπάνιο είδος κάβουρα του γλυκού νερού, καθώς και ένα βενθικό είδος ψαριού του γένους *Salaria* (καταγεγραμμένο το 2008 κατά τη διεξαγωγή έρευνας από το ΕΛΚΕΘΕ και το Ινστιτούτο Θαλάσσιας Προστασίας ‘Αρχιπέλαγος’) ιδιαίτερα σημαντικό για τη ζωογεωγραφική εξέλιξη της ιχθυοπανίδας εσωτερικών υδάτων της Ικαρίας. Το φαράγγι της Χάλαρης έχει επίσης ξεχωριστή σημασία για δεκάδες προστατευόμενα είδη μόνιμων αλλά και μεταναστευτικών πτηνών όπως ο Μαυροπετρίτης, ο Λευκοτσικνιάς και ο Μικροτσικνιάς, τα οποία διασχίζουν εκατοντάδες χιλιόμετρα αναζητώντας ανάπαυση και τροφή στο περιβάλλον του υδροβιότοπου.(www.archipelagos.gr) Αν είναι κάποιος τυχερός θα μπορέσει να παρατηρήσει και το σπάνιο είδος σαύρας που κρύβεται στα πετρώματα του νησιού, τον ‘κορκόφυλα’ (βλέπε *Φωτογραφίες υπ’ αριθμό 14α στο Παράρτημα Β’ ΦΩΤΟΓΡΑΦΙΕΣ*).

Ο ταξιδιώτης θα συναντήσει επίσης σπήλαια όπως το Δρακόσπηλο στη θέση Αυγολιμί Περδικίου, το Σπήλαιο του Ιερού στον ομώνυμο όρμο που σύμφωνα με την παράδοση, θεωρείται ότι αποτελεί τον τόπο ανατροφής και λατρείας του θεού Διονύσου, το

σπήλαιο Ραός Χούτρα στο Πετροπούλι, στο χωριό Καταφύγι σπήλαιο Σεμνή και το ομώνυμο του Καταφυγίου στον οικισμό Ξύλινο, κάτω από το Ναό του Αγίου Νικολάου και σύμφωνα με θρύλο, το σπήλαιο καταλήγει λίγο πριν το χωριό Φάρος, στον όρμο Νύφι. Τέλος στο χωριό Χρυσόστομος υπάρχει το σπήλαιο της Χάλαρης ή Παραθύρι με πλούσιο αρχαιολογικό και παλιοντολογικό ενδιαφέρον (visitikaria.gr). Τέλος η Ικαρία σε όλο το μήκος της έχει μικρές και μεγαλύτερες παραλίες. Στη Νότια πλευρά η μεγαλύτερη είναι αυτή του Φάρου. Οργανωμένες παραλίες υπάρχουν στο βόρειο μέρος του νησιού Μεσαχτή, Λιβιάδι, Κάμπος. *(βλέπε Φωτογραφίες υπ' αριθμό 14β στο Παράρτημα Β' ΦΩΤΟΓΡΑΦΙΕΣ).*

4.4.1 Η ΦΥΣΗ ΤΗΣ ΙΚΑΡΙΑΣ ΜΕΣΑ ΑΠΟ ΤΗΝ ΙΣΤΟΡΙΚΗ ΚΑΤΑΓΡΑΦΗ

Οι επισκέπτες οι οποίοι προσεγγίζουν το νησί δια θαλάσσης ως πρώτη εικόνα αντικρίζουν ένα άγονο βραχώδες απότομο τοπίο. Περί της άποψης αυτής για το άγονο του νησιού δίνουν την απάντηση οι φυσικές αρετές της. Η Ικαρία (όπως και η Άνδρος) είναι προικισμένη με μία ιδιαίτερος προνομιακή για τούς παλαιούς και δύσκολους καιρούς ιδιότητα. Εμφανίζει στα βλέμματα του περαστικού θεατή μίαν άγρια και αιχμηρή εικόνα (προθήκη), απόκρημνη και αχάριστη, ενώ έχει κρυμμένη την φυσική της καλλονή, από μία ιδιότυπη και προνοητική διαμόρφωση της φύσης. Το προνόμιο αυτό, για την Ικαρία, στάθηκε σωτήριο ανά τούς δύσκολους αιώνες της ιστορίας της, διότι κατόρθωνε να παρέχει το νησί με την εξωτερική της αυτήν προβολή, την εντύπωση, ότι τίποτε δεν θα είχε να αναμένει οιοσδήποτε κατακτητής από την περιττή κατάληψη και κατοχή της, ενώ παράλληλα, επετύγχαναν οι σταθεροί της οικιστές να απολαμβάνουν συνθήκες ασφαλείας, οι οποίες επέτρεπαν στο νησί να θεωρείται, ως το ασφαλέστερο καταφύγιο των κατατρεγμένων, στους προβληματικούς χρόνους, πού έζησε η πολυτάραχη περιοχή του Αιγαίου. Η Ικαρία, αντιθέτως προς τη φήμη της φυσικής της ένδειας, φήμη την οποία καλλιέργησαν με ευφυΐα και έξοχη πρόβλεψη άμυνας οι κάτοικοι της στις κρίσιμες περιόδους της προβληματικής επιβιώσεως, είχε άγρια φυσική βλάστηση. Και οι λίγες πεδιάδες της, χάρις στον υποδειγματικό μόχθο των γεωργών της και την συνδρομή των πηγαίων και ρεόντων υδάτων της, ήταν πάντοτε σε θέση να συντηρήσουν ένα δεδομένο πληθυσμό, βοηθούμενες από εξαιρετικές καλλιεργητικές συνθήκες (που είχαν δημιουργήσει και οι ντόπιοι κάτοικοι

της). Οι καλλιέργειες του νησιού χάρις στην υποδειγματική φιλοπονία των γεωργών της έφθασαν στα ανώτατα όρια της εφικτής αποδόσεως. (Μελάς 1955)

4.5 Ο ΤΡΟΠΟΣ ΖΩΗΣ ΚΑΙ Η ΑΛΛΗΛΕΓΓΥΗ ΤΩΝ ΚΑΤΟΙΚΩΝ ΜΕΣΑ ΑΠΟ ΙΣΤΟΡΙΚΑ ΣΤΙΓΜΙΟΤΥΠΑ

4.5.1 ΓΕΝΙΚΑ

<Ο πολιτικός βίος των Ικαρίων, όπως και των άλλων νησιωτών ήτο άμεμπτος. Οι Ικάριοι όπως και οι άλλοι νησιώτες, είχαν από ενωρίς αίσθηση των κοινών δεσμών, πού δημιουργούσε η αντίληψη της κοινής καταγωγής, της κοινής γλώσσης και της θρησκείας. Αλλά καθ' όλη την διάρκεια των χρόνων εκείνων μέχρι των μηδικών, δεν είχαν σχέσεις πολιτικές με τις ελληνικές ηπειρωτικές πόλεις και δη την Αθήνα και την Σπάρτη, και με δυσμένεια προσέβλεπαν εις κάθε απόπειρα αναμίξεως των πόλεων αυτών στα ιδικά τους πράγματα, διότι αντιλαμβάνονταν, ότι ή ανάμιξη εκείνη θα κατέληγε εις το τέλος εις κατάλυση της αυτονομίας τους, πού θα σήμαινε και το τέρμα της Πατρίδος. Περισσότερο σχετιζόνταν με τις μικρασιατικές πόλεις, πού ήσαν άλλωστε και οι μητροπόλεις των νησιωτικών οικισμών και οι οποίες με την ευφορία των δεν είχαν να κερδίσουν τίποτε από μίαν περιττή υποδούλωση των νησιωτικών πολιτειών.

Τέλος, ήσαν άνθρωποι χρηστοί και ειρηνικοί, με ήθη αυστηρά, απλά και ήμερα, όπως ακριβώς συνεχίζουν να είναι και σήμερα, προ παντός οι κάτοικοι των μικρών νήσων του Αιγαίου οι Ικάριοι, ήσαν αυτάρκεις και ολιγαρκείς. Παροιμιώδης είναι ανέκαθεν ή ελαστικότητα προσαρμογής των Ικαρίων στις υφισταμένες εκάστοτε βιοτικές δυνατότητες. Και εις αυτήν ακόμη την κλασσική εποχή της ακμής των Ικαριακών πόλεων, ίσχυε η παγία βιοτική κατεύθυνση της εντάξεως της ζωής στα πλαίσια του εκάστοτε εφικτού, με οδηγό τον υπολογισμό δια τις αντιξοότητες του αύριο. Η έλλειψη λιμένων, η αβεβαιότητα του μέλλοντος, οι δυσχέρειες, των εποχών, ένα πάγιο και κοινό συναίσθημα ανασφάλειας προ των κινδύνων του βίου, φαίνεται να καθιέρωσαν την ιδιότυπη και σοφή κοσμοθεωρία και βιοθεωρία του Ικάριου, πού αρκείται εις το έλασσον, κατέχεται εις ασύλληπτο βαθμό από το αίσθημα του περιττού και έχει αναγάγει σε πίστη, το ότι η ευτυχία δεν έγκειται στην αναζήτηση και εξασφάλιση της θεραπείας των πολλών αναγκών, άλλα αντιθέτως στην ελάττωση τους στα απώτατα, και απαραίτητα όρια. Εξ άλλου ή έλλειψη εκείνη συντελούσε στην συνέχιση του ειρηνικού και σχολαίου βίου, πού εξασφάλιζαν οι συνθήκες της απομονώσεως. Στην συνείδηση

και του σημερινού ακόμη Ικάρου, πού ζει μοιραία υπό την επίδραση του φθοροποιού κοσμοπολιτισμού, εξακολουθούν να επιβιώνουν πάντοτε ανυποχώρητα τα ίδια και συνετά κριτήρια του αρχαίου βίου.

Με αυτήν την αντίληψη και με αυτήν την βιοτική φαρέτρα, οι κάτοικοι της νήσου αυτής αγωνίστηκαν και επεβίωσαν, κατά τρόπον ίσως μοναδικό, στις τραγικότερες εποχές τού Αιγαίου. Η λιτότητα και η φιλοσοφική εγκαρτέρηση τού Ικάρου κινεί το θαυμασμό και αυτών ακόμη των πληθυσμών των άλλων νησιών στις περιόδους των κρίσιμων κυρίως δυσχερειών.>(Μελάς 1955)

4.5.2. ΠΕΡΙΟΔΟΣ ΠΕΙΡΑΤΕΙΑΣ ΚΑΙ ΤΟΥΡΚΟΚΡΑΤΙΑΣ

Το 14ο αιώνα μ.Χ. η Ικαρία ήταν κομμάτι της Γενοβέζικης αυτοκρατορίας στο Αιγαίο. Κατά την περίοδο αυτή, οι Ικαριώτες κατέστρεψαν τα λιμάνια τους ώστε να αποτρέψουν την απόβαση των ανεπιθύμητων επισκεπτών. Αυτό παρατήρησε και αρκετά χρόνια αργότερα και ο περιηγητής John Galt που αναφέρει στο έργο του Γράμματα από το Λεβάντε <..μέχρι να βρεθούμε στο δυτικό άκρο της Νικαριάς, ένα νησί που κατοικείται από περίπου δύο χιλιάδες μισοβάρβαρους Έλληνες, οι οποίοι, εκτός από τη βοσκή μερικών προβάτων, καλλιεργούν αρκετούς κήπους, τους καρπούς τους οποίους μεταφέρουν στη Σκαλάνοβα, ακόμα και μέχρι τη Ρόδο. Προετοιμάζουν επίσης κάρβουνο, το οποίο πωλούν μεταξύ των παρακείμενων νησιών. Το κρασί που φτιάχνουν δεν είναι αξιόπαινο και είναι μόλις αρκετό για τη δική τους κατανάλωση. Δεν υπάρχει λιμάνι στη Νικαριά, αλλά τα ερείπια ενός αντιπληθωμένου μόλου εξακολουθούν να παρατηρούνται στο βορειοδυτικό άκρο του νησιού. Κουρασμένος από το ταξίδι μου δεν αποβιβάστηκα> (Galt, J. 1779-1839) Από τις αρχές του 16ου αιώνα μ.Χ. έως και τον 19ο αιώνα, προκειμένου οι κάτοικοι να μην είναι ορατοί στους εχθρούς, κυρίως στους Τούρκους και στους πειρατές, εγκατέλειψαν τις παραλιακές περιοχές του νησιού και αποσύρθηκαν στα ορεινά, όπου και δημιούργησαν τους λεγόμενους κρυφούς οικισμούς. Τέτοιοι απαντώνται, κυρίως, στη δυτική Ικαρία αλλά και αλλού, όπως στο Μαγγανίτη, στη Λαγκάδα, στο Πέζι, στη Μεσσαριά και στο Περδίκι. Πολλοί ήταν εκείνοι οι οποίοι χρησιμοποίησαν ως κατοικίες τις κοιλότητες των γρανιτικών όγκων ('λούροι'), οι οποίοι συνήθως ήταν μονόχωρες, με διαστάσεις όσο ένα δωμάτιο ('καμάρες'). Για την αντιπειρατική άμυνα, εκτός από την "αφάνεια" (αραιοκατοίκηση και απόκρυψη των κατοικιών), υπήρχαν παρατηρητήρια - βίγλες, διάφορα σημεία συγκέντρωσης και άμυνας του πληθυσμού σε περίπτωση επιδρομών (οροπέδια αόρατα από την θάλασσα),

και κοινές κρυμμένες προμήθειες για χρήση σε ώρα ανάγκης. Η κλοπή τους τιμωρούνταν από το ιδιαίτερο εθιμικό δίκαιο της εποχής ακόμη και με θάνατο. Υπάρχουν τέλος αναφορές για επίθεση των κατοίκων σε ανεπιθύμητους επισκέπτες των ακτών, ακόμη και σε ναυαγούς.

Η αλληλεγγύη και ομοψυχία των Ικαριωτών φαίνεται και από την ιστορία που αναφέρει ότι λίντσαραν τον πρώτο Τούρκο φοροεισπράκτορα, αλλά κατά κάποιον τρόπο κατόρθωσαν να παραμείνουν ατιμώρητοι. Η συγκεκριμένη ιστορία, όπως έχει διατηρηθεί στην προφορική παράδοση, μιλάει για έναν Οθωμανό Αγά, που για να μετακινηθεί έβαλε δύο Ικαριώτες να τον κουβαλήσουν στα χέρια, πάνω σε ένα φορείο. Οι Ικαριώτες μην αντέχοντας τον εξαναγκασμό, τον έριξαν στο γκρεμό, στην περιοχή Κακό Καταβασίδι. *(βλέπε Φωτογραφία υπ' αριθμό 15 στο Παράρτημα Β' ΦΩΤΟΓΡΑΦΙΕΣ)*. Οι τουρκικές αρχές συγκέντρωσαν τον πληθυσμό και ρώτησαν ποιοι ήταν οι δράστες, αλλά έλαβαν την απάντηση απ' όλους τους παρευρισκόμενους *«ούλοι εμείς εφέντη»*. *Η φράση έμεινε παροιμιώδης, τονίζοντας την αλληλεγγύη της κοινωνίας εκείνη την εποχή.*

Στο ανατολικό τμήμα του νησιού ήταν γνωστά αντίστοιχα ως 'χωστοκέλια'. Εκεί βασίστηκε και η λαϊκή φράση *«σπίτι όσο να χωρείς και τόπο όσο να θωρείς»*. Οι Ικαριώτες σπανίως έχτιζαν χωριά με την συγκεντρωμένη μορφή που γνωρίζουμε. Κάθε σπίτι ήταν χαμηλό, με ένα δωμάτιο, με σκεπή από πέτρινες πλάκες, και βρίσκονταν απομακρυσμένο από τα γειτονικά. Είχε μόνο μια χαμηλή πόρτα και ήταν φραγμένο από την πλευρά της θάλασσας με ψηλούς τοίχους, ενώ υπήρχε ένα και μοναδικό άνοιγμα στην στέγη ο λεγόμενος *ανεφάντης* που επέτρεπε το φως στο σπίτι. Επειδή η καμινάδα με τους καπνούς θα μπορούσε να προδώσει την ύπαρξή του, πολλές φορές κλείνονταν. Ο καπνός διαχεόταν από τις πλάκες της στέγης χωρίς να γίνεται ορατός, καθαρίζοντας ταυτόχρονα τα ξύλα της στέγης από έντομα. Τα δωμάτια περιείχαν τα απολύτως απαραίτητα όπως τον χειρόμυλο και το τσουκάλι. *(βλέπε Φωτογραφίες υπ' αριθμό 16 στο Παράρτημα Β' ΦΩΤΟΓΡΑΦΙΕΣ)*. Η παράδοση υποστηρίζει πως όλοι κοιμόντουσαν στο πάτωμα και έκρυβαν τα υπάρχοντά τους μέσα σε σχισμές στους τοίχους. Ο Γεωρειήνης (1677) ιστορεί την συνήθεια των Ικαρίων να κοιμούνται στο δάπεδο, γιατί δεν έχουν κρεβάτια. <Κλίνη των είναι η γη και προσκεφάλαιον ο ψυχρός λίθος>. Μάλιστα, αναφέρεται σε περίπτωση Ικάριου ιερέα, ο οποίος μετέβη στη Σάμο και φιλοξενήθηκε από Σάμιο συνάδελφό του. Ο πρώτος αρνήθηκε να κοιμηθεί επάνω

στο κρεβάτι που του έστρωσε ο Σάμιος, εξηγώντας στον κατάπληκτο και επίμονο οικοδεσπότη ότι κάτι τέτοιο ήταν αδύνατο αφού «επ' ουδενί λόγο θα του ήτο δυνατόν να αποχωρισθί από την γην, που ήτο Μητέρα του».

Άλλωστε, προσέθεσεν, υπήρχε φόβος, αν κατεκλίνετο επί στρωμνής, να αρρωστήσει. Άντρες και γυναίκες φορούσαν σχεδόν τα ίδια ρούχα: υφαντές λινές φούστες για τις γυναίκες, ένα είδος φουστανέλας για τους άντρες. Αργότερα καθιερώθηκε η βράκα και το γιλέκο για τους άνδρες και η αντίστοιχη παραδοσιακή γυναικεία φορεσιά. Τα δε ενδύματα πού φορούν, το εφάπλωμα των. Ιμάτια άλλα, εκτός από εκείνα που φορούν, δεν έχουν. Και όταν τα εν χρήσει δεν ημπορούν να φορεθούν πλέον, τότε μόνον φροντίζουν δι' άλλα.> (Γεωργειρήνης 1677)

Αυτός ο τρόπος ζωής συντελούσε στη **μακροζωία και στην αταξικότητα**. Χαρακτηριστικό της Ικαρίας είναι η πολύ μεγάλη οικιστική διασπορά. Κάθε σπίτι ήταν αύταρκες, βρισκόταν σε απόσταση από τα άλλα, χρησιμοποιώντας τον ζωτικό χώρο γύρω του για καλλιέργεια των απαραίτητων, οι γυναίκες συμμετείχαν στις εργασίες και στην κοινωνική ζωή. Έχει πάνω από 70 οικισμούς, αραιοδομημένους σε όλη την έκταση του νησιού. Τα χωριά δημιουργούνταν σιγά-σιγά από απόγονους μιας αρχικής οικογένειας, που εξαπλωνόταν. Παρ' όλη την αραιοκατοίκηση, η συνεκτικότητα της κοινωνίας ήταν μεγάλη. Υπήρχαν τα πανηγύρια, ομαδικές εργασίες, και τα συμβούλια των γηραιότερων που έπαιρναν τις αποφάσεις. Ο τρόπος ζωής και η αρχιτεκτονική αυτή διατηρήθηκαν έως τα τέλη του 19ου αιώνα, και πολλά στοιχεία μέχρι τις μέρες μας. Κατά την περίοδο της τουρκοκρατίας οι Τούρκοι επέβαλλαν ένα πολύ χαλαρό καθεστώς διοίκησης, δεν έστειλαν αξιωματούχους στην Ικαρία για αρκετούς αιώνες.

4.5.3 ΟΙ ΠΡΩΤΟΙ ΤΟΥΡΙΣΤΕΣ

Η καλύτερη προοπτική για να ξεφύγει η τοπική κοινωνία της Ικαρίας που υπέφερε από την πείνα και ανέχεια δεδομένης της οικονομικής ύφεσης ήταν ο τουρισμός, και οι Ικαριώτες αυτό το σκέφτηκαν πολύ πριν το κάνουν τα γειτονικά νησιά. Στις αρχές της δεκαετίας του 1920, αξιωματούχοι από την Ικαρία ζήτησαν επιδότηση από την ελληνική κυβέρνηση να αναπτύξει τα ιαματικά λουτρά των Θερμών. Μια υπηρεσία που ασχολείτο με τον τουρισμό τους έστειλε ένα φυλλάδιο, το οποίο δημοσιεύθηκε το 1922 από κυβερνητική επιτροπή για την ανάπτυξη των θέρετρων και ιαματικών λουτρών, συμβουλευοντας τους Ικαριώτες να κατασκευάσουν γήπεδα τένις και γήπεδο γκολφ.

Επειδή οι Ικαριώτες δεν ήταν σε θέση να ακολουθήσουν αυτές τις συστάσεις δεν κατάφεραν να προσελκύσουν πολλούς τουρίστες στη Θέρμα. Τα ιαματικά λουτρά προσέλκυαν περίπου πενήντα επισκέπτες κάθε καλοκαίρι και οι Ράχες έγιναν θερινό θέρετρο. Το 1924, εφοπλιστής από την Σάμο εγκαινίασε θαλάσσια σύνδεση του Πειραιά με τον Αρμενιστή Ικαρίας κατά την θερινή περίοδο. Οι τουρίστες πλήρωναν 25 δραχμές για να μεταφερθούν με μουλάρι στους Ράχες όπου είχαν επιλογή ανάμεσα σε τρία μικρά ξενοδοχεία. Το ενημερωτικό φυλλάδιο που δημοσίευσε η τοπική τουριστική επιτροπή ανέφερε για ένα δροσερό καλοκαιρινό χωριό που βρίσκεται ψηλά πάνω από τη θάλασσα και περιτριγυρισμένο από πεύκα. Το φυλλάδιο υποστήριζε ότι η γοητεία αυτού του βουκολικού χωριού σε ένα αλπικό σκηνικό δημιουργήθηκε λόγω έλλειψης σύγχρονων αστικών παροχών όπως ο κινηματογράφος. Ανάμεσα στους τουρίστες, κατά μέσο όρο πενήντα το καλοκαίρι, ήταν αθηναίοι γιατροί και δημόσιοι υπάλληλοι, αν και τα ονόματα πολλών βρετανών και ολλανδών τουριστών εμφανίζονται στο βιβλίο πόρτας του ξενοδοχείου Politis. Ο τουρισμός έφερνε εκατό άτομα στο νησί κάθε καλοκαίρι. Οι ξένοι πλήρωναν περισσότερο για τα τοπικά αγαθά και τις υπηρεσίες. Το βιβλίο εισόδου του ξενοδοχείου Πολίτης τη δεκαετία του 1930 αποκαλύπτει κυρίως δημόσιους υπαλλήλους, και επαγγελματίες από την Αθήνα. Κατά τη διάρκεια αυτής της περιόδου περίπου δέκα αλλοδαποί έμειναν στο ξενοδοχείο. (Papalás, 2005)

4.5.4 Η ΠΕΡΙΟΔΟΣ ΤΗΣ ΕΞΟΡΙΑΣ

Λόγω της απόμακρης και βραχώδους φύσης του νησιού η Ελληνική Κυβέρνηση χρησιμοποιούσε το νησί ως τόπο εξορίας για περίπου 13.000 κομμουνιστές από το 1945 έως το 1949. Τόπος εξορίας ήταν άλλωστε και παλαιότερα κατά τη βυζαντινή περίοδο όπου αυτοκρατορικές οικογένειες εξορίζονταν στο νησί. Μετά το τέλος του β' παγκοσμίου πολέμου η πολιτική κατάσταση της χώρας, μέρα με τη μέρα χειροτέρευε. Ο εμφύλιος σπαραγμός είχε αρχίσει και στα περισσότερα μέρη της χώρας οι Έλληνες, άρχισαν να σκοτώνονται μεταξύ τους. Στη Νικαριά τα πράγματα ήταν ήσυχα. Ούτε σκοτωμοί ούτε κανγάδες για τα πολιτικά. Το κλίμα της συνύπαρξης και της αμοιβαίας κατανόησης το κράτησαν μεταξύ τους μέχρι το τέλος του εμφύλιου και κανένας Ικαριώτης δεν πείραξε άλλον σ' όλη αυτή την τρομερή περίοδο. Ίσως οφειλόταν στο χαρακτηριστικό τους να είναι άνθρωποι ήρεμοι και προπάντων διαλλακτικοί, ικανοί από τα παλιά χρόνια να ακούν και την αντίθετη άποψη. Η κυβέρνηση επειδή ήξερε πως

η πλειοψηφία των κατοίκων της Νικαριάς ήταν αριστεροί και επειδή το νησί από το Βυζάντιο τόπος εξορίας, αποφάσισε να στείλει τους αριστερούς που ήθελε να εξουδετερώσει. Έτσι στις αρχές του 1946 άρχισαν να καταφθάνουν οι πρώτοι εξόριστοι. (Κατσάς 1992)

Στη διάρκεια του ελληνικού εμφύλιου (1946- 1949) εξορίστηκαν στην Ικαρία πολλοί αριστεροί ανώνυμοι και επώνυμοι, συμπεριλαμβανόμενου του Μίκη Θεοδωράκη, Μάνου Κατράκη, Λάκη Σάντα. Η ζωή των σύγχρονων Ικαριώτων γαλουχήθηκε με την ανάμνηση των εξορίστων. «Αυτό το έκαναν οι εξόριστοι», «τον έσωσαν οι εξόριστοι», «επί εξορίστων». Έγιναν η χρονική στιγμή της μετάβασης στο καινούργιο Στην αρχή έφτασαν οι πρώτοι «επισκέπτες» με καΐκια, αργότερα όμως, έφθαναν στο νησί αρματαγωγά με καθημερινή συχνότητα λόγω του μεγάλου όγκου εξορίστων που μετέφεραν στην Ικαρία . Ο πληθυσμός του νησιού ζήτημα ήταν να έφτανε εκείνη την περίοδο 11.000 -12.000 Οι ξένοι εξόριστοι έφτασαν τις 14.0000. (Καλαμπόγιας 2016)

Ήταν άνθρωποι από όλα τα μέρη της Ελλάδας, νέοι, άνδρες, γυναίκες και παιδιά. Τα χωριά του νησιού γέμισαν κόσμο. Οι ντόπιοι ανεξάρτητα από φρονήματα και αυτό ήταν το μεγαλείο που το αναγνώρισαν όλοι οι ψύχραιμοι της εποχής, δεξιοί, αριστεροί άνοιξαν τα σπίτια τους και στέγασαν όλους τους κατατρεγμένους. Κανένας εξόριστος δεν έμεινε έξω, όλοι στεγάστηκαν στα άδεια σπίτια των χωριών και στα κατοικημένα περιοριστήκαν σε λίγα δωμάτια των σπιτιών τους. Και δεν έφθανε μόνο η παροχή δωρεάν στέγης. Όλοι φρόντιζαν τους εξορίστους και παρά τη φτώχεια των κατοίκων, τους έδιναν φαγητό, φρούτα, γλυκά, εργαλεία για να εξυπηρετούνται κ.λ.π (Κατσάς 1992) **(βλέπε Φωτογραφίες υπ' αριθμό 17 στο Παράρτημα Β' ΦΩΤΟΓΡΑΦΙΕΣ).**

Οι εξόριστοι δημιούργησαν φροντιστήριο για τα παιδιά του σχολείου και προσπαθούσαν να τα βοηθήσουν στα μαθήματά τους. Επίσης, δημιούργησαν σχολείο «αναλφάβητων», για όσους κατοίκους ήθελαν να παρακολουθήσουν μαθήματα και διαλέξεις, με πολιτιστικά και ιστορικά θέματα Κατά τη παραμονή των εξορίστων στο νησί, συμμετείχαν στην κοινωνική – θρησκευτική ζωή του νησιού. Οι πολιτικοί κρατούμενοι στην Ικαρία ανέλαβαν πολλές πρωτοβουλίες για να γιορτάσουν το Πάσχα του 1947. Χορωδίες εξορίστων έψαλλαν σε διάφορες εκκλησίες του νησιού, οργάνωσαν ένα εορταστικό γεύμα σε μεγάλες ομάδες, διακόσμησαν τα κτίρια, αντάλλαξαν επισκέψεις και δώρα με τους κατοίκους του νησιού, τραγούδησαν και έδωσαν θεατρικές παραστάσεις. Συχνά μάλιστα οι αρχές φοβόνταν ότι οι εξόριστοι κατάφερναν να επηρεάσουν ιδεολογικά ή να προσεταιριστούν πολιτικά κάποιους από

τους κατοίκους των νησιών (Βόγλης 2002) Τόσο κατά την Ιταλική κατοχή 2 χρόνια και 4 μήνες και άλλους 6μηνες με τους Γερμανούς δεν σκοτώθηκε κανένας Ικαριώτης, και ήρθε μετά το επίσημο ελληνικό κράτος να δολοφονήσει στην ήσυχη Ικαρία επειδή οι κάτοικοι ήταν αριστεροί και στην αντίσταση. Αποσπάσματα της χωροφυλακής μεταξύ Ιουνίου 1948 και Δεκέμβρη 1949 σκότωσαν τρεις άοπλους Ικαριώτες και τραυμάτισαν άλλους δυο, του ενός του ακρωτηρίασαν το πόδι. (Λομβαρδάς 2008). Οι κομμουνιστές που έμαθαν τα ιαματικά λουτρά κατά τη διάρκεια της κράτησής τους στην Ικαρία, μετά από χρόνια επέστρεψαν για να ανακτήσουν την υγεία τους, στο ίδιο ακριβώς μέρος, όπου αυτή είχε κλονισθεί (Papalás, 2005)

4.6 ΙΑΜΑΤΙΚΕΣ ΠΗΓΕΣ

Το νησί της Ικαρίας είναι πολύ γνωστό λόγω των θερμολιστικών κέντρων που προσελκύουν πολλούς τουρίστες από την Ελλάδα και το εξωτερικό. Οι πολλές θερμές και υπέρθερμες πηγές γύρω από την πρωτεύουσα του νησιού, Άγιο Κήρυκο, είναι παγκοσμίως γνωστές για τη ραδιενέργεια που περιέχει το νερό τους. Η ιαματική χρήση των πηγών της Ικαρίας είναι γνωστή από τον 4^ο π.Χ. αιώνα. Τα Θέρμα (αρχαία Θέρμα) αποτελούσαν κέντρο υδροθεραπείας, που αναφέρεται σε πολλά ιστορικά κείμενα, αλλά καθορίζεται και από την ύπαρξη αρχαιολογικών ευρημάτων, αρχαίων λουτρών και εγκαταστάσεων, όπως τα αρχαία ρωμαϊκά λουτρά του 1^{ου} π.Χ. αιώνα. Η δεκαετία του 1950 υπήρξε καθοριστική για τη νέα λουτρόπολη στην Ικαρία, τα ΘΕΡΜΑ, που κτιζόταν και οργανωνόταν κυριολεκτικά από το μηδέν, από ανθρώπους ντόπιους με ελάχιστες οικονομικές δυνατότητες και τα πρώτα καταλύματα, ενός, δύο ή τριών λιτών δωματίων, άρχιζαν να κτίζονται στην περιοχή. Στη δεκαετία αυτή, η φήμη των ιαματικών πηγών της Ικαρίας απλώνεται με μεγάλη ταχύτητα όχι μόνο στην Ελλάδα, αλλά και στο εξωτερικό. Οι εξαγγελίες, έκτοτε, από αρκετές κυβερνήσεις για αναβάθμιση των υποδομών των ιαματικών πηγών και των παρεχόμενων υπηρεσιών, δεν έχουν μέχρι σήμερα υλοποιηθεί. *(βλέπε Φωτογραφίες υπ' αριθμό 18α στο Παράρτημα Β' ΦΩΤΟΓΡΑΦΙΕΣ)*. Κέντρα με Ιαματικές πηγές, βρίσκονται στις περιοχές Θέρμα, Άγιος Κήρυκος, Λευκάδα, Ξυλοσύρτης στην παράκτια ζώνη του νησιού (στην Νότια πλευρά του) και στην Βόρεια πλευρά πλησίον του αεροδρόμιου στο Φάρο, στην Αγία Κυριακή. Στα Θέρμα, Άγιο Κήρυκο, Λευκάδα και Αγία Κυριακή προσφέρεται θεραπεία με ιαματικά λουτρά (επεξεργασία λουτρού) με τη θερμοκρασία του νερού να κυμαίνεται

στους 45-65 ° C και με κύριο συστατικό το ραδόνιο. Στο χωριό Ξυλοσύρτης χρησιμοποιείται για θεραπεία μέσω της κατανάλωσης νερού ως πηγής του πόσιμου νερού (σε θερμοκρασία 20 ° C) και είναι γνωστό ως το «αθάνατο νερό».

Από γεωλογική άποψη, η Ικαρία κυριαρχείται από ένα βουνό ιδιαίτερου ενδιαφέροντος λόγω της υπεδάφους της. Το υπέδαφος του βουνού χαρακτηρίζεται από δύο ξεχωριστά γεωλογικά συστατικά: μεταμορφωμένους ιζηματογενείς σχηματισμούς (στο ανατολικό τμήμα) και γρανίτες (στο δυτικό τμήμα). Σημαντικά υψηλή περιεκτικότητα σε ραδόνιο υπολογίζεται στις ιαματικές πηγές του Απόλλωνα στα Θέρμα. Αυτή είναι η υψηλότερη που αναφέρθηκε στην Ελλάδα (και είναι ανοικτή στο κοινό) και είναι σημαντική επίσης παγκοσμίως. Η έκθεση στην ακτινοβολία του ραδονίου και των υπόλοιπων συστατικών πρέπει να γίνεται με μέτρο δεδομένου ότι σε αρκετές περιπτώσεις αγγίζουν το μέγιστο αποδεκτό όριο – ζήτημα που απασχολεί τους επιστήμονες για την συνεχή έκθεση των εργαζομένων αυτές τις πηγές. Πρέπει να αναφερθεί, ωστόσο, ότι τέτοιες θεραπείες σπα μπορεί τελικά να έχουν θετικό αντίκτυπο και αποτελέσματα την καθημερινή ζωή κάποιων ανθρώπων. (Nikolopoulos et al., 2013)

Η μέγιστη επιτρεπτή παραμονή στις πισίνες ή ατομικές μανιέρες είναι 20 λεπτά.

Η ραδιούχα δράση των πηγών της Ικαρίας οφείλεται στην παρουσία των ορυκτών (λεμωνίτες, χαλαζιακές φλέβες με σιδηροπυρίτη και χαλκοπυρίτη). Καθώς το νερό αναβλύζει στην επιφάνεια, μέρος του ραδίου μετατρέπεται σε αέρια μορφή το ραδόνιο που έχει ευεργετική δράση στον οργανισμό. Όσο η θερμοκρασία του νερού της πηγής αυξάνεται, αυξάνεται συγχρόνως και το αέριο ραδόνιο, ενώ μειώνεται το διαλυμένο ράδιο στο νερό. Το ραδόνιο εισέρχεται στον οργανισμό μέσω της εισπνοής και των πνευμόνων. Ένα μικρότερο ποσοστό μέσω των πόρων του δέρματος. Μεταφέρεται σε όλα τα όργανα του σώματος μέσω της κυκλοφορίας του αίματος. (Φραντζής 1999)

Οι πηγές στην Ικαρία, θεωρούνται μεταξύ των πλέον ραδιενεργών πηγών της υδρογείου. Το ραδόνιο εισπνεόμενο ή προσροφόμενο από το δέρμα φθάνει λόγω της διαλυτότητας του στα λιποειδή των νεύρων επιδρώντας ευεργετικά στις οδονηρές νευρίτιδες και νευραλγίες. Συντελεί στην αποβολή του ουρικού οξέως δηλαδή θεραπεύει την ουρική αρθρίτιδα.

Η παρουσία οιστρογόνων στις πηγές *Μουσταφά* και *Σπηλαίου* ωφελούν στις γυναικολογικές παθήσεις. Δεν υφίσταται κίνδυνος αφού η ραδιενέργεια οφείλεται σχεδόν αποκλειστικά στο ραδόνιο και όχι στα άλατα ραδίου, αφ' ετέρου το νερό που

καταλήγει στους λουτήρες έχει μειωμένο ποσό ραδιενέργειας καθώς αναμιγνύεται με το θαλασσινό. Οι ιαματικές πηγές της Ικαρίας είναι της κατηγορίας των αλιπηγών ραδιενεργών. Περισσότερο ραδιενεργές είναι της *Αρτέμιδος* (50,4°C), του *Απόλλωνος* (45,4°C), *Μουσταφά-Λίτζα* (43°C), *Κράτσα* (46,8°C) κ.ά. Θερμότερη από όλες (58,7°C), αλλά φτωχότερη σε ραδιενέργεια είναι η πηγή *Θερμό*. (Τζανετή 2009)

Οι Εγκαταστάσεις θερμαλισμού υγείας βρίσκονται στα λουτρά Ασκληπιού στον Άγιο Κήρυκο, και το δημοτικό υδροθεραπευτήριο διαθέτει ατομικούς λουτήρες. Στα δημοτικά λουτρά Σπηλαιίου Θερμών με την ιαματική πηγή να αναβλύζει στο εσωτερικό μέρος, ο επισκέπτης μπορεί να φροντίσει την υγεία του στο φυσικό σπήλαιο εφίδρωσης, το οποίο διαθέτει δύο ομαδικούς λουτήρες υδρομασάζ. Στα Θέρμα το δημοτικό υδροθεραπευτήριο του Απόλλωνα αλλά και το ιδιωτικό Κράτσα διαθέτουν ατομικούς λουτήρες. **(βλέπε Φωτογραφίες υπ' αριθμό 18β στο Παράρτημα Β' ΦΩΤΟΓΡΑΦΙΕΣ).**

4.7 ΙΚΑΡΙΩΤΙΚΟΣ ΧΟΡΟΣ – ΠΑΝΗΓΥΡΙΑ

4.7.1. Ικαριώτικος Χορός

ο Ικαριώτικος χορός ή ο Καριώτικος που χορεύεται στα τοπικά πανηγύρια, και σε όλα τα γλέντια που διοργανώνονται στο νησί (γάμοι, βαπτίσεις χοροεσπερίδες) είναι ιδιαίτερα γνωστός σε όλη την Ελλάδα. Ο ικαριώτικος είναι ο χορός που στη κυριολεξία ξεσηκώνει τους παρευρισκόμενους και γεμίζει η πίστα ώστε να χορέψουν όλοι μαζί ανεξαρτήτως ηλικίας. Αποτελεί μια μοναδική πηγή ιστορικής γνώσης και μια σαφή επίδειξη της πολιτιστικής ταυτότητας. Οι Ικαριώτες χρησιμοποιούν τη μη λεκτική γλώσσα του χορού στο πανηγύρι για να εκφράσουν και να γνωστοποιήσουν την κοινωνική τους εμπειρία και, συνεπώς, να επαναπροσδιορίσουν τις συνθήκες της ύπαρξής τους. Υπάρχει επομένως μια συμβολική σχέση μεταξύ του πολιτισμού και του χορού. Αυτό αποδεικνύεται ιδιαίτερα όταν οι ντόπιοι εκτελούν το «καριώτικο», τον ομαδικό χορό της Ικαρίας, το οποίο λειτουργεί ως σημείο αναφοράς για ολόκληρη την κοινότητα. (Fatourou, 2016)

Ο Δημήτρης Θεμέλης αναφέρει: Είναι χαρακτηριστικά τα λόγια του Μίκη Θεοδωράκη ο οποίος βρέθηκε εξόριστος στην Ικαρία το 1947 και για δεύτερη φορά το 1948 για τα πολιτικά του φρονήματα, για τον τρόπο που χόρευαν οι Ικαριώτες: «ο χορός τούς πήγαινε σε άλλες σφαίρες. Θα 'λεγα ιερατικές. Ήταν μια βακχική γιορτή, με την έννοια

της υπέρβασης. Πολύ με είχαν επηρεάσει αυτές οι βραδιές. Κι' από την άποψη της μουσικής κι' από την άποψη του χορού» (Αυτοβ. 2, σ. 111).

Αυτό είναι το βασικό πράγμα στους κυκλικούς χορούς, η απώλεια της ατομικότητας. Και ειδικά στο «καριώτικο όπου αλλάζει ο "καβός"⁴ Όταν χορεύεις στον «κάβο» δεν έχει σημασία η τάξη σου, το όνομα σου ή ο τόπος καταγωγής σου ή τι δουλειά κάνεις ή αν είσαι φτωχός. Θέματα τάξης δεν μετρούν, όλοι οι άνθρωποι στο πανηγύρι γίνονται ένα. (Fatourou, 2016) (βλέπε **Φωτογραφίες υπ' αριθμό 19 στο Παράρτημα Β' ΦΩΤΟΓΡΑΦΙΕΣ**).

Ο Ικαριώτικος χορεύεται με αρκετούς σκοπούς ανάλογα την περιοχή απ' όπου κατάγονται οι μουσικοί . (βλέπε **Φωτογραφίες υπ' αριθμό 19α στο Παράρτημα Β' ΦΩΤΟΓΡΑΦΙΕΣ**).Υπάρχει διάκριση στα βήματα, στην διάθεση και στο θυμικό των χορευτών ανάλογα με ποιος σκοπός συνοδεύει το χορό. Απαντώνται κατά μήκος της Ικαρίας ο Τσαμούρικος ή Περαιμερίτικος που είναι βαρύς, με στοιχεία άρνησης, ο Πηδηχτός με περισσότερο πηδηχτά και αέρινα βήματα , ο Ικαριώτικος Χορός των Γερόντων, ο οποίος είναι κουνιστός, ο Αμολιτός, ένα από τα χαρακτηριστικά του οποίου είναι η αλλαγή του κάβου και η έμφαση στην δεξιοτεχνία του κάθε χορευτή, και ο Σκυφτός, ο οποίος συναντάται στο παρελθόν σε διασκεδάσεις που πραγματοποιούνται σε περιορισμένης έκτασης χώρους ή στο εσωτερικό σπιτιών. (Τσαντίρη 2015)

Ο Καριώτικος μουσικά έχει έναν πλούτο και μια μοναδική ποιότητα, και με την ιδιάζουσα φυσιογνωμία του μπορούμε να πούμε ότι αποτελεί τη μουσική ταυτότητα της Ικαρίας.(Θέμελης 1998)

Στους στίχους της Συμπεθέρας, ενός από τους σκοπούς του ικαριακού χορού αποτυπώνεται η στάση ζωής και η φιλοσοφία των Ικαριωτών οι οποίοι έχουν στην κουλτούρα τους, το «σήμερα» ως την σημαντική ημέρα της ζωής τους.

Οι συμπέθεροι καθώς χορεύουν και «σαρτεύουν»⁵ στις χαρές των παιδιών τους συμφιλιώνονται και ταυτόχρονα εξορκίζουν τον θάνατο

«Δώσ' του δώσ' του δώσ' του πέρα δώσ' του φουστανιού αέρα,
δώστε του για να πρεπίσει κι ο χορός να νοστιμίσει.

⁴ Κάβος ονομάζεται ο πρώτος χορευτής ο οποίος μετά από κάποιους κύκλους παραχωρεί την θέση του στον επόμενο και από πρώτος πηγαίνει τελευταίος, κοκ

⁵ χοροπηδούν

Νάτος έρχεται από πέρα δώσ' του φουστανιού σου αέρα,
 δώσ' του δώσ' του και ας πάει, τούτη η γης θα μας εφάει.
 Τούτη η γης που την πατούμε, ούλοι μέσα θε να μπούμε,
 τούτη η γης με τα χορτάρια, τρώει νιους και παλικάρια.
 Που θα πάμε συμπεθέρα, στον γιαλό για στον αθέρα,
 στο γιαλό θε να βραχούμε στο βουνό θε να χαθούμε.
 Πέρα στον πλατύ αθέρα έχασα μια μπουζουνιέρα,
 φύσ' αγέρα φύσ' αγέρα για να βρω τη μπουζουνιέρα.
 Πέρα στου χωριού τη βρύση τον Καριώτικο έχω στήσει,
 και χορεύουν κοπελούδια σαν τα δροσερά λουλούδια.
 Τον Καριώτικο χορό πως τον αγαπώ εγώ,
 τον Καριώτικο χορεύω κι όσο (νι)μπορώ σαρτεύω.
 Χόρευ(γ)ε καημένη γραι' στων παιδιών μας τις χαρές,
 δες και με καημένε γέρο πως πηδώ και πως σαρτεύω.»

4.7.2 ΙΚΑΡΙΩΤΙΚΑ ΠΑΝΗΓΥΡΙΑ

Τα πανηγύρια στην Ικαρία είναι η γιορτή που συνδέεται με θρησκευτικούς εορτασμούς. Κάθε χωριό έχει το δικό του πανηγύρι που λαμβάνει χώρα σε συγκεκριμένους δημόσιους χώρους όπως για το καλοκαίρι πλατεία του χωριού, αυλόγυρος εκκλησίας ή προαύλιο σχολείου ενώ το χειμώνα λαμβάνει χώρα είτε μέσα στο σχολείο είτε σε αίθουσα του τοπικού Συλλόγου, παλιότερα και στα καφενεία του χωριού) και σε μια προκαθορισμένη ημερομηνία. Το τυπικό των πανηγυριών είναι κοινό μεταξύ των χωριών ή των οικισμών. Επιπλέον, περισσότερα από ένα χωριά μπορούν να διοργανώσουν το πανηγύρι τους κατά τη διάρκεια της ίδιας ημέρας, αλλά όχι στην περίπτωση κοντινών χωριών. Οι πανηγύρεις διοργανώνονται κατά την διάρκεια όλου του χρόνου αλλά στις ημέρες μας, κατά την περίοδο του καλοκαιριού, υπάρχει κλιμάκωση των διοργανώσεων. Συνδέονται με την εκκλησία κάθε χωριού και τον πολιάρχο αλλά δεν αποτελεί κανόνα, καθώς σήμερα, ορισμένα πανηγύρια διοργανώνονται σε διαφορετική μέρα από αυτή του πολιάρχου. Ένα πανηγύρι μπορεί να διαρκέσει όλη την ημέρα ή τη νύχτα μέχρι το επόμενο πρωί, ενώ μέχρι τη δεκαετία του '80 θα μπορούσε να διαρκέσει για 3 έως 8 ημέρες. Την προηγούμενη αλλά και την ίδια ημέρα του πανηγυριού, πραγματοποιείται ένας εσπερινός και μια πρωινή μια

λειτουργία αντίστοιχα γιορτάζοντας την εκκλησία του χωριού, κατά τη διάρκεια της οποίας προσφέρεται ψωμί (άρτος) για την ευημερία των ζωντανών και αντίδωρο ή αντίδωρο (αφιερωμένο ψωμί) στη μνήμη των νεκρών.

Κατά τη διάρκεια της πανηγυριού, καταναλώνονται μεγάλες ποσότητες κρέατος και κρασιού έναντι (χρηματικού) αντίτιμου. Τα συγκεκριμένα προϊόντα που προσφέρονται είναι τοπικά προϊόντα που προμηθεύουν οι χωριανοί ή γειτονικοί παραγωγοί ή και ποιμένες (βοσκοί) . Τα μαγειρικά σκεύη, τα εργαλεία, οι ξύλινοι πάγκοι και τα τραπέζια, είναι όλα ιδιοκτησία του τοπικού συλλόγου του χωριού. Όπως φαίνεται από τη μελέτη των αρχείων, έγγραφα νομικών συναλλαγών και εκκλησιαστικά αρχεία, τα πανηγύρια του 17ου έως και τον 19ο αιώνα γινόντουσαν από μέλη της κοινότητας με προσφορές σε κατσίκες, κρασί και σιτάρι είτε για να τιμήσουν τους αγίους είτε για τη μνήμη των νεκρών μελών τους. Επιπλέον, μέρος αυτών των προσφορών γίνονταν από τα αποθανόντα μέλη της κοινότητας που συνήθως έθεταν αυτές τις προσφορές στους αγίους ως προϋπόθεση για την κληροδότηση της ιδιοκτησία τους. Αυτές οι προσφορές αναδιανεμόταν απευθείας στους συμμετέχοντες ή, όπως αναφέρει η προφορική παράδοση, "όλοι έφερναν ό, τι είχαν. Ένας έφερνε μια κατσίκα, μια άλλη έφερε μισή κατσίκα και όλοι μαζί κάθονταν και έκαναν το πανηγύρι ". Σήμερα οι προσφορές στη μνήμη των νεκρών πραγματοποιούνται μέσω καταβολών που κατανέμονται στους ίδιους οικονομικούς στόχους με εκείνους του πανηγυριού. Ένας πρόσφατος ή λιγότερο πρόσφατος «πρόωρος θάνατος» - δηλαδή, ένας απροσδόκητος θάνατος ενός μέλους του χωριού ή του οικισμού είναι συνήθως ένας λόγος για την ακύρωση του πανηγυριού. Αναβολή του πανηγυριού λόγω του θανάτου ενός μέλους της τοπικής κοινότητας ισοδυναμεί με την καταβολή μεγάλου χρηματικού ποσού, δηλαδή τα κέρδη του πανηγυριού. Από τις πρώτες δεκαετίες του 20ού αιώνα, η εκκλησιαστική επιτροπή και αργότερα, ο τοπικός σύλλογος ή η επιτροπή του χωριού αγόραζαν το κρέας, το κρασί και το ψωμί κατά προτεραιότητα από χωριανούς ή γειτονικούς παραγωγούς και βοσκού ή ως δωρεές και προσφορές στην εργασία, με γνώμονα τους "Κοινωφελείς σκοπούς", δηλαδή για να προχωρήσουν σε έργα υποδομής, όπως ανέγερση σχολείων, άνοιγμα ή επισκευή δρόμων, εργασίες ύδρευσης, επισκευή εκκλησιών κλπ Η εθελοντική προσφορά εργασίας ήταν επίσης ένα εναλλακτικούς τρόπους πληρωμής για τα πανηγύρια. Από τη δεκαετία του 1990, τα έργα υποδομής χρηματοδοτήθηκαν περισσότερο από το του κράτους και της Ευρωπαϊκής Ένωσης μέσω προγραμμάτων που στοχεύουν στην ανάπτυξη της περιφέρειας. Σταδιακά, τα κέρδη των πανηγυριών

έχουν αναπροσανατολιστεί προς την κατασκευή ή ανακαίνιση κοινοτικών κτιρίων (πνευματικά κέντρα). Ένα πολύ παλιό έθιμο που διατηρείται, το «μνημόσυνο», σε κάποια χωριά το βραστό κρέας μοιράζεται σε ίσες αναλογίες μεταξύ των κατοίκων του χωριού κατά τη διάρκεια της Ημέρας του Πάσχα στη μνήμη των προγόνων όπου, "όλοι θα έτρωγαν κρέας, ακόμη και αυτοί που δεν μπορούσαν να το αντέξουν οικονομικά". (Bareli 2008)

Τα καριώτικα πανηγύρια σε σχέση με άλλες μορφές λατρείας που ατόνησαν, όπως πχ οι λιτανείες, εξαιτίας διαφόρων παραγόντων όπως είναι η εκμηχάνιση της παραγωγής, ο εξαστισμός κ.ά. διατηρούνται κι αντέχουν στον χρόνο. Αυτό οφείλεται στο σύμμεκτο χαρακτήρα τους. Το πανηγύρι ως λατρευτική εκδήλωση με σημεία αναφοράς τη θρησκευτική γιορτή και την εκκλησία του αγίου, μεταβάλλεται σε εκδήλωση οικονομική, κοινωνική, ψυχαγωγική. Σκοπός της διοργάνωσης τους είναι πάντα κοινωφελής. Τα χρήματα που θα συγκεντρωθούν διατίθενται για την ανοικοδόμηση ναών, το κτίσιμο σχολείων την κατασκευή αμαξητών δρόμων, την ύδρευση χωριών κ.ά. Τα πανηγύρια δίνουν την ευκαιρία στους Ικαριώτες να μαζευτούν, να γιορτάσουν, να χαρούν, να διασκεδάσουν. Ο ψυχαγωγικός και συμποσιακός χαρακτήρας τους υπερέχει από τον καθαρά λατρευτικό. (Πάσχαραη – Κουλουλία 1998) *(βλέπε Φωτογραφίες υπ' αριθμό 20 στο Παράρτημα Β' ΦΩΤΟΓΡΑΦΙΕΣ).*

Παλιότερα η μουσική στα πανηγύρια αποτελούνταν κυρίως από καριώτικη λύρα ή και τσαμπουνοφυλάκα (μουσικό όργανο – ασκός που δημιουργούνταν από τομάρι κατσικιού) Σήμερα τα πανηγύρια έχουν επίσης ορχήστρα με κυρίαρχο το βιολί αλλά σποραδικά εμφανίζονται και μουσικοί της τσαμπουνοφυλάκας που δίνει ιδιαίτερη έμφαση στον Ικαριώτικο χορό.

Η ορχήστρα στις μέρες μας είναι κίνητρο προκειμένου να συμμετάσχει κάποιος σε ένα πανηγύρι ή όχι. Χαρακτηριστικό της ικαριακής κουλτούρας είναι το ότι οι γηραιότεροι μοιράζονται τον ίδιο χορό μαζί με τους νεότερους αλλά και μικρά παιδιά κρατημένοι δίπλα – δίπλα.

Ο λυριστής, όπως αναγράφεται και στην εφημερίδα «Νέα Φόρμιγξ», είναι αυτός που διοχετεύει ενέργεια δίνοντας ζωή στο χορό. Κατά τη διάρκεια του χορού, οι μουσικοί βρίσκονται στο κέντρο του κύκλου σχηματίζοντας με τους χορευτές αμφίδρομη σχέση. Τους καθοδηγούν σύμφωνα με το παίξιμό τους, ενώ παράλληλα τα ιδιαίτερα χορευτικά βήματα-φιγούρες, (ή τσαλίμια όπως τα αποκαλούν οι λαϊκοί οργανοπαίχτες) των

χορευτών, και κυρίως του πρώτου, παρασύρουν, εμπνέουν και διαμορφώνουν ανάλογα τα μουσικά στολίδια. Σύμφωνα με αυτή τη σχέση, τα χορευτικά βήματα επηρεάζουν τα μουσικά στολίδια της λύρας, ή του βιολιού, και το αντίστροφο. (Τσαντίρη 2015)

Τα έσοδα χρησιμοποιούνται στην συνέχεια για έργα της κοινότητας του χωριού. Απαραίτητο είδος στο πανηγύρι είναι το δυνατό κόκκινο Ικαριώτικο κρασί (συνήθως ποικιλία φωκιανό) το οποίο παλαιότερα προσφερόταν και στις ημέρες μας το προμηθεύεται η επιτροπή που διοργανώνει το πανηγύρι από χωριανό οινοποιό, αλλιώς από γειτονικό χωριό. Η ποιότητα, οι βαθμοί του κρασιού ήταν ανέκαθεν προσφιλής συζήτηση μεταξύ των ντόπιων, πόσω μάλλον κατά την διάρκεια του πανηγυριού. Ένα μέτριο κρασί κράτα το πανηγύρι «υποτονικό», ενώ αντίθετα το καλό κρασί μπορεί να «απογειώσει» το πανηγύρι ώστε να διαρκέσει ως το ξημέρωμα της επομένης. Όλα τα παραπάνω στοιχεία είναι μοναδικά και πρωτότυπα στην Ελλάδα κάνοντας τα πανηγύρια της Ικαρίας να ξεχωρίζουν.

Χαρακτηριστικό των τελευταίων χρόνων είναι η μεγάλη συμμετοχή της νεολαίας αλλά και της πλειονότητας των επισκεπτών στα πανηγύρια. Τα πανηγύρια αποτέλεσαν όπως θα παρατηρήσουμε ένα από τα σημαντικότερα κίνητρα που ώθησαν τους επισκέπτες να επιλέξουν για το καλοκαίρι του 2017 την Ικαρία ως τόπο διακοπών, η δε μεγάλη συμμετοχή σε αυτά έχει γίνει πεδίο αντιπαραθέσεων μεταξύ των ντόπιων.

4.8.ΤΟ ΙΚΑΡΙΩΤΙΚΟ ΚΡΑΣΙ ΚΑΙ Η ΝΤΟΠΙΑ ΚΟΥΖΙΝΑ

Οι νέοι τουριστικοί καταναλωτές θεωρούν ότι η ταξιδιωτική εμπειρία δεν μπορεί να διαχωριστεί από την απόλαυση του φαγητού που είναι φορτωμένο με συμβολικές σημασίες, δηλαδή την έκφραση της μοναδικής ταυτότητας της χώρας υποδοχής ή από τις υγιεινές ιδιότητες τέτοιων τροφίμων, για τις οποίες επιδιώκεται η καλύτερη δυνατόν τεκμηρίωση. Αυτός ο τύπος τουριστών συχνά κάνει μια επιλογή μεταξύ των διαφόρων δρομολογίων που προσφέρει η τουριστική αγορά, με στόχο την όσο το δυνατόν μεγαλύτερη εκμετάλλευση των γαστρονομικών ευκαιριών. Αυτά μπορεί να περιλαμβάνουν ιδίως: (i) την «κληρονομιά της μνήμης» που τονίζει τον ειδικό ανθρωπολογικό χαρακτήρα που είναι εγγενής στην παραγωγή τροφίμων (ii) την ευκαιρία να επωφεληθούν από ένα ευρύ φάσμα παραδοσιακών τοπικών τροφίμων που ανταποκρίνονται στην ανάγκη, όχι απαραίτητα μόνο νοσταλγική, να ανακτήσουν τις έννοιες ενός προ-βιομηχανικού παρελθόντος που θεωρείται πιο αυθεντικό (iii) τη

δυνατότητα πρόσβασης, κατά τη διάρκεια της τουριστικής εμπειρίας, στην παραδοσιακή γαστρονομία, στο πλαίσιο ενός γλεντιού και συνοχής στα χωριά και τις μικρές πόλεις ή κατά τη διάρκεια των φεστιβάλ που συμπεριλαμβάνονται στα τουριστικά δρομολόγια (iv) η ελκυστικότητα της παραδοσιακής τοπικής κουζίνας, η οποία απορρέει από την εικαζόμενη επίδρασή της στην υγεία, υποστηριζόμενη λίγο πολύ από επιστημονικά στοιχεία και συχνά περιστρέφεται γύρω από τις έννοιες της ευημερίας και της μακροζωίας (v) τη δυνατότητα, στο πλαίσιο της τουριστικής εμπειρίας, να μεταφερθούν στην πραγματικότητα τα «αναμνηστικά τροφίμων» (Pes 2000) *Το κρασί* είναι βαθιά ριζωμένο στην Ικαριακή κουλτούρα. Οι Ικαριώτες είναι περήφανοι για το κρασί τους και η περίοδος του τρύγου αλλά και την οινοποίησης είναι γεγονός για το νησί. Ο Πράμνιος οίνος είναι κρασί μαύρου - ερυθρού χρώματος, ξηρός και φτάνει με φυσικό τρόπο πολύ υψηλούς αλκοολικούς βαθμούς άνω των 16, κάτι που το καθιστά ιδιαίτερα δυνατό. Είναι ελάχιστα μέρη σε όλο τον κόσμο, που παρουσιάζουν αυτό το φαινόμενο. Σήμερα, στην Ικαρία, συναντάμε αμπελώνες κυρίως, στις περιοχές Ευδήλου, Ραχών και Προεσπέρας. Ο αμπελώνας του Φαναριού (Φάρου) σιγά – σιγά συρρικνώνεται λόγω της ραγδαίας τουριστικής ανάπτυξης του χωριού. Σήμερα υπάρχουν 4 οργανωμένα οινοποιεία στο νησί. **(βλέπε Φωτογραφίες υπ' αριθμό 21 στο Παράρτημα Β' ΦΩΤΟΓΡΑΦΙΕΣ).**

Η πρώτη επίσημη καταγραφή για την ιδιαιτερότητα του Ικαριώτικου αμπελιού, ήταν στις 3/2/1970, με απόφαση του Υπουργείου Γεωργίας, οπότε και επιτράπηκε η καλλιέργεια της ποικιλίας 'Φωκιανό' στην Ικαρία. Τον Ιούνιο του 2006, χαρακτηρίστηκε από το κράτος, με σχετικό νομοθετικό διάταγμα ως "Τοπικός Οίνος", δηλαδή με ένδειξη της γεωγραφικής του προέλευσης.

Παράγονται συνολικά 12 τοπικοί οίνοι στην Ικαρία, με τις εξής ποικιλίες: φωκιανό, μεγλέρι, αθήρι, ασύρτικο, βάφτρα και μανδηλαριά. Οι τύποι που παράγονται είναι: λευκός, ερυθρός - ξηρός, ροζέ, ημίξηρος και ημίγλυκος. Στο νησί, παράγεται και βιολογική ποικιλία κρασιού. Συγκεκριμένα, η ποικιλία Φωκιανό, εμφανίζεται ήδη από τον 15ο μ.Χ. αιώνα και έχει συνδέσει το όνομά της με τον περίφημο Πράμνιο Οίνο. Τα σταφύλια δεν έχουν πυκνή υφή, είναι μεγάλα, κόκκινα, κωνικού σχήματος, ενώ οι ρόγες έχουν μέτριο μέγεθος και παράγεται κρασί με ιδιαίτερο άρωμα. Καλλιεργείται σε πεζούλες στο νησί, σε ασβεστολιθικά και σχιστολιθικά εδάφη.

Το κείμενο της «Αμπελοκουτσούρας είναι ένας ύμνος στο αμπέλι και στο κρασί, κι αυτό δεν είναι τυχαίο γιατί, όπως είναι γνωστό, από την αρχαιότητα, το αμπέλι

ταυτιζόταν με την Ικαριά αφού το κρασί, ο περίφημος πράμνιος οίνος που αναφέρεται από πολλούς αρχαίους συγγραφείς, ήταν το κύριο προϊόν της. Το τραγούδι λοιπόν αυτό, πέρα απ την αναμφισβήτητη ποιότητα του, έχει μία μοναδικότητα και από άποψη θεματολογίας που σχετίζεται άμεσα με την ιστορία και την ίδια την υπόσταση της Ικαριάς (Θέμελης, Δ 1998)

“ Θεός που την πολυχρονεί την αμπελοκουτσούρα
Που κάμνει το γλυκό κρασί και τα ξεχνάμε ούλα

Όρτσα μια και έλα γιομάτα για τα σένα μαυρομάτα
Όρτσα μια και δύο σου λέω μη με τυραννείς και κλαίω

Σιφούνι μου στραβόραδο παλιά καταβολάδα
Κρασάκι που με κέρναγες ούλη την εβδομάδα

Θωρείς ετούτο το κρασί που' ναι μες το ποτήρι
Καριώτες το πατήσασι μέσα στο πατητήρι.....”

Η Καθούρα: αποτελεί το πιο διαδεδομένο τυρί στο νησί γνωστό ήδη από τον 17ο αιώνα. Φτιάχγεται από κατσικίσιο γάλα, από ντόπια κατσίκια ελευθέρως βοσκής. Συνήθως, είναι ανάλατη, ωστόσο, υπάρχουν και ποικιλίες πιο αλμυρές και πικάντικες. (βλέπε *Φωτογραφία υπ' αριθμό 22 στο Παράρτημα Β' ΦΩΤΟΓΡΑΦΙΕΣ*).

Το Κολοκάσι: είναι ένα σπάνιο φυτό, (βολβός σαν τη σελινόριζα) που στην Ελλάδα, συναντάται μόνο στην Ικαρία, ενώ είναι πολύ διαδεδομένο και στην Κύπρο. Το βρίσκουμε από τον Οκτώβριο μέχρι το Μάρτιο και φυτρώνει κοντά στις ρεματιές και είναι πιο διαδεδομένο στην περιοχή των Ραχών, στο Μαγγανίτη και στους Βρακάδες. Ιστορικά, θεωρείται ότι το κολοκάσι βοήθησε σημαντικά στην επιβίωση των ντόπιων από την πείνα, κατά τη διάρκεια του Β' Παγκόσμιου Πολέμου. Στην Ικαριώτικη κουζίνα, οι ντόπιοι το σερβίρουν κυρίως σαν σαλάτα, συνοδευόμενο από σκορδαλιά και φυσικά καριώτικο κρασί. Επίσης, γίνεται και μαγειρευτό με φασόλια ή σαν σούπα, αλλά ακόμα και ψητό ή βραστό με κρέας, όπως η πατάτα.

Καϊσιά ή καϊσια: Είναι ένας τύπος βερύκοκου, από το οποίο τρώγεται μέχρι και το κουκούτσι, που έχει γνωστές αντικαρκινικές ιδιότητες. Ευδοκίμει συνήθως την Άνοιξη ή αρχές καλοκαιριού και φτάνει σε ύψος ως 3 μέτρα. Μέχρι τον Β' Παγκόσμιο πόλεμο, η Ικαρία είχε μεγάλη παραγωγή και εξαγωγή σε καΐσια. Σήμερα, όμως η παραγωγή του

είναι μικρή και συνήθως καταναλώνεται σαν γλυκό του κουταλιού. Σήμερα, καΐσιές εμφανίζονται στη νότια Ικαρία, από Ξυλοσύρτη ως Μαγγανίτη.

Το Μέλι της Ικαρίας, γνωστό στους ντόπιους και ως ‘άναμα’, είναι από τα καλύτερα σε ποιότητα στην Ελλάδα. Παράγεται από ένα θάμνο, το ρείκι και έχει μια πηχτή υφή, σε αντίθεση με όλα τα άλλα μέλια. Υπάρχουν αρκετοί παραγωγοί σε όλο το νησί, ενώ υπάρχει και Μελισσοκομικός Συνεταιρισμός, που ιδρύθηκε το 1988 από τους μελισσοκόμους της ευρύτερης περιοχής των Ραχών. Υπάρχουν, επίσης και άλλες ποικιλίες που παράγονται στο νησί, από πεύκο, θυμάρι, σμύρο και διάφορα αγριολούλουδα. *(βλέπε Φωτογραφίες υπ’ αριθμό 23 στο Παράρτημα Β’ ΦΩΤΟΓΡΑΦΙΕΣ).*

Βότανα :Η Ικαριακή γη έχει να προσφέρει ποικιλία βοτάνων, Πάνω στα βουνά, αλλά και στους κήπους, μπορεί να βρει άφθονα: ρίγανη, θυμάρι, θρούμπι, φασκόμηλο, χαμομήλι, φλισκούνι, ρείκι, δενδρολίβανο, δυόσμο, μάραθο, μέντα, βαλσαμόχορτο και στα ψηλά υψόμετρα τσάι του βουνού.

Τα Αγριοκάτσικα της Ικαρίας, ή αλλιώς Ρασκά, είναι λευκά ή μαύρα κατσίκια ελευθέρως βοσκής, μέτριου ύψους. Το κρέας του θεωρείται πολύ νόστιμο, με λίγο λίπος. Τα συναντάμε κυρίως στις ορεινές περιοχές του νησιού. Είναι το δημοφιλέστερο φαγητό στα πανηγύρια και καταναλώνεται βραστό ή ψητό. Αποτέλεσε, σημαντική τροφή επιβίωσης των κατοίκων, κατά τους δύσκολους αιώνες της πειρατείας. Τα παλιά χρόνια, οι κάτοικοι έφτιαχναν και τον Καριώτικο παστουρμά, ένα είδος παστού κατσικίσιου κρέατος, που το κρεμούσαν τον Αύγουστο στον αέρα για να συντηρηθεί. *(βλέπε Φωτογραφίες υπ’ αριθμό 24 στο Παράρτημα Β’ ΦΩΤΟΓΡΑΦΙΕΣ).*

Το ικαριώτικο ελαιόλαδο αποτελεί ξεχωριστό προϊόν για το νησί και τους ανθρώπους. Συνοδεύει, σχεδόν όλα τα πιάτα της τοπικής κουζίνας, είναι άριστης ποιότητας και πολύ ευεργετικό για την υγεία. Η ποσότητα που παράγεται, είναι ικανή για να καλύψει τη ζήτηση όλου του νησιού.

Τα Γλυκά κουταλιού έχουν ιδιαίτερη θέση στη διατροφή της Ικαρίας. Κάθε νοικοκυριό φτιάχνει τα δικά του, από ντόπια φρούτα, όπως καΐσια, πορτοκάλια, κεράσια ή περγαμόντο και τριαντάφυλλο. Σήμερα, υπάρχουν ντόπιοι παραγωγοί τέτοιων γλυκών και μονάδα παραγωγής ντόπιων λουκουμιών, καθώς και γυναικείοι συνεταιρισμοί, που πωλούν εμπορικά ποσότητες συσκευασμένων τέτοιων προϊόντων.

Αναψυκτικά: μια μικρή βιοτεχνική μονάδα, ακολουθώντας την παράδοση χρόνων, που παράγει αναψυκτικά με πορτοκαλάδες και λεμονάδες, καλύπτοντας σε μεγάλο μέρος, τις ανάγκες του νησιού.

Μπύρα: πρόσφατα προστεθήκαν στους καταλόγους των καταστημάτων και δύο μπύρες με Ικαριακό αποτύπωμα από δύο διαφορετικούς παραγωγούς.

Στην **ικαριακή γαστρονομία**, υπάρχουν ποικίλες συνταγές, που μπορεί ένας επισκέπτης να απολαύσει στο νησί, όπως το σουφικό (λαχανικά χοντροκομμένα στο τηγάνι), τα πιταράκια που έχουν γέμιση από κολοκύθα, μάραθο και διάφορα άλλα αρωματικά φυτά, οι κολοκυθοκεφτέδες, οι ντοματοκεφτέδες, ρεβυθοκεφτέδες, τυροπιτάκια με καθούρα, διάφορες πίτες, όπως κολοκυθόπιτα και χορτόπιτα από διάφορα χόρτα που έχει το περιβάλλον. Άλλο παραδοσιακό πιάτο είναι γαμοπίλαφο (παραδοσιακό των γάμων) και φυσικά πιάτα με κασίκι ντόπιο, όπως το γεμιστό κασίκι με ρύζι και διάφορα μυρωδικά. (www.visitikaria.gr) (**βλέπε Φωτογραφίες υπ' αριθμό 25 στο Παράρτημα Β' ΦΩΤΟΓΡΑΦΙΕΣ**).

4.8.1 ΙΣΤΟΡΙΚΑ ΣΤΟΙΧΕΙΑ ΓΙΑ ΤΟ ΙΚΑΡΙΩΤΙΚΟ ΚΡΑΣΙ

Κατά την αρχαία παράδοση της Ικαρίας η περιοχή «Δράκανο», στο βορειοδυτικό άκρο της (Β.Δ), είναι ένας από τους τόπους γέννησης του Θεού Διόνυσου και αυτή της «Ακαμάτρας», που βρίσκεται στο κέντρο της, ο τόπος του βασιλιά Ικάρου, του πρώτου ανθρώπου που παρέλαβε από τον Διόνυσο ένα κλήμα και φύτεψε την άμπελο από την οποία παρασκευάστηκε ο περίφημος Πράμνιος Οίνος. Το όνομα 'Πράμνιος' προέρχεται από τις λέξεις "πραΰνει το μένος", ενώ σύμφωνα με μια άλλη εκδοχή, υπήρχε ένα όρος στην Ικαρία, η Πράμνη, όπου καλλιεργούνταν αμπέλια ("πραμνία άμπελος"), από τα οποία προέρχεται ο πράμνιος οίνος. Σύμφωνα, με μεταγενέστερες έρευνες, το όνομα προέρχεται από τον Πράμνο, την οροσειρά που σήμερα καλείται Αθήρας. Η αρχαία γραμματολογία έχει συχνές αναφορές στον Πράμνιο Οίνο. Ο Πολυδεύκης και ο Ιπποκράτης επαινούν το κρασί αυτό λόγω των ιαματικών ιδιοτήτων του, ενώ ο Νίκανδρος συμβουλεύει την χρήση του ως αντίδοτο σε εκείνους που δηλητηριάζονται από κόριον. Ο περίφημος οίνος αναφέρεται επίσης και στις κωμωδίες του Αριστοφάνη αλλά και άλλων κωμικών. Αναφορές στην παραγωγή του καταγράφονται, μεταξύ άλλων, στην Οδύσσεια του Ομήρου (Κ. Στίχοι 230-240) όπου η

Κίρκη κερνάει τους συντρόφους του Οδυσσέα ένα κοκτέιλ από τυρί, μέλι ξανθό, αλεύρι και «Οίνο Πράμναιο». Μόλις οι άντρες πίνουν τον ζωμό φαίνεται ότι μεθούν και αλλάζουν συμπεριφορά, καθώς μεταμορφώνονται σε γουρούνια. Σύμφωνα με τους αρχαίους μυθογράφους -Απολλόδωρος, Νόννος, Υγίνος- ο βασιλιάς Ικάριος, (στην αρχαία Ικαρία της περιοχής Διόνυσου – Αττικής), ενθουσιασμένος με το θαυματουργό ποτό, που έφερνε χαρά και έδιωχνε τις στενοχώριες, γεμίζει ασκούς με κρασί και τους προσφέρει στους κατοίκους της περιοχής. Μερικοί όμως πίνουν πολύ από το "μαγικό" ποτό και ζαλίζονται τόσο που παραφέρονται και παρανοούν σε βαθμό που πιστεύουν ότι μόλις δηλητηριάστηκαν. Αυτό τους εξοργίζει με αποτέλεσμα να σκοτώσουν τον βασιλιά τους. Γνωστός, είναι από τον Όμηρο και ο Κυκεών, ένα ιδιαίτερο μαγικό κοκτέιλ, φτιαγμένο από πράμναιο οίνο, τυρί ντόπιο και κριθαράλευρο. Το κοκτέιλ αυτό, είχε την ιδιότητα να γιατρεύει και να δίνει δύναμη στους πολεμιστές. Από την αρχαιότητα και τους μετέπειτα ιστορικούς χρόνους, η αμπελουργική ζώνη της Ικαρίας, βρισκόταν κοντά στην πόλη Οινόη και στα ορεινά του νησιού, την περιοχή του Κοσκινά, αλλά και σε άλλες περιοχές, όπως Μαγγανίτης, Κουμαρό, Κάμπα, Λαγκάδα κτλ. Ο Διόνυσος αποτελεί τη μέγιστη θεότητα των αρχαίων Ικάρων. Μία προσέγγιση του Απολλόδωρου που ενισχύει την υπόθεση ότι η Ικαρία είναι η πατρίδα του Διόνυσου και του κρασιού είναι αυτή στην οποία περιγράφει τον τρόπο με τον οποίο ο Διόνυσος προσφέροντας το κρασί αυτό στους πειρατές-απαγωγείς που τον προόριζαν για σκλάβο, καταφέρνει να τους πείσει πως είναι ο Θεός της ευδαιμονίας και της απόλαυσης. Προς τιμήν του Διονύσου τελούνται γιορτές σε όλες τις περιοχές που ευδοκίμούσε η άμπελος. Γιορτές προς τιμήν του διεξάγονται στην γενικότερη έκταση του Ελλαδικού χώρου και είναι επόμενο να πραγματοποιούνται με ιδιαίτερη επισημότητα στην Ικαρία, που άλλωστε διεκδικεί την καταγωγή της αμπέλου και του Θεού της. Η αρχαία πόλη της Οινόης, ετυμολογικά προερχόμενη από την ονομασία «Διονυσιάδα», αξιώνεται ως ο δημιουργός του πρώτου βωμού της λατρείας του Θεού. Ο πληθυσμός του νησιού συγκεντρώνεται νωρίς στη Διονυσιάδα (πρωτεύουσα), για να συμμετάσχει στο μέγα περιστατικό. Εκεί συνθέτονται και καλλιεργούνται, κυρίως από τον μουσικό Αρίωνα, οι *διθυραμβικοί* ύμνοι προς το Θεό υπό την πρωτόγονη βέβαια μορφή τους (δηλαδή με την διατύπωση που δεν είχε υποστεί ακόμη την αττική της εξέλιξη). Αργότερα, στο μουσικό αυτό ύμνο, προστίθενται στίχοι τους οποίους οι μεταμφιεσμένοι τραγόμορφοι κάτοικοι τραγουδούν. Η σημαντικότερη όψη του διονυσιασμού είναι η, προερχόμενη από τη μέθη, έκσταση. Πρόκειται για μία τελετουργική συμπεριφορά που αφορά την δυνατότητα μετουσίωσης σε μια διαφορετική κατάσταση συνειδητότητας. Βασική όμως θεότητα της αρχαίας Ικαρίας, πέραν από αυτή του Διονύσου, που δεσπόζει των τελετών και της λατρείας εκείνης της περιόδου, αποτελεί και η Ταυροπόλος Άρτεμις. Η λατρεία της

Αρτέμιδος στο Ταυροπόλιον (ναός πλησίον του λιμένα «Νά»), υπερβαίνει τα πλαίσια μιας τοπικής έξαρσης και, όπως μαρτυρά μια επιγραφή, η πανάρχαια λατρεία της συνεχίζεται στο νησί και κατά την διάρκεια των Ρωμαϊκών χρόνων. Η καλλιέργεια της αμπέλου από τον ΙΘ΄ Αιώνα έχει ήδη καταστεί το κυριότερο βιοτικό βάθρο του νησιού με σπουδαία οικονομική πρόοδο. Πέρα όμως από την ειδικευμένη καλλιέργεια της αμπέλου οι Ικάριοι γεωργοί επιδίδονταν κατά την αρχαία συνήθεια και στη μελισσοτροφία, ως παραγωγοί μελιού. Επίσης παράγονται άφθονα κάρυα (καρύδια), τα οποία τυγχάνουν ιδιαίτερης ευδοκίμησης, καθώς και κήρος (κερί). Είναι οι μόνοι νησιώτες του Αρχιπελάγους που δεν αποθηκεύουν το κρασί (το οποίο και δεν πωλούν) σε ξύλινα δοχεία, αλλά σε μεγάλα πιθάρια θαμμένα στη γη. (Μελάς 1955) (βλέπε *Φωτογραφία υπ' αριθμό 21 στο Παράρτημα Β' ΦΩΤΟΓΡΑΦΙΕΣ*).

4.9. Η ΜΑΚΡΟΖΩΙΑ στην Ικαρία ΚΑΙ Η ΕΝΤΑΞΗ ΤΗΣ ΣΤΙΣ ΜΠΛΕ ΖΩΝΕΣ (BLUE ZONES)

Η ένταξη της Ικαρίας στον παγκόσμιο χάρτη των BLUE ZONES, ως ένας τόπος που οι κάτοικοι του ζουν κατά μέσο όρο περισσότερο απ' 'ότι συμβαίνει στην υπόλοιπη Ελλάδα, είχε σαν αποτέλεσμα την ραγδαία αύξηση του τουρισμού και έφερε στο νησί μια καινούργια ομάδα ταξιδιωτών, αυτούς δηλαδή που αναζητούν το μυστικό της μακροζωίας ή τον νέο τρόπο ζωής που, ακολουθώντας τον, θα τους οδηγήσει ώστε να ζήσουν περισσότερο.

Η μακρά ζωή των Ικαρίων δεν είναι κάτι το καινούργιο. Μάλιστα, έχει απασχολήσει ξένους και επισκέπτες εδώ και αιώνες. Το 1678, ο επίσκοπος Σάμου και Ικαρίας Ιωσήφ Γεωργειρήνης δημοσίευσε ένα βιβλίο στα Αγγλικά στο Λονδίνο, όπου περιγράφει τις περιοχές Σάμου, Ικαρίας, Πάτμου και Αγίου Όρους. Στην αναφορά του για την Ικαρία, ο Γεωργειρήνης κάνει λόγο για την υγεία των Ικαρίων. <Τα πλέον αξιοσημείωτα πράγματα της νήσου αυτής είναι ο αήρ και το ύδωρ. Τα οποία είναι τόσο υγιεινά ώστε να καθιστούν τους κατοίκους πολύ μακρόβιους. Είναι επομένως πολύ συνειθισμένον το φαινόμενον να συναντήση κανείς εις αυτή ανθρώπους εκατοντούτεις, πράγμα που είναι πολύ εκπληκτικόν, όταν λάβει κανείς υπ' όψιν την σκληραγωγημένην ζωήν που διάγουν». Κλείνοντας την περιγραφή, ο Γεωργειρήνης γράφει ότι «αυτή είναι η εικών της μικράς νήσου, της πτωχοτέρας και όμως της ευδιαμονεστέρας από όλας τας άλλας του Αιγαίου Πελάγους ... Τα πλούτη των είναι πενιχρά. Αλλά η ελευθερία των και η ασφάλειά των μεγίστη ... Η διαίτά των και η εξωτερική των εμφάνις είναι

κατωτέρα και των επαιτών των άλλων χωρών... Όμως τα σώματά των είναι εύρωστα και σκληραγωγημένα και οι άνθρωποι γενικώς είναι μακρόβιοι... *Ζουν σαν να μην ζήσουν να δουν μια άλλη μέρα, ευγνώμονες κατάφεραν να αντεπεξέλθουν στις βασικές ανάγκες της μέρας.* Ημπορούμεν συνεπώς να συμπεράνωμεν ότι *η ζωή των προσεγγίζει μάλλον προς την ευδαιμονίαν.*> (Μελάς 1955) Το βραχόδες νησί με την μακρά ιστορία υπήρξε στόχος εισβολών από τους Πέρσες, τους Ρωμαίους και τους Τούρκους, εξαναγκάζοντας τους κατοίκους της να απομακρυνθούν από τις ακτές και να βρουν καταφύγιο στα ενδότερα. Το αποτέλεσμα: Μια απομονωμένη κουλτούρα πλούσια σε παράδοση, οικογενειακές αξίες - και μακροζωία. Σήμερα, οι Ικαριώτες είναι σχεδόν εξ ολοκλήρου απαλλαγμένοι από άνοια και μερικές από τις χρόνιες παθήσεις που πλήττουν κυρίως τους Αμερικανούς. Ένας στους τρεις φτάνει ως τα 90. Εξηγείται από ένα συνδυασμό παραγόντων, συμπεριλαμβανομένης της γεωγραφίας, του πολιτισμού, της διατροφής, του τρόπου ζωής και των προοπτικών για την ζωή. Οι ντόπιοι εξασκούν ένα ενεργό τρόπο ζωής, ανάλογα με τον καιρό ασχολούνται με τους κήπους, τα αμπέλια, τις ελιές και τα μπιστόνια τους ή με το ψάρεμα, κοινωνικοποιούνται σε καθημερινή βάση είτε με την οικογένεια τους, είτε με τους γείτονες, είτε όταν συγκεντρώνονται στο καφενείο του χωριού, απολαμβάνοντας έντονο κόκκινο κρασί, συζητώντας, παίζοντας τάβλι μέχρι αργά το βράδυ, έχοντας γενικά χαλαρό ρυθμό ζωής που αγνοεί τα ωράρια και τα ρολόγια.

Η Ικαρία εισήχθη το 2008 ως τέταρτο μέρος στον κόσμο σε μια βάση δεδομένων που τυχαία ονομάστηκε «μπλε ζώνες» (Blue Zones) από τον εμπνευστή τους Δημογράφο Dr Michel Poulain που το 2000, εισήγαγε την έννοια της "Μπλε Ζώνης" σε σχέση με τον πληθυσμό που βιώνει εξαιρετικά υψηλή μακροζωία και ταυτοποίησε με τον Dr Gianni Pes την πρώτη μπλε ζώνη στη Σαρδηνία. Στη συνέχεια συνεργάστηκε με τον Dan Buettner, ερευνητή και συνεργάτη του περιοδικού National Geographic για να ερευνησει επιπλέον μπλε ζώνες στο νησί Οκινάουα της Ιαπωνίας, την χερσόνησο της Νικόγια της Κόστα Ρίκα και την Ικαρία (Ελλάδα) ενώ η Loma Linda της California που αρχικά είχε ενταχθεί ως BZ δεν μπορεί να θεωρηθεί ως τέτοια, *sensu stricto*. **(βλέπε Φωτογραφίες υπ' αριθμό 26 στο Παράρτημα Β' ΦΩΤΟΓΡΑΦΙΕΣ).**

Το βιβλίο του Buettner *Οι μπλε ζώνες* (α έκδοση 2008 και β' 2012) είναι το εννοιολογικό υπόβαθρο του ομώνυμου προγράμματος BZP (blue zones project) . Το

ίδιο το βιβλίο είναι συχνά μέρος των δραστηριοτήτων του BZP, καθώς άτομα και κοινότητες ενεργούν για να εφαρμόζουν «δόγματα» ή «αρχές» του βιβλίου στην καθημερινή τους ζωή και το τοπικό περιβάλλον. Τα «πολύχρωμα» μέρη που περιγράφει στο βιβλίο ο Buettner θεωρούνται ως παραδείγματα: το BZP επιδιώκει να μετατρέψει τις συνήθειες αμερικανικές πόλεις σε ιδιαίτερα μέρη όπου οι άνθρωποι θα ζουν μακρά, υγιή ζωή. Οι μπλε ζώνες αναφέρονται σε ένα άρθρο που έγραψε ο Buettner για το περιοδικό National Geographic για τα "μυστικά" της μακροζωίας (Buettner, 2005). Για να αντιμετωπίσει αυτή την ερώτηση, ο Buettner, υιοθέτησε μια γεωγραφική προσέγγιση, αναλύοντας χώρους όπου οι άνθρωποι τείνουν να ζουν ασυνήθιστα μακρά ζωή. Αυτοί είναι που ονομάζονται "μπλε ζώνες" λόγω του χρώματος που χρησιμοποιήθηκε από έναν δημογράφο⁶ για να χαρτογραφήσει αυτά τα "hotspots" μακροζωίας. Με την καθοδήγηση αυτών που καλεί "Εμπειρογνώμονες μακροζωίας" (δημογράφους, επιδημιολόγους, γεροντολόγους, και άλλους επιστήμονες), ο Buettner προσδιόρισε hotspots μακροζωίας σε όλο τον κόσμο, ανάμεσα τους και η Ικαρία και ταξίδεψε για να μελετήσει τις υγιεινές συνήθειες των ανθρώπων που ζουν εκεί. Ο Buettner έπειτα απόσταξε την πολυπλοκότητα αυτών των υπέρ αιωνόβιων πολιτισμών σε μερικά βασικά μαθήματα για υγιή διαβίωση. (Carter, 2015) Ο ίδιος ο δημογράφος Dr Poulain που εισήγαγε την έννοια της "Μπλε Ζώνης» και ασχολήθηκε δημογραφικά με το θέμα αναφέρει σε αυτήν την εργασία: *‘‘Οι μπλε ζώνες είναι μια δημογραφική ιδέα που εισήχθη το 2000 στο πλαίσιο της επικύρωσης της εξαιρετικής ατομικής μακροζωίας στη Σαρδηνία. Εμφανίστηκε στο μυαλό μου όταν εξετάζαμε τη διαφορά μεταξύ της μεμονωμένης μακροζωίας και της μακροβιότητας του πληθυσμού. Υπάρχουν εκατοντάδες σε ολόκληρο τον κόσμο, αλλά μόνο λίγες περιοχές όπου είναι εξαιρετική η μακροβιότητα του γενικού πληθυσμού στο σύνολό του. Στη δεκαετία του '90 αναπτύχθηκε η διεθνής βάση δεδομένων για τη μακροζωία και ο πρώτος στόχος της είναι να επικυρώσει τις εξαιρετικές ηλικίες των πλέον ηλικιωμένων στη γη με αποδεικτικά έγγραφα. Στη Σαρδηνία έχοντας επικυρώσει την ηλικία των 40 αιωνόβιων σε αυτό το νησί το 2000 με τη βοήθεια του Gianni Pes, ήμουν πεπεισμένος ότι το πιο ελκυστικό αποτέλεσμα δεν ήταν ότι αυτοί οι μεμονωμένοι αιωνόβιοι ήταν αληθινοί αιωνόβιοι, αλλά η ανακάλυψη μιας επικυρωμένης υψομετρικής ζώνης μακροζωίας στο ορεινό τμήμα της Σαρδηνίας. Ήδη τον Μάρτιο του 2000, πήρα το μπλε στυλό μου και κύκλωσα σε έναν χάρτη της Σαρδηνίας μια*

---

⁶ Δρ Michel Poulain

περιοχή με υψηλή επικράτηση των αιωνόβιων. Οι μπλε ζώνες (που σημειώνονται περαιτέρω ως BZ) μόλις είχαν γεννηθεί. Ωστόσο, χρειάστηκε πολύς χρόνος για να πείσω τους συναδέλφους μου και το πρώτο επιστημονικό τεύχος που παρουσίασε τη BZ δημοσιεύθηκε τον Νοέμβριο του 2004 στην Πειραματική Γεροντολογία (Experimental Gerontology, 39(9), pp.1423-1429). Χρειάστηκαν περίπου 10 επιπλέον χρόνια για την επιστημονική αναγνώριση της έννοιας της Blue Zone σε διεθνές επίπεδο. ’’

<Μία μπλε ζώνη μακροζωίας είναι μια οριοθετημένη περιοχή όπου ο πληθυσμός που γεννήθηκε στον τόπο αυτό αποδεικνύεται ότι ζει σημαντικά περισσότερο σε σύγκριση με τους πληθυσμούς που βρίσκονται σε άλλο σημείο της ίδιας χώρας. Είναι βασικά μια δημογραφική ιδέα και το πρώτο βήμα για την αναγνώριση ενός BZ είναι η επικύρωση της ηλικίας των πλέον ηλικιωμένων βάσει διοικητικών εγγράφων και ατομικών συνεντεύξεων για να επιβεβαιωθεί η χρονική διάρκεια των διαφόρων γεγονότων της ζωής τους. Τα διοικητικά έγγραφα που είναι διαθέσιμα για επεξεργασία στην επικύρωση της μεμονωμένης μακροζωίας και των στατιστικών στοιχείων για την επικύρωση της μακροβιότητας του πληθυσμού είναι συγκεκριμένα για κάθε χώρα. Κατά συνέπεια, η σύγκριση του BZ με την υπόλοιπη χώρα θα είναι εφικτή, ενώ οι διεθνείς συγκρίσεις είναι πιο προβληματικές. Το BZ θα πρέπει να είναι μια συνεχόμενη περιοχή όπου ο πληθυσμός πιθανότατα μοιράζεται τον ίδιο τρόπο ζωής και το ίδιο περιβάλλον, έτσι ώστε η μπλε ζώνη θα φέρει την καλύτερη ευκαιρία για να ψάξει για δυνητικούς καθοριστικούς παράγοντες μακροζωίας. Ως εκ τούτου, τα βασικά στοιχεία για τον προσδιορισμό ενός BZ σχετίζονται μόνο με τη δημογραφία και τη γεωγραφία, ενώ οι γενετικοί, βιοϊατρικοί, θρεπτικοί, κοινωνικοοικονομικοί και ψυχολογικοί παράγοντες έρχονται εκ των υστέρων ως δυνητικοί καθοριστικοί παράγοντες για να εξηγήσουν την εξαιρετική μακροζωία που παρατηρείται στην προκαθορισμένη BZ .

Επιπλέον, κατά την εξέταση διαφορετικών BZ, ορισμένοι προσδιοριστές μακροζωίας, θα μπορούσαν να εφαρμοστούν και στους πληθυσμούς άλλων BZs. Συνεπώς, η ανάπτυξη ερευνητικών ερευνών σε διάφορους πληθυσμούς BZ και η σύγκριση των χαρακτηριστικών και της συμπεριφοράς τους αποτελεί πιθανό βήμα προς τα εμπρός κατά την αναζήτηση καθοριστικών παραγόντων μακροζωίας.

Η αναζήτηση κοινών προσδιοριστών μακροζωίας στις διάφορες BZ μόλις ξεκίνησε. Οι ποσοτικές και ποιοτικές έρευνες βρίσκονται επί του παρόντος υπό εξέλιξη με συγκριτικό τρόπο για τη Σαρδηνία και την Ικαρία, οι οποίες περιλαμβάνουν πτυχές

βιοϊατρικής και συμπεριφοράς. Εξετάζεται μια συνολική προσέγγιση που ευνοεί την ανάλυση της ατομικής ζωής καθώς και μια ανθρωπολογική άποψη για να κατανοήσει πώς οι διάφορες μεταβάσεις που έζησε η τοπική κοινότητα (γονιμότητα, επιδημιολογία, εκπαίδευση, επικοινωνία, διατροφή) θα μπορούσαν να αλληλεπιδρούν και να οδηγήσουν σε εξαιρετική μακροζωία. Το 2017 οργανώθηκαν τρεις διεθνείς συναντήσεις σχετικά με το θέμα της BZ στην Loma Linda , Αθήνα και Nicoya , επιδεικνύοντας τη σημασία της επιστημονικής αντίληψης της BZ και της δυνατότητάς της να υποστηρίξει την πολιτική με την προοπτική της υγιούς γήρανσης της θέσης μας - σύγχρονες κοινωνίες.> (Poulain 2017) Σχεδόν κάθε μητέρα και γιαγιά του νησιού διαθέτει γαστρονομική παράδοση. Όπως και οι άλλες μπλε ζώνες, η Ικαρία είναι απομακρυσμένη και οι άνθρωποι είναι προσκολλημένοι στις παραδόσεις τους, οι οποίες τους επέτρεψαν να αποφύγουν την επιρροή των σύγχρονων δυτικών διατροφικών συνηθειών. Η παράδοσή τους για την προετοιμασία των σωστών τροφίμων, με τον σωστό τρόπο, πιστεύω, έχει πολλά να κάνει με τη μακροζωία του νησιού. (Buettner, 2015) Τέσσερις τέτοιοι θύλακες εξαιρετικής μακροζωίας έχουν εντοπιστεί σε όλο τον κόσμο που πληρούν τις προϋποθέσεις για την επίτευξη της κατάστασης της Μπλε Ζώνης. Βρίσκονται στη Σαρδηνία της Ιταλίας. Okinawa, Ιαπωνία. η χερσόνησος της Νικοίας της Κόστα Ρίκα. και το ελληνικό νησί της Ικαρίας στο βόρειο Αιγαίο. Το γεγονός ότι αυτοί οι πληθυσμοί έχουν διάρκεια ζωής μετρήσιμα μεγαλύτερη από τον μέσο όρο υποδηλώνει ότι εκτός από τον πιθανό ρόλο των γενετικών παραγόντων, ο ρόλος ενός παρθένου περιβάλλοντος και ενός υγιεινού τρόπου ζωής αποτελούν την αιτία της εξαιρετικής τους κατάστασης υγείας. (Pes 2000)

Στο νησί της Ικαρίας, στο Ανατολικό Αιγαίο, οι κάτοικοι ζουν κατ'εξαιρέση περισσότερο από την πλειοψηφία του πληθυσμού της ηπειρωτικής Ελλάδας. Αναφέρεται ότι το γεγονός αυτό οφείλεται στον γενικό τρόπο ζωής των κατοίκων, που περιλαμβάνει τακτική καθημερινή άσκηση, υγιεινή φυτική διατροφή, χαμηλά ποσοστά καπνίσματος, ευκαιρίες κοινωνικοποίησης και ισχυροί οικογενειακοί δεσμοί και αξίες. Θα μπορούσε να υποτεθεί ότι όλα τα νησιά γύρω από την Ικαρία, δηλαδή τα ελληνικά και τα τουρκικά νησιά του Ανατολικού Αιγαίου πελάγους, που έχουν κοινά χαρακτηριστικά τρόπου ζωής δίνουν στους κατοίκους την ευκαιρία να ζήσουν περισσότερο, πιο υγιείς ζωές. Μεσογειακές χώρες, συμπεριλαμβανομένων των νησιών του Αιγαίου, είναι γνωστές ως "σταυροδρόμι πολιτισμών" λόγω της γεωγραφικής τους

θέσης. Οι αλληλεπιδράσεις μεταξύ των ανθρώπων διαφόρων εθνοτικών και πολιτιστικών πεδίων επί σειρά αιώνων έχουν διαμορφώσει σταδιακά την σημερινή κουλτούρα και τον τρόπο ζωής των ανθρώπων της Μεσογείου. (Foscolou et al., 2016)

Η Ελληνίδα ερευνήτρια Χριστίνα Χρυσοχόου δημοσίευσε το πρώτο ακαδημαϊκό βιβλίο για την Ικαριακή διατροφή. Η Χρυσοχόου ήταν η πρώτη ακαδημαϊκός που αναγνώρισε την επιστημονική δυναμική της Ικαρίας ως μελέτη περίπτωσης για να εξετάσει πώς η ψυχολογία, η κατάθλιψη, η παχυσαρκία, και ακόμη και η ακτινοβολία μπορεί να επηρεάσει τη μακροζωία. Το 2009 και ο Δημοσθένης Β. Παναγιωτάκος του Χαροκοπέιου Πανεπιστημίου διοργάνωσε την Μελέτη της Ικαρίας που παρακολούθησε 1.420 Ικαριώτες, εξετάζοντας 673 από αυτούς πάνω από την ηλικία των 65. Με έκπληξη οι 79 από αυτά ήταν άνω των 90 ετών. Η ερευνητική ομάδα ξεδιπλώθηκε σε όλο το νησί, συγκεντρώνοντας περισσότερες από 300 πληροφορίες για κάθε θέμα, κυρίως σχετικά με τη διατροφή αλλά και λεπτομερή ιατρικό ιστορικό, συμπεριλαμβανομένων πληροφοριών σχετικά με τις συνήθειες στον ύπνο, την κατάθλιψη και ακόμη και το σεξ. Η ομάδα επιβεβαίωσε ότι οι Ικαριώτες ακολούθησαν μια ακραία και μοναδική έκδοση της μεσογειακής διατροφής, η οποία βασίζεται στα λαχανικά, φρούτα, ψάρια, ελαιόλαδο, γάλα κατσίκας τυρί και κρασί (Buettner, 2015)

Τα ποσοστά ατόμων ηλικίας 90+ και στις τρεις περιοχές της Ικαρίας ήταν σχεδόν 2,5 φορές υψηλότερα σε σχέση με τις υπόλοιπες ελληνικές περιοχές (δηλ. 1,37% το 1991 και 1,49% το 2001). (Chrysohoou et al., 2013)

Για τον Buettner, οι κύριοι λόγοι για τη μακροζωία είναι, γενικά, περιβαλλοντικοί: το κοινωνικό περιβάλλον, ιδιαίτερα, δημιουργεί κανόνες που επηρεάζουν τον ατομικό τρόπο ζωής. Οι αρχικές μπλε ζώνες απεικονίζονται ως σχετικά απομονωμένες περιοχές όπου οι πολιτιστικές παραδόσεις παραμένουν υγιείς (δηλαδή, επέκταση της διάρκειας ζωής). Με αυτόν τον τρόπο, το πρότζεκτ των Μπλε Ζωνών BZP βασίζεται σε ένα ολοένα και πιο διαδεδομένο χαρακτηριστικό του παγκόσμιου λόγου για τη δημόσια υγεία: ανησυχία για τον ανθυγιεινό τρόπο "σύγχρονου" ή "δυτικού" τρόπου ζωής όπως αναφέρουν οι Brown και Bell. Ο Buettner συνιστά " Ξε – βολέψτε τη ζωή σας ", για να αντιστρέψετε το μονοπάτι της εκσυγχρονισμένης καθιστικής ζωής Σύμφωνα με τον Buettner, συνεχείς και μικρές προσπάθειες για να ξεπεραστούν τα συνήθη εμπόδια όπως η ανάβαση, το κόψιμο καυσόξυλων, το περπάτημα το περπάτημα πραγματικά ευθύνονται για το μεγαλύτερο μέρος της σωματικής δραστηριότητας που οι άνθρωποι

βιώνουν σε μέρη όπως η Σαρδηνία. Έτσι, οι αναγνώστες μαθαίνουν, ότι ένας ενεργός τρόπος ζωής δεν χρειάζεται να περιλαμβάνει την άρση βαρών ή τρέξιμο σε διαδρόμους. Η τάση προς την παράδοση ίσως επίσης χρησιμεύσει ώστε να κάνει πιο ανθρωπινή την ρητορική της προαγωγής της υγείας. (Carter, 2015) Οι αιωνόβιοι άνδρες στην μπλε ζώνη της Σαρδηνίας δούλευαν το μεγαλύτερο μέρος της ζωής τους ως βοσκοί, ένα επάγγελμα που περιλάμβανε χιλιόμετρα πεζοπορίας κάθε μέρα. Οι άνθρωποι από την Okinawa ασχολούνταν με τον κήπο τους για ώρες κάθε μέρα, καλλιεργώντας τρόφιμα για τα τραπέζιά τους. Οι Αντβεντιστές⁷ κάνουν περιπάτους στη φύση. Αυτά είναι τα είδη δραστηριοτήτων έχουν υπ όψη οι εμπειρογνώμονες μακροζωίας όταν μιλάνε για την άσκηση για μακρό διάστημα. Ο Δρ. Robert Kane αναφέρει "Τα δεδομένα υποδηλώνουν ότι ένα μέτριο επίπεδο άσκησης είναι αρκετά χρήσιμο όταν διαρκεί " (Buettner, 2009)

Το «φαινόμενο της Ικαρίας» κέντρισε επίσης το ενδιαφέρον και των επιστημόνων της Α' Καρδιολογικής Κλινικής του Πανεπιστημίου Αθηνών, στο Ιπποκράτειο Νοσοκομείο, ένα έτος αργότερα, από την παρατήρηση του δημογράφου Michel Poulain και την δημοσίευση στο περιοδικό National Geographic, δηλ. 2009 . Η μελέτη έδειξε πως ενώ στην υπόλοιπη Ευρώπη μόνο το 0,1% του πληθυσμού ζει πάνω από 90 χρόνια, στην Ικαρία το αντίστοιχο ποσοστό είναι δεκαπλάσιο – και μάλιστα με παράλληλη διατήρηση μιας καλής ποιότητας ζωής. *«Η βόρειος Ικαρία έχει μεγαλύτερα ποσοστά μακροζωίας και υπερηλίκων απ' ό,τι έχει το υπόλοιπο νησί. Οι επιστήμονες που εξακολουθούν να μελετούν το νησί, «σκοντάφτουν» σε εύλογα αλλά και απρόσμενα ευρήματα. «Κατ' αρχήν είναι ένα βορινό μέρος, οι κάτοικοι του οποίου έχουν περάσει πιο σκληρή και πιο απομονωμένη ζωή από τους υπόλοιπους. Έζησαν όλες αυτές τις δεκαετίες φτωχικά, με λιτή διατροφή, που περιέχει λιγοστά ζωικά προϊόντα, λίπη και γλυκά τα οποία αποδεδειγμένα οδηγούν στην αθηροσκλήρωση και την καρδιοπάθεια. Επιπλέον, η μορφολογία του εδάφους είναι τέτοια, ώστε καθημερινά αναγκάζονται να περπατούν πολύ και σε σκληροτάχτηλο έδαφος»* αναφέρει ο Χριστόδουλος Στεφανιάδης, τ. καθηγητής Καρδιολογίας στην Ιατρική Σχολή του Πανεπιστημίου Αθηνών.

---

⁷ Οπαδοί της νηστείας

4.9.1 ΑΡΘΡΟΓΡΑΦΙΑ ΑΠΟ ΤΟΝ ΔΙΕΘΝΗ ΤΥΠΟ ΓΙΑ ΤΗΝ ΜΑΚΡΟΖΩΙΑ ΤΗΣ ΙΚΑΡΙΑΣ

Η ανωτέρω ένταξη της Ικαρίας στον χάρτη όπου οι κάτοικοι της απολαμβάνουν την μακροζωία, δεν θα μπορούσε να μείνει χωρίς την αντίστοιχη προβολή, αυτή που ήταν η αιτία ώστε να αυξηθεί τα τελευταία 8 χρόνια η τουριστική κίνηση και να προστεθεί ένα ακόμα κίνητρο στην λίστα των τουριστών. Έγκριτα περιοδικά και εφημερίδες της Ευρώπης, Αμερικής, Καναδά, Αυστραλία αναφέρονται στην Ικαρία με πρώτη την εγκυρότερη ίσως εφημερίδα του κόσμου, τους *New York Times* με τίτλο «το νησί όπου οι άνθρωποι ξεχνούν να πεθάνουν», ακολουθώντας η *Washington Post* με τίτλο «τα μυστικά ενός ελληνικού νησιού για μακροζωία σε 11 σημεία», *Usa Today* με τίτλο «BLUE ZONES μυστικά για την μακροζωία» η *Huffington Post* με τίτλο «Μυστικά από το νησί που οι άνθρωποι ξεχνούν να πεθάνουν», *Redear's Digest* «καλώς ήρθατε στο νησί που οι άνθρωποι ξεχνούν να πεθάνουν» κι οι τηλεοπτικοί σταθμοί *CNN* με τίτλο «Τα μυστικά μακροζωίας στην Ικαρία - Μία σπάνια μελέτη πριν από 400 χρόνια», *ABC NEWS* με τίτλο «Ψάχνοντας για απαντήσεις σε μέρη όπου οι άνθρωποι ζουν το μεγαλύτερο χρονικό διάστημα» και *NBC NEWS* με τίτλο «μαθήματα μακροζωίας από τις ΜΠΛΕ ΖΩΝΕΣ» από τις ΗΠΑ, η γαλλική *LE MONDE* με τίτλο «Τα μυστικά της Ικαρίας - του νησιού των αιωνοβίων», το γερμανικό *STERN* με τίτλο «στην Ικαρία πολλοί άνθρωποι ξεπερνούν τα 100. Αυτά είναι τα μυστικά τους», τα αγγλικά έντυπα *Daily Mail* με τίτλο «το νησί της αιώνιας ζωής (περίπου)- Μέλι για πρωινό, αντιοξειδωτικές σαλάτες και πολύ κόκκινο κρασί», *Financial Times* με τίτλο «ζήσε πολύ με ευημερία», την ιρλανδική *Independent* με τίτλο «Ο άνθρωπος που ξέρει τι να φάει για να ζήσει περισσότερο - και περιλαμβάνει φασόλια, την *Telegraph* με τίτλο «Θέλετε να ζήσετε μέχρι 100; Να τι πρέπει να τρώτε από δω και πέρα», *The Guardian* με τίτλο «το νησί της μακροζωίας», ο τηλεοπτικός σταθμός *BBC* με τίτλο «μήπως η Ικαρία κρατεί το μυστικό για την μακροζωία?», οι Ιρλανδικοί *Irish Times* με τίτλο «το ελληνικό νησί που οι χαρούμενοι του άνθρωποι ξεχνούν να πεθάνουν», ο τηλεοπτικός σταθμός *EURONEWS* με τίτλο «πως ένα ελληνικό νησί ανακάλυψε το μυστικό της μακροζωίας», το έγκριτο περιοδικό *National Geographic* με τίτλο «Εδώ είναι τα μυστικά για μια μακρά και υγιή ζωή - Η διατροφή είναι το κλειδί για τη μακροζωία - αλλά και το σεξ, τα υπνάκια, το κρασί και οι καλοί φίλοι.» και *Lonely Planet* με τίτλο «ΙΚΑΡΙΑ», Η Εφημερίδα του Ισραήλ *Jewish Journal* με τίτλο « μήπως είμαι Ικαριώτης?», η αυστραλέζικη *The Australian* με τίτλο «ζήσε αργά, πέθανε μεγάλος»,

το *Otago Daily Times* από την Νέα Ζηλανδία με τίτλο το μυστικό της μακροζωίας, η *Montreal Gazette* από τον Καναδά με τίτλο «Η σωστή χημεία: ο ελληνικός καφές και το μυστικό της μακροζωίας» και πληθώρα άλλων blogs, εντύπων διαδικτυακών ή μη, Ελληνικών και ξένων όπως: bluezones.com, www.amazon.com travelgreecetraveleurope.com greece.greekreporter.com thenationalherald.com greekgateway.com the-gist.org, nature.com www.aarp.org, post-gazette.com, discovergreece.com, tvxs.gr, ekathimerini.com, athensvoice.gr, tovima.gr. κλπ Ακόμη και ο *οίκος μόδας CHANEL* στην διαφημιστική καμπάνια για τον ορό ομορφιάς “blue serum” αναφέρει «συστατικά από τις Μπλε Ζώνες του κόσμου» και χρησιμοποιεί την εικόνα της Ικαρίας συνδέοντας το προϊόν της με αναφορά στην μακροζωία των κατοίκων της. (βλέπε *Φωτογραφίες υπ’ αριθμό 27 στο Παράρτημα Β’ ΦΩΤΟΓΡΑΦΙΕΣ*).

ΚΕΦΑΛΑΙΟ 5^ο**ΣΚΟΠΟΣ – ΕΡΕΥΝΗΤΙΚΟ ΕΡΩΤΗΜΑ – ΜΕΘΟΔΟΛΟΓΙΑ****5.1 ΣΚΟΠΟΣ**

Σκοπός της εργασίας αυτής είναι, να αναζητηθούν τα κίνητρα των τουριστών να επισκεφθούν το νησί της Ικαρίας, και η ικανοποίηση από την παραμονή τους καθώς και η ενδεχόμενη αφοσίωση τους σε αυτόν τον προορισμό. Επιλέχτηκε να παρουσιαστούν *τα δυνατά σημεία της Ικαρίας που είναι άρρηκτα συνδεδεμένα με τα κίνητρα των επισκεπτών αλλά και την εντύπωση που αυτοί έχουν για την ταυτότητα και την εικόνα του νησιού.*

Η εργασία θα παρουσιάσει πώς η συζήτηση που γίνεται, για το νησί και τον ιδιαίτερο τρόπο ζωής των ντόπιων, και του, από πολλούς αμφισβητούμενου, μύθου περί μακροζωίας των κατοίκων της είχε σαν αποτέλεσμα να προκαλέσει το έντονο ενδιαφέρον, όχι μόνον τουριστών από διαφορετικά σημεία του κόσμου ώστε να επισκεφθούν το νησί, με αύξοντα μέγεθος και αύξουσα ταχύτητα, και συχνότητα, αλλά και της επιστημονικής κοινότητας, κυρίως ιατρών και ανθρωπολόγων καθώς και πολλών επενδυτών οι οποίοι βλέπουν στον τόπο δυνατότητες οικονομικής ανάπτυξης. Τέλος θα διερευνηθούν οι θετικές και οι αρνητικές επιπτώσεις στην τοπική κοινότητα από την υπέρμετρη διαφήμιση του νησιού, τα πανηγύρια, τον ιαματικό τουρισμό, την φέρουσα ικανότητα του νησιού και το κατά πόσο, ο τρόπος ζωής των ντόπιων από θαύμα, έχει ή κινδυνεύει να μετατραπεί σε τραύμα, γι αυτή την ίδια την τοπική κοινότητα. Για την οικονομία της εργασίας επιλέχτηκε να παρουσιασθούν μόνο ορισμένα από τα κίνητρα των επισκεπτών που αναδείχτηκαν μέσα από την ποσοτική έρευνα που συνδέονται και με την εικόνα και ταυτότητα της Ικαρίας και θα επιδιωχθεί να συνδεθούν με τις συνεντεύξεις που παραχωρήθηκαν. Συγκεκριμένα θα αναδειχθούν:

1. η Φύση ως φυσικός πόρος του νησιού (σε συνδυασμό με τις παραλίες) που έλκει ταξιδιώτες για εναλλακτική μορφή τουρισμού,
2. τα Πανηγύρια και ο Ικαριώτικος χορός ως πολιτισμικοί πόροι του νησιού, (σε συνδυασμό με την διασκέδαση και την γνωριμία με νέους ανθρώπους)
3. οι Ιαματικές πηγές που αποτελεί ειδική μορφή τουρισμού (Ιαματικός – Θερμαλιστικός Τουρισμός)
4. η τοπική κουζίνα και το Ικαριώτικο κρασί ως παραδοσιακός και φυσικός πόρος αντίστοιχα σε συνδυασμό με την μακροζωία και τις αναφερόμενες Μπλε Ζώνες (Blue Zones),
5. η περίοδος των εξόριστων που είναι συνδεδεμένη με τον τρόπο ζωής των κατοίκων και έχει σημαδέψει την σύγχρονη

ιστορία της Ικαρίας, και όλα τα παραπάνω σε συνδυασμό με την χαλάρωση και ξεκούραση.

5.2. ΕΡΕΥΝΗΤΙΚΟ ΕΡΩΤΗΜΑ

Το βασικό ερευνητικό ερώτημα μπορεί να διατυπωθεί ως εξής: «Ποια είναι τα κίνητρα των τουριστών, ώστε να επιλέξουν την Ικαρία ως προορισμό, και ποιά η πρόσληψη της εικόνας και ταυτότητας του νησιού από την εκεί παραμονή τους. Ποιες είναι οι θετικές και αρνητικές επιπτώσεις του τουρισμού στην οικονομική ζωή αλλά και καθημερινότητα των ντόπιων.

Το βασικό ερώτημα αντανακλά και ένα σύνολο από άλλα υπο-ερωτήματα που σε διάφορους βαθμούς απαντώνται στην παρούσα έρευνα:

- 1.Εάν η Ικαρία έχει μία ισχυρή και αναγνωρίσιμη ταυτότητα δηλ ένα ισχυρό brand name και πόσο συμβάλλει σε αυτήν την ταυτότητα η κουλτούρα της τοπικής κοινωνίας και ο τρόπος που οι κάτοικοι της αντιμετωπίζουν τη ζωή
2. Εάν η Ικαρία ως τουριστικός προορισμός απευθύνεται μόνον στην εγχώρια αγορά ή επιλέγεται και από αλλοδαπούς τουρίστες
- 3.Ποιες ηλικιακές ομάδες επιλέγουν αυτό το προορισμό
- 4.Πόσες ημέρες κατά Μ.Ο. διατίθενται να περάσουν στην Ικαρία οι ταξιδιώτες κατά την παραμονή τους
5. Η ύπαρξη ή όχι πιστών επισκεπτών

5.3 ΜΕΘΟΔΟΛΟΓΙΑ – ΈΡΕΥΝΑ

Η ερευνητική μέθοδος που χρησιμοποιείται στην παρούσα έρευνα είναι:

Οι Συνεντεύξεις (δομημένες, ημιδομημένες και μη δομημένες)

1) α. οι δομημένες συνεντεύξεις (ερωτηματολόγια) επιλέχτηκαν με στόχο να αντιληφθούμε τους τρόπους με τους οποίους αυτοί προσλαμβάνουν τον τόπο, τους λόγους για τους οποίους το επισκέπτονται και τις πρακτικές και συμπεριφορές που υιοθετούν στη διάρκεια των διακοπών τους.

β. οι ημιδομημένες και μη δομημένες συνεντεύξεις σε ντόπιους, με στόχο την κατανόηση των πράξεων, πρακτικών, στάσεων και συμπεριφορών τους απέναντι στην τουριστική ανάπτυξη που επιφέρει η προβολή της Ικαρίας από τα διεθνή και εθνικά μέσα μαζικής επικοινωνίας. Μέσα από αυτές θα διαφανεί ο τρόπος με τον οποίο οι

εντόπιοι προσλαμβάνουν τον τόπο και διαχειρίζονται το συμβολικό κεφάλαιο των ιστορικών αναπαραστάσεων της συλλογικής μνήμης (π.χ. η Ικαρία ως τόπος εξορίας, ως «κόκκινος βράχος»), καθώς και τους τρόπους που διαχειρίζονται οι τοπικοί φορείς το πολιτισμικό κεφάλαιο που αναδύεται από τον τρόπο ζωής και προβάλλεται στις μέρες μας ως τουριστικό προϊόν. Επιπλέον, ενδέχεται να διαφανούν τυχόν μυθοποιήσεις και τρόποι συγκρότησης αυτού του πολιτισμικού κεφαλαίου.

2) Για την κατανόηση του τρόπου με τον οποίο συγκροτείται το brand-name του τόπου μελετήθηκαν και έγινε αξιοποίηση των:

α. στατιστικών στοιχείων σε σχέση με την τουριστική κίνηση του νησιού,

β. δημοσιευμάτων του τοπικού, εθνικού και διεθνούς τύπου που σχετίζονται με την τουριστική προβολή του τόπου καθώς και με τις αντιδράσεις και στάσεις των εντόπιων απέναντι σ' αυτήν,

γ. λαογραφικών κειμένων και ελληνικής και ξένης βιβλιογραφίας που σχετίζεται με τη γενική και ειδική ιστορία του νησιού.

Επίσης η μελέτη άλλων πρωτογενών πηγών (π.χ. αρχειακό υλικό, έντυπα κ.λ.π.) και μελέτη δευτερογενούς βιβλιογραφίας είχε σημαντική συμβολή για την προσέγγιση του θέματος προς παρουσίαση

5.3.1. Η ΜΕΘΟΔΟΛΟΓΙΚΗ ΠΡΟΣΕΓΓΙΣΗ

Για το παραπάνω θέμα επιλέχτηκε η παρουσίαση της φυσιογνωμίας των ντόπιων και του τρόπου ζωής τους μέσα από την παρουσίαση των διαφορετικών ταυτοτήτων της Ικαρίας στην σύγχρονη εποχή. Από ένα ακριτικό δηλαδή νησί, που έγινε γνωστό στο τέλος της δεκαετία του 1940 ως τόπος εξορίας, σε ένα νησί που οι πρώτοι μεταπολεμικοί τουρίστες ήταν κυρίως μεσήλικες που την επισκέπτονταν για τα ιαματικά λουτρά της, αλλά και νέοι αλλοδαποί τουρίστες που έψαχναν μια άγνωστη γωνιά, σε ένα νησί που είναι στις μέρες μας ιδιαίτερα γνωστό για τα πανηγύρια της, και τον ικαριώτικο παραδοσιακό χορό αλλά και ως το νησί της μακροζωίας, που ανήκει ανάμεσα σε άλλες τρεις περιοχές του κόσμου στις λεγόμενες μπλε ζώνες (Blue zones). Εκτός της Ικαρίας άλλες επικυρωμένες BZ έχουν βρεθεί μέχρι στιγμής στην Οκινάβα (Ιαπωνία), στη χερσόνησο Νικόγια (Κόστα Ρίκα) (Poulain, Herm and Pes, 2014) που η απλή ανεπιτήδευτη ζωή των κατοίκων της, τους οδηγεί, να ζουν κατά μέσο όρο

περισσότερα χρόνια από τις περισσότερες περιοχές του πλανήτη όπως αρκετοί ερευνητές και επιστήμονες πρεσβεύουν, δεδομένου ότι *οι κάτοικοι της Ικαρίας έχουν επίσης ένα από τα υψηλότερα προσδόκιμα ζωής στον κόσμο* (Panagiotakos et al., 2011).

Υλικό και πληροφορίες για αυτήν την εργασία, πέραν της προσωπικής μου βιοματικής εμπειρίας λόγω εντοπιότητας, αντλήθηκε και από την συμμετοχή στο διήμερο Βιοματικό συνέδριο με θέμα "Τα 5 βήματα προς τη μακροζωία - Η εμπειρία της Ικαρίας." στις 28 και 29 Αυγούστου 2017 στο Κτήμα Σπανού στις Ράχες που περιελάμβανε μεταξύ άλλων συμπόσιο, και στρογγυλό τραπέζι με ομιλίες σχετικές με την ιστορία, την διατροφή, το κρασί και το φαινόμενο της μακροζωίας της Ικαρίας αλλά και από την παρακολούθηση την 8^η Νοεμβρίου 2017 της ομιλίας του Πολεοδόμου Χωροτάκτη Ηλία Γιαννίρη τ. επίκουρου καθηγητή στην Αρχιτεκτονική Σχολή Πολυτεχνείου Κρήτης, στο πολιτιστικό κέντρο Παλαιού Φαλήρου «Φλοίσβος» με θέμα «Ικαρία του χτες του σήμερα και του αύριο. Διδάγματα και ζητήματα αειφορίας»

5.4 ΠΟΣΟΤΙΚΗ ΚΑΙ ΠΟΙΟΤΙΚΗ ΕΡΕΥΝΑ

Η έρευνα αυτή συνδυάζει τις ποιοτικές και ποσοτικές μεθόδους για να αποκτήσει τις αντιλήψεις των ερωτηθέντων σχετικά με τα κίνητρα τους να επισκεφθούν το νησί, τις διαφορετικές ταυτότητες της Ικαρίας στην σύγχρονη ιστορία της και τις στάσεις τους για την υποστήριξη της βιώσιμης τουριστικής ανάπτυξης. Στην ποιοτική μέθοδο πραγματοποιήθηκαν 14 σε βάθος συνεντεύξεις με εμπλεκόμενα μέρη – συμμετόχους στον τουρισμό της Ικαρίας, ιδιοκτήτες μικρών ξενοδοχειακών μονάδων, επιχειρηματίες, εκπροσώπους συλλόγων αλλά και του Δήμου και άτομα που άμεσα ή έμμεσα εμπλέκονται με την Ικαρία και τον τουρισμό από την δική τους θέση.

5.4.1 ΤΑ ΕΡΓΑΛΕΙΑ

Ποσοτική έρευνα με κύριο εργαλείο τα ερωτηματολόγια όσο και ποιοτική έρευνα με εργαλείο με ημιδομημένες και μη δομημένες συνεντεύξεις –συζητήσεις.

5.4.1.1 ΤΑ ΕΡΩΤΗΜΑΤΟΛΟΓΙΑ

Όσο αφορά **την Ποσοτική έρευνα**, αρχικός στόχος ήταν η συλλογή 200 ερωτηματολογίων, που τελικώς ανήλθαν σε 337. Ο τρόπος αξιολόγησης των ερωτήσεων κυμαινόταν από: *1 = εντελώς ασήμαντο/ καθόλου/ Δεν Συμφωνώ/ δεν ισχύει* έως *5 =πολύ σημαντικό / πάρα πολύ/ Συμφωνώ πάρα πολύ/ ισχύει εντελώς*.

Δόθηκε μεγάλη έμφαση στην τήρηση της προδιαγραφής για την συμπλήρωση και λήψη των ερωτηματολογίων. Αυτά διανεμήθηκαν σε επισκέπτες του νησιού, και τους ζητήθηκε να τα συμπληρώσουν *υπό τον όρο να μην κατάγονται από την Ικαρία (συναισθηματικός δεσμός με το νησί) και να μην έχουν δικό τους σπίτι (αναγκαστικός δεσμός με το νησί)* με στόχο να αντιληφθούμε από τα αποτελέσματα των απαντήσεων τους την πηγή γνώσης τους για την Ικαρία ως τουριστικό προορισμό, τα κριτήρια επιλογής τους να την επισκεφθούν, τους τρόπους με τους οποίους αυτοί προσλαμβάνουν τον τόπο, την αφοσίωση τους για επιστροφή στον συγκεκριμένο τόπο, το βαθμό ικανοποίησης τους από την παραμονή τους αλλά και τις πρακτικές και συμπεριφορές που υιοθετούν στη διάρκεια των διακοπών τους.

Συγκεκριμένα για την συμπλήρωση των ερωτηματολογίων το κρίσιμο ήταν η στοχευμένη επιλογή δείγματος από όλες τις διαφορετικές ηλικιακές ομάδες των ερωτηθέντων που κυμαίνονταν από 18 έως και 65+ ετών, αμφοτέρων των φύλων,

ενώ για την συλλογή τους το ζητούμενο ήταν τα διαφορετικά σημεία λήψης αυτών των ερωτηματολογίων– παράγοντες που θα έδιναν στην έρευνα όσο γίνονταν πιο ακριβή και πιστά αποτελέσματα για το κίνητρο των επισκεπτών ώστε να επιλέξουν την Ικαρία ως Τουριστικό προορισμό, την αφοσίωση τους αλλά και την Ικανοποίηση τους από την εκεί παραμονή τους.

Λόγω της ιδιαίτερης γεωμορφολογίας του νησιού, που παρουσιάστηκε εκτενώς παραπάνω, η κάθε πλευρά της Ικαρίας προσελκύει διαφορετικές ομάδες επισκεπτών τόσο ηλικιακές όσο και σε σχέση με τα κίνητρα της επίσκεψης. Έτσι αυτή η εργασία δεν θα προσέφερε ορθά αποτελέσματα σε σχέση με τα ερωτηματολόγια εάν αρκούσαν να συλλέξει το δείγμα της από ένα και μοναδικό σημείο είτε της νότιας είτε της βόρειας πλευράς. (λόγου χάρι από τον Εύδηλο και το λιμάνι του)

Η ποσοτική έρευνα διήρκεσε από την 25^η Ιουλίου έως την 5^η Οκτωβρίου 2017.

Τα σημεία που διανεμήθηκαν και συλλέχθηκαν τα ερωτηματολόγια είναι:

A) ΑΠΟ ΤΗΝ ΝΟΤΙΑ ΠΛΕΥΡΑ ΤΟΥ ΝΗΣΙΟΥ

α1) από τον **Φάρο** που αποτελεί ένα ραγδαία αναπτυσσόμενο τουριστικό προορισμό λόγω της εγγύτητάς του με το αεροδρόμιο αλλά και της μακράς παραλίας του μήκους 3 χιλιομέτρων και τόπος συγκέντρωσης windsurfers ,

α2) από την **παραλία Αι Γιώργης** που βρίσκεται στο νότιο ανατολικό άκρο, σημείο σε εγγύτητα με τον αρχαιολογικό χώρο του Δρακάνου περιοχή ενταγμένη στο πρόγραμμα Natura 2000

α3) από τα **Θέρμα**, την λουτρόπολη της Ικαρίας με δημοτικές και ιδιωτικές ιαματικές πηγές .

α4) από τον **Άγιο Κήρυκο** που αποτελεί την διοικητική πρωτεύουσα του νησιού και εκεί βρίσκεται το ένα από τα δυο λιμάνια του νησιού αλλά και το πρόσφατα (2016) εγκαινιασμένο Τουριστικό καταφύγιο - μαρίνα 77 σκαφών. Στον Άγιο Κήρυκο βρίσκονται επίσης οι ιαματικές πηγές του Ασκληπιού αλλά και η ιαματική πηγή της Λευκάδας.

α5) από το **Ξυλοσύρτι**, παραθαλάσσιο χωριό του νοτίου μέρους όπου εκεί βρίσκεται και πηγή με πόσιμο ιαματικό νερό «Το αθάνατο νερό»

B) ΑΠΟ ΤΗΝ ΒΟΡΕΙΑ ΠΛΕΥΡΑ ΤΟΥ ΝΗΣΙΟΥ

β1) από τον **Ευδήλο**, δεύτερο σε μέγεθος, μετά τον Άγιο Κήρυκο χωριό του νησιού όπου βρίσκεται το δεύτερο λιμάνι που εξυπηρετεί την βόρεια πλευρά της Ικαρίας

β2) από την **Αρέθουσα** ορεινό χωριό του πρώην Δήμου Ευδήλου και τέλος

β3) από τα παραθαλάσσια χωριά και τις αντίστοιχες παραλίες τους **Γυαλισκάρι – Μεσακτή, Αρμενιστής- Λιβάδι, Νας-** αρχαιολογικός χώρος και παραλία **Να**

β4) από τα χωριά **Άγιος Δημήτριος, Καρυδιές, Προφήτης Ηλίας** και **Χριστός** όλα ανήκοντα στις **Ράχες Ικαρίας**.

5.4.1.2 ΕΠΕΞΕΡΓΑΣΙΑ ΔΕΔΟΜΕΝΩΝ

Η επεξεργασία και η ανάλυση των δεδομένων της μελέτης πραγματοποιήθηκε με το λογισμικό Microsoft Office Word 2003 και με την βοήθεια των στατιστικών πακέτων

Microsoft Office Excel 2003. Στο επόμενο κεφάλαιο, παρουσιάζονται αρχικά κάποιοι περιγραφικοί δείκτες των στοιχείων των ερωτηθέντων, και στη συνέχεια γίνεται στατιστική ανάλυση των δεδομένων και ανάλυση συσχετίσεων που προέκυψαν από τα ερωτηματολόγια.

Μετά τη συλλογή των ερωτηματολογίων και για την περεταίρω στατιστική επεξεργασία των 337 ερωτηματολογίων, οι απαντήσεις – δεδομένα καταχωρηθήκαν αρχικά στο περιβάλλον της Microsoft Office Excel 2007 σε έναν πίνακα κωδικοποίησης δεδομένων. Κάθε ερώτηση αντιστοιχίστηκε στον πίνακα του ερωτηματολογίου με μια μεταβλητή (που λαμβάνει διάφορες τιμές) και κατόπιν ο πίνακας εισήχθη στο στατιστικό πρόγραμμα έκδοσης αποτελεσμάτων. Επιλέχτηκε να χρησιμοποιηθεί το πιο διαδεδομένο πρόγραμμα για τη στατιστική ανάλυση δεδομένων, το στατιστικό πακέτο για τις κοινωνικές επιστήμες Statistical Package for Social Sciences (SPSS) version 21 της IBM. Μετά την έκδοση των αποτελεσμάτων επιλέχτηκε να γίνει περιγραφική στατιστική ανάλυση, αναλύσεις μέσω όρων και τυπικών αποκλίσεων καθώς και ανάλυση συσχετίσεων (correlation analysis)

5.4.2 ΟΙ ΣΥΝΕΝΤΕΥΞΕΙΣ

Οι ημιδομημένες και μη δομημένες συνεντεύξεις λήφθηκαν είτε από ντόπιους, είτε από μη ντόπιους αλλά που «επιχειρούν» στην Ικαρία και συνδέεται η επιχείρησή τους με την Ικαρία με στόχο την κατανόηση των πράξεων, πρακτικών, στάσεων και συμπεριφορών τους απέναντι στην τουριστική ανάπτυξη που επιφέρει η προβολή της Ικαρίας από τα διεθνή και εθνικά μέσα μαζικής επικοινωνίας.

Μέσα από αυτές θα διαφανεί ο τρόπος με τον οποίο οι ντόπιοι προσλαμβάνουν τον τόπο και διαχειρίζονται το συμβολικό κεφάλαιο των ιστορικών αναπαραστάσεων της συλλογικής μνήμης καθώς και τους τρόπους που διαχειρίζονται οι τοπικοί φορείς το πολιτισμικό κεφάλαιο που αναδύεται από τον τρόπο ζωής και προβάλλεται στις μέρες μας ως τουριστικό προϊόν. Επιπλέον, ενδέχεται να διαφανούν τυχόν μυθοποιήσεις και τρόποι συγκρότησης αυτού του πολιτισμικού κεφαλαίου.

Οι ημιδομημένες και μη δομημένες συνεντεύξεις κατά το ανωτέρω χρονικό διάστημα δηλαδή 25.07 έως 05.10.2017 λήφθηκαν από τους 14 επαγγελματίες ή ερευνητές που αυτή η εργασία θεωρεί ότι η γνώμη και απόψεις τους απέναντι στα ζητήματα που έχουν

να κάνουν με την Ικαρία θα φωτίσουν από διαφορετική κάθε φορά πλευρά το αποτύπωμα των τουριστών και των επισκεπτών στο νησί. Μέσα από αυτές τις συνεντεύξεις θα γίνει προσπάθεια να παρουσιαστεί η εικόνα της Ικαρίας, να αναδειχθούν οι διαφορετικές ταυτότητες του νησιού, οι προσδοκίες των ανθρώπων για οποιαδήποτε μορφή τουριστικής και οικονομικής ανάπτυξης. Οι συνεντευξιαζόμενοι είναι είτε οικοδεσπότες, ξεναγοί, επιχειρηματίες, είτε εκπρόσωποι της τοπικής αυτοδιοίκησης ή συλλόγων ή ερευνητές μόνιμοι ή όχι κάτοικοι του νησιού, θα εκθέσουν στην εργασία αυτή την εμπειρία τους από τον Ικαριακό τρόπο ζωής, τους παράγοντες που επηρεάζουν αυτό τον τρόπο ζωής των κατοίκων και θα συζητήσουν τις προοπτικές αλλά και τα προβλήματα που ανακύπτουν μέσα τις αυξανόμενες κάθε χρόνο τουριστικές ροές.

Οι συνεντεύξεις έλαβαν χώρα και παραχωρήθηκαν

στα Θέρμα την 7/9/2017 από την Μαρίνα Μουλά, επιχειρηματία, ιδιοκτήτρια του Ξενοδοχείου «Μαρίνα», και αντιπρόεδρο του Τουριστικού Συλλόγου Θέρμων «Απόλλωνας» και την Ελπίδα Μαργαρίτη, επιχειρηματία, διαχειρίστρια του Ξενώνα «Απέραντο γαλάζιο» και γραμματέα αντίστοιχα του παραπάνω συλλόγου,

στον Άγιο Κήρυκο α) την 1/9/2017 από την Θάλεια Φράγκου πρόεδρο αγροτικού συνεταιρισμού Ευδήλου Ικαρίας, β) την 7/9/2017 από την Ικαριακής καταγωγής Μαίρη Λοιζίδου και την γερμανικής καταγωγής (Birgit Ourban) Μπίργκιτ Ούρμπαν μόνιμες κάτοικοι Βρυξελλών συνιδρύτριες του συλλόγου με την ονομασία Friends of Icaria με έδρα τις Βρυξέλλες γ) την 15/9/2017 από τον Νίκο Λαρδά αντιδήμαρχο Ικαρίας και δ) την 1/10/2017 από τον Λευτέρη Τρικιριώτη οδηγό βουνού, ξεναγό, βοτανοσυλλέκτη και καλλιεργητή

στον Φάρο α) την 5/9/2017 από την Μαρία Μπαρέλη – Γαγλία Κοινωνική Ανθρωπολόγο, υποψήφια Διδάκτωρ στο Τμήμα Κοινωνιολογίας του πανεπιστημίου Κρήτης. β) την 2/9/2017 από τον Ευον Πλακίδα επιχειρηματία ιδιοκτήτη του Ξενώνα «Evons Rooms and Cafe» και προέδρου του εξωραϊστικού Πολιτιστικού Συλλόγου “ΤΟ ΦΑΝΑΡΙ”

στον Ευδήλο α) την 9/9/2017 στο Αυλάκι – Ευδήλου από την γερμανικής καταγωγής Katrin Gerner που ίδρυσε και λειτουργεί τούς καλοκαιρινούς μήνες το κέντρο ευεξίας και σεμιναρίων EGG retreat and Seminar center β) την 18/9/2017 από τον Νίκο Κάνδια Αρχιτέκτονα Μηχανικό

στον Αρμενιστή Ραχών την 30/8/2017 από την Μαρία Καζάλα επιχειρηματία ιδιοκτήτρια του Ξενώνα «Αστάχου», την 6/9/ 2017 στον Άγιο Δημήτριο Ραχών από την Νταιάνα Κόχυλα (Diane Kochilas) συγγραφέα βιβλίων μαγειρικής και οικοδέσποινα τηλεοπτικών εκπομπών στην Ελλάδα και στις ΗΠΑ με θέμα την μαγειρική, που προσφέρει σε γκρουπ τουριστών μαθήματα μαγειρικής στον Αι Δημήτρη Ραχών.

στον προφήτη Ηλία Ραχών την 30/9/2017 από τον Νίκο Αφιανέ Φαρμακοποιό και εμπειρικό οινολόγο ιδρυτή του οινοποιείου «Afianes».

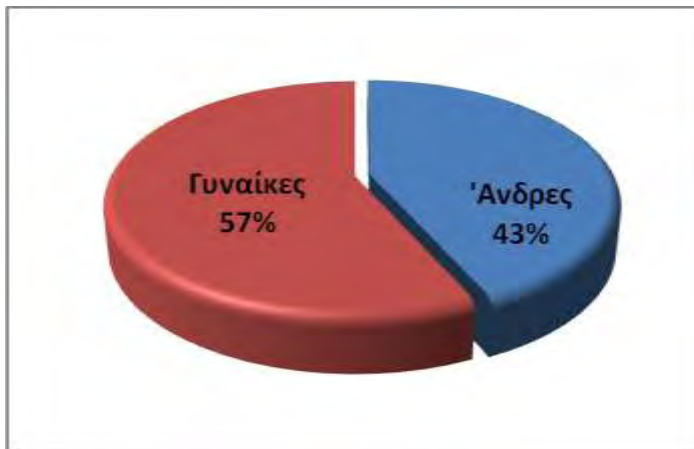
Όλες οι συνεντεύξεις ηχογραφήθηκαν, κατόπιν απομαγνητοφωνηθήκαν και εγράφησαν σε μορφή word του πακέτου office της Microsoft. Εντοπίστηκαν τα θέματα που αναφέρονται σε κάθε μια, κατόπιν ομαδοποιήθηκαν ανά θέμα από όλους που παραχώρησαν συνέντευξη ώστε να είναι δυνατή η μελέτη των συμπτώσεων ή διαφοροποιήσεων των απόψεων και καταγραφήκαν με άξονα και σε συνάρτηση με τα αποτελέσματα από τα ερωτηματολόγια.

ΚΕΦΑΛΑΙΟ 6^ο ΑΠΟΤΕΛΕΣΜΑΤΑ ΤΗΣ ΕΡΕΥΝΑΣ (N 337)

Παρακάτω εκτίθενται τα αποτελέσματα του καθορισμού του προφίλ του τουριστών/επισκεπτών προκειμένου να έχουμε εικόνα για το ποιοι είναι αυτοί που επέλεξαν την Ικαρία ως τόπο διακοπών ή επίσκεψης (για άλλους λόγους) και ποια τα επιμέρους χαρακτηριστικά τους. με βάση δημογραφικά ή άλλα χαρακτηριστικά, όπως είναι το φύλο, η ηλικία,, η οικογενειακή και επαγγελματική κατάσταση, επίπεδο μόρφωσης το εισόδημα και η εθνικότητα. Τέλος στο τελευταίο γράφημα εμφανίζονται τα αποτελέσματα του βαθμού αφοσίωσης (loyalty) στο νησί καθώς και η επανάληψη της επίσκεψης.

6.1 ΔΗΜΟΓΡΑΦΙΚΑ ΣΤΟΙΧΕΙΑ**6.1.1 ΓΡΑΦΗΜΑ 1.****ΚΑΤΑΝΟΜΗ ΣΥΜΜΕΤΕΧΟΝΤΩΝ ΑΝΑΛΟΓΑ ΜΕ ΤΟ ΦΥΛΟ (SEX)**

Το παρακάτω γράφημα απεικονίζει την αντιπροσώπευση των συμμετεχόντων στην έρευνα ανάλογα με το φύλο . Παρατηρούμε ότι υπάρχει ελαφρώς μεγαλύτερη αντιπροσώπευση των γυναικών (57%) έναντι των ανδρών(43%)

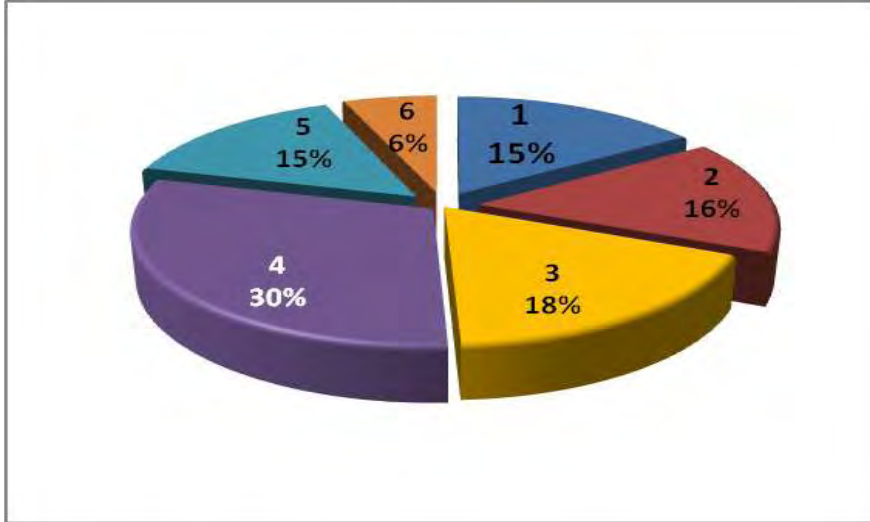
6.1.2. ΓΡΑΦΗΜΑ 2.**ΚΑΤΑΝΟΜΗ ΗΛΙΚΙΑΚΩΝ ΟΜΑΔΩΝ (AGE)**

Το αμέσως παρακάτω γράφημα απεικονίζει την αντιπροσώπευση των διαφόρων ηλικιακών ομάδων στην διεξαχθείσα έρευνα Η πλειοψηφία του δείγματος περιλαμβάνει τουρίστες – επισκέπτες ηλικίας 35-54 ετών (48% - σχεδόν οι μισοί του δείγματος), ενώ σχεδόν ισόποσα αντιπροσωπεύουν οι ηλικιακές ομάδες:

α) από 18- 24 ετών με 15%

β) από 25- 34 ετών με 16% και

γ) από 55- 64 ετών με 15% .Τέλος θα πρέπει να σημειωθεί ότι η αντιπροσώπευση των μεγαλύτερων ηλικιών (πάνω από 65 ετών) αποτελεί το μικρότερο μέρος του δείγματος με 6%

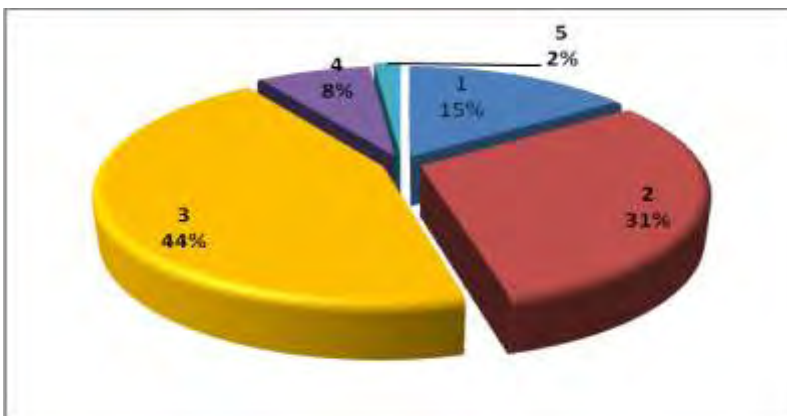

1: 18-24 2: 25-34 3: 35-44 4: 45-54 5: 55-64 6: 65+

6.1.3. ΓΡΑΦΗΜΑ 3.

ΟΙΚΟΓΕΝΕΙΑΚΗ ΚΑΤΑΣΤΑΣΗ (FAMILY STATUS)

Το παρακάτω γράφημα απεικονίζει την αντιπροσώπευση των συμμετεχόντων στην έρευνα ανάλογα με την οικογενειακή τους κατάσταση. Η πλειοψηφία του δείγματος περιλαμβάνει **έγγαμους** τουρίστες – επισκέπτες σε ποσοστό 44%, ενώ **άγαμοι** έχουν δηλώσει το 31% του δείγματος. Σε ποσοστό 15% από τους ερωτηθέντες απάντησαν ότι βρίσκονται σε **ελεύθερη συμβίωση – συγκατοίκηση** ενώ ποσοστό 8% δήλωσε ότι είναι **διαζευγμένοι**. Τέλος μόνον το 2% του δείγματος δήλωσε σαν οικογενειακή κατάσταση: **χήρος / χήρα**.

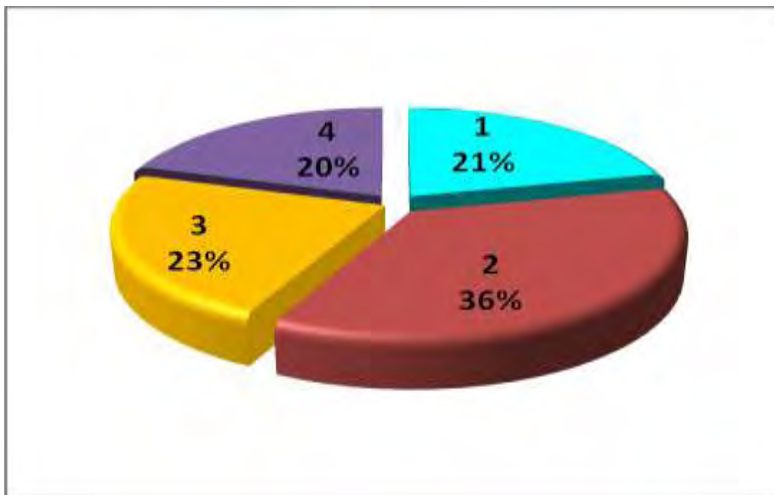

1: Σε Ελεύθερη Συμβίωση 2: Άγαμος-η 3: Έγγαμος-η
4: Διαζευγμένος -η 5: Χήρος – Χήρα

6.1.4. ΓΡΑΦΗΜΑ 4.

ΟΙΚΟΓΕΝΕΙΑΚΟ ΕΤΗΣΙΟ ΕΙΣΟΔΗΜΑ (INCOME)

Αναφορικά με το ετήσιο οικογενειακό εισόδημα, που απεικονίζεται στο παρακάτω γράφημα, υπάρχει επαρκής αντιπροσώπευση στο τελικό δείγμα όλου του εύρους που ήταν διαθέσιμο στο ερωτηματολόγιο Συγκεκριμένα, το 21% του δείγματος αναφέρεται σε τουρίστες και επισκέπτες με ετήσιο οικογενειακό εισόδημα έως 10.000€, το 36% του δείγματος σε τουρίστες με εισόδημα άνω των 10.000-25.000€, ενώ μικρότερο είναι το ποσοστό σε 23 % που ανέφεραν ετήσιο εισόδημα € 25.000 έως 40.000 € Τέλος αξίζει να σημειωθεί ότι ένας σημαντικός αριθμός τουριστών (20%) έχουν δηλώσει αρκετά υψηλά εισοδήματα από 40.000€ και άνω

1: 0€ -10.000€

2: 10.000€ -25.000€

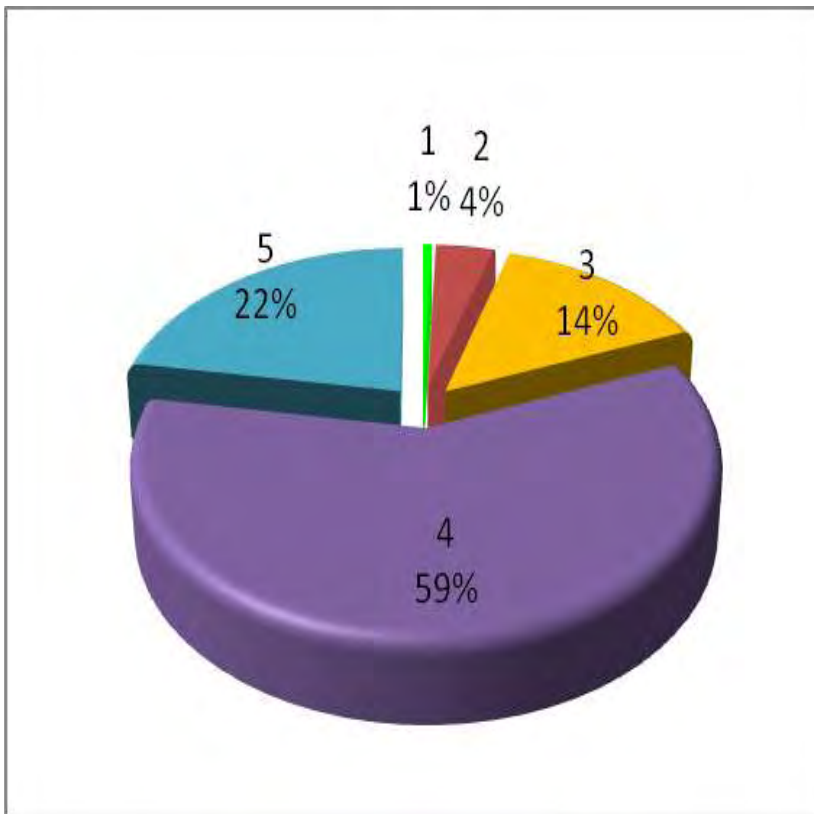
3: 25.000€ -40.000€

4: 40.000€ +

6.1.5. ΓΡΑΦΗΜΑ 5.

ΕΠΙΠΕΔΟ ΜΟΡΦΩΣΗΣ (EDUCATION)

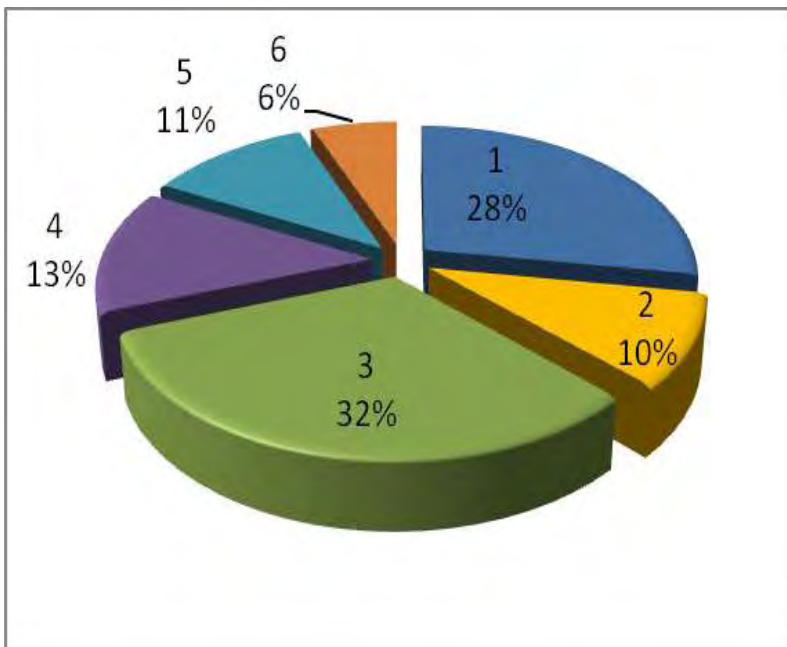
Αναφορικά με το επίπεδο μόρφωσης, που απεικονίζεται στο παρακάτω γράφημα, υπάρχει αρκετά σημαντική αντιπροσώπευση της τάξης του 59% των αποφοίτων ανώτατων και τεχνολογικών εκπαιδευτικών ιδρυμάτων (ΑΕΙ και ΤΕΙ), με 22% αναφέρονται οι συμμετέχοντες στην έρευνα ως κάτοχοι Μεταπτυχιακού ή και Διδακτορικού τίτλου, με 14% οι απόφοιτοι Λυκείου, και με 5% (4% + 1%) οι απόφοιτοι Γυμνασίου και Δημοτικού αντίστοιχα

- 1: Δημοτικό
- 2: Γυμνάσιο
- 3: Λύκειο
- 4: ΤΕΙ-ΑΕΙ
- 5: Μεταπτυχιακό –Διδακτορικό

6.1.6 ΓΡΑΦΗΜΑ 6. ΕΡΓΑΣΙΑ ΑΠΑΣΧΟΛΗΣΗ (JOB)

Ο παρακάτω γράφημα απεικονίζει τα ποσοστά των ερωτηθέντων αναφορικά με την δηλωμένη επαγγελματική τους κατάσταση. Η πλειοψηφία του δείγματος περιλαμβάνει τουρίστες – επισκέπτες που δήλωσαν *Ιδιωτικοί υπάλληλοι* σε ποσοστό 32%. Το ποσοστό 28% των ερωτηθέντων δήλωσαν *Ελεύθεροι επαγγελματίες* ενώ το ποσοστό 13% δήλωσαν *φοιτητές*. Σχεδόν ισόποσα αντιπροσωπεύουν το δείγμα, οι *Δημόσιοι υπάλληλοι και οι συνταξιούχοι* με ποσοστά 10% και 11% αντίστοιχα, ενώ θα πρέπει να σημειωθεί ότι η αντιπροσώπευση των ερωτηθέντων που δήλωσαν *Δεν έχω εργασία (άνεργοι)* αποτελεί μεν το μικρότερο μέρος του δείγματος με 6% αλλά ήδη λυπηρά υψηλό

1: Ελεύθερος επαγγελματίας

2: Δημόσιος υπάλληλος

3: Ιδιωτικός Υπάλληλος

4: φοιτητής

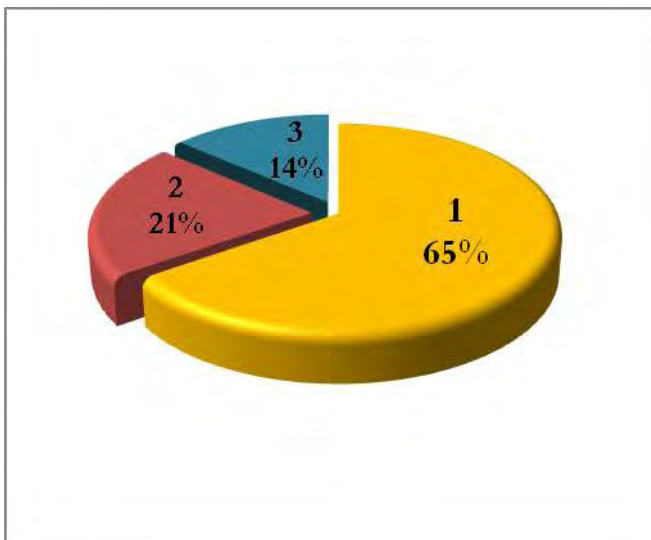
5: συνταξιούχος

6: Δεν έχω εργασία

6.1.7. ΓΡΑΦΗΜΑ 7. ΚΑΤΑΓΩΓΗ⁸ (ORIGIN)

Το παρακάτω γράφημα απεικονίζει τα ποσοστά των ερωτηθέντων αναφορικά με τις δηλωμένες εθνικότητες τους. Οι Έλληνες και Ελληνίδες αντιπροσωπεύουν το 65% του δείγματος, οι Ευρωπαίοι αντιπροσωπεύουν το 14% του δείγματος, και τέλος το 14% αντιπροσωπεύουν Εθνικότητες από όλο τον υπόλοιπο κόσμο.

Στην συγκεκριμένη έρευνα αναφέρθηκαν **(α) Έλληνες και Ελληνίδες** από την Στερεά Ελλάδα Αττική, Πειραιάς, Βοιωτία, Φωκίδα Φθιώτιδα, Ευρυτανία Αιτωλοακαρνανία, από την Πελοπόννησο, Αργολίδα, Κόρινθο, Αχαΐα, Μεσσηνία, Αρκαδία, Λακωνία και Σπέτσες από την Ήπειρο, Ημαθία, Ιωάννινα, από τα Επτάνησα από την Κέρκυρα, από την Θεσσαλία, Μαγνησία, Λάρισα, Καρδίτσα, Τρίκαλα, από την Μακεδονία Θεσσαλονίκη, Κοζάνη, Δράμα, από την Κρήτη Χανιά, Ηράκλειο, Λασιθί, Ρέθυμνο, από το Βορειοανατολικό Αιγαίο από την Σάμο και Λέσβο, και από τις Κυκλάδες από την Μύκονο **(β) Ευρωπαίοι** από το Ηνωμένο Βασίλειο, Βέλγιο, Ισπανία, Δανία, Σουηδία, Κύπρο, Φινλανδία, Γερμανία, Ελβετία, Ιταλία, Γαλλία, Αυστρία, και Ρωσία και τέλος **(γ) εθνικότητες από τον υπόλοιπο κόσμο** αναφέρθηκαν συμμετέχοντες από τις ΗΠΑ, Καναδά, Κολομβία, Βραζιλία, Αργεντινή, Ισραήλ, Πακιστάν, Κορέα, Αυστραλία, και Ιαπωνία.

1. ΕΛΛΗΝΕΣ- ΕΛΛΗΝΙΔΕΣ 2. ΕΥΡΩΠΑΙΟΙ - ΕΥΡΩΠΑΙΕΣ 3. ΥΠΗΚΟΟΙ ΥΠΟΛΟΙΠΟΥ ΚΟΣΜΟΥ

⁸ Ζητήθηκε από τους συμμετέχοντες να μην συμπληρώσουν το ερωτηματολόγιο εάν είχαν καταγωγή από την Ικαρία ή σπίτι στο νησί.

6.1.8. ΓΡΑΦΗΜΑ 8.

ΠΙΣΤΟΙ ΕΠΙΣΚΕΠΤΕΣ - LOYALTY

Τα αποτελέσματα της έρευνας δείχνουν ότι **το 44% του δείγματος** δήλωσε ότι το καλοκαίρι του 2017 που διεξήχθη η έρευνα **ήταν η πρώτη φορά** που επισκέφτηκε την Ικαρία Όσον αφορά **την αφοσίωση των τουριστών το 56% δήλωσε ότι έχει επισκεφτεί ξανά την Ικαρία στο παρελθόν και τους αναλογεί ότι την έχουν επισκεφθεί 4 φορές κατά μέσο όρο**

Οι πιστοί επισκέπτες εμφανίζονται ιδιαίτερα αφοσιωμένοι. Ενδεικτικά :

Από αυτούς, οι 60 δήλωσαν ότι έχουν επισκεφθεί το νησί **1 -2 φορές** στο παρελθόν

οι 45 δήλωσαν ότι έχουν επισκεφθεί το νησί **3 -5 φορές** στο παρελθόν

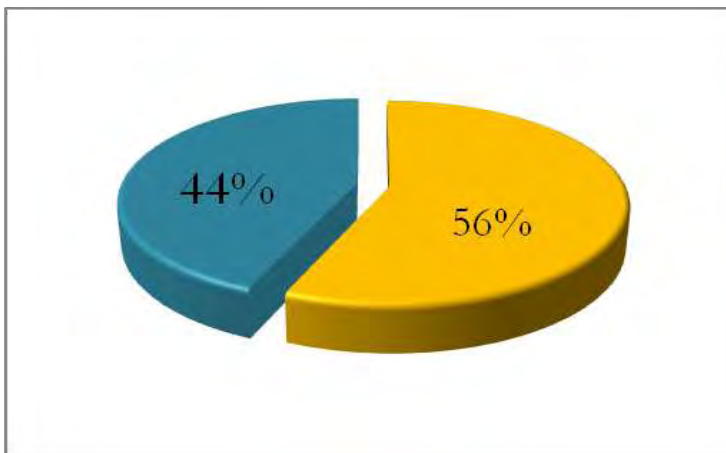
Ενώ στην άλλη πλευρά, οι 22 δήλωσαν ότι έχουν επισκεφθεί το νησί από **10 -14 φορές**

στο παρελθόν. Οι 21 δήλωσαν ότι έχουν επισκεφθεί το νησί από **15 -19 φορές** στο

παρελθόν, και τέλος οι 15 από αυτούς, **εμφανίζονται ιδιαίτερα αφοσιωμένοι** αφού

δήλωσαν ότι έχουν επισκεφθεί το νησί από **20 - 40 φορές στο παρελθόν**

Από την έρευνα εξήχθη το αποτέλεσμα ότι **ο μέσος όρος διαμονής στο νησί** για όλο το δείγμα (N337) ήταν 13,878 ημέρες δηλαδή **2 εβδομάδες**

44% = Πρώτη φορά στην Ικαρία

56% = Επίσκεψη στο παρελθόν

Για το 56% Αναλογούν 4 φορές κατά Μέσο Όρο.

6.2 ΑΠΟΤΕΛΕΣΜΑΤΑ ΑΠΟ ΤΑ ΕΡΩΤΗΜΑΤΟΛΟΓΙΑ

Τα ερωτηματολόγια μας έδωσαν πλήθος χρήσιμων αποτελεσμάτων τόσο από την περιγραφική στατιστική ανάλυση όσο και από τις αναλύσεις συσχετίσεων αλλά και από την ανάλυση των τυπικών αποκλίσεων και Μέσων Όρων

6.2.1 ΠΕΡΙΓΡΑΦΙΚΗ ΣΤΑΤΙΣΤΙΚΗ ΣΥΧΝΟΤΗΤΩΝ

ΕΡΩΤΗΜΑΤΟΛΟΓΙΟΥ ΓΙΑ ΤΗΝ ΙΚΑΡΙΑ

Από το δείγμα μας (N337) των ερωτηθέντων και με **τρόπο αξιολόγησης** την κλίμακα από :

1 = εντελώς ασήμαντο/ καθόλου/ Δεν συμφωνώ έως

5 = πολύ σημαντικό / πάρα πολύ/ Συμφωνώ πάρα πολύ Παρατηρούμε:

Από την ομάδα **A.** με ερώτημα *«Ποιος ο περισσότερο σημαντικός τρόπος για να μάθετε για την Ικαρία ως τουριστικό προορισμό»* και με επιλογές 1. Το Διαδίκτυο - Μέσα Κοινωνικής Δικτύωσης, 2. Από τις παρέες μου, 3.Οικογένεια συγγενείς, 4. Αφιέρωμα στην T.V. - MME - Περιοδικά, 5.Βιβλία και οδηγοί 6. Ταξιδιωτικό πρακτορείο, 7.Τουριστική Έκθεση,8. Ήταν μέρος του ταξιδιωτικού πακέτου :

- **οι 68** από τους 337 ερωτηθέντες που αντιπροσωπεύει το **20,2%** απάντησε ότι ο **πιο σημαντικός τρόπος που γνώρισαν την Ικαρία** ως τουριστικό προορισμό ήταν **Το Διαδίκτυο, και τα Μέσα Κοινωνικής Δικτύωσης (facebook, instagram, Twitter)**
- **οι 183** από τους 337 ερωτηθέντες που αντιπροσωπεύει το **54,3%** απάντησε ότι ο **πιο σημαντικός τρόπος που γνώρισαν την Ικαρία** ως τουριστικό προορισμό ήταν **από τις παρέες τους,**
- **οι 77** από τους 337 ερωτηθέντες που αντιπροσωπεύει το **22,8%** απάντησε ότι ο **πιο σημαντικός τρόπος που γνώρισαν την Ικαρία** ως τουριστικό προορισμό ήταν **από την Οικογένεια και τους συγγενείς τους**
- **οι 16** από τους 337 ερωτηθέντες που αντιπροσωπεύει το **4,7%** απάντησε ότι ο **πιο σημαντικός τρόπος που γνώρισαν την Ικαρία** ως τουριστικό προορισμό ήταν **από Αφιέρωμα στην T.V., Μέσα Μαζικής Επικοινωνίας και Περιοδικά**
- **οι 19** από τους 337 ερωτηθέντες που αντιπροσωπεύει το **5,6%** απάντησε ότι ο **πιο σημαντικός τρόπος που γνώρισαν την Ικαρία** ως τουριστικό προορισμό ήταν **από τα Βιβλία και οι ταξιδιωτικούς οδηγοί**
- και πολύ μικρή αντιπροσώπευση στις επιλογές ως **πιο σημαντικό τρόπο που γνώρισαν την Ικαρία** ως τουριστικό προορισμό **έλαβαν το Ταξιδιωτικό**

πρακτορείο και η Τουριστική Έκθεση, με 2 από τις 337 απαντήσεις που αντιπροσωπεύει το 0,6% αντίστοιχα, και τέλος 5 απαντήσεις από τις 337 που αντιπροσωπεύει το 1,5%, έλαβε η επιλογή ότι επιλέχτηκε η Ικαρία ως προορισμός λόγω προσφοράς από ένα ταξιδιωτικό πακέτο.

Ανάλυση - Συμπέρασμα: από την παραπάνω ερώτηση, το δείγμα (N 337) μας δίνει την δυνατότητα να εξάγουμε το συμπέρασμα ότι τουλάχιστον για τον τουριστικό προορισμό ΙΚΑΡΙΑ, οι παραδοσιακοί μέχρι πρότινος τρόποι να επιλεγθεί ένας προορισμός δηλαδή η πρόσφορα ενός ταξιδιωτικού πακέτου από το Ταξιδιωτικό πρακτορείο ή οι ταξιδιωτικοί οδηγοί και πολλώ δε μάλλον η επίσκεψη σε μια Τουριστική Έκθεση έχουν χάσει σημαντικό έδαφος από την επιρροή τους στο καταναλωτικό κοινό και συνακόλουθα έχει απομειωθεί η δύναμη τους χάραξης τουριστικής πολιτικής κατεύθυνσης των ταξιδιωτών στον συγκεκριμένο προορισμό.

Αυτό εξηγείται κατά πολύ, από την μη δυνατότητα προσέγγισης στο αεροδρόμιο της Ικαρίας, που είναι χαρακτηρισμένο ως domestic και όχι international, αεροσκαφών τύπου charter ώστε να μεταφέρουν τουρίστες από την χώρα προορισμού τους απευθείας στο νησί. Επιπλέον η Ικαρία συνδέεται με αεροπλάνο μόνον με την Αθήνα και τους καλοκαιρινούς μήνες (Ιούλιο και Αύγουστο) με την Θεσσαλονίκη και την Κρήτη, ανάλογα με το ενδιαφέρον που θα δείξουν οι αεροπορικές εταιρίες, και συνδέεται με πλοίο με το λιμάνι του Πειραιά και 1 φορά την εβδομάδα με το λιμάνι της Καβάλας (με ενδιάμεσους σταθμούς άλλα νησιά)

Μια αναδυόμενη δύναμη επιρροής στην επιλογή του τουριστικού προορισμού είναι το Διαδίκτυο και τα μέσα κοινωνικής δικτύωσης, η οικογένεια και οι συγγενείς φαίνεται ότι έχουν σημαντικό μερίδιο στην γνωριμία της Ικαρίας με πολλούς από τους ερωτηθέντες και τέλος οι παρέες ως μέσο γνωριμίας των ερωτηθέντων με το νησί, έχουν την μερίδα του λέοντος αφού υπάρχει μεγάλη συγκέντρωση απαντήσεων, άνω του 50%. Η τελευταία απάντηση καταδεικνύει ότι η δύναμη της από στόμα σε στόμα (word of mouth - wom) επικοινωνούσης πληροφορίας είναι αδιαμφισβήτητη και ο τρόπος αυτός εμπεριέχει με την αφήγηση και την μεταφορά συναισθημάτων για τον τόπο, τρόπος που τελικά επηρεάζει την τελική μας απόφαση. Το WOM φυσικά έχει επεκταθεί και στα μέσα κοινωνικής δικτύωσης και chat rooms με σχετικά επίσης μεγάλη επιρροή.

Η επιρροή του WOM έχει αυξηθεί μέσω του πολλαπλασιασμού των ηλεκτρονικών ανατροφοδοτικών μηχανισμών (feed back), οι οποίοι έχουν αλλάξει σημαντικά τη συμπεριφορά των ανθρώπων. Όλο και περισσότερο οι καταναλωτές βασίζονται σε γνώμες που δημοσιεύονται μέσω τέτοιων συστημάτων για να έχουν μια ποικιλία από αποφάσεις. (Confente, 2014)

Από την ομάδα **B. με ερώτημα «Αξιολογήστε την σημαντικότητα των παρακάτω παραγόντων στην απόφασή σας να ταξιδέψετε στην Ικαρία»** και με επιλογές 1. Ξεκούραση και χαλάρωση, 2. Φύση, 3. Θέλω να γνωρίσω νέους φίλους / ανθρώπους, 4. Πολιτισμός – Ικαριώτικος Χορός – πανηγύρι, 5. Υγεία - Ιαματικά λουτρά, 6. Επίσκεψη σε συγγενείς και φίλους, 7. Επίσκεψη στον τόπο εξορίας συγγενούς μου, 8. Αθλητισμός - Περιπέτεια και αναψυχή, 9. Ντόπια κουζίνα – Ικαριώτικο κρασί, 10. Διασκέδαση, 11. Θρησκευτικοί λόγοι, 12. Για να μάθω για την ιστορία & κουλτούρα, 13. Επιχειρηματικοί λόγοι, 14. Συμμετοχή σε συνέδριο, σεμινάριο κλπ, 15. Να βιώσω ένα νέο ή διαφορετικό τρόπο ζωής, 16. Θέλω να μειώσω το άγχος μου, 17. Θέλω να δω τα αξιοθέατα του νησιού:

- **οι 208** από τους 337 ερωτηθέντες που αντιπροσωπεύει **το 61,7%** απάντησε ότι το πιο σημαντικό **κίνητρο** για να επιλέξουν την **Ικαρία** ως τουριστικό προορισμό ήταν η **Ξεκούραση και χαλάρωση**
- **οι 150** από τους 337 ερωτηθέντες που αντιπροσωπεύει **το 44,5%** απάντησε ότι το πιο σημαντικό **κίνητρο** για να επιλέξουν την **Ικαρία** ως τουριστικό προορισμό ήταν η **Φύση του νησιού**
- **οι 115** από τους 337 ερωτηθέντες που αντιπροσωπεύει **το 34,1%** απάντησε ότι το πιο σημαντικό **κίνητρο** για να επιλέξουν την **Ικαρία** ως τουριστικό προορισμό ήταν **ο Πολιτισμός – ο Ικαριώτικος Χορός και τα Πανηγύρια**
- **οι 104** από τους 337 ερωτηθέντες που αντιπροσωπεύει **το 30,9%** απάντησε ότι **η επιθυμία τους να γνωρίσουν νέους φίλους / ανθρώπους** ήταν ένα **κίνητρο** ανάμεσα σε άλλα για να επιλέξουν την **Ικαρία** ως τουριστικό προορισμό ενώ **μόνο το 9,8%** δήλωσε ότι αυτό ήταν **το πιο σημαντικό κίνητρο**.
- **οι 68** από τους 337 ερωτηθέντες που αντιπροσωπεύει **το 20,2%** απάντησε ότι το πιο σημαντικό **κίνητρο** για να επιλέξουν την **Ικαρία** ως τουριστικό προορισμό ήταν **η Υγεία και τα Ιαματικά λουτρά που προσφέρει το νησί**

- **οι 72** από τους 337 ερωτηθέντες που αντιπροσωπεύει **το 21,4%** απάντησε ότι το πιο σημαντικό **κίνητρο** για να επιλέξουν *την Ικαρία* ως τουριστικό προορισμό ήταν *η Επίσκεψη σε συγγενείς και φίλους τους*
- **οι 16** από τους 337 ερωτηθέντες που αντιπροσωπεύει **το 4,7%** απάντησε ότι το πιο σημαντικό **κίνητρο** για να επιλέξουν *την Ικαρία* ως τουριστικό προορισμό ήταν *η Επίσκεψη στον τόπο εξορίας συγγενούς του*
- **οι 20** από τους 337 ερωτηθέντες που αντιπροσωπεύει **το 5,9%** απάντησε ότι το πιο σημαντικό **κίνητρο** για να επιλέξουν *την Ικαρία* ως τουριστικό προορισμό ήταν **ο Αθλητισμός η Περιπέτεια και αναψυχή**
- **οι 61** από τους 337 ερωτηθέντες που αντιπροσωπεύει **το 18,1%** απάντησε ότι το πιο σημαντικό **κίνητρο** για να επιλέξουν *την Ικαρία* ως τουριστικό προορισμό ήταν *η Ντόπια κουζίνα και το Ικαριώτικο κρασί*
- **οι 59** από τους 337 ερωτηθέντες που αντιπροσωπεύει **το 17,5%** απάντησε ότι το πιο σημαντικό **κίνητρο** για να επιλέξουν *την Ικαρία* ως τουριστικό προορισμό ήταν *η Διασκέδαση*
- **Μόνον 2** από τους 337 ερωτηθέντες που αντιπροσωπεύει **το 0,6%** απάντησε ότι **το πιο σημαντικό κίνητρο** για να επιλέξουν *την Ικαρία* ως τουριστικό προορισμό ήταν *οι Θρησκευτικοί λόγοι*
- **οι 37** από τους 337 ερωτηθέντες που αντιπροσωπεύει **το 11%** απάντησε ότι το πιο σημαντικό **κίνητρο** για να επιλέξουν *την Ικαρία* ως τουριστικό προορισμό ήταν *Για να μάθουν για την ιστορία & την κουλτούρα του τόπου και των κατοίκων.*
- **οι 5** από τους 337 ερωτηθέντες που αντιπροσωπεύει **το 1,5%** απάντησε ότι **το πιο σημαντικό κίνητρο** για να επιλέξουν *την Ικαρία* ως τουριστικό προορισμό ήταν *οι Επιχειρηματικοί λόγοι*
- **οι 2** από τους 337 ερωτηθέντες που αντιπροσωπεύει **το 0,6%** απάντησε ότι **το πιο σημαντικό κίνητρο** για να επιλέξουν *την Ικαρία* ως τουριστικό προορισμό ήταν *η Συμμετοχή σε συνέδριο σεμινάριο κλπ*
- **οι 92** από τους 337 ερωτηθέντες που αντιπροσωπεύει **το 27,3%** απάντησε ότι το πιο σημαντικό **κίνητρο** για να επιλέξουν *την Ικαρία* ως τουριστικό προορισμό ήταν *για να βιώσουν ένα νέο ή διαφορετικό τρόπο ζωής.*

- **οι 74** από τους 336 ερωτηθέντες , δεδομένου ότι ένας συμμετέχοντας στο ερωτηματολόγιο δεν απάντησε και που αντιπροσωπεύει **το 22%** απάντησε ότι το πιο σημαντικό **κίνητρο** για να επιλέξουν την **Ικαρία** ως τουριστικό προορισμό ήταν ότι **ήθελαν να μειώσουν το άγχος τους**
- **Τέλος οι 93** από τους 337 ερωτηθέντες που αντιπροσωπεύει **το 27,6%** απάντησε ότι το πιο σημαντικό **κίνητρο** για να επιλέξουν την **Ικαρία** ως τουριστικό προορισμό ήταν **για να δουν τα αξιοθέατα του νησιού.**

Ανάλυση - Συμπέρασμα: από την παραπάνω ερώτηση, το δείγμα (N 337) μας δίνει την δυνατότητα να εξάγουμε το συμπέρασμα ότι τουλάχιστον για τον τουριστικό προορισμό ΙΚΑΡΙΑ , το πλέον σημαντικότερο κίνητρο για να επιλεγθεί το νησί για διακοπές αναδείχθηκε με πολύ μεγάλο ποσοστό **η Ξεκούραση και η χαλάρωση που είναι κατά αρχήν το ζητούμενο για τους περισσότερους την διάρκεια των διακοπών τους, που το νησί έχει τη φήμη ότι μπορεί να προσφέρει αυτή την χαλάρωση** δεδομένου ότι οι ντόπιοι φημίζονται για την ξεχωριστή διαχείριση του χρόνου τους και τον ιδιαίτερο ανοικτό τρόπο ζωής τους. Έτσι η επιλογή του επισκέπτη να ζήσει ένα νέο ή διαφορετικό τρόπο ζωής ή και να μειώσει το άγχος του **επιβεβαιώνει ότι η Ικαρία είναι ο κατεξοχήν τόπος της χαλαρής ζωής και διάθεσης που είναι ιδανικός για γνωριμίες με νέους φίλους και ντόπιους. Κίνητρα που είναι άρρηκτα συνδεδεμένα με τους ίδιους τους κατοίκους και την συμπεριφορά τους, που μπορεί να είναι και φίλοι και συγγενείς των επισκεπτών, είναι επίσης η κουλτούρα, η ιστορία τους & και ο τρόπος ζωής τους, καθώς και ο Πολιτισμός τους. Τα καριώτικα πανηγύρια που είναι ξεχωριστά κι ο άκρως «ξεσηκωτικός», Ικαριώτικος Χορός συμπαρασύρει στην Διασκέδαση τους συμμετέχοντες ντόπιους και χωριανούς αλλά και ξένους επισκέπτες από την αλληλεπίδραση της μουσικής, της διάχυτης χαράς, της συγχρότισης με ανθρώπους όλων των ηλικιών, του φαγητού, και της καριώτικης κουζίνας με πρωταγωνιστή και καταλύτη το γνήσιο ικαριώτικο κρασί. Αλλά κίνητρα που έχουν να κάνουν με τους φυσικούς πόρους το νησιού όπως το φυσικό περιβάλλον, τα Ιαματικά λουτρά και τα αξιοθέατα είναι επίσης ισχυρά, με εξέχουσα θέση να καταλαμβάνει η φύση της Ικαρίας εκεί που μπορούν πολλοί από τους επισκέπτες να εξασκήσουν το αγαπημένο τους σπορ ή να αθληθούν και ειδικότερα οι surfers στην παραλία της Μεσακτής με τα πολύ μεγάλα και υψηλά κύματα στο Βόρειο μέρος του νησιού, οι wind surfers στην παραλία του Φάρου στο νότιο μέρος**

του νησιού όπου επιτυγχάνονται πολύ γρήγορες ταχύτητες αλλά το επίπεδο των αθλητών πρέπει να είναι υψηλό και φυσικά κάθε είδους ψάρεμα. Τέλος η **Επίσκεψη στον τόπο εξορίας** ενός συγγενή καταδεικνύει ότι ακόμα η Ικαρία είναι αποτυπωμένη στην ιστορία της Ελλάδας ως ένας τόπος εξορίας της ελληνικής αριστεράς την περίοδο 1938 – 1954 όπου εκτοπίστηκαν πολιτικοί εξόριστοι από την κρατούσα τότε κεντρική εξουσία, η δε αλληλεπίδραση με τους ντόπιους είναι ακόμα φανερή και τα ίχνη τους είναι ακόμα χαραγμένα έντονα στην ικαριακή κουλτούρα και πολιτική τοποθέτηση της πλειονότητας του νησιού. Τέλος **οι Θρησκευτικοί λόγοι είναι όπως και οι Επιχειρηματικοί καθώς και Συμμετοχή σε συνέδριο, σεμινάριο αναδεικνύονται αρκετά αδύναμοι** αφού στην Ικαρία δεν υπάρχουν υποδομές για να υποστηρίξουν ένα μεγάλο συνέδριο, η επιχειρηματικότητα είναι σε μέτρια επίπεδο ενώ οι αξιόλογες μονές, εκκλησίες, ξωκλήσια, είναι αξιοθέατα που σχετίζονται περισσότερο με τον πολιτισμό παρά με την θρησκευτικότητα.

Από την ομάδα **C** με ερώτημα **εάν είναι αυτή η πρώτη επίσκεψη στην Ικαρία οι 146** από τους 337 ερωτηθέντες που αντιπροσωπεύει **το 43,3%** απάντησε **Ναι** ενώ **191** από τους 337 ερωτηθέντες που αντιπροσωπεύει **το 56,3%** απάντησε **ΟΧΙ** και στην ερώτηση **Πόσες φορές έχετε επισκεφθεί την Ικαρία στο παρελθόν; αναδείχτηκε** ότι κατά μέσο όρο έχουν επισκεφθεί την Ικαρία 4 φορές ενώ στην ερώτηση **(E) Πόσες νύχτες σκοπεύετε να μείνετε στην Ικαρία αναδείχτηκε** ότι κατά μέσο όρο **παρέμειναν στο νησί 13,88 ημέρες.**

Ανάλυση - Συμπέρασμα: από τα παραπάνω αποτελέσματα, το δείγμα (N 337) μας δίνει την δυνατότητα να εξάγουμε το συμπέρασμα ότι υπάρχουν πιστοί επισκέπτες σε μεγάλο ποσοστό αφού πάνω από τους μισούς ερωτηθέντες δήλωσε ότι δεν ήταν η πρώτη φορά στο νησί . Επιπλέον επιβεβαιώνεται ότι η Ικαρία είναι ένας τόπος που ο επισκέπτης χαλαρώνει και περνά καλά με τους ντόπιους, κάνει δραστηριότητες στη φύση, στα πανηγύρια και απολαμβάνει τις υποδομές και την ντόπια κουζίνα και κρασί από το γεγονός και μόνον ότι ο μέσος όρος διαμονής στο νησί είναι 2 εβδομάδες. Η επαφή με τους ντόπιους φαίνεται ότι έχει αρκετή επίδραση στους επισκέπτες αφού οι 204 από τους 337 ερωτηθέντες που αντιπροσωπεύει **το 60,5%** απάντησε ότι τρόπος ζωής των ντόπιων τους επηρεάζει κατά την διάρκεια της παραμονής τους στο νησί από πολύ έως πάρα πολύ.

Από την ομάδα Η. Σε ποιο βαθμό πιστεύουν ότι ο τουρισμός έχει αλλοιώσει την πολιτισμική ταυτότητα της Ικαρίας **το ποσοστό 5,3%** από τους ερωτηθέντες απάντησε **πολύ θετικά** ενώ ταυτόχρονα τόσο στην ερώτηση Ι. Σε ποιο βαθμό πιστεύουν ότι η εικόνα της Ικαρίας προβάλλεται με σωστό τρόπο μέσα από

τα Μέσα Μαζικής Ενημέρωσης (Τηλεόραση, ράδιο, εφημερίδες κλπ) **μόνον οι 9 από τους 337** ερωτηθέντες που αντιπροσωπεύει **το 2,7%** απάντησε **πολύ θετικά** όσο και στην Κ. Αν πιστεύουν ότι ο 'μύθος της Ικαρίας' είναι ψεύτικος και κατασκευασμένος από την υπέρμετρη προβολή του νησιού **μόνον οι 14 από τους 337** ερωτηθέντες που αντιπροσωπεύει **το 4,2%** απάντησε **πολύ θετικά και τέλος στην Ν και αν πιστεύουν ότι οι κάτοικοι απολαμβάνουν την δημοσιότητα που έχει λάβει το νησί τους το 24% των ερωτηθέντων απάντησε** από πολύ έως πάρα πολύ ενώ το 42% απάντησε αρνητικά ή μάλλον αρνητικά στην ίδια ερώτηση

Ανάλυση - Συμπέρασμα: από τα παραπάνω αποτελέσματα, το δείγμα (N 337) μας δίνει την δυνατότητα να εξάγουμε το συμπέρασμα ότι η πλειονότητα των ερωτηθέντων πιστεύει ότι ο μύθος της Ικαρίας, είναι γνήσιος δηλαδή ότι είναι πράγματι ένα νησί με χαλαρούς ανθρώπους και ρυθμούς όχι στρεσογόνους, και δεν είναι αποτέλεσμα της μεγάλης προβολής του νησιού τα τελευταία χρόνια. Επίσης η πλειονότητα πιστεύει ότι, παρά την μεγάλη προβολή του νησιού, ο τουρισμός δεν έχει αλλοιώσει πολύ ή λιγότερο πολύ την πολιτισμική ταυτότητα του. Τέλος οι περισσότεροι πιστεύουν ότι τα ΜΜΕ δεν προβάλλουν με το σωστό τρόπο την Ικαριακή κουλτούρα, τους υπερήλικες και την χαλαρότητα των κατοίκων και αυτό το γεγονός δείχνει ότι ο μέσος Ικαριώτης μάλλον είναι ενοχλημένος από την «εισβολή» των ΜΜΕ στην ζωή του.

Από τις L. και Μ αναφορικά με το αν υπήρχε χαλαρός και αργός ρυθμός στην εξυπηρέτηση από τους κατοίκους και αν ήταν απολαυστική αυτή αναμονή οι 197 από τους 337 ερωτηθέντες που αντιπροσωπεύει το 59,5% απάντησε θετικά, ότι δηλ. πράγματι δεν υπήρχε βιασύνη κατά την εξυπηρέτηση τους και οι 218 από τους 337 ερωτηθέντες που αντιπροσωπεύει το 64,7% απάντησε ότι απήλαυσαν τον χαλαρό και ήρεμο τρόπο που εξυπηρετήθηκαν.

Ανάλυση - Συμπέρασμα: από τα παραπάνω αποτελέσματα, το δείγμα (N 337) μας δίνει την δυνατότητα να εξάγουμε το συμπέρασμα ότι η πλειονότητα των επισκεπτών θεωρεί ότι η ηρεμία των ντόπιων που φαίνεται και στην επαγγελματική τους ζωή είναι ένα από τα ατού του νησιού και οι ίδιοι την επιζητούν και την απολαμβάνουν σε συνδυασμό πάντα και με την ΒΧ1 που το **61,7%** απάντησε ότι το πιο σημαντικό κίνητρο για να ταξιδέψουν στην Ικαρία ήταν η Ξεκούραση και χαλάρωση αλλά και το γεγονός ότι οι ντόπιοι έχουν μια ιδιαίτερη σχέση με τον χρόνο και πως τον διαχειρίζονται.

Όσο αφορά την εντύπωση και εικόνα που αποκόμισαν για την Ικαρία και από τα ειδικότερα στοιχεία που συνθέτουν την γενική εντύπωση ή ομάδα Ο μας δίνει ενδιαφέροντα αποτελέσματα.

- Για την συνολική καθαριότητα του νησιού οι 131/ 337 δηλαδή το 39% απάντησε θετικά έως πολύ θετικά αναφορικά με την γενική καθαριότητα και αναφορικά
- με την χαλάρωση και ξεκούραση οι 302/337 δηλαδή το 90,6% απάντησε θετικά έως πολύ θετικά για την εικόνα της Ικαρίας ως ένας πολύ χαλαρός τόπος που προσφέρει ξεκούραση. Χαρακτηριστικό είναι το γεγονός ότι κανείς από τους 337 δεν έδωσε αρνητική απάντηση σε αυτή την ερώτηση για την Εικόνα της Ικαρίας.
- Όσο αφορά τη φύση και το οικοσύστημα οι 280/337 δηλαδή το 83% απάντησε με αρκετά έως πολύ θετικό τρόπο για την (ομορφιά και γνησιότητα) Ικαριακή φύση και σε παρόμοια περίπου ποσοστά (73,3%) κυμάνθηκε η θετική έως πολύ θετική Εικόνα των επισκεπτών για τις παραλίες του νησιού.
- Οι 206/337 δηλαδή το 61% απάντησε με αρκετά έως πολύ θετικό τρόπο για την εικόνα που αποκόμισαν για την τοπική κουζίνα και οι 125/337 δηλαδή το 66,8% απάντησε με αρκετά έως πολύ θετικό τρόπο για την εικόνα που αποκόμισαν ότι η Ικαρία παράγει καλό ντόπιο μέλι και έχει γνήσιο ποιοτικό κρασί.
- Οι 152/337 δηλαδή το 45% απάντησε με αρκετά έως πολύ θετικό τρόπο για την εικόνα που αποκόμισε για την εικόνα της Ικαρίας και την νυχτερινή της ζωή και διασκέδαση και ποσοστό 77,5% αντίστοιχα με αρκετά έως πολύ θετικό τρόπο για την εικόνα για τα πανηγύρια ως εκδήλωση την τοπικής κουλτούρας, και αντίστοιχα το 43% από τους ερωτηθέντες με θετικό έως πολύ θετικό τρόπο για τα αξιοθέατα του νησιού

- Όσο αφορά την εντύπωση και εικόνα που αποκόμισαν από την επαφή και αλληλεπίδραση με τους ντόπιους τα ποσοστά από τους ερωτηθέντες είναι θετική έως πολύ θετική σε ποσοστό 65,4% αναφορικά με την εξυπηρέτηση σε χώρους εστίασης και καφενεία, σε ποσοστό 79% αναφορικά με τον ιδιαίτερο τρόπο ζωής των κατοίκων και σε ποσοστό 88,1% αναφορικά με την Φιλικότητα που τους έδειξαν και την φιλοξενία που απήλαυσαν από τους ντόπιους.

Όσο αφορά την εντύπωση και εικόνα που αποκόμισαν από **i)** την υποδομή των καταλυμάτων σε συνδυασμό με την προσφερόμενη τιμή η άποψη του 54,4 % από τους ερωτηθέντες είναι θετική έως πολύ θετική **ii)** την Οργάνωση των τοπικών μεταφορικών υπηρεσιών η άποψη του 8,3 % μόνον από τους ερωτηθέντες είναι θετική έως πολύ θετική **iii)** από την Ικαρία ως τόπος που μπορεί κάποιος να κάνει αγορές η άποψη του 11,6 % από τους ερωτηθέντες είναι θετική έως πολύ θετική **iv)** την προσφορά των ιαματικών λουτρών η άποψη του 58,1 % από τους ερωτηθέντες είναι θετική έως πολύ θετική

Τέλος εάν οι ερωτηθέντες αποκόμισαν την εντύπωση και εικόνα ότι οι κάτοικοι εκμεταλλεύονται την φήμη του νησιού ή όχι, το 22,8 % των ερωτηθέντων έδωσε αρκετά έως πολύ θετική απάντηση στο πιο πάνω ερώτημα .-

6.2.2 ΑΝΑΛΥΣΕΙΣ ΤΥΠΙΚΩΝ ΑΠΟΚΛΙΣΕΩΝ & ΜΕΣΩΝ ΟΡΩΝ

6.2.2.1 ΟΜΑΔΑ ΕΡΩΤΗΣΕΩΝ AX1 – AX8 . ΑΝΑΛΥΣΗ

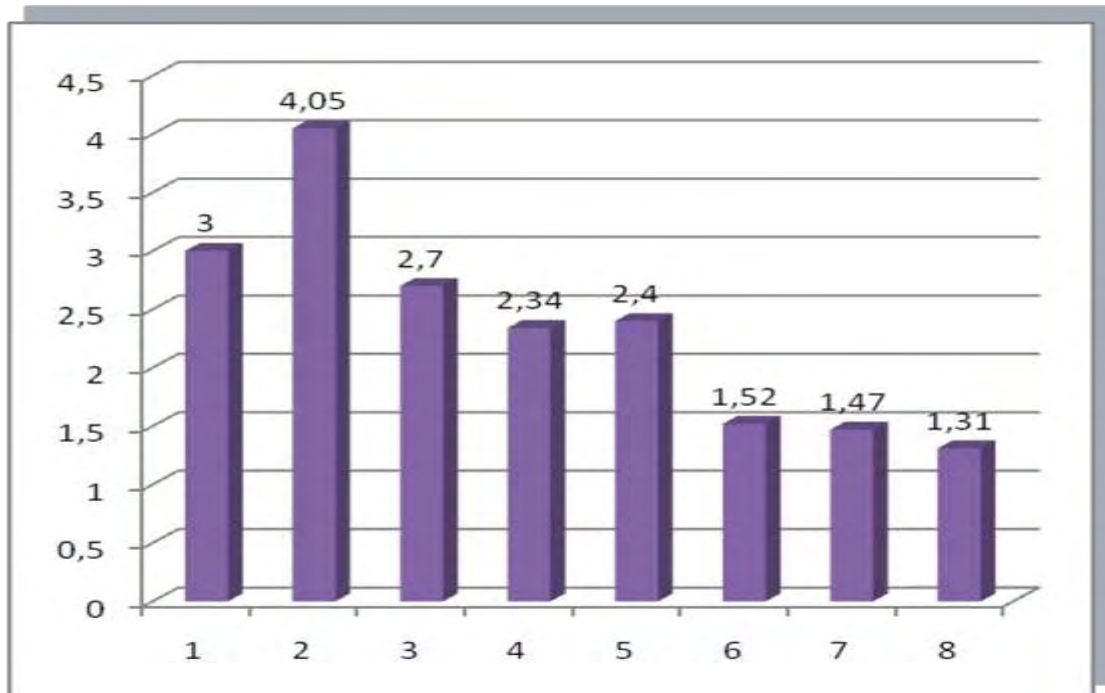
Όσο αφορά τον πιο σημαντικό τρόπο για να μάθουν για την Ικαρία ως τουριστικό προορισμό, ο μέσος όρος (Μ.Ο.) των ερωτηθέντων απάντησε ότι *το διαδίκτυο, οι παρέες, οι συγγενείς, το αφιέρωμα στη τηλεόραση και τα βιβλία +οδηγοί δεν είναι ούτε πολύ ούτε λίγο σημαντικοί παράγοντες* για να μάθουν για το νησί. Ο πίνακας δείχνει ότι υπήρχαν απαντήσεις τόσο **στο επίπεδο του καθόλου σημαντικός όσο και στο επίπεδο του παρά πολύ σημαντικός (τρόπος)** Επίσης φαίνεται ότι υπάρχουν **συγκρουόμενες απόψεις** και αναφορικά με τον τρόπο λήψης αυτής της πληροφορίας / γνώσης δεδομένου ότι η απόκλιση (για αυτούς τους Ποιοτικούς παράγοντες) κυμαίνεται από το 1,245 έως το 1,639 ανάλογα με τον παράγοντα.

Τέλος **σχετική ταύτιση απόψεων** φαίνεται ότι υπάρχει αναφορικά με το *Ταξιδιωτικό πρακτορείο την Τουριστική Έκθεση και το ότι ήταν μέρος του ταξιδιωτικού πακέτου* σαν τρόπος γνώσης για την Ικαρία αφού οι απαντήσεις του Μ.Ο. των ερωτηθέντων κυμάνθηκαν στο 1,47

και 1,52 στα 5 αντίστοιχα με τυπικές αποκλίσεις 0,838 και 0,852 αντίστοιχα. Τα αποτελέσματα αυτά δείχνουν ότι οι τρόποι αυτοί (για να μάθουν για την Ικαρία) ήταν εντελώς ασήμαντοι.

ΠΙΝΑΚΑΣ 6.1 ΟΜΑΔΑΣ ΕΡΩΤΗΣΕΩΝ AX1 – AX8

ID: Ο ΠΙΟ ΣΗΜΑΝΤΙΚΟΣ ΤΡΟΠΟΣ ΓΙΑ ΝΑ ΜΑΘΕΤΕ ΓΙΑ ΤΗΝ ΙΚΑΡΙΑ ΩΣ ΤΟΥΡΙΣΤΙΚΟ ΠΡΟΟΡΙΣΜΟ	N	Ελάχιστο Min	Μέγιστο Max	M.O. Mean	Τυπική Απόκλιση Std. Deviation
Το Διαδίκτυο - Μέσα Κοινωνικής Δικτύωσης.	337	1	5	3,00	1,442
<i>Από τις παρέες μου.</i>	337	1	5	4,05	1,306
Οικογένεια συγγενείς.	337	1	5	2,70	1,639
<i>Αφιέρωμα στην T.V. - ΜΜΕ Περιοδικά.</i>	337	1	5	2,34	1,251
Βιβλία και οδηγοί	337	1	5	2,40	1,245
Ταξιδιωτικό πρακτορείο	337	1	5	1,52	,838
Τουριστική Έκθεση	337	1	5	1,47	,852
Μέρος του ταξιδιωτικού πακέτου	337	1	5	1,31	,790

**6.2.2.1.2 ΓΡΑΦΗΜΑ 9. ΤΡΟΠΟΙ ΓΝΩΣΗΣ ΓΙΑ ΤΟΝ ΤΟΥΡΙΣΤΙΚΟ ΠΡΟΟΡΙΣΜΟ
ΙΚΑΡΙΑ**

1. Το Διαδίκτυο - Μέσα Κοινωνικής Δικτύωσης.
2. Από τις παρέες μου.
3. Οικογένεια συγγενείς.
4. Αφιέρωμα στην Τ. V. - ΜΜΕ
5. Περιοδικά. Βιβλία και οδηγοί
6. Ταξιδιωτικό πρακτορείο
7. Τουριστική Έκθεση
8. Μέρος του ταξιδιωτικού πακέτου

6.2.2.2 ΟΜΑΔΑ ΕΡΩΤΗΣΕΩΝ ΒΧ1 – ΒΧ17. ΑΝΑΛΥΣΗ

Όσο αφορά την σημαντικότητα των κινήτρων να ταξιδέψουν στην Ικαρία, ο παραπάνω πίνακας μας δείχνει πολλές και συγκρουόμενες απόψεις.

1. Οι απαντήσεις για την *χαλάρωση, ξεκούραση* καθώς και τη *φύση* είναι **πολύ συγκεντρωμένες και δείχνουν ότι αυτοί οι δυο παράγοντες είναι πολύ σημαντικοί**. Ο μέσος όρος (Μ.Ο.) αυτών των απαντήσεων είναι 4,41 και 4,15 στα 5 αντίστοιχα η δε τυπική απόκλιση και για τα δυο αυτά κίνητρα είναι κάτω από την μονάδα.

2. Οι απαντήσεις για τον *Πολιτισμό τον Ικαριώτικο Χορό και τα πανηγύρια, την Ντόπια κουζίνα και κρασί, Να βιώσουν ένα νέο ή διαφορετικό τρόπο ζωής, να μειώσουν το άγχος τους και να δουν τα αξιοθέατα του νησιού* είναι **αρκετά συγκεντρωμένες** και δείχνουν ότι αυτοί οι **παράγοντες είναι αρκετά σημαντικοί**. Ο μέσος όρος (Μ.Ο.) αυτών των απαντήσεων κυμαίνεται μεταξύ 3,08 έως 3,72 η δε τυπική απόκλιση τους κυμαίνεται από 1,212 έως 1,455.

3. Οι απαντήσεις για *Γνωριμία με νέους φίλους / ανθρώπους, Υγεία - Ιαματικά λουτρά, Επίσκεψη σε συγγενείς και φίλους, Αθλητισμός - Περιπέτεια και αναμνηχή, Διασκέδαση, για την ιστορία & κουλτούρα*, μας δείχνουν ότι για τον Μ.Ο. των ερωτηθέντων αυτοί οι παράγοντες ως κίνητρο να επισκεφθούν την Ικαρία **έπαιζαν κάποιο ρόλο, χωρίς όμως να είναι το πιο ισχυρό τους (κίνητρο)** αφού οι τιμές κυμαίνονται από 3.08 έως 3,72 με τις τυπικές αποκλίσεις μεταξύ 1,212 και 1,455.

4. Τέλος οι απαντήσεις για *Επίσκεψη στον τόπο εξορίας συγγενούς, για Θρησκευτικούς λόγους για Επιχειρηματικούς λόγους και για Συμμετοχή σε συνέδριο, σεμινάριο* είναι **πολύ συγκεντρωμένες και δείχνουν ότι αυτοί οι τέσσερις παράγοντες είναι μάλλον ασήμαντοι ως κίνητρο για επιλογή της Ικαρίας ως τουριστικός προορισμός**. αφού ο Μ.Ο. των απαντήσεων κυμαίνεται από 1,13 έως 1,49 με τις τυπικές αποκλίσεις μεταξύ 0,507 έως λίγο πιο πάνω από το 1 δηλ 1,086.

Συμπερασματικά και για όλα τα κίνητρα παρατηρούμε ότι ο πίνακας δείχνει ότι υπήρχαν απαντήσεις τόσο στο επίπεδο του καθόλου σημαντικό (κίνητρο) όσο και στο επίπεδο του παρά πολύ σημαντικό, γεγονός που δείχνει ότι η Ικαρία έχει αρκετά δυνατά σημεία σαν προορισμός και την επισκέπτονται πολλές και διαφορετικές ομάδες επισκεπτών με διαφορετικά κάθε ομάδα κίνητρα.

6.2.2.2.1 ΠΙΝΑΚΑΣ 6.2 ΟΜΑΔΑΣ ΕΡΩΤΗΣΕΩΝ ΒΧ1 – ΒΧ17

ID: ΣΗΜΑΝΤΙΚΟΤΗΤΑ ΠΑΡΑΓΟΝΤΩΝ ΓΙΑ ΝΑ ΤΑΞΙΔΕΨΕΤΕ ΣΤΗΝ ΙΚΑΡΙΑ	Δείγμα N	Ελάχιστο Minimum	Μέγιστο Maximum	Μέσος όρος Mean	Τυπική απόκλιση Std. Deviation
<i>Ξεκούραση και χαλάρωση</i>	337	1	5	4,41	,918
<i>Φύση</i>	337	1	5	4,15	,946
<i>Γνωριμία με νέους φίλους / ανθρώπους</i>	337	1	5	2,98	1,201
<i>Πολιτισμός – Ικαριώτικος Χορός – πανηγύρι</i>	337	1	5	3,72	1,212
<i>Υγεία - Ιαματικά λουτρά</i>	337	1	5	2,91	1,475
<i>Επίσκεψη σε συγγενείς και φίλους</i>	337	1	5	2,54	1,624
<i>Επίσκεψη στον τόπο εξορίας συγγενούς</i>	337	1	5	1,49	1,086
<i>Αθλητισμός - Περιπέτεια και αναψυχή</i>	337	1	5	2,22	1,260
<i>Ντόπια κουζίνα – Ικαριώτικο κρασί</i>	337	1	5	3,28	1,262
<i>Διασκέδαση</i>	337	1	5	2,98	1,386
<i>Θρησκευτικοί λόγοι</i>	337	1	5	1,30	,726
<i>για την ιστορία& κουλτούρα</i>	337	1	5	2,94	1,256
<i>Επιχειρηματικοί λόγοι</i>	337	1	5	1,23	,720
<i>Συμμετοχή σε συνέδριο, σεμινάριο</i>	337	1	5	1,13	,507
<i>Να βιώσω ένα νέο ή διαφορετικό τρόπο ζωής</i>	337	1	5	3,41	1,418
<i>να μειώσω το άγχος μου</i>	336	1	5	3,08	1,455
<i>να δω τα αξιοθέατα του νησιού</i>	337	1	5	3,52	1,256

6.2.2.2 ΓΡΑΦΗΜΑ 10. ΚΙΝΗΤΡΑ ΓΙΑ ΤΟ ΤΑΞΕΙΔΙ ΣΤΗΝ ΙΚΑΡΙΑ

1. Ξεκούραση και χαλάρωση
2. Φύση
3. Γνωριμία με νέους φίλους / ανθρώπους
4. Πολιτισμός – Ικαριώτικος Χορός – πανηγύρι
5. Υγεία - Ιαματικά λουτρά
6. Επίσκεψη σε συγγενείς και φίλους
7. Επίσκεψη στον τόπο εξορίας συγγενούς
8. Αθλητισμός - Περιπέτεια και αναψυχή
9. Ντόπια κουζίνα – Ικαριώτικο κρασί
10. Διασκέδαση
11. Θρησκευτικοί λόγοι
12. Για την ιστορία & κουλτούρα του τόπου
13. Επιχειρηματικοί λόγοι
14. Συμμετοχή σε συνέδριο, σεμινάριο
15. Να βιώσω ένα νέο ή διαφορετικό τρόπο ζωής
16. Να μειώσω το άγχος μου
17. Να δω τα αξιοθέατα του νησιού

6.2.2.3 ΟΜΑΔΕΣ ΕΡΩΤΗΣΕΩΝ C, D, E, F, G. ΑΝΑΛΥΣΗ

Από τις παραπάνω ομάδες εξήχθησαν τα αποτελέσματα της ενδεχόμενης αφοσίωσης στον τουριστικό τόπο και των πιθανών επανειλημμένων επισκέψεων στο νησί.

Στην ερώτηση εάν αυτή ήταν η πρώτη σας επίσκεψη στην Ικαρία, το **44% απάντησε θετικά, το δε 56%** δήλωσε ότι εκείνη (δηλαδή το καλοκαίρι του 2017) **δεν ήταν η πρώτη του φορά**⁹ και που αντιστοιχούν **4,02 φορές κατά Μ.Ο.** σε αυτούς που ανήκουν στην κατηγορία των επισκεπτών που έχουν ξαναέρθει στο νησί, με τυπική απόκλιση 6,706 .

Στις ερωτήσεις Πόσο καιρό πηγαίνετε συνήθως για διακοπές και Πόσες νύχτες σκοπεύετε να μείνετε / μείνατε στην Ικαρία τα αποτελέσματα δείχνουν ότι ο Μ.Ο των ερωτηθέντων απάντησε στην πρώτη ερώτηση **3,42**¹⁰ δηλαδή πολύ κοντά στην μέγιστη επιλογή των **2 εβδομάδων** και άνω με τυπική απόκλιση κάτω της μονάδας (**0,7**). Επιπλέον ο Μ.Ο. των απαντήσεων έδειξε πως οι επισκέπτες σκόπευαν να παραμείνουν στο νησί σχεδόν **2 εβδομάδες (13,88 ημέρες)** με την μέγιστη απάντηση που έλαβε αυτό το ερωτηματολόγιο τις 180 ημέρες δηλ. 6 μήνες. Η τυπική απόκλιση σε αυτό το αποτέλεσμα είναι 13,692. Αυτό το αποτέλεσμα μας επιβεβαιώνει ότι η **Ικαρία είναι ιδανική για χαλάρωση** και ξεκούραση αφού οι επισκέπτες **αφιερώνουν κατά Μ.Ο. δύο εβδομάδες στο νησί**, και επιπλέον βρίσκεται σε ακολουθία με τα σχετικά κίνητρα για την χαλάρωση που μελετήσαμε σε προηγούμενο πίνακα (ομάδα Β) .

Στην ερώτηση εάν Θα επέλεγαν να επισκεφθούν την Ικαρία μια άλλη εποχή του χρόνου - και όχι το καλοκαίρι τα αποτελέσματα δείχνουν ότι ο Μ.Ο των ερωτηθέντων απάντησε **1,25**¹¹ με τυπική απόκλιση κάτω της μονάδας δηλαδή ,448 που σημαίνει ότι η πλειονότητα των ερωτηθέντων απαντά ότι η Ικαρία είναι ένας προορισμός για όλες (ή σχεδόν) όλες τις εποχές

Τέλος στην ερώτηση Σε ποιο βαθμό ο τρόπος ζωής των ντόπιων τους επηρεάζει κατά την διάρκεια της παραμονής τους στο νησί τα αποτελέσματα δείχνουν ότι ο Μ.Ο των ερωτηθέντων απάντησε (στην κλίμακα από 1 – 5) **3,69** με τυπική απόκλιση **1,052**

⁹ ΣΧΕΤΙΚΟ ΓΡΑΦΗΜΑ Νο 1

¹⁰ Όπου 1 (το ελάχιστο) αντιστοιχούσε 1-3 ημέρες και 4 (το μέγιστο) αντιστοιχούσε σε 2 εβδομάδες και πλέον

¹¹ Όπου 1 = Ναι και άλλες εποχές , 2= αξίζει αλλά μόνο το καλοκαίρι και 3 = αξίζει να την επισκεφθεί κανείς μία και μοναδική φορά

δηλαδή βγαίνει το συμπέρασμα ότι ο τρόπος ζωής των κατοίκων **τους επηρέασε μέτρια έως αρκετά.**

6.2.2.3.1. ΠΙΝΑΚΑΣ 6.3 ΟΜΑΔΑΣ ΕΡΩΤΗΣΕΩΝ C, D, E, F, G

ID	ΔΕΙΓΜΑ N	Ελάχιστο Min	Μέγιστο Max	M.O. Mean	Τυπική Απόκλιση Std. Deviation
<i>αυτή η πρώτη σας επίσκεψη στην Ικαρία?</i>	337	0	1	,44	,497
<i>Πόσες φορές έχετε επισκεφθεί την Ικαρία στο παρελθόν?</i>	337	0	40	4,02	6,706
<i>Πόσο καιρό πηγαίνετε συνήθως για διακοπές</i>	337	1	4	3,42	,716
<i>Πόσες νύχτες σκοπεύετε να μείνετε / μείνατε στην Ικαρία</i>	337	0	180	13,88	13,692
<i>Θα επιλέγατε να επισκεφθείτε την Ικαρία μια άλλη εποχή του χρόνου -και όχι το καλοκαίρι</i>	337	1	3	1,25	,448
<i>Σε ποιο βαθμό πιστεύετε ότι ο τρόπος ζωής των ντόπιων σας επηρεάζει κατά την διάρκεια της παραμονής σας στο νησί</i>	337	1	5	3,69	1,052

6.2.2.4 ΟΜΑΔΕΣ ΕΡΩΤΗΣΕΩΝ Η, Ι, Κ,Λ,Μ,Ν. ΑΝΑΛΥΣΗ

Ι. Στις ερωτήσεις εάν ο τουρισμός έχει αλλοιώσει την πολιτισμική ταυτότητα της Ικαρίας, εάν η εικόνα της Ικαρίας προβάλλεται με σωστό τρόπο μέσα από τα Μέσα Μαζικής Ενημέρωσης εάν οι κάτοικοι απολαμβάνουν την δημοσιότητα που έχει λάβει το νησί τους και αν ο ‘μύθος της Ικαρίας’ είναι ψεύτικος και κατασκευασμένος από την υπέρμετρη προβολή του νησιού

ο **Μ.Ο.** των ερωτηθέντων **απάντησε ότι μάλλον όχι**, δηλ η πολιτισμική ταυτότητα του νησιού **είναι ακόμα σχετικά αναλλοίωτη** και **μάλλον** η εικόνα της Ικαρίας **ΔΕΝ προβάλλεται με σωστό τρόπο** καθώς και **ότι** οι κάτοικοι **απολαμβάνουν μέτρια** την δημοσιότητα που έχει λάβει το νησί τους. Όσο δε για τον ‘μύθο της Ικαρίας ο **Μ.Ο** **απάντησε ότι ‘μάλλον είναι γνήσιος και αληθινός**¹²

Οι δε τυπικές αποκλίσεις των παραπάνω αποτελεσμάτων που είναι όλες άνω της μονάδας, κυμαίνονται από 1,023 έως 1,191 που δείχνουν σχετικά μεγάλο εύρος απαντήσεων και αντίστοιχων απόψεων. Δηλαδή α) *ότι **αρκετοί θεωρούν ότι η Ικαρία είναι αναλλοίωτη ενώ στο άλλο άκρο βρίσκονται αυτοί που θεωρούν ότι έχει αλλοιωθεί αρκετά.*** Β) *ότι αρκετοί θεωρούν ότι εικόνα της Ικαρίας δεν προβάλλεται μάλλον σωστά έως ότι προβάλλεται αρκετά σωστά* Γ) *ότι αρκετοί θεωρούν ότι οι κάτοικοι σχεδόν δεν απολαμβάνουν καθόλου την δημοσιότητα ενώ άλλοι ότι την απολαμβάνουν αρκετά, Ενώ Δ) **η τυπική απόκλιση δείχνει ότι τα χαρακτηριστικά του τόπου και των κατοίκων του που συνθέτουν τον μύθο της Ικαρίας είναι τελείως αληθινά. Ενώ άλλοι βρίσκονται σε αντίθετη άποψη ότι δηλ. ο μύθος δεν υφίσταται και η πραγματικότητα είναι διαφορετική.***

ΙΙ. Στις ερωτήσεις εάν η εξυπηρέτηση από τους κατοίκους, έγινε με χαλαρό και αργό ρυθμό και εάν απήλαυσαν τον χαλαρό και αργό ρυθμό των κατοίκων στην εξυπηρέτησή σας ο **Μ.Ο.** των ερωτηθέντων **απάντησε μέτρια έως αρκετά** (3,68 και 3,86 αντίστοιχα) Οι δε τυπικές αποκλίσεις των παραπάνω αποτελεσμάτων που είναι και οι δυο άνω της μονάδας, 1,083 και 1, 023 αντίστοιχα δείχνουν διασπορά απαντήσεων δηλαδή άλλοι είχαν εμπειρία αργής και χαλαρής εξυπηρέτησης και άλλοι γρήγορης. Τέλος, όσο για το αν απήλαυσαν τους αργούς ρυθμούς στην εξυπηρέτηση είχαμε

¹² Η διατύπωση αυτής της ερώτησης έχει αρνητική θέση

απόκλιση από μάλλον όχι έως πάρα πολύ (απήλαυσαν τους αργούς ικαριώτικους ρυθμούς)

6.2.2.4.1. ΠΙΝΑΚΑΣ 6.4 ΟΜΑΔΑΣ ΕΡΩΤΗΣΕΩΝ Η, Ι, Κ,Λ,Μ,Ν

ID	N	Ελάχιστο Min	Μέγιστο Max	M.O. Mean	Τυπική Απόκλιση Std. Deviation
<i>Η.ο τουρισμός έχει αλλοιώσει την πολιτισμική ταυτότητα της Ικαρίας</i>	337	1	5	2,76	1,034
<i>Ι.η εικόνα της Ικαρίας προβάλλεται με σωστό τρόπο μέσα από τα Μέσα Μαζικής Ενημέρωσης</i>	337	1	5	2,63	1,039
<i>Κ.ο 'μύθος της Ικαρίας' είναι ψεύτικος και κατασκευασμένος από την υπέρμετρη προβολή του νησιού</i>	337	1	5	2,26	1,191
<i>Λ.η εξυπηρέτηση από τους κατοίκους, έγινε με χαλαρό και αργό ρυθμό</i>	337	1	5	3,68	1,102
<i>Μ.απολαμβάνετε τον χαλαρό και αργό ρυθμό των κατοίκων στην εξυπηρέτηση σας</i>	337	1	5	3,86	1,083
<i>Ν.οι κάτοικοι απολαμβάνουν την δημοσιότητα που έχει λάβει το νησί τους</i>	337	1	5	2,90	1,023

6.2.2.5 ΟΜΑΔΑ ΕΡΩΤΗΣΕΩΝ ΟΧ1 – ΟΧ17. ΑΝΑΛΥΣΗ

Ο παραπάνω πίνακας μας δίνει τα αποτελέσματα για την εικόνα, τα χαρακτηριστικά της Ικαρίας και την εντύπωση που αποκομίζουν οι επισκέπτες της, και μας δείχνει πολλές και συγκρουόμενες απόψεις.

1. Οι απαντήσεις για την *Η φύση και το οικοσύστημα, Οι παραλίες, Η χαλάρωση και ξεκούραση, Πολιτιστικές εκδηλώσεις, πανηγύρια κλπ, Φιλικότητα/ φιλοξενία των ντόπιων, και τον ιδιαίτερο τρόπο ζωής των κατοίκων* είναι **πολύ συγκεντρωμένες και δείχνουν ότι αυτές οι εικόνες ή εντύπωση και τα χαρακτηριστικά της Ικαρίας και των κατοίκων της, είναι παράγοντες αρκετά έως πολύ σημαντικοί.** Ο μέσος όρος (Μ.Ο.) αυτών των απαντήσεων κυμαίνεται από 4,02 και 4,50 στα 5 αντίστοιχα η δε τυπική απόκλιση για τους παραπάνω παράγοντες εντύπωσης και εικόνας είναι κάτω από την μονάδα, που σημαίνει ότι η γενική άποψη είναι σχεδόν καθολική, συγκεντρωμένη και όχι διάσπαρτη.

2. Οι απαντήσεις για την *Συνολική καθαριότητα του νησιού, την προσφορά τοπικών κρασιών – μελιού, την Ποικιλία αξιοθέατων, την ποιότητα του καταλύματος σε σχέση με την τιμή του, την Νυχτερινή ζωή και διασκέδαση, την προσφορά της τοπικής κουζίνας, την Εξυπηρέτηση σε χώρους εστίασης– καφενεία και την Προσφορά ιαματικών λουτρών* είναι **αρκετά συγκεντρωμένες** και δείχνουν ότι αυτοί οι **παράγοντες είναι αρκετά σημαντικοί.** Ο μέσος όρος (Μ.Ο.) αυτών των απαντήσεων κυμαίνεται μεταξύ 3,04 έως 3,83 η δε τυπική απόκλιση τους κυμαίνεται από 0.945 έως 1,172. Γεγονός που μας δείχνει ότι υπάρχουν πολλές γνώμες και διάσπαρτες απόψεις για τους παραπάνω παράγοντες που συνθέτουν την εικόνα και την εντύπωση μας για το νησί.

3. Οι απαντήσεις για την *Οργάνωση των τοπικών μεταφορικών υπηρεσιών, τις Δυνατότητες αγορών, και για το αν Οι κάτοικοι εκμεταλλεύονται την φήμη του νησιού* μας δείχνουν ότι για τον Μ.Ο. των ερωτηθέντων αυτοί οι παράγοντες που συνθέτουν τα χαρακτηριστικά και την εντύπωση για τους κατοίκους και το νησί τους **έπαιζαν κάποιο ρόλο, χωρίς όμως να είναι να αποτελούν την πιο σημαντική εντύπωση που αποκόμισαν** αφού οι τιμές κυμαίνονται από 2.07 έως 2,66 με τις τυπικές αποκλίσεις μεταξύ 0,997 και 1,162. Βλέπουμε ότι και αυτές οι απαντήσεις είναι **πολύ συγκεντρωμένες** και **δείχνουν ότι αυτοί οι τρεις παράγοντες είναι λιγότερο σημαντικοί ως εικόνα και εντύπωση για την Ικαρία ως τουριστικός προορισμός.**

Συμπερασματικά και για όλες τις παραπάνω εικόνες και χαρακτηριστικά παρατηρούμε ότι ο πίνακας δείχνει ότι υπήρχαν απαντήσεις τόσο στο επίπεδο της καθόλου δυνατής εικόνας όσο και στο επίπεδο της παρά πολύ δυνατής, γεγονός που δείχνει ότι η Ικαρία και οι ντόπιοι έχουν αρκετά δυνατά σημεία, ώστε αφήνουν έντονες εικόνες στις διαφορετικές ομάδες επισκεπτών που την επιλέγουν αλλά ταυτόχρονα και αδύναμα σημεία ή χαρακτηριστικά μάλλον ασήμαντα που δεν μπορούν να συγκεντρώσουν και εγκαθιδρύσουν την έννοια της εντύπωσης.

**6.2.2.5.1. ΠΙΝΑΚΑΣ 6.5 ΟΜΑΔΑ ΕΡΩΤΗΣΕΩΝ Ο
(ΕΙΚΟΝΑ – ΕΝΤΥΠΩΣΗ ΓΙΑ ΤΗΝ ΙΚΑΡΙΑ)**

ID οι ακόλουθες φράσεις χαρακτηρίζουν το νησί της Ικαρίας και τους κατοίκους της	Δείγμα N	Ελάχιστο Min	Μέγιστο Max	M.O. Mean	Τυπική Απόκλιση Std. Deviation
<i>1.Συνολική καθαριότητα του νησιού</i>	337	1	5	3,04	1,165
<i>2.Η φύση και το οικοσύστημα</i>	337	1	5	4,20	,836
<i>3.Οι παραλίες</i>	337	1	5	4,02	,959
<i>4.Η προσφορά τοπικών κρασιών–μελιού</i>	337	1	5	3,83	1,063
<i>5.Ποικιλία αξιοθέατων</i>	337	1	5	3,41	,994
<i>6.Η ποιότητα του καταλύματος σε σχέση με την τιμή του</i>	337	1	5	3,59	1,068
<i>7. Νυχτερινή ζωή και διασκέδαση</i>	337	1	5	3,26	1,220

<i>8.Οργάνωση των τοπικών μεταφορικών υπηρεσιών</i>	337	1	5	2,07	,997
<i>9.Η προσφορά της τοπικής κουζίνας</i>	337	1	5	3,67	1,050
<i>10. Η χαλάρωση και ξεκούραση που νιώθω</i>	337	2	5	4,50	,728
<i>11.Δυνατότητες αγορών</i>	337	1	5	2,27	1,010
<i>12.Πολιτιστικές εκδηλώσεις, πανηγύρια κλπ,</i>	337	1	5	4,16	,952
<i>13.Προσφορά ιαματικών λουτρών</i>	337	1	5	3,69	1,172
<i>14.Εξυπηρέτηση σε χώρους εστίασης – καφεενεία</i>	337	1	5	3,61	,945
<i>15.Οι κάτοικοι εκμεταλλεύονται την φήμη του νησιού</i>	337	1	5	2,66	1,162
<i>16. Φιλικότητα/ φιλοξενία των ντόπιων</i>	337	2	5	4,39	,733
<i>17.Ο ιδιαίτερος τρόπος ζωής των κατοίκων</i>	337	1	5	4,12	,904

6.2.2.5.2 ΓΡΑΦΗΜΑ 11. ΕΙΚΟΝΑ – ΕΝΤΥΠΩΣΗ ΓΙΑ ΤΗΝ ΙΚΑΡΙΑ

1. Συνολική καθαριότητα του νησιού
2. Η φύση και το οικοσύστημα
3. Οι παραλίες
4. Η προσφορά τοπικών κρασιών – μελιού
5. Ποικιλία αξιοθέατων
6. Η ποιότητα του καταλύματος σε σχέση με την τιμή του
7. Νυχτερινή ζωή και διασκέδαση
8. Οργάνωση των τοπικών μεταφορικών υπηρεσιών
9. Η προσφορά της τοπικής κουζίνας
10. Η χαλάρωση και ξεκούραση που νιώθω
11. Δυνατότητες αγορών
12. Πολιτιστικές εκδηλώσεις, πανηγύρια κλπ
13. Προσφορά ιαματικών λουτρών
14. Εξυπηρέτηση σε χώρους εστίασης– καφεενεία
5. Οι κάτοικοι εκμεταλλεύονται την φήμη του νησιού
16. Φιλικότητα/ φιλοξενία των ντόπιων
17. Ο ιδιαίτερος τρόπος ζωής των κατοίκων

6.2.2.6 ΟΜΑΔΑ ΕΡΩΤΗΣΕΩΝ Ρ. ΑΝΑΛΥΣΗ

Ο παραπάνω πίνακας μας δίνει τα αποτελέσματα για τα ιδιαίτερα χαρακτηριστικά των ντόπιων τον τρόπο αντιμετώπισης της ζωής και τον πολιτισμό τους καθώς και χαρακτηριστικά του νησιού αναφορικά με την ιστορία του αλλά και τους φυσικούς πόρους και τέλος την άποψη των ερωτηθέντων αναφορικά με την αυθεντικότητα ή μη και την φέρουσα ικανότητα της Ικαρίας σε σχέση με τον τουρισμό.

1. Οι απαντήσεις πιθανού χαρακτηρισμού αν οι κάτοικοι έχουν ιδιαίτερη σχέση με τον χρόνο, αν είναι χαλαροί, ήρεμοι άνθρωποι που δεν έχουν άγχος, αν η Ικαρία μπορεί να χαρακτηριστεί Το νησί της μακροζωίας και αν Τα πανηγύρια, κι Ο Ικαριώτικος χορός είναι πολιτισμικά στοιχεία ιδιαίτερα που ξεχωρίζουν σε αυτό τον τόπο, είναι **πολύ συγκεντρωμένες και δείχνουν ότι τα ιδιαίτερα χαρακτηριστικά των ντόπιων, ο τρόπος αντιμετώπισης της ζωής και ο πολιτισμός τους είναι παράγοντες περισσότερο από αρκετά έως πολύ σημαντικοί.** Ο μέσος όρος (Μ.Ο.) αυτών των απαντήσεων κυμαίνεται από 4,25 έως 4,43 (με μέγιστο το 5) και αντίστοιχα η τυπική απόκλιση για τους παραπάνω παράγοντες των χαρακτηριστικών των Ικαριωτών και του πολιτισμού τους είναι κάτω από την μονάδα, (από ,778 έως ,889) που σημαίνει ότι **η γενική άποψη είναι σχεδόν καθολική, σταθερή, συγκεντρωμένη και όχι διάσπαρτη.**
2. Οι απαντήσεις για *Το νησί που ανοίγουν τα μαγαζιά αργά το βράδυ, Το νησί με τις ιαματικές πηγές, Τόπος εξορίας, Το αριστερό νησί - Ο κόκκινος βράχος είναι αρκετά συγκεντρωμένες και δείχνουν ότι αυτά τα χαρακτηριστικά είναι από λίγο έως αρκετά σημαντικά. Ο μέσος όρος (Μ.Ο.) αυτών των απαντήσεων κυμαίνεται μεταξύ 3,01 έως 3,71 η δε τυπική απόκλιση τους κυμαίνεται από 1,135 έως 1,370 ,γεγονός που μας δείχνει ότι υπάρχουν πολλές γνώμες και διάσπαρτες απόψεις αναφορικά και τα παραπάνω χαρακτηριστικά συνεπώς αυτά τα χαρακτηριστικά μπορούν να επισημανθούν ως αδύναμα κι έτσι στην γενική κοινή γνώμη δεν μπορούν να αποδοθούν ως στοιχεία που χαρακτηρίζουν έντονα την Ικαρία .*
3. Οι απαντήσεις για την άποψη αν *Το νησί έχει χάσει την αυθεντικότητά του αν Το νησί είναι κορεσμένο από τουρισμό, και αν Το νησί έχει ανάγκη από διαφήμιση* μας δείχνουν ότι για τον Μ.Ο. των ερωτηθέντων, αυτοί οι παράγοντες που αντικατοπτρίζουν την φέρουσα ικανότητα της Ικαρίας σε σχέση με τον τουρισμό και την αυθεντικότητά της είναι σε επίπεδο σημαντικότητα μεγάλο, δεδομένου ότι στην

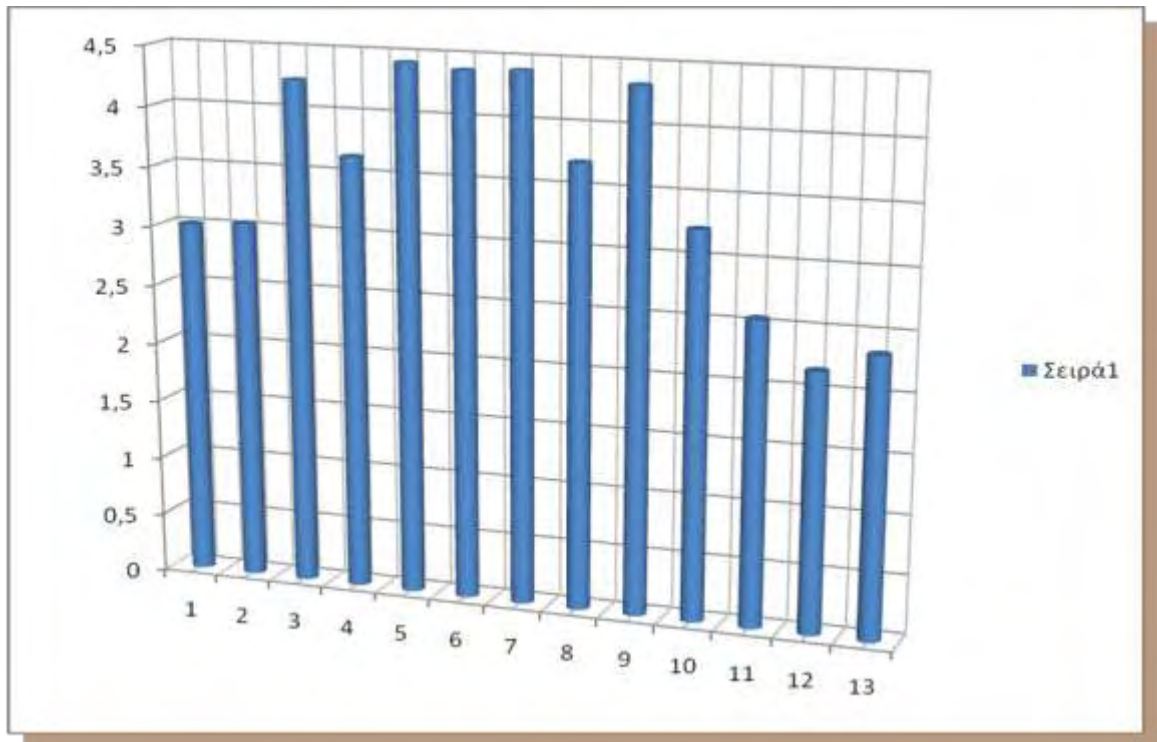

κλίμακα αξιολόγησης από 1 έως 5¹³ οι απαντήσεις είναι **πολύ συγκεντρωμένες. Ο Μ.Ο. των απαντήσεων κυμάνθηκε σε επίπεδο σημαντικότητας στο 2,18 , 2,56 και 2,35 αντίστοιχα, οι δε τυπικές αποκλίσεις εμφανίζονται στα 1,104. 1,105 και 1,337 αντίστοιχα** γεγονός που δείχνει ότι η άποψη δεν συμφωνεί με τις παραπάνω προς διερεύνηση παραδοχές και θεωρεί ότι το νησί είναι αρκετά έως πολύ αυθεντικό, το νησί δεν είναι κορεσμένο από τον τουρισμό και το νησί δεν έχει ανάγκη από διαφήμιση.

6.2.2.6.1. ΠΙΝΑΚΑΣ 6.6. ΟΜΑΔΑΣ ΕΡΩΤΗΣΕΩΝ P

ID φράσεις – ταμπέλες που χαρακτηρίζουν από καθόλου έως πάρα πολύ την Ικαρία	Δείγμα N	Ελάχιστο Min	Μέγιστο Max	M.O. Mean	Τυπική Απόκλιση Std. Deviation
<i>Το νησί που ανοίγουν τα μαγαζιά αργά το βράδυ</i>	337	1	5	3,01	1,264
<i>Τόπος εξορίας</i>	337	1	5	3,04	1,370
<i>Οι κάτοικοι έχουν ιδιαίτερη σχέση με τον χρόνο</i>	337	1	5	4,25	,889
<i>Το νησί με τις ιαματικές πηγές</i>	337	1	5	3,65	1,156
<i>Τα πανηγύρια,</i>	337	1	5	4,43	,860
<i>Ο Ικαριώτικος χορός</i>	337	1	5	4,39	,900
<i>Οι χαλαροί, ήρεμοι άνθρωποι που δεν έχουν άγχος,</i>	337	1	5	4,41	,778
<i>Ο φιλελεύθερος τρόπος σκέψης των κατοίκων</i>	337	1	5	3,71	1,135
<i>Το νησί της μακροζωίας</i>	337	1	5	4,34	,848
<i>Το αριστερό νησί - Ο κόκκινος βράχος</i>	337	1	5	3,24	1,343
<i>Το νησί είναι κορεσμένο από τουρισμό</i>	336	1	5	2,56	1,105
<i>Το νησί έχει χάσει την αυθεντικότητά του,</i>	337	1	5	2,18	1,104
<i>Το νησί έχει ανάγκη από διαφήμιση</i>	337	1	5	2,35	1,337

¹³ κλίμακα αξιολόγησης: **1** = δεν συμφωνώ, καθόλου, εντελώς ασήμαντο έως και **5** = συμφωνώ πάρα πολύ, πάρα πολύ, πολύ σημαντικό.

6.2.2.6.2 ΓΡΑΦΗΜΑ 12. ΤΑΜΠΕΛΕΣ ΓΙΑ ΤΗΝ ΙΚΑΡΙΑ**ΤΑΜΠΕΛΕΣ ΓΙΑ ΤΗΝ ΙΚΑΡΙΑ**

- 1: Το νησί που ανοίγουν τα μαγαζιά αργά το βράδυ
- 2: Τόπος εξορίας
- 3: Οι κάτοικοι έχουν ιδιαίτερη σχέση με τον χρόνο
- 4: Το νησί με τις ιαματικές πηγές
- 5: Τα πανηγύρια
- 6: Ο Ικαριώτικος χορός
- 7: Οι χαλαροί, ήρεμοι άνθρωποι που δεν έχουν άγχος
- 8: Ο φιλελεύθερος τρόπος σκέψης των κατοίκων
- 9: Το νησί της μακροζωίας
- 10: Το αριστερό νησί - Ο κόκκινος βράχος
- 11: Το νησί είναι κορεσμένο από τουρισμό
- 12: Το νησί έχει χάσει την αυθεντικότητα του
- 13: Το νησί έχει ανάγκη από διαφήμιση

ΚΕΦΑΛΑΙΟ 7^ο**ΑΝΑΛΥΣΕΙΣ ΣΥΣΧΕΤΙΣΕΩΝ (PEARSON CORRELATION)****7.1 ΑΝΑΛΥΣΗ ΣΥΣΧΕΤΙΣΕΩΝ ΚΙΝΗΤΡΟΥ****(Ξεκούραση και Χαλάρωση) & ΕΝΤΥΠΩΣΗΣ - ΕΙΚΟΝΑΣ ΓΙΑ ΤΗΝ ΙΚΑΡΙΑ Bx1 –O****SIG (2-tailed): ** ΠΟΛΥ ΣΗΜΑΝΤΙΚΟ***** ΣΗΜΑΝΤΙΚΟ**

ΚΙΝΗΤΡΑ	ΕΙΚΟΝΑ ΕΝΤΥΠΩΣΗ **	ΕΙΚΟΝΑ ΕΝΤΥΠΩΣΗ *
Bx1 Ξεκούραση και Χαλάρωση	Ox3 Παραλίες	Ox9 Προσφορά τοπικής κουζίνας
1	,176**	,113*
Bx1 Ξεκούραση και Χαλάρωση	Ox5 Πουικιλία αξιοθέατων	Ox13 Προσφορά ιαματικών λουτρών
1	,145**	,109*
Bx1 Ξεκούραση και Χαλάρωση	Ox10 Η χαλάρωση και η ξεκούραση που νιώθω	Ox14 Εξυπηρέτηση σε χώρους εστίασης καφενεία
1	,250**	,128*

Παρατηρούμε ότι το κίνητρο για Ξεκούραση και Χαλάρωση (Bx1) σχετίζεται θετικά με αρκετούς παράγοντες που συνθέτουν την εικόνα και εντύπωση (Ομάδα O) των επισκεπτών για την Ικαρία. Πιο συγκεκριμένα, η Bx1 σχετίζεται σε επίπεδο **σημαντικότητας 0,01 κυρίως με παράγοντες που συνθέτουν το χαλαρωτικό κλίμα της Ικαρίας ως προορισμού (παραλίες, αξιοθέατα και χαλαρωτική διάθεση) και σε επίπεδο **σημαντικότητας 0,05** με παράγοντες που αφορούν κυρίως στην παροχή υπηρεσιών (εστίαση και ιαματικά λουτρά). Κατά συνέπεια το κίνητρο των επισκεπτών να πάνε στην Ικαρία ως εικόνα ενός τόπου με χαλαρωτικούς ρυθμούς από την μια πλευρά αλλά και παροχή καλών και ποιοτικών υπηρεσιών από την άλλη, υφίσταται σε μεγάλο βαθμό.**

7.2 .ΑΝΑΛΥΣΗ ΣΥΣΧΕΤΙΣΕΩΝ ΚΙΝΗΤΡΟΥ ΦΥΣΗ & ΕΝΤΥΠΩΣΗΣ - ΕΙΚΟΝΑΣ ΓΙΑ ΤΗΝ ΙΚΑΡΙΑ ΒΧ2 -Ο

SIG (2-tailed): ** ΠΟΛΥ ΣΗΜΑΝΤΙΚΟ

* ΣΗΜΑΝΤΙΚΟ

ΚΙΝΗΤΡΑ	ΕΙΚΟΝΑ ΕΝΤΥΠΩΣΗ**	ΕΙΚΟΝΑ ΕΝΤΥΠΩΣΗ	ΕΙΚΟΝΑ ΕΝΤΥΠΩΣΗ*
BΧ2ΦΥΣΗ	Οx2 Η φύση και το οικοσύστημα	Οx10 Η χαλάρωση και ξεκούραση που νιώθω	Οx1 Η Συνολική καθαριότητα του νησιού
1	,379**	,191**	,113*
BΧ2ΦΥΣΗ	Οx3 Οι παραλίες	Οx13 Προσφορά ιαματικών λουτρών	Οx7 Νυχτερινή ζωή και διασκέδαση
1	,269**	,202**	,122*
BΧ2 ΦΥΣΗ	Οx4 Η προσφορά τοπικών κρασιών – μελιού	Οx14 Εξυπηρέτηση σε χώρους εστίασης καφενεία	Οx11 Δυνατότητες αγορών
1	,185**	,141**	,126*
BΧ2 ΦΥΣΗ	Οx5 Ποικιλία αξιοθέατων	Οx15 Οι κάτοικοι εκμεταλλεύονται την φήμη του νησιού	Οx12 Πολιτιστικές εκδηλώσεις πανηγύρια
1	,283**	,157**	,116*
BΧ2 ΦΥΣΗ	Οx6 Η ποιότητα του καταλύματος σε σχέση με την τιμή του	Οx16 Φιλικότητα φιλοξενία των ντόπιων	
1	,158**	,177**	
BΧ2 ΦΥΣΗ	Οx9 Η προσφορά της τοπικής κουζίνας	Οx17 Ο ιδιαίτερος τρόπος ζωής των κατοίκων	
1	,224**	,180**	

Παρατηρούμε ότι το κίνητρο για την ΦΥΣΗ (Bx2) σχετίζεται θετικά με αρκετούς παράγοντες που συνθέτουν την εικόνα και εντύπωση (Ομάδα Ο) των επισκεπτών για την Ικαρία. Πιο συγκεκριμένα, η Bx2 σχετίζεται σε επίπεδο σημαντικότητας 0,01 κυρίως με παράγοντες που συνθέτουν (α) το χαλαρωτικό κλίμα της Ικαρίας ως προορισμού (φυσικό περιβάλλον με αναλλοίωτο οικοσύστημα, παραλίες, αξιοθέατα και χαλαρωτική διάθεση που εισπράττεται και από την επαφή με τους ντόπιους) (β) με παράγοντες που αφορούν κυρίως στην παροχή υπηρεσιών (διαμονή, εστίαση, αγορές ντόπιων φυσικών προϊόντων και ιαματικά λουτρά) και (γ) με την εντύπωση ότι οι κάτοικοι εκμεταλλεύονται την φήμη του νησιού, και σε επίπεδο σημαντικότητας 0,05 με παράγοντες που αφορούν κυρίως την αναψυχή και διασκέδαση (πολιτιστικές εκδηλώσεις, πανηγύρια, αγορές) αλλά και την εικόνα της συνολικής καθαριότητας. Κατά συνέπεια το κίνητρο των επισκεπτών να πάνε στην Ικαρία ως εικόνα ενός τόπου με ωραία

φυσικό περιβάλλον, χαλαρωτικούς ρυθμούς, επαφή με την τοπική κοινότητα, παροχή καλών και ποιοτικών υπηρεσιών από την μια πλευρά, αλλά και προσφορά δυνατοτήτων διασκέδασης από την άλλη, υφίσταται σε μεγάλο βαθμό.

7.3 ΑΝΑΛΥΣΗ ΣΥΣΧΕΤΙΣΕΩΝ ΚΙΝΗΤΡΟΥ επιθυμίας για γνωριμία νέων φίλων και ανθρώπων & ΕΝΤΥΠΩΣΗΣ - ΕΙΚΟΝΑΣ ΓΙΑ ΤΗΝ ΙΚΑΡΙΑ ΒΧ3 - Ο

SIG (2-tailed): ** ΠΟΛΥ ΣΗΜΑΝΤΙΚΟ

* ΣΗΜΑΝΤΙΚΟ

ΚΙΝΗΤΡΑ	ΕΙΚΟΝΑ ΕΝΤΥΠΩΣΗ**	ΕΙΚΟΝΑ ΕΝΤΥΠΩΣΗ*
Bx3 Να γνωρίσω νέους φίλους / ανθρώπους	Ox5 Ποικιλία αξιοθέατων	Ox1 Συνολική καθαριότητα του νησιού
1	,144**	,128*
Bx3 Να γνωρίσω νέους φίλους / ανθρώπους	Ox7 Νυχτερινή ζωή και διασκέδαση	Ox2 Η φύση και το οικοσύστημα
1	,168**	,108*
Bx3 Να γνωρίσω νέους φίλους / ανθρώπους		Ox3 Οι παραλίες
1		,122*
Bx3 Να γνωρίσω νέους φίλους / ανθρώπους		Ox11 Δυνατότητες αγορών
1		,110*

Παρατηρούμε ότι το κίνητρο της Επιθυμίας Για Γνωριμία Νέων Φίλων Και Ανθρώπων σχετίζεται θετικά με αρκετούς παράγοντες που συνθέτουν την εικόνα και εντύπωση (Ομάδα Ο) των επισκεπτών για την Ικαρία. Πιο συγκεκριμένα, η **Bx3** σχετίζεται σε επίπεδο σημαντικότητας 0,01 κυρίως με παράγοντες που συντελούν στην δημιουργία νέων γνωριμιών από ανθρώπους με κοινά ενδιαφέροντα (night life, διασκέδαση, επίσκεψη στα αξιοθέατα) και σε επίπεδο σημαντικότητας **0,05** με παράγοντες που αφορούν κυρίως το φυσικό περιβάλλον και καθαριότητα του νησιού, αλλά και τις δυνατότητες αγορών. Κατά συνέπεια το κίνητρο των επισκεπτών να πάνε στην Ικαρία ως εικόνα ενός τόπου πρόσφορου για νέες γνωριμίες κατά τη διάρκεια της διασκέδασης και επίσκεψης στα αξιοθέατα από την μία πλευρά και με δυνατότητες αγορών και αναψυχής στη φύση από την άλλη, υφίσταται σε μεγάλο βαθμό.

7.4. ΑΝΑΛΥΣΗ ΣΥΣΧΕΤΙΣΕΩΝ ΚΙΝΗΤΡΟΥ για Πολιτισμό – Ικαριώτικο Χορό και Πανηγύρια & της ΕΝΤΥΠΩΣΗΣ - ΕΙΚΟΝΑΣ ΓΙΑ ΤΗΝ ΙΚΑΡΙΑ ΒΧ4-Ο

SIG (2-tailed): ** ΠΟΛΥ ΣΗΜΑΝΤΙΚΟ

* ΣΗΜΑΝΤΙΚΟ

ΚΙΝΗΤΡΑ	ΕΙΚΟΝΑ ΕΝΤΥΠΩΣΗΣ**	ΕΙΚΟΝΑ ΕΝΤΥΠΩΣΗΣ *
Bx4 Πολιτισμός – Ικαριώτικος Χορός – πανηγύρια	Ox4 Η προσφορά τοπικών κρασιών – μελιού	Ox2 Η φύση και το οικοσύστημα
1	,212**	,133*
Bx4 Πολιτισμός – Ικαριώτικος Χορός – πανηγύρια	Ox7 Νυχτερινή ζωή και διασκέδαση	Ox14 Εξυπηρέτηση σε χώρους εστίασης–καφενεία
1	,310**	,110*
Bx4 Πολιτισμός – Ικαριώτικος Χορός – πανηγύρια	Ox12 Πολιτιστικές εκδηλώσεις, πανηγύρια κλπ	
1	,497**	,114*
Bx4 Πολιτισμός – Ικαριώτικος Χορός – πανηγύρια	Ox17 Ο ιδιαίτερος τρόπος ζωής των κατοίκων	
1	,187**	

Παρατηρούμε ότι το κίνητρο για **Πολιτισμό – Ικαριώτικο Χορό και Πανηγύρια** (Bx4) **σχετίζεται θετικά** με αρκετούς παράγοντες που συνθέτουν την εικόνα και εντύπωση (Ομάδα Ο) των επισκεπτών για την Ικαρία. Πιο συγκεκριμένα, **η Bx4 σχετίζεται σε επίπεδο σημαντικότητας 0,01** κυρίως με παράγοντες που συνθέτουν την διασκέδαση πανηγύρια, και την επαφή με τους ντόπιους **και σε επίπεδο σημαντικότητας 0,05** με παράγοντες που αφορούν κυρίως την φύση, και την φιλική εξυπηρέτηση. Κατά συνέπεια το κίνητρο των επισκεπτών να πάνε στην Ικαρία ως εικόνα ενός τόπου με αυθεντικά πανηγύρια και επαφή με τους ντόπιους από την μία πλευρά και με φιλική εξυπηρέτηση σε αναλλοίωτο φυσικό περιβάλλον από την άλλη, υφίσταται σε μεγάλο βαθμό.

7.5. ΑΝΑΛΥΣΗ ΣΥΣΧΕΤΙΣΕΩΝ ΚΙΝΗΤΡΟΥ της Υγείας και των Ιαματικών λουτρών & ΕΝΤΥΠΩΣΗΣ - ΕΙΚΟΝΑΣ ΓΙΑ ΤΗΝ ΙΚΑΡΙΑ ΒΧ5- Ο

SIG (2-tailed): ** ΠΟΛΥ ΣΗΜΑΝΤΙΚΟ

* ΣΗΜΑΝΤΙΚΟ

ΚΙΝΗΤΡΑ	ΕΙΚΟΝΑ ΕΝΤΥΠΩΣΗ**	ΕΙΚΟΝΑ ΕΝΤΥΠΩΣΗ*
Bx5 Υγεία - Ιαματικά λουτρά	Ox4 Η προσφορά τοπικών κρασιών – μελιού	Ox8 Οργάνωση των τοπικών μεταφορικών υπηρεσιών
1	,162**	,132*
Bx5 Υγεία - Ιαματικά λουτρά	Ox9 Η προσφορά της τοπικής κουζίνας	Ox10 Η χαλάρωση και ξεκούραση που νιώθω
1	,158**	,124*
Bx5 Υγεία - Ιαματικά λουτρά	Ox13 Προσφορά ιαματικών λουτρών	Ox15 Οι κάτοικοι εκμεταλλεύονται την φήμη του νησιού
1	,491**	-,132*

Παρατηρούμε ότι **το κίνητρο της Υγείας και των Ιαματικών λουτρών σχετίζεται θετικά** με αρκετούς παράγοντες που συνθέτουν την εικόνα και εντύπωση (Ομάδα Ο) των επισκεπτών για την Ικαρία. Πιο συγκεκριμένα, **η Βx5 σχετίζεται σε επίπεδο σημαντικότητας 0,01** κυρίως με παράγοντες που συνθέτουν την απόλαυση των ιαματικών λουτρών και της γαστρονομίας, **και σε επίπεδο σημαντικότητας 0,05** με παράγοντες που αφορούν κυρίως την χαλάρωση, την καλή οργάνωση των μεταφορών. Επίσης η αντίθεση και αρνητική τους θέση στο αν οι κάτοικοι εκμεταλλεύονται την φήμη του νησιού ενδυναμώνει την άνω συσχέτιση. Κατά συνέπεια το κίνητρο των επισκεπτών να πάνε στην Ικαρία ως εικόνα ενός τόπου με προσφορά ιαματικών λουτρών, και καλή τοπική κουζίνα από την μια πλευρά, και καλές μεταφορές, αίσθηση χαλάρωσης και με αυθεντικούς ντόπιους κατοίκους από την άλλη, υφίσταται σε μεγάλο βαθμό.

7.6. ΑΝΑΛΥΣΗ ΣΥΣΧΕΤΙΣΕΩΝ ΚΙΝΗΤΡΟΥ της *Επίσκεψης σε συγγενείς και φίλους* & ΕΝΤΥΠΩΣΗΣ - ΕΙΚΟΝΑΣ ΓΙΑ ΤΗΝ ΙΚΑΡΙΑ ΒΧ6-Ο

SIG (2-tailed): ** ΠΟΛΥ ΣΗΜΑΝΤΙΚΟ

* ΣΗΜΑΝΤΙΚΟ

ΚΙΝΗΤΡΑ	ΕΙΚΟΝΑ ΕΝΤΥΠΩΣΗ**	ΕΙΚΟΝΑ ΕΝΤΥΠΩΣΗ*
Bx6 Επίσκεψη σε συγγενείς και φίλους	Ox7 Νυχτερινή ζωή και διασκέδαση	Ox4 Η προσφορά τοπικών κρασιών – μελιού
1	,151**	,108*
Bx6 Επίσκεψη σε συγγενείς και φίλους		Ox17 Ο ιδιαίτερος τρόπος ζωής των κατοίκων
1		,130*

Παρατηρούμε ότι το κίνητρο της Επίσκεψης σε συγγενείς και φίλους **σχετίζεται θετικά** με αρκετούς παράγοντες που συνθέτουν την εικόνα και εντύπωση (Ομάδα Ο) των επισκεπτών για την Ικαρία. Πιο συγκεκριμένα, **η Βx6 σχετίζεται σε επίπεδο σημαντικότητας 0,01** κυρίως με παράγοντες που συνθέτουν την διασκέδαση, **και σε επίπεδο σημαντικότητας 0,05** με παράγοντες που αφορούν κυρίως τα ντόπια φυσικά προϊόντα και την επαφή με τους κατοίκους του νησιού. Κατά συνέπεια το κίνητρο των επισκεπτών να πάνε στην Ικαρία ως εικόνα ενός τόπου για διασκέδαση με φίλους από την μια πλευρά, και την επαφή με τους κατοίκους και τα ντόπια προϊόντα από την άλλη, υφίσταται σε μεγάλο βαθμό.

7.7. ΑΝΑΛΥΣΗ ΣΥΣΧΕΤΙΣΕΩΝ ΚΙΝΗΤΡΟΥ της *Επίσκεψης στον τόπο εξορίας συγγενούς* & ΕΝΤΥΠΩΣΗΣ - ΕΙΚΟΝΑΣ ΓΙΑ ΤΗΝ ΙΚΑΡΙΑ ΒΧ7-Ο

SIG (2-tailed): ** ΠΟΛΥ ΣΗΜΑΝΤΙΚΟ

* ΣΗΜΑΝΤΙΚΟ

ΚΙΝΗΤΡΑ	ΕΙΚΟΝΑ ΕΝΤΥΠΩΣΗ*
Bx7 Επίσκεψη στον τόπο εξορίας συγγενούς	Ox11 Δυνατότητες αγορών
1	,111*
Bx7 Επίσκεψη στον τόπο εξορίας συγγενούς	Ox13 Προσφορά ιαματικών λουτρών
1	-,112*

Παρατηρούμε ότι το κίνητρο της **Επίσκεψης στον τόπο εξορίας συγγενούς σχετίζεται** με αρκετούς παράγοντες που συνθέτουν την εικόνα και εντύπωση (Ομάδα Ο) των επισκεπτών για την Ικαρία. Πιο συγκεκριμένα, **η Βx7 σχετίζεται σε επίπεδο σημαντικότητας 0,05, θετικά**, με παράγοντες που αφορούν κυρίως την δυνατότητα αγορών, **και αρνητικά** με την προσφορά ιαματικών λουτρών. Κατά συνέπεια το κίνητρο των επισκεπτών να πάνε στην Ικαρία ως εικόνα ενός τόπου μνήμης με δυνατότητες αγορών, ενδυναμωμένο από την αντίθεση προς την απόλαυση που δίνουν τα ιαματικά λουτρά, υφίσταται σε μεγάλο βαθμό.

7.8. ΑΝΑΛΥΣΗ ΣΥΣΧΕΤΙΣΕΩΝ ΚΙΝΗΤΡΟΥ *Αθλητισμού - Περιπέτειας και αναψυχής & ΕΝΤΥΠΩΣΗΣ* - ΕΙΚΟΝΑΣ ΓΙΑ ΤΗΝ ΙΚΑΡΙΑ ΒΧ8-Ο

SIG (2-tailed): ** ΠΟΛΥ ΣΗΜΑΝΤΙΚΟ

* ΣΗΜΑΝΤΙΚΟ

ΚΙΝΗΤΡΑ	ΕΙΚΟΝΑ ΕΝΤΥΠΩΣΗ**	ΕΙΚΟΝΑ ΕΝΤΥΠΩΣΗ*
Bx8 Αθλητισμός - Περιπέτεια και αναψυχή	Ox2 Η φύση και το οικοσύστημα	Ox3 Οι παραλίες
1	,144**	,115*
Bx8 Αθλητισμός - Περιπέτεια και αναψυχή	Ox4 Η προσφορά τοπικών κρασιών – μελιού	Ox11 Δυνατότητες αγορών
1	,141**	,124*
Bx8 Αθλητισμός - Περιπέτεια και αναψυχή	Ox5 Ποικιλία αξιοθέατων	Ox15 Οι κάτοικοι εκμεταλλεύονται την φήμη του νησιού
1	,159**	,113*
Bx8 Αθλητισμός - Περιπέτεια και αναψυχή	Ox7 Νυχτερινή ζωή και διασκέδαση	
1	,142**	

Παρατηρούμε ότι **το κίνητρο για Αθλητισμό - Περιπέτεια και αναψυχή Bx8 σχετίζεται θετικά σε επίπεδο σημαντικότητας 0,01** κυρίως με παράγοντες που συνθέτουν όλη τη γκάμα των διακοπών (δηλαδή φύση, ντόπια προϊόντα, αξιοθέατα, και διασκέδαση , **και σε επίπεδο σημαντικότητας 0,05** με παράγοντες που αφορούν κυρίως τις παραλίες, την δυνατότητα αγορών αλλά και ότι οι κάτοικοι εκμεταλλεύονται την φήμη του νησιού. Κατά συνέπεια το κίνητρο των επισκεπτών να πάνε στην Ικαρία ως εικόνα ενός τόπου για περιπέτεια και αθλητισμό με αξιοθέατα,ωραία φύση και διασκέδαση από την μια πλευρά και με παραλίες, και καλές αγορές από την άλλη, υφίσταται σε μεγάλο βαθμό.

7.9. ΑΝΑΛΥΣΗ ΣΥΣΧΕΤΙΣΕΩΝ ΚΙΝΗΤΡΟΥ για την Ντόπια κουζίνα και Ικαριώτικο κρασί & ΕΝΤΥΠΩΣΗΣ - ΕΙΚΟΝΑΣ ΓΙΑ ΤΗΝ ΙΚΑΡΙΑ ΒΧ9-0

SIG (2-tailed): ** ΠΟΛΥ ΣΗΜΑΝΤΙΚΟ

* ΣΗΜΑΝΤΙΚΟ

ΚΙΝΗΤΡΑ	ΕΙΚΟΝΑ ΕΝΤΥΠΩΣΗ**	ΕΙΚΟΝΑ ΕΝΤΥΠΩΣΗ**	ΕΙΚΟΝΑ ΕΝΤΥΠΩΣΗ*
ΒΧ9Ντόπια κουζίνα Ικαριώτικο κρασί	Ox3 Οι παραλίες	Ox9 Η προσφορά της τοπικής κουζίνας	Ox2 Η φύση και το οικοσύστημα
	,253**	,431**	,135*
ΒΧ9Ντόπια κουζίνα Ικαριώτικο κρασί	Ox4προσφορά τοπικών κρασιών μελιού	Ox10 Η χαλάρωση και ξεκούραση που νιώθω	Ox16 Φιλικότητα/ φιλοξενία των ντόπιων
	,341**	,230**	,136*
ΒΧ9Ντόπια κουζίνα Ικαριώτικο κρασί	Ox5 Ποικιλία αξιοθέατων	Ox13 Προσφορά ιαματικών λουτρών	Ox17 Ο ιδιαίτερος τρόπος ζωής των κατοίκων
1	,229**	,142**	,124*
ΒΧ9Ντόπια κουζίνα Ικαριώτικο κρασί	Ox6 Η ποιότητα του καταλύματος σε σχέση με την τιμή του	Ox14 Εξυπηρέτηση σε χώρους εστίασης-καφενεία	
1	,252**	,310**	
ΒΧ9Ντόπια κουζίνα Ικαριώτικο κρασί	Ox8 Οργάνωση των τοπικών μεταφορικών υπηρεσιών		
	,233**		

Παρατηρούμε ότι το κίνητρο για την Ντόπια κουζίνα & το Ικαριώτικο κρασί (Βχ9) σχετίζεται θετικά με αρκετούς παράγοντες που συνθέτουν την εικόνα και εντύπωση (Ομάδα Ο) των επισκεπτών για την Ικαρία. Πιο συγκεκριμένα, η Βχ9 σχετίζεται σε επίπεδο σημαντικότητας 0,01 κυρίως με παράγοντες που συνθέτουν την γαστρονομία και εξυπηρέτηση σε χώρους εστίασης, το χαλαρωτικό κλίμα (παραλίες), τις υποδομές καταλυμάτων, λουτροπηγών και μεταφορών, και τα αξιοθέατα, και σε επίπεδο σημαντικότητας 0,05 με παράγοντες που αφορούν κυρίως το φυσικό περιβάλλον και την επαφή με τους ντόπιους. Κατά συνέπεια το κίνητρο των επισκεπτών να πάνε στην Ικαρία ως εικόνα ενός τόπου με γαστρονομικό ενδιαφέρον από την μία πλευρά και παροχή καλών και ποιοτικών υπηρεσιών, χαλαρωτικούς ρυθμούς, ωραίο φυσικό περιβάλλον, επαφή με την τοπική κοινότητα ,από την άλλη υφίσταται σε μεγάλο βαθμό.

7.10. ΑΝΑΛΥΣΗ ΣΥΣΧΕΤΙΣΕΩΝ ΚΙΝΗΤΡΟΥ Διασκέδαση & ΕΝΤΥΠΩΣΗΣ - ΕΙΚΟΝΑΣ ΓΙΑ ΤΗΝ ΙΚΑΡΙΑ ΒΧ10-Ο
SIG (2-tailed): ** ΠΟΛΥ ΣΗΜΑΝΤΙΚΟ
* ΣΗΜΑΝΤΙΚΟ

ΚΙΝΗΤΡΑ	ΕΙΚΟΝΑ ΕΝΤΥΠΩΣΗΣ **	ΕΙΚΟΝΑ ΕΝΤΥΠΩΣΗΣ *
Bx10 Διασκέδαση	Ox7 Νυχτερινή ζωή και διασκέδαση	Ox5 Ποικιλία αξιοθέατων
1	,517**	,122*
Bx10 Διασκέδαση	Ox12 Πολιτιστικές εκδηλώσεις, πανηγύρια κλπ	Ox6 Η ποιότητα του καταλύματος σε σχέση με την τιμή του
1	,300**	-,135*

Παρατηρούμε ότι το κίνητρο για **Διασκέδαση (Bx10)** σχετίζεται θετικά με αρκετούς παράγοντες που συνθέτουν την εικόνα και εντύπωση (Ομάδα Ο) των επισκεπτών για την Ικαρία. Πιο συγκεκριμένα, η Bx10 σχετίζεται σε επίπεδο **σημαντικότητας 0,01** κυρίως με παράγοντες που συνθέτουν τα Ικαριώτικα πανηγύρια και η νυχτερινή ζωή και σε επίπεδο **σημαντικότητας 0,05** με παράγοντες που αφορούν κυρίως την ποικιλία των αξιοθέατων καθώς υπάρχει **αρνητική συσχέτιση** με τα καταλύματα στο νησί. Κατά συνέπεια το κίνητρο των επισκεπτών να πάνε στην Ικαρία ως εικόνα ενός τόπου που προσφέρεται η διασκέδαση από την μία πλευρά αλλά και τα πανηγύρια, η night life, η ποικιλία αξιοθέατων σε συνδυασμό με την αδιαφορία των επισκεπτών για την ποιότητα και τιμή του καταλύματος υφίσταται σε μεγάλο βαθμό.

7.11. ΑΝΑΛΥΣΗ ΣΥΣΧΕΤΙΣΕΩΝ ΚΙΝΗΤΡΟΥ για θρησκευτικούς λόγους & ΕΝΤΥΠΩΣΗΣ - ΕΙΚΟΝΑΣ ΓΙΑ ΤΗΝ ΙΚΑΡΙΑ ΒΧ11-Ο
SIG (2-tailed): ** ΠΟΛΥ ΣΗΜΑΝΤΙΚΟ
* ΣΗΜΑΝΤΙΚΟ

ΚΙΝΗΤΡΑ	ΕΙΚΟΝΑ ΕΝΤΥΠΩΣΗΣ **	ΕΙΚΟΝΑ ΕΝΤΥΠΩΣΗΣ *
Bx11 Θρησκευτικοί λόγοι	Ox8 Οργάνωση των τοπικών μεταφορικών υπηρεσιών	Ox5 Ποικιλία αξιοθέατων
1	,200**	,119*
Bx11 Θρησκευτικοί λόγοι	Ox9 Η προσφορά της τοπικής κουζίνας	Ox6 Η ποιότητα του καταλύματος σε σχέση με την τιμή του
1	,156**	,118*
Bx11 Θρησκευτικοί λόγοι	Ox11 Δυνατότητες αγορών	

1	,151**	
Bx11 Θρησκευτικοί λόγοι	Ox13 Προσφορά ιαματικών λουτρών	
1	,162**	
Bx11 Θρησκευτικοί λόγοι	Ox14 Εξυπηρέτηση σε χώρους εστίασης– καφενεία	
1	,176**	

Παρατηρούμε ότι **το κίνητρο για Θρησκευτικούς λόγους σχετίζεται** θετικά με αρκετούς παράγοντες που συνθέτουν την εικόνα και εντύπωση (Ομάδα Ο) των επισκεπτών για την Ικαρία. Πιο συγκεκριμένα, **η Bx11 σχετίζεται σε επίπεδο σημαντικότητας 0,01** κυρίως με παράγοντες που συνθέτουν την απόλαυση σε χώρους εστίασης και ιαματικών λουτρών, τις μεταφορές και δυνατότητες αγορών και σε **επίπεδο σημαντικότητας 0,05** τα καταλύματα και τα αξιοθέατα. Κατά συνέπεια το κίνητρο των επισκεπτών να πάνε στην Ικαρία ως εικόνα ενός τόπου με θρησκευτικό ενδιαφέρον από την μία πλευρά και με προσιτά καταλύματα, χώρους εστίασης, και τοπικών υποδομών από την άλλη, υφίσταται σε μεγάλο βαθμό.

7.12.ΑΝΑΛΥΣΗ ΣΥΣΧΕΤΙΣΕΩΝ ΚΙΝΗΤΡΟΥ για την ιστορία & κουλτούρα & ΕΝΤΥΠΩΣΗΣ - ΕΙΚΟΝΑΣ ΓΙΑ ΤΗΝ ΙΚΑΡΙΑ ΒΧ12-Ο

SIG (2-tailed): ** ΠΟΛΥ ΣΗΜΑΝΤΙΚΟ

* ΣΗΜΑΝΤΙΚΟ

ΚΙΝΗΤΡΑ	ΕΙΚΟΝΑ ΕΝΤΥΠΩΣΗ**	ΕΙΚΟΝΑ ΕΝΤΥΠΩΣΗ**	ΕΙΚΟΝΑ ΕΝΤΥΠΩΣΗ*
BX12 για την ιστορία& κουλτούρα	Ox2 Η φύση και το οικοσύστημα	Ox5 Ποικιλία αξιοθέατων	Ox6 Η ποιότητα του καταλύματος σε σχέση με την τιμή του
1	,191**	,173**	,127*
BX12 για την ιστορία& κουλτούρα	Ox3 Οι παραλίες	Ox9 Η προσφορά της τοπικής κουζίνας	Ox14 Εξυπηρέτηση σε χώρους εστίασης– καφενεία
1	,154**	,217**	,135*
BX12 για την ιστορία& κουλτούρα	Ox4 Η προσφορά τοπικών κρασιών – μελιού	Ox16 Φιλικότητα φιλοξενία των ντόπιων	Ox17 Ο ιδιαίτερος τρόπος ζωής των κατοίκων
1	,177**	,185**	,120*

Παρατηρούμε ότι **το κίνητρο ιστορία & κουλτούρα (Bx12) σχετίζεται** θετικά με αρκετούς παράγοντες που συνθέτουν την εικόνα και εντύπωση (Ομάδα Ο) των

επισκεπτών για την Ικαρία. Πιο συγκεκριμένα, η **Bx12** σχετίζεται σε **επίπεδο σημαντικότητας 0,01** κυρίως με παράγοντες που συνθέτουν τη φιλόξενη αντιμετώπιση, τοπική γαστρονομία, φύση και αξιοθέατα και σε **επίπεδο σημαντικότητας 0,05** με παράγοντες που αφορούν κυρίως τα καταλύματα και την εξυπηρέτηση από τους ντόπιους με ιδιαίτερη αντιμετώπιση της ζωής. Κατά συνέπεια το κίνητρο των επισκεπτών να πάνε στην Ικαρία ως εικόνα ενός τόπου με ιστορία και κουλτούρα από την μια πλευρά, και αίσθηση φιλοξενίας, καλών παροχών, ντόπιας κουζίνας, αξιοθέατων και ωραίας φύσης από την άλλη, υφίσταται σε μεγάλο βαθμό.

7.13 ΑΝΑΛΥΣΗ ΣΥΣΧΕΤΙΣΕΩΝ ΚΙΝΗΤΡΟΥ *Επιχειρηματικοί λόγοι* & ΕΝΤΥΠΩΣΗΣ - ΕΙΚΟΝΑΣ ΓΙΑ ΤΗΝ ΙΚΑΡΙΑ BX13-O

SIG (2-tailed): **** ΠΟΛΥ ΣΗΜΑΝΤΙΚΟ**

* ΣΗΜΑΝΤΙΚΟ

ΚΙΝΗΤΡΑ	ΕΙΚΟΝΑ ΕΝΤΥΠΩΣΗ *	ΕΙΚΟΝΑ ΕΝΤΥΠΩΣΗ *
Bx13 Επιχειρηματικοί λόγοι	Ox10 Η χαλάρωση και ξεκούραση που νιώθω	Ox11 Δυνατότητες αγορών
1	-,123*	,126*

Παρατηρούμε ότι το κίνητρο για **επιχειρηματικούς λόγους** (Bx13) έχει τόσο **αρνητική όσο και θετική συσχέτιση** με παράγοντες που συνθέτουν την εικόνα και εντύπωση που (Ομάδα Ο) των επισκεπτών για την Ικαρία. Πιο συγκεκριμένα, η Bx13 σχετίζεται σε **επίπεδο σημαντικότητας 0,05** αρνητικά με την χαλαρή, ανέμελη διάθεση που επικρατεί στο νησί και θετικά με την δυνατότητα αγορών. Κατά συνέπεια το κίνητρο των επισκεπτών να πάνε στην Ικαρία ως εικόνα ενός τόπου που προσφέρεται για **επιχειρηματικούς λόγους** από την μία πλευρά και οι δυνατότητες αγορών και αντίθεση δηλ. αδιαφορία προς την χαλαρωτική διάθεση που επικρατεί στο νησί από την άλλη, υφίσταται σε μεγάλο βαθμό.

7.14 ΑΝΑΛΥΣΗ ΣΥΣΧΕΤΙΣΕΩΝ ΚΙΝΗΤΡΟΥ Συμμετοχή σε συνέδριο -σεμινάριο & ΕΝΤΥΠΩΣΗΣ - ΕΙΚΟΝΑΣ ΓΙΑ ΤΗΝ ΙΚΑΡΙΑ ΒΧ14-Ο

SIG (2-tailed): ** ΠΟΛΥ ΣΗΜΑΝΤΙΚΟ

* ΣΗΜΑΝΤΙΚΟ

ΚΙΝΗΤΡΑ	ΕΙΚΟΝΑ ΕΝΤΥΠΩΣΗ **	ΕΙΚΟΝΑ ΕΝΤΥΠΩΣΗ *
Bx14 Συμμετοχή σε συνέδριο σεμινάριο	Ox10 Η χαλάρωση και ξεκούραση που νιώθω	Ox7 Νυχτερινή ζωή και διασκέδαση
1	-,144**	-,136*
Bx14 Συμμετοχή σε συνέδριο σεμινάριο		Ox14 Εξυπηρέτηση σε χώρους εστίασης καφεενεία
1		-,136*

Παρατηρούμε ότι το κίνητρο για **Συμμετοχή σε συνέδριο σεμινάριο** (Bx14) **σχετίζεται αρνητικά** με παράγοντες που συνθέτουν την εικόνα και εντύπωση (Ομάδα Ο) των επισκεπτών για την Ικαρία. Πιο συγκεκριμένα, η Bx14 σχετίζεται αρνητικά **σε επίπεδο σημαντικότητας 0,01** με την χαλαρή, ανέμελη διάθεση που επικρατεί στο νησί και σε επίπεδο **σημαντικότητας 0,05** με παράγοντες που αφορούν κυρίως την εξυπηρέτηση στην εστίαση αλλά και την νυχτερινή ζωή. Κατά συνέπεια το κίνητρο των επισκεπτών να πάνε στην Ικαρία ως εικόνα ενός τόπου για **Συμμετοχή σε συνέδριο σεμινάριο** από την μία πλευρά αλλά και η αποχή από διασκέδαση και χαλάρωση καθώς και αδιαφορία ως προς το επίπεδο εξυπηρέτησης στους χώρους εστίασης υφίσταται σε σημαντικό βαθμό.

7.15 ΑΝΑΛΥΣΗ ΣΥΣΧΕΤΙΣΕΩΝ ΚΙΝΗΤΡΟΥ Να βιώσω ένα νέο ή διαφορετικό τρόπο ζωής & ΕΝΤΥΠΩΣΗΣ - ΕΙΚΟΝΑΣ ΓΙΑ ΤΗΝ ΙΚΑΡΙΑ ΒΧ15-Ο

SIG (2-tailed): ** ΠΟΛΥ ΣΗΜΑΝΤΙΚΟ

* ΣΗΜΑΝΤΙΚΟ

ΚΙΝΗΤΡΑ	ΕΙΚΟΝΑ ΕΝΤΥΠΩΣΗ **	ΕΙΚΟΝΑ ΕΝΤΥΠΩΣΗ **	ΕΙΚΟΝΑ ΕΝΤΥΠΩΣΗ *
Bx15 Να βιώσω ένα νέο ή διαφορετικό τρόπο ζωής	Ox2 Η φύση και το οικοσύστημα	Ox17 Ο ιδιαίτερος τρόπος ζωής των κατοίκων	Ox1 Συνολική καθαριότητα του νησιού
1	,146**	,199**	,110*
Bx15 Να βιώσω ένα νέο ή διαφορετικό τρόπο ζωής	Ox5 Ποικιλία αξιοθέατων	Ox7 Νυχτερινή ζωή και διασκέδαση	Ox3 Οι παραλίες

1	,179**	,146**	,132*
Bx15 Να βιώσω ένα νέο ή διαφορετικό τρόπο ζωής			Ox9 Η προσφορά της τοπικής κουζίνας
1			,125*

Παρατηρούμε ότι το **κίνητρο για** ένα νέο ή διαφορετικό τρόπο ζωής (Bx15) **σχετίζεται** θετικά με αρκετούς παράγοντες που συνθέτουν την εικόνα και εντύπωση (Ομάδα Ο) των επισκεπτών για την Ικαρία. Πιο συγκεκριμένα, η Bx15 σχετίζεται σε επίπεδο σημαντικότητας 0,01 κυρίως με παράγοντες που συνθέτουν τόσο η διασκέδαση και ο τρόπος ζωής των κατοίκων όσο και η φύση με τα αξιοθέατα και σε επίπεδο σημαντικότητας 0,05 με παράγοντες που αφορούν κυρίως στην καθαριότητα του νησιού και τις παραλίες καθώς και της ντόπιας κουζίνας. Κατά συνέπεια το κίνητρο των επισκεπτών να πάνε στην Ικαρία ως εικόνα ενός τόπου για να βιώσουν ένα νέο ή διαφορετικό τρόπο ζωής από την μια πλευρά αλλά και συγχρότητα με τους ντόπιους και το φυσικό περιβάλλον του νησιού, από την άλλη, υφίσταται σε μεγάλο βαθμό.

7.16 ΑΝΑΛΥΣΗ ΣΥΣΧΕΤΙΣΕΩΝ ΚΙΝΗΤΡΟΥ *Μείωση άγχους* & ΕΝΤΥΠΩΣΗΣ - ΕΙΚΟΝΑΣ ΓΙΑ ΤΗΝ ΙΚΑΡΙΑ BX16-O

SIG (2-tailed): ** ΠΟΛΥ ΣΗΜΑΝΤΙΚΟ

* ΣΗΜΑΝΤΙΚΟ

ΚΙΝΗΤΡΑ	ΕΙΚΟΝΑ ΕΝΤΥΠΩΣΗ **	ΕΙΚΟΝΑ ΕΝΤΥΠΩΣΗ **	ΕΙΚΟΝΑ ΕΝΤΥΠΩΣΗ *	ΕΙΚΟΝΑ ΕΝΤΥΠΩΣΗ *
Bx16 Μείωση άγχους	Ox7 Νυχτερινή ζωή και διασκέδαση	Ox15 Οι κάτοικοι εκμεταλλεύονται την φήμη του νησιού	Ox2 Η φύση και το οικοσύστημα	Ox9 Η προσφορά της τοπικής κουζίνας
1	,222**	,205**	,118*	,139*
Bx16 Μείωση άγχους	Ox11 Δυνατότητες αγορών		Ox3 Οι παραλίες	Ox10 Η χαλάρωση και ξεκούραση που νιώθω
1	,200**		,125*	,116*
Bx16 Μείωση άγχους	Ox12 Πολιτιστικές εκδηλώσεις, πανηγύρια κλπ		Ox5 Ποικιλία αξιοθέατων	
1	,165**		,137*	

Παρατηρούμε ότι το **κίνητρο για Μείωση άγχους** (Bx16) **σχετίζεται** θετικά με αρκετούς παράγοντες που συνθέτουν την εικόνα και εντύπωση (Ομάδα Ο) των επισκεπτών για την Ικαρία. Πιο συγκεκριμένα, η Bx16 σχετίζεται σε επίπεδο

σημαντικότητας 0,01 κυρίως με παράγοντες που συνθέτουν τόσο η διασκέδαση/αναψυχή και οι αγορές όσο και η άποψη ότι οι κάτοικοι εκμεταλλεύονται την φήμη του νησιού και σε επίπεδο σημαντικότητας 0,05 με παράγοντες που αφορούν κυρίως τη χαλάρωση που επικρατεί το φυσικό περιβάλλον και τη ντόπια κουζίνα. Κατά συνέπεια το κίνητρο των επισκεπτών να πάνε στην Ικαρία ως εικόνα ενός τόπου για την Μείωση άγχους από την μια πλευρά αλλά και η χαλάρωση, διασκέδαση και το φυσικό περιβάλλον του νησιού από την άλλη, υφίσταται σε μεγάλο βαθμό.

7.17. ΑΝΑΛΥΣΗ ΣΥΣΧΕΤΙΣΕΩΝ ΚΙΝΗΤΡΟΥ *τα αξιοθέατα του νησιού* & ΕΝΤΥΠΩΣΗΣ - ΕΙΚΟΝΑΣ ΓΙΑ ΤΗΝ ΙΚΑΡΙΑ ΒΧ17-Ο

SIG (2-tailed): ** ΠΟΛΥ ΣΗΜΑΝΤΙΚΟ

* ΣΗΜΑΝΤΙΚΟ

ΚΙΝΗΤΡΑ	ΕΙΚΟΝΑ ΕΝΤΥΠΩΣΗ **	ΕΙΚΟΝΑ ΕΝΤΥΠΩΣΗ **	ΕΙΚΟΝΑ ΕΝΤΥΠΩΣΗ *	ΕΙΚΟΝΑ ΕΝΤΥΠΩΣΗ *
Bx17 Τα αξιοθέατα του νησιού	Ox2 Η φύση και το οικοσύστημα	Ox5 Ποικιλία αξιοθεάτων	Ox1 Συνολική καθαριότητα του νησιού	Ox13 Προσφορά ιαματικών λουτρών
1	,204**	,349**	,124*	,136*
Bx17 Τα αξιοθέατα του νησιού	Ox3 Οι παραλίες	Ox6 Η ποιότητα του καταλύματος σε σχέση με την τιμή του	Ox10 Η χαλάρωση και ξεκούραση που νιώθω	
1	,280**	,162**	,123*	
Bx17 Τα αξιοθέατα του νησιού	Ox4 Η προσφορά τοπικών κρασιών – μελιού	Ox9 Η προσφορά της τοπικής κουζίνας	Ox11 Δυνατότητες αγορών	
1	,221**	,220**	,120*	

Παρατηρούμε ότι το κίνητρο για Τα αξιοθέατα του νησιού (Bx17) σχετίζεται θετικά με αρκετούς παράγοντες που συνθέτουν την εικόνα και εντύπωση (Ομάδα Ο) των επισκεπτών για την Ικαρία. Πιο συγκεκριμένα, η Bx17 σχετίζεται σε επίπεδο σημαντικότητας 0,01 κυρίως με παράγοντες που συνθέτουν τα αξιοθέατα, το φυσικό περιβάλλον, τα καταλύματα και τα ντόπια προϊόντα, και σε επίπεδο σημαντικότητας 0,05 με παράγοντες που αφορούν κυρίως τη χαλάρωση, τα ιαματικά λουτρά και την καθαριότητα. Κατά συνέπεια το κίνητρο των επισκεπτών να πάνε στην Ικαρία ως εικόνα ενός τόπου με αξιοθέατα από την μια πλευρά αλλά και το φυσικό περιβάλλον η χαλάρωση, ντόπια κουζίνα, και προσιτά καταλύματα από την άλλη υφίσταται σε μεγάλο βαθμό.

ΚΕΦΑΛΑΙΟ 8^ο**ΟΙ ΣΥΝΕΝΤΕΥΞΕΙΣ**

Οι συνεντεύξεις που παραχωρηθήκαν¹⁴ σε αυτή την εργασία μας δίνουν την ευκαιρία να παρατηρήσουμε ότι ορισμένα θέματα που σχετίζονται τόσο με το ίδιο το νησί όσο και με τον τουρισμό του είναι πολύ κρίσιμα και απασχολούν τους ντόπιους. Έχουν εντοπισθεί και παρακάτω αναφέρονται οι συγκλίσεις ή αποκλίσεις των συνεντευξιζόμενων¹⁵ *σε ορισμένα θέματα, που τα περισσότερα ήταν αντικείμενο της ποσοτικής έρευνας, και έχουν εξαχθεί τα αποτελέσματα που παρουσιάστηκαν παραπάνω.* Στο τέλος κάθε θεματικής ενότητας, αναφέρονται από αυτή την εργασία, τα ονόματα, με σειρά παράθεσης άποψης, όποιων από τους «14» εξέφρασαν άποψη για κάθε συγκεκριμένο θέμα.

8.1 ΓΙΑ ΤΗΝ ΦΥΣΗ & ΤΑ ΠΑΝΗΓΥΡΙΑ**8.1.1 ΕΙΣΑΓΩΓΙΚΑ**

Η ποσοτική έρευνα μας έδειξε, στα αποτελέσματα της περιγραφικής ανάλυσης συχνοτήτων (frequencies) ότι το **44,5%** απάντησε ότι *η Φύση* του νησιού ήταν το πιο σημαντικό κίνητρο, ανάμεσα σε άλλα, για να επιλέξουν την Ικαρία ως τουριστικό προορισμό.

Επιπλέον, για το **34,1%** απάντησε ότι το πιο σημαντικό κίνητρο ανάμεσα σε άλλα *ήταν ο Πολιτισμός – ο Ικαριώτικος Χορός και τα Πανηγύρια.*

Στην προκειμένη περίπτωση αυτά τα δύο κίνητρα κατέχουν την 2^η και 3^η θέση αντίστοιχα, στην προτίμηση των τουριστών *μετά από την Ξεκούραση και Χαλάρωση* που βρίσκεται στην 1^η θέση ως το πιο σημαντικό κίνητρο του 61,7% των ταξιδιωτών.

Συνεπώς *βλέπουμε ότι η οικονομία του τουρισμού στην Ικαρία βασίζεται σε σημαντικό βαθμό σε αυτά τα δύο κίνητρα.* Τι συμβαίνει όμως όταν αυτοί οι πόροι του νησιού, *ο ένας φυσικός και ο άλλος πολιτισμικός, βρίσκονται σε σύγκρουση*, κατά την άποψη αρκετών από τους «14» ?

¹⁴ Όσοι παραχώρησαν συνέντευξη αναφέρονται αναλυτικά στο κεφάλαιο 5.4.2 .

¹⁵ Εφεξής οι «14»

Η περιγραφή παρακάτω της φύσης αλλά και των πανηγυριών από τους «14» και πώς συνδέονται με τον τουρισμό και συνακόλουθα με την οικονομία του νησιού, καταδεικνύει την σημαντικότητα τους.

Παρ' όλα αυτά φάνηκε από τις συνεντεύξεις ότι η φύση απειλείται πλέον σοβαρά από την εκτεταμένη αποίμενη κτηνοτροφία που συνδέεται άρρηκτα με τη διοργάνωση των πανηγυριών, των πλέον χαρακτηριστικών παραδοσιακών εθίμων του νησιού. Αρκετοί από τους «14» αναφέρθηκαν σε αυτό το ζήτημα:

8.1.2.ΓΙΑ ΤΗΝ ΦΥΣΗ ΩΣ ΚΙΝΗΤΡΟ ΤΟΥ ΤΑΞΙΔΙΩΤΗ

«Η Ικαρία προσφέρει την φύση της που *προσελκύει τον εναλλακτικό τουρισμό*. Τα πρώτα χρόνια, καθώς είχαν ανοίξει τους δρόμους, τα μονοπάτια μας άρχισαν να κλείνουν αφού δεν τα χρησιμοποίησαν και έτσι δεν είχε περιπατητές. Η Άγνοια μου σε ερώτηση Γερμανίδας, που επισκέπτονταν την Ελλάδα, τα τελευταία 30 χρόνια, για την ακριβή τοποθεσία και τρόπο προσέγγισης του αρχαίου οικισμού Προπεξελουπή με ανεμοτάφια και μενίρ, έφερε μια θυμωμένη αντίδραση: «Πότε εσείς οι Έλληνες θα καταλάβετε αυτόν τον παράδεισο που έχετε, αυτόν το πολιτισμό. Γιατί δεν κάνετε κάτι γι' αυτά τα μέρη; Πάντα σας φταίνει οι άλλοι.. εμείς ερχόμαστε εδώ για αυτήν την θάλασσα, γι' αυτή τη φύση...»(βλέπε *Φωτογραφία υπ' αριθμό 28 στο Παράρτημα Β' ΦΩΤΟΓΡΑΦΙΕΣ*).+ «Στον περίπατο στην φύση εξηγώ στους περπατητές ότι εδώ *στην Ικαρία έχουμε την λογική ότι περπατάμε*, αυτή είναι η φυσιογνωμία του νησιού, το οδικό δίκτυο αναπτύχθηκε κατά την δεκαετία του 70 και χαράχτηκε επάνω στις παλιές ημιονικές στρατές. Το νησί έχει πυκνή γεωμορφολογία, είναι έτσι το ανάγλυφο του. Τους εξηγώ την ιστορία της κατοίκησης στα ορεινά και ημιορινά με την απόκρυψη, αφάνεια και διασπορά τόσο των ανθρώπων όσο και οικισμών. Το στήσιμο του νησιού χαρακτηρίζονται 'απόκρυφα'. *Ενδιαφέρονται να αντιληφθούν την ζωή του ντόπιου στην ύπαιθρο*, πώς έχει μεγαλώσει, τις συνήθειες του, ιστορία και κουλτούρα του. Αυτή η επαφή και εμπειρία *ξεδιπλώνει και τα ειδικότερα ενδιαφέροντα των επισκεπτών* π.χ. κάποιον μπορεί να τον ενδιαφέρει η ποικιλία μιας μελιτζάνας που μπορεί να υπάρχει σε ένα μπουστάκι» + «*Αυτό που μένει (στους τουρίστες) είναι η πυκνή φύση και η άμεση επαφή που έχει ακόμα ο Ικαριώτης με τη φύση*, τη πλούσια χλωρίδα του νησιού. Βλέπουν φυτά που δεν αναγνώριζαν, αντικρίζουν ένα φυσικό πλούτο που τους αιχμαλωτίζει. Περπατάμε στα μονοπάτια και ακουμπάμε και μυρίζουμε τα φυτά τα οποία δεν είναι «πακεταρισμένα» και τους εξηγούμε τις

θεραπευτικές και άλλες ιδιότητες του κάθε βοτάνου ή φυτού και ***βλέπουν μια ζωντανή παράδοση που είναι εντελώς εξαφανισμένη από την αναπτυσσόμενη Δύση.*** Για να γνωρίζεις όλα αυτά στην Αμερική πρέπει να είσαι πολύ περιθωριακός και ψαγμένος. Επιπλέον απολαμβάνουν τις παραλίες αλλά κι το περπάτημα στην φύση και η Ικαρία είναι ιδανική για αυτό. Είναι άνθρωποι που προσέχουν την υγεία τους γι αυτό το λόγο φθάνουν σε εμάς .» + «Η γεωμορφολογία της Ικαρίας προσφέρει στον επισκέπτη τις εναλλαγές στην εικόνα της. Έχει παραλιακούς οικισμούς, έντονο φυσικό ανάγλυφο, πράσινο, βουνά, αρκετά νερά, τις ιαματικές πηγές. ***Έχει έντονες εναλλαγές αναφορικά με τη φύση της***» + «Η στόχευση, τα κίνητρα του κόσμου για την γεωμορφολογία, το φυσικό περιβάλλον, ***το ανάγλυφο του νησιού δίνει ισχυρές πιθανότητες ώστε να διατηρηθεί στο μέλλον η επισκεψιμότητα του νησιού δεδομένου ότι το ανάγλυφο είναι σταθερό, δεν αλλάζει,*** σε αντίθεση με άλλα κίνητρα που μπορεί να ωθήσουν τους ταξιδιώτες σε ένα τόπο αλλά ενδεχομένως να συνδέονται με την μόδα την προβολή από τα ΜΜΕ ή να είναι σημεία των καιρών. Το ανάγλυφο αυτό έχει να κάνει με τους γρανιτένιους όγκους στο δυτικό μέρος του νησιού και τις ιαματικές πηγές στο ανατολικό που όμως κατά βάση είναι ένα και ενιαίο με δυο διαφορετικές εκδηλώσεις» «Την δεκαετία του 70 ήταν πανέμορφη η Ικαρία. Πήγαιναν οι πρώτοι τουρίστες ***στο ποτάμι στο Λιβιάδι*** (στον Αρμενιστή Ραχών) που ***ήταν τόσο καθαρό και έπλεναν τα δόντια τους.*** (ΠΛΑΚΙΔΑΣ + ΤΡΙΚΙΡΙΩΤΗΣ +ΚΟΧΥΛΑ+ΛΑΡΔΑΣ + ΑΦΙΑΝΕΣ, ΚΑΖΑΛΑ 2017) (βλέπε ***Φωτογραφίες υπ' αριθμό 29 στο Παράρτημα Β' ΦΩΤΟΓΡΑΦΙΕΣ***).

8.1.3.ΓΙΑ ΤΙΣ ΕΣΩΤΕΡΙΚΕΣ ΣΥΓΚΟΙΝΩΝΙΕΣ ΚΑΙ ΤΟ ΑΠΟΤΥΠΩΜΑ ΣΤΗΝ ΦΥΣΗ

«Η έλλειψη (εσωτερικών) συγκοινωνιών αποτελεί πάγιο πρόβλημα για τους ντόπιους αλλά και για τους τουρίστες ***σε σχέση με τον εναλλακτικό τουρισμό, στον κόσμο δηλαδή που αγαπάει το περπάτημα στα μονοπάτια, που έρχονται για να αποφύγουν όλη αυτή την βαβούρα των οχημάτων.»*** + « Προσπαθούμε να ***αποφεύγουμε τις εκδρομές που έχουν μεγάλο κόστος, φασαρία, καύσιμα κλπ δηλ μεγάλο περιβαλλοντικό αποτύπωμα. Το πιο οικολογικό*** είναι να φύγεις από το ξενοδοχείο ***με τα πόδια,*** να κάνεις μια κυκλική διαδρομή και να επιστρέψεις.»+ «Είναι ένα τεράστιο πρόβλημα. Φαντάζει κάτι απλό αλλά στην πραγματικότητα είναι αρκετά περίπλοκο.

Εδώ δεν έχουμε ΚΤΕΛ – υπάρχουν ιδιώτες με λεωφορεία που εξυπηρετούν με συμβάσεις συγκοινωνιακού έργου και δεν έχουν μπει στη διαδικασία να δημιουργήσουν ΚΤΕΛ. Η προσπάθεια να γίνει Διαδημοτικός Φορέας Συγκοινωνιών με μέτοχο τον Δήμο και του λεωφορειούχους που θα έβαζαν ως κεφάλαιο τα λεωφορεία τους δεν τελεσφόρησε. Οι προστριβές και τα μικροσυμφέροντα έχουν αφήσει το νησί χωρίς συγκοινωνιακή κάλυψη με πυκνότερα δρομολόγια σε περισσότερα χωριά και οικισμούς για τρίτη συνεχόμενη χρόνια. Αρκετά από τα δρομολόγια που εκτελούνται δεν είναι αδειοδοτημένα από την Δ/ση Συγκοινωνιών της Περιφέρειας- Υπάρχουν **προστριβές και με τους οδηγούς ταξί** – όλο αυτό **έχει αντίκτυπο και στον ντόπιο πληθυσμό αλλά και στον τουρισμό**. Οι δημόσιες συγκοινωνίες δεν μπορούν να βασίζονται στην καλή διάθεση και στις πειρατικές μεταφορές. **Πρέπει να βρεθεί μια λύση αποτελεσματική, καλουπωμένη και νομότυπη, αδειοδοτημένη και συμβασιοποιημένη**» + «Τους αποτρέπω να έρθουν τον Αύγουστο γιατί το νησί μεταμορφώνεται από πολλούς αγενείς τουρίστες , και πολλαπλασιάζονται τα αυτοκίνητα και οι μηχανές. Δεν μπορείς να βρεις ηρεμία και να περάσεις χαλαρά. Στο Βόρειο μέρος και ανάμεσα στον Εύδηλο και τον Να υπάρχει πολύ συνωστισμός σε αντίθεση με το Νότιο που είναι πιο ήρεμο» (ΠΛΑΚΙΔΑΣ+ ΤΡΙΚΙΡΙΩΤΗΣ + ΛΑΡΔΑΣ+ GERNER 2017)

8.1.4 Ο ΑΡΝΗΤΙΚΟΣ ΑΝΤΙΚΤΥΠΟΣ ΣΤΟ ΦΥΣΙΚΟ ΠΕΡΙΒΑΛΛΟΝ ΑΠΟ ΤΗΝ ΣΤΡΕΒΛΗ ΑΣΚΗΣΗ ΤΗΣ ΚΤΗΝΟΤΡΟΦΙΑΣ ΚΑΙ Η ΣΥΝΔΕΣΗ ΜΕ ΤΑ ΠΑΝΗΓΥΡΙ

«Μετά το τέλος του β παγκοσμίου πόλεμου αρχίζει έντονα και η μετανάστευση στο εσωτερικό της χώρας και η κτηνοτροφική βάση του νησιού αρχίζει και καταρρέει αφού πίσω στο νησί μένουν λίγοι για να κρατήσουν τα οικογενειακά κοπάδια. **Οι επιδοτήσεις της Ευρωπαϊκής Κοινότητας αλλάζουν σιγά- σιγά το χαρακτήρα της κτηνοτροφίας**»+ «Οι κτηνοτρόφοι στην πλειονότητα τους δεν είναι επαγγελματίες, είναι τυχοδιώκτες, γεννήματα της εποχής. Τα κατσίκια αποτελούν ένα εύκολο τρόπο βιοπορισμού χωρίς κόπο αφού **αφήνονται αποίμενα στα βουνά, χωρίς να τα προσέχουν με τον παλιό παραδοσιακό τρόπο, κάνοντας ζημιά ανυπολόγιστης αξίας στο φυσικό περιβάλλον** αλλά και στον τουρισμό. Στο πέρασμα τους οι πλαγιές των βουνών παραμένουν εντελώς γυμνές από βλάστηση και δυστυχώς το κράτος επιδοτεί αυτή τη στρεβλή άσκηση της κτηνοτροφίας. **Οι παλιοί Καριώτες τα είχαν όλα σε**

πλήρη ισορροπία, τα κατσίκια δεν έκαναν ζημίες, στις καλλιέργειες των ανθρώπων, στα αμπέλια τους κλπ. Αυτοί που έχουν επαγγελματική συνείδηση δεν αφήνουν τα κατσίκια τους να κάνουν ζημίες στο περιβάλλον. Τα κατσίκια πρέπει να παραμείνουν, *είναι μέρος της φυσικής και περιβαλλοντικής αλυσίδας αλλά να μειωθεί ο πληθυσμός* τους και να ασκείται η κτηνοτροφία σωστά με τον παραδοσιακό τρόπο. Το ζήτημα πρέπει να ειπωθεί ολιστικά. Τα πανηγύρια αποτελούν το μεγαλύτερο πελάτη των κτηνοτρόφων» + «*Είναι απαράδεκτο το γεγονός που συνδέεται το πανηγύρι με τη κύρια δραστηριότητα που συμβάλλει στην καταστροφή του νησιού*. Το κύριο κανάλι προώθησης των κρεάτων (κατσικιών) από τους κτηνοτρόφους είναι τα πανηγύρια που εξαιτίας αυτών των πανηγυριών τα κατσίκια είναι υπερπληθή και υπερβοσκούν τα βουνά της Ικαρία με αποτέλεσμα ορισμένα σημεία να είναι εντελώς ερημοποιημένα. *Άθελα τους και εν άγνοια τους οι επισκέπτες χρηματοδοτούν το παράγοντα που καταστρέφει το νησί και την φύση του που οι ίδιοι για αυτό το λόγο επέλεξαν να κάνουν διακοπές. Έχουμε ευθύνη εμείς*, της τοπικής κοινωνίας, γιατί εμείς το έχουμε στήσει έτσι, και δεν τους το λέμε, γιατί *είναι θέμα ταμπού. Ο τουρίστας δεν γνωρίζει ότι πάνω από το μισό βουνό είναι υπερβοσκημένο* από τα κατσίκια που προορίζονται για το πιάτο των συμμετεχόντων στο πανηγύρι.» + «*Οι παλιοί Καριώτες είχαν μια πιο ολιστική στάση απέναντι στην ζωή*. Τα κατσίκια τους έβοσκαν σε κοινά χωράφια που άλλαζαν κάθε χρόνο – Υπήρχε μια οικολογική συνέπεια. Με τις επιδοτήσεις από την ΕΕ έχει χαθεί το μετρώ. Όλοι παίρνουν κατσίκια τα οποία τα ταΐζουν με βαμβακόπιτα και τα οποία μετά διψούν και τρώνε ότι βρουν μπροστά τους που έχει και την παραμικρή υγρασία.» + «Με την κτηνοτροφία υπάρχει μια *στρεβλή κατάσταση που σχετίζεται με τις χρήσεις γης*. Οι περισσότεροι που ασχολούνται με την κτηνοτροφία *είναι εντός εισαγωγικών κτηνοτρόφοι*. Αφού δεν βιοπορίζονται από αυτήν την απασχόληση καθ' όλο το έτος και δεν αποκομίζουν ένα αντίστοιχο εισόδημα προφανώς δεν είναι κτηνοτρόφοι. Είναι πρόβλημα που χρηματοδοτούνται, με εθνική κατεύθυνση, ανάλογα με τόσα κεφάλια κατσίκια έχουν. *Αυτή η ενίσχυση θα ήταν εξαιρετικά πολύτιμη εάν συνδυαζόταν παραγωγή κρέατος και γάλακτος*. Δεν ασχολούνται με τα ζώα τους σοβαρά. Είναι ζήτημα αν σε όλη την Ικαρία υπάρχουν 10-15 κτηνοτρόφοι που αρμέγουν το γάλα για περαιτέρω κατανάλωση ή επεξεργασία. Είναι θέμα αντίληψης πια. Πριν από μια εικοσαετία περίπου, οι άνθρωποι είχαν μια πιο στενή σχέση με την φύση, σήμερα αυτό *αποτελεί πρόβλημα γιατί αλλάζουν οι χρήσεις γης, χωρίς σχεδιασμό*, κάποιοι άλλοι, όπως οι κτηνοτρόφοι «εκμεταλλεύονται» αυτή την

κατάσταση προς όφελος τους» *«όλοι όσοι είμαστε στον ορειβατικό σύλλογο είμαστε υπέρ της ποιμενομένης κτηνοτροφίας και των κατσικιών. Κάθε κτηνοτρόφος πρέπει να έχει όσα ζώα μπορεί να θρέψει και να γνωρίζει που είναι αυτά τα ζώα.»* ΜΠΑΡΕΛΗ + ΚΑΝΔΙΑΣ + ΤΡΙΚΙΡΙΩΤΗΣ + ΚΟΧΙΛΑ + ΛΑΡΔΑΣ + ΤΡΙΚΙΡΙΩΤΗΣ 2017) (βλέπε *Φωτογραφίες υπ' αριθμό 30 στο Παράρτημα Β' ΦΩΤΟΓΡΑΦΙΕΣ*).

8.1.5 ΓΙΑ ΤΟΝ ΙΚΑΡΙΩΤΙΚΟ ΧΟΡΟ

«Ο Ικαριώτικος χορός είναι πολύ ιδιαίτερος μαγικός χορός που μαγνητίζει τον κόσμο Έχει ιδιαίτερη ενέργεια από τους υπόλοιπους χορούς- δεν μπορείς να αντισταθείς σε αυτό το χορό. Το βιολί, ο ρυθμός του χορού τραβάει τον κόσμο να χορέψει. Έχω δει πολλές φορές το ηλεκτρισμό που δημιουργείται μέσα στον κύκλο του Ικαριώτικου χορού» + «Ο Ικαριώτικος χορός εκφράζει μια επαναστατική άρνηση και διαφέρει από χωριό σε χωριό - Έχει μεγάλη επαναστατική αξία με την έννοια της άρνησης πχ ο τσαμούρικος του Φραντάτου είναι πιο επιθετικός από άλλα μέρη που χορεύεται» (GARNER+ ΚΑΝΔΙΑΣ 2017)

8.1.6 ΟΙ ΑΝΤΙΘΕΤΟΙ ΙΣΧΥΡΙΣΜΟΙ

8.1.6.1 Η ΑΥΘΕΝΤΙΚΟΤΗΤΑ ΤΩΝ ΠΑΝΗΓΥΡΙΩΝ

«Ένας επισκέπτης από την Ρώμη κάποτε είχε σχολιάσει: *«Είναι το μόνο μέρος στον κόσμο, που κάνουν το πανηγύρι σε θρησκευτική εορτή, δουλεύουν οι κομμουνιστές εθελοντικά και γιορτάζουν όλοι παγανιστικά»* + «Οι επαγγελματίες προφέρουν δώρα ή υλικά. Αυτή η προσφορά στον κοινό σκοπό έχει αλληλεπίδραση την ώρα του πανηγυριού από τους συμμετέχοντες χωριανούς και μεταφέρεται και στους επισκέπτες και αυτό το ονομάζουμε *«διονυσιακό» και εντοπωσιάζει. Εντοπωσιάζει η δοτικότητα, η διάθεση της προσφοράς* το ότι οι άνθρωποι είναι ανοιχτοί σε μια κατάσταση να μοιραστούν. Τα έσοδα των πανηγυριών διοχετεύοντουσαν σε κοινωφελείς σκοπούς όπως πχ. την δεκαετία του 1870 το χωριό Καταφύγι προμηθεύτηκε την καμπάνα από το Κάιρο για το μεγάλο καμπαναριό του Αι Δημήτρη και από την μεταπολίτευση ως τις μέρες μας κάνουν κοινωφελή έργα ή διανοίξεις δρόμων, αγορές αντλιών για ύδρευση κήπων, ανεγέρσεις αιθουσών πολλαπλών χρήσεων, τσιμεντοστρώσεις των δρόμων που διαβρώνονται και χαλούν, έργα για μια βιβλιοθήκη, τοπικό ιατρείο, πλακοστρώσεις, συντηρήσεις εκκλησιών έσω –έξω, αγορά στασιδίων, συνεργασία με το Δήμο ώστε τα μηχανήματα του Δήμου να χρησιμοποιηθούν ώστε προβούν σε ένα έργο και το έξοδο (πετρέλαιο κίνησης,

μεροκάματο) καλύπτεται από τα έσοδα του πανηγυριού (εάν ο Δήμος δεν έχει αντίστοιχο διαθέσιμο κονδύλι) και πιο πρόσφατα δημιουργία χωρών στάθμευσης τουαλέτες. Το κοινό είναι το χαρακτηριστικό του Καριώτικου πανηγυριού.» + «Αυτό που δεν έχει αλλάξει, με τα χρόνια, στα πανηγύρια είναι ο ίδιος ο σκοπός τους, το κοινό συμφέρον. Δηλαδή ότι γίνονται για να μαζέψουν χρήματα και να φτιάξουν το εκάστοτε χωριό που γίνεται το πανηγύρι, αυτό που δεν μπορεί να κάνει ο δήμος, το κάνει η κοινότητα. Ακόμη και για να βοηθήσουν στα έξοδα για κάποιους συγχωριανούς που μπορεί να έχουν πρόβλημα υγείας, δεν είναι μόνο εξωραϊστικός ή πολιτιστικός ο σκοπός αλλά και κοινωνικός. Παλαιότερα στα χωριά μαζεύονταν όλοι οι χωριανοί κατά τη διάρκεια του πανηγυριού, τότε που στο γλέντι παρευρίσκοντο μόνο χωριανοί αφού δεν υπήρχαν τουρίστες και ξένοι και ο καθένας έφερνε από κάτι που μαγείρευε και έτρωγαν όλοι μαζί, χωρίς όμως να αναφέρουν ποιος έφερε το κρέας και ποιος την σαλάτα. Όλο αυτό γινόταν, για τις οικογένειες που δεν είχαν τόση οικονομική άνεση για να φάνε από μόνες τους κρέας και για να μην τους προσβάλει κανείς, δεν λέγανε ποιος έφερε, ποιο φαγητό. Το πανηγύρι είναι όλα αυτά που έχουν ακούσει, ότι όλοι χωράνε, και μπορούν να χορέψουν όλοι μαζί, σε ένα κύκλο και να ξεχάσουν για λίγο τα προβλήματα τους, και να φάνε σε ένα κοινό τραπέζι και το κυριότερο που μου λένε όσοι έρχονται είναι ότι δεν υπάρχει κάποιος “υπεύθυνος” κάποιος αστυνομικός-αρμόδιος, που να τους καθοδηγεί που να καθίσουν και να φάνε. Και το δεύτερο πράγμα που τους αρέσει είναι που βλέπουν όλη την γκάμα ηλικιών να διασκεδάζουν και να χορεύουν όλοι μαζί, και οι περισσότεροι είναι νέοι άνθρωποι.» + «Η εμπειρία για έναν επισκέπτη μας από το Κάνσας, μιας πολύ συντηρητικής πολιτείας των ΗΠΑ που συμμετείχε μαζί μας στο πανηγύρι του Αι Γιαννιού στις Ράχες, με το έθιμο του καψίματος των στεφανιών της πρωτομαγιάς ήταν μοναδική – στην κυριολεξία παρασύρθηκε από την ορμή του πανηγυριού και πηδούσε κι αυτός πάνω από τα καιόμενα στεφάνια» + «Η Ικαρία είναι αυτή την στιγμή brand name για τα πανηγύρια και την μακροβιότητα» (ΚΑΖΑΛΑ + ΜΠΑΡΕΛΗ + ΠΛΑΚΙΔΑΣ + ΚΟΧΥΛΑ + ΜΟΥΛΑ 2017)

8.1.6.1.2. ΤΑ ΠΑΝΗΓΥΡΙΑ ΧΑΝΟΥΝ ΤΗΝ ΑΥΘΕΝΤΙΚΟΤΗΤΑ ΤΟΥΣ

Για τον ίδιο ακριβώς όμως λόγο, δηλαδή της μεγάλης συμμετοχής της νεολαίας αλλά και της πλειονότητας των επισκεπτών στα πανηγύρια, πολλοί από τους οποίους

παραχώρησαν συνέντευξη στην εργασία αυτή ισχυρίζονται ότι αρχίζουν και χάνουν την αυθεντικότητα και το χαρακτήρα τους.

«Σήμερα μετά την μεταπολίτευση το πανηγύρι έχει αλλάξει, δεν αρκούν τα εργαλεία του παρελθόντος. *Έχει μετατραπεί σε μια εκδήλωση που υπηρετεί την κοινωνία του θεάματος.* Το σημερινό πανηγύρι αποτελεί έναν πυλώνα της τουριστικής βιομηχανίας» + «Δεν πιστεύω πως την Ικαρία την ενδιαφέρει η διαφήμιση των πανηγυριών και γενικότερα η διαφήμιση του τόπου, για να προσελκύσουν κόσμο». + «Τα πανηγύρια *τείνουν να χάσουν την παλιά τους ατμόσφαιρα* τουλάχιστον στα περισσότερα. *Έχει χαθεί το κοινωνικό πεδίο για τους ντόπιους*, πλέον δεν πάνε να δουν τους συγχωριανούς τους και τους φίλους τους. Όλοι *οι πολιτιστικοί σύλλογοι έχουν αυτοσκοπό να κάνουν όσο πιο μεγάλο πανηγύρι* δεδομένου ότι είναι θεσμός για την οικονομική ενίσχυση του χωριού Υπάρχει άτυπο κοντράρισα ποιος θα κάνει το πιο μεγάλο πανηγύρι, ποιο χωριό θα πουλήσει το περισσότερο κρέας και κρασί, πού θα γίνει το πιο μεγάλο νταβαντούρι και θα μαζευτούν τα περισσότερα έσοδα, ποιός θα έχει την μεγαλύτερη ουρά με παρκαρισμένα αυτοκίνητα. Παρατηρούμε μια *τέλεια αλλοίωση του ουσιαστικού χαρακτήρα του πανηγυριού, ενώ και τα λοιπά οι ντόπιοι υποτίθεται χαρακτηρίζονται από την ολιγάρκεια την αλληλεγγύη.* Το πανηγύρι *πάει προς την τελείως αντίθετη κατεύθυνση – έχει μπει στη λογική της μεγέθυνσης*, να κάνουμε πιο μεγάλο πανηγύρι, για να έχουμε πιο πολλά έσοδα για να μεγαλώσουμε την πλατεία ώστε του χρόνου να γίνει ακόμα μεγαλύτερο το πανηγύρι για να έχουμε ακόμα πιο πολλά κοκ. Έχουμε μπει σε αυτό το *φαύλο κύκλο που είναι πραγματικά πολύ λυπηρός.* Οι σύλλογοι έχουν χάσει τον έλεγχο πλήρως» + «Η Ικαρία χάνει την αυθεντικότητα της σιγά αλλά σταθερά. *Τα πανηγύρια είναι καταστρεμμένα* πλέον τουλάχιστον τα καλοκαιρινά, Έχει χαθεί το νόημα του πανηγυριού Πριν ακόμα μερικά χρόνια το πανηγύρι ήταν συνδυασμένο με κάποια θρησκευτική γιορτή – *τώρα κάνουν πανηγύρι χωρίς λόγο* – μάλλον αυτό δεν έχει πίσω. *Τα τουριστικά γραφεία στην Ικαρία φέρνουν και στα πιο απομακρυσμένα μέρη τουρίστες για το πανηγύρι . Πρέπει να υπάρχει μια ισορροπία.* Αν θέλει ο επισκέπτης να συμμετέχει στην παράδοση μας είναι καλοδεχούμενος αλλά δεν γίνεται να τον μεταφέρουν με πούλμαν. Είναι δίκαιο μαχαίρι. Προφανώς ένας επαγγελματίας πρέπει να κάνει ένα μεροκάματο - δεν μπορεί κανείς να το αρνηθεί. *Στα πανηγύρια έχουν πια πολλά ναρκωτικά – ορισμένοι νεολαίοι δεν γνωρίζουν καν για ποιο λόγο βρίσκονται εκεί* .Είδα στο

πανηγύρι στο Μάραθο μια παρέα να ρίχνουν μια άσπρη σκόνη στα ποτά τους (που αργότερα έμαθα ότι λέγεται mdma ή «molly» και είναι δυνατό χημικό). **Σκοτώνουν οι ίδιοι αυτό που πάνε να δουν και να συμμετέχουν.**» + «Αφού συζητιέται να γίνονται πια πανηγύρια εκτός σεζόν καλοκαιρινής και μάλιστα όχι Σάββατο Κυριακό για να μπορέσει ο Καριώτης να ξαναζήσει αυτήν την ατμόσφαιρα που τείνει να χαθεί.» + «Τα περίφημα πανηγύρια της Νικαριάς που απέκτησαν αυτό το άκουσμα γιατί ήταν κάτι διαφορετικό από αυτό που αναλαμβάνοντουσαν σαν πανηγύρι στην υπόλοιπη Ελλάδα. Εδώ τα πανηγύρια δεν έχουν την λογική της εμποροπανηγυρης. Έχουν διαφορετικό τρόπο στην οργάνωση, ποιοι το διοργανώνουν και γιατί. **Τα πανηγύρια είναι επίσης μια κληρονομιά που την κουβαλάμε στην πλάτη μας αλλά δεν την κουβαλάμε σωστά** . δηλαδή αυτό που συμβαίνει τα τελευταία 5-6 χρόνια και ειδικά στα καλοκαιρινά πανηγύρια δεν είναι θετικό δεν είναι καριώτικο πανηγύρι. Είναι διονυσιασμός σε κάποιες περιπτώσεις, είναι rave party σε κάποιες άλλες, ή αν θες σαματατζιδική ελληνική βραδιά αλλά Καριώτικο πανηγύρι δεν είναι, και αυτό **έχει να κάνει με το τρόπο που διοργανώνεται, με τις απαιτήσεις από την ορχήστρα- έχει αλλάξει εντελώς το ύφος του πανηγυριού, ο τρόπος που διασκεδάζουν.** Δεν θυμάμαι τους Καριώτες πριν 10 χρόνια να χορεύουν και να στριγκλίζουν- αυτό είναι καινούργιο σχέδιο. Τώρα η διοργάνωση πολλών πανηγυριών (από τους εκάστοτε συλλόγους) κινείται στη λογική του «να τα πιάσω όλα» (τα γούστα) . Μα αυτό, δεν είναι Καριώτικο πανηγύρι. Το τι έπαιζε η ορχήστρα στα πανηγύρια, στους γάμους και τις βαφτίσεις ήταν συγκεκριμένο .Σίγουρα δεν θα περίμενε κανείς το πανηγύρι να προσομοιάζει στις αρχές του 1900 που έπαιζαν δύο σκοπούς, αλλά τώρα έχει ξεφύγει τελείως - έχει αλλάξει . Το μενού επίσης έχει αλλάξει – Σε κάποιες περιπτώσεις είναι εξωφρενικά υψηλές οι τιμές. Παλιότερα πηγαίναμε σε περισσότερα πανηγύρια – τώρα δεν αντέχει η τσέπη ενός εργαζόμενου με οικογένεια να πάει στο πανηγύρι και να περάσει καλά. Ο δήμος δεν μπορεί να επηρεάσει με τον α ή β τρόπο. **Θα πρέπει οι διοργανωτές ενός πανηγυριού να καταλάβουν ότι δεν διοργανώνουν απλά μια φιέστα** που έχουν ένα κόστος παραγωγής και ένα προσδοκώμενο όφελος από τα έσοδα, **αλλά έχουν ένα πολιτιστικό φορτίο που μεταφέρουν και πρέπει να το παραδώσουν στην επόμενη γενιά.** Στην συντριπτική τους πλειονότητα έχουν μια κατεύθυνση ώστε με τα έσοδα να καλύπτουν ανάγκες του οικισμού και εξωραϊσμού τους. Έχουν αρχίσουν να αναδύονται και πανηγύρια με ιδιωτικό χαρακτήρα – είναι λίγα αλλά υπάρχουν και αυτά. Αν συνεχίσουν με αυτό τον χαβά οι σύλλογοι να διοργανώνουν τα πανηγύρια θα τα χάσουν τελείως . **Ήδη έχουν**

εμφανιστεί κάποιος, οι οποίοι διεκδικούν την διοργάνωση των πανηγυριών έναντι αντίτιμου στο σύλλογο ή στην εκκλησιαστική επιτροπή- και αυτό πρέπει να μας θορυβήσει . Πριν από 10 περίπου χρόνια δεν θα υπήρχε κάποιος που θα σκεφτόταν να το προτείνει . Για να φτάσουμε στο σημείο σήμερα, να υπάρχουν αυτές οι προτάσεις ,πάει να πει ότι έχουν αμβλυνθεί κάποια χαρακτηριστικά π.χ. αντίληψης, ιδιοσυγκρασίας. Προφανώς η Ικαριά δεν είναι μόνο ενθουσιασμένοι Καριώτες που «χοροσταλίζουν» από το βράδυ ως το πρωί ή αν θέλεις, και ‘ξεμπερδεμένοι’ γιατί άμα παλεύεις με το αλκοόλ κάποια στιγμή θα γίνεις έξω φρενών. Αυτή η αντίληψη φέρνει άλλου είδους ήθη και αντιλήψεις , που τείνουν να καθιερωθούν και σαν έθιμο. **Η ναρκοκουλτούρα είναι τώρα πλέον μια διαρκώς αυξανόμενη κατάσταση στο νησί που δεν είναι μόνο εισαγόμενη, είναι και τρόπος αντίληψης πια ενός μέρους συμπατριωτών μας που αρχίζουν πια να το βλέπουν ως μια φυσιολογική κατάσταση.** Αν δεν βγουν άμυνες από ένα σοβαρό μέρος της κοινωνίας προκειμένου να αντιμετωπιστεί αυτή η κατάσταση **σε 10 χρόνια, τα καριώτικα πανηγύρια δεν θα έχουν σχέση με τον πολιτισμό και θα αποτελούν απλά μια τουριστική ατραξιόν.** Οι μουσικοί έχουν αλλοιώσει τόσο τον Καριώτικο όσο και την γκάμα των σκοπών που παίζουν. Οι παππούδες πια, όταν πάνε να χορέψουν καριώτικο, χάνουν τα βήματα τους γιατί έχει αλλάξει ο τρόπος που εκτελούν το κομμάτι οι ορχήστρες. **Οι διοργανωτές πρέπει να απαιτούν από τις ορχήστρες να παίζουν τα κομμάτια που κατά παράδοση ακούγονται** στα πανηγύρια. Δεν γίνεται το πανηγύρι να μετατρέπεται σε προσωπική συναυλία του εκάστοτε βιολιστή ή να μεταφέρεται το κλίμα από ένα μαγαζί (ελληνάδικο) στο πανηγύρι. Υπάρχουν ακόμα κάποια πανηγύρια με μικρότερη κλίμακα, πιο ανθρώπινα και πολύ ενδιαφέρουσες επιλογές ως προς την ορχήστρα και τουλάχιστον σε μια μερίδα κόσμου γράφει θετικά». + «Όμως, η ακριβές τιμές των φαγητών στα πανηγύρια και η μεγάλη προσέλευση των τουριστών έχουν απομακρύνει τους ντόπιους» + «**Υπάρχει επίσης μια θολή πια εικόνα για τα χρήματα του πανηγυριού.** Οι σύλλογοι δεν ανακοινώνουν στο χωριό όπως γινόταν παλιά, τον ισολογισμό του πανηγυριού. Δεν γνωρίζουμε πια εάν και ποια έργα γίνονται από τα έσοδα του πανηγυριού. Ο σύλλογος του Αι Δημήτρη έχει κάνει αρκετά, για το σύλλογο του Χριστού, κρατώ πολλές επιφυλάξεις εάν έχει κάνει έργα με κοινωφελή σκοπό . Είναι κάτι που συζητιέται κάθε χρόνο που πάνε όλα αυτά τα χρήματα». + «**Ο χαρακτήρας κάθε πανηγυριού αντανακλά τη σχέση και το ποιοι είναι αυτοί που το οργανώνουν** όταν φτάνει ο μουσικός να μίξαρει Ικαριώτικο με ξένα ακούσματα

σημαίνει ότι αυτοί που διοργανώνουν το πανηγύρι είναι ‘ότι να είναι’, *δεν έχουν άποψη μερικοί, δεν αντιλαμβάνονται την ευθύνη τους απέναντι σε ένα τόσο μεγάλο πολιτιστικό γεγονός και τι παρακαταθήκη αφήνουν*» + «Τα νέα παιδιά που έρχονται για τα πανηγύρια δεν ξέρουν την αληθινή τους αξία και συμπεριφέρονται σαν να έχουν πάει σε ένα μπαρ και κάθονται όρθιοι με ένα ποτό στο χέρι. Φταίμε και μείς οι ντόπιοι που δεν τους μαθαίνουμε. Σε άλλα μέρη της Ελλάδας που κράτησαν το πανηγύρι πολύ τυπικό και αυστηρό, τα πανηγύρια έσβησαν, όταν έσβησαν και οι γηραιότεροι που πήγαιναν στο πανηγύρι – ενώ εδώ τα νέα παιδιά κρατούν ζωντανό το πανηγύρι Όμως *όσο βλέπουμε νέα παιδιά στα πανηγύρια, έχει μέλλον το πανηγύρι.*» (ΜΠΑΡΕΛΗ + ΠΛΑΚΙΔΑΣ + ΤΡΙΚΙΡΙΩΤΗΣ + ΚΟΧΙΛΑ + ΤΡΙΚΙΡΙΩΤΗΣ + ΛΑΡΔΑΣ + ΚΑΖΑΛΑ + ΚΟΧΙΛΑ + ΤΡΙΚΙΡΙΩΤΗΣ + ΚΑΖΑΛΑ 2017)

8.1.7 ΤΟ ΙΚΑΡΙΩΤΙΚΟ ΠΑΝΗΓΥΡΙ ΕΜΠΝΕΥΣΗ ΓΙΑ ΑΛΛΗΛΕΓΓΥΗ

«Ο Σύλλογος οι Φίλοι της Ικαρίας *”friends of Ikaria”* είναι ένας επίσημα ιδρυμένος σύλλογος εγγεγραμμένος στα μητρώα στην πόλη των Βρυξελλών από το 2016 ως μη κερδοσκοπική εταιρία. 6 είναι τα ιδρυτικά μέλη, μόνιμοι κάτοικοι Βρυξελλών, μεταξύ των οποίων η Μαίρη Λοιζίδου, με καταγωγή από την Ικαρία και η Birgit Ourban υπάλληλος της ευρωπαϊκής επιτροπής. Ο σκοπός του Συλλόγου η δημιουργία Ικαριακού πανηγυριού στις Βρυξέλλες στα πρότυπα του πανηγυριού στην Ικαρία, δηλαδή για κοινωφελή σκοπό, και να επικοινωνήσουν την Ικαριακή κουλτούρα στην πόλη τους. Η ιδέα ήρθε μεσούσης της οικονομικής κρίσης και πως θα μπορούσαν να βοηθήσουν, μέσα από δράσεις στις Βρυξέλλες, την Ικαρία με κοινωνικά, οικονομικά προβλήματα, όπως θέματα της υγείας, του Νοσοκομείου κλπ. Το Νοέμβριο 2015 διοργανώθηκε το πρώτο πανηγύρι, τον Νοέμβριο 2016 διοργανώθηκαν οι ikarian days 3ημερο φεστιβάλ, με σινεμά, μαθήματα ικαριακής κουζίνας και το πανηγύρι. Η αίθουσα ήταν εντελώς γεμάτη. Ήρθαν από την Ικαρία άτομα να βοηθήσουν αφιλοκερδώς στην προετοιμασία. Πολλοί άνθρωποι, φίλοι της Ικαρίας, που γνώριζαν το νησί και τα πανηγύρια της, ταξίδεψαν από την Γερμανία, Γαλλία, Ισπανία Ιταλία προκειμένου να ζήσουν το ικαριώτικο πανηγύρι στο κέντρο της Ευρώπης. Έχουμε σελίδα στο FB που ανακοινώνουμε νέα για την Ικαρία και ήδη από τώρα ζητούν να μάθουν πότε είναι το επόμενο πανηγύρι. Το 2017 δεν διοργανώσαμε γιατί το πανηγύρι είχε μεγαλώσει πολύ σε σχέση με τον χώρο που είχαμε. Έχει προγραμματιστεί το επόμενο πανηγύρι τον Μάρτιο του 2018. Το καλύτερο κομπλιμέντο που λάβαμε ήταν

ότι ένιωσαν σαν να ήταν σε πανηγύρι στην Ικαρία . Συλλέξαμε την πρώτη χρονιά 3000 ευρώ και την δεύτερη 7000 ευρώ. Ήδη με τα χρήματα που έχουμε μαζέψει αγοράσαμε και προσφέραμε ένα πυροσβεστικό όχημα από την Γερμανία που γερμανοί φίλοι το οδήγησαν αφιλοκερδώς και η Hellenic Seaways προσέφερε τα εισιτήρια μεταφοράς του από την Βενετία στην Πάτρα και από τον Πειραιά στην Ικαρία. Επιπλέον προχωρήσαμε σε αγορά με προμηθειών 1000 ευρώ από το σουπερμάρκετ για να ενισχύσουμε αδύναμες οικογένειες του νησιού . Είμαστε ανεξάρτητοι, χωρίς πολιτική χροιά και υπηρετούμε το κοινό καλό δηλαδή όπως το πνεύμα του Ικαριακού πανηγυριού. Μέσω αυτής της δράσης πολλοί άνθρωποι γνώρισαν την Ικαρία και μερικοί ταξίδεψαν για πρώτη φορά στο νησί. Αρκετοί ταξίδεψαν και το Πάσχα 2017 στην Ικαρία όπου συμμετείχαν μαζί με τον πολιτιστικό εξωραϊστικό Σύλλογο του Φάρου αφιλοκερδώς στην διάνοιξη του μονοπατιού της Προπεζουλοπής που συνδέει το Φάρο με το χωριό Καταφύγι.» + «υπάρχει στη Γένοβα ο σύλλογος *’Amiche e Amici de Icaria AMIKARIA*’ που έστειλαν χρήματα, έβαλαν την προσωπική τους εργασία με σκοπό να επαναλειτουργήσει *το ορεινό καταφύγιο “το σπιτάκι της μαμής”*. Το νησί έχει το κοινό του που το περιμένει να ανθίσει για να το χαρεί.» (ΛΟΙΖΙΔΟΥ– OURBE + ΤΡΙΚΙΡΙΩΤΗΣ 2017) (βλέπε *Φωτογραφίες υπ’ αριθμό 31 στο Παράρτημα Β’ ΦΩΤΟΓΡΑΦΙΕΣ*).

8.2.ΓΙΑ ΤΗΝ ΝΤΟΠΙΑ ΚΟΥΖΙΝΑ + ΤΟ ΚΡΑΣΙ

Η ποσοτική έρευνα μας έδειξε, στα αποτελέσματα της περιγραφικής ανάλυσης συχνοτήτων (frequencies) ότι **το 18,1%** απάντησε ότι το πιο σημαντικό **κίνητρο**, ανάμεσα σε άλλα, για να επιλέξουν την Ικαρία ως τουριστικό προορισμό ήταν η **Ντόπια κουζίνα και το Ικαριώτικο κρασί**

«Η έλλειψη απορριμμάτων στην Ικαρία καταδεικνύει ανάμεσα στα άλλα ότι η κάτοικοι τα περασμένα χρόνια διατρεφόντουσαν πολύ πιο υγιεινά από σήμερα. Η κοινότητα Ραχών απέκτησε την δεκαετία του 90 το πρώτο απορριμματοφόρο ως δώρο από τον Δήμο Πετρούπολης στην Αθήνα.» + «Η άμεση επαφή με την φύση, που πιάνουν, μυρίζουν, κόβουν, μαγειρεύουν και τρώνε είναι πρωτόγνωρη. Ένας επισκέπτης από την Μινεσότα, μετά την επιστροφή του από τα μαθήματα μαγειρικής στην Ικαρία, έστειλε φωτογραφίες από το παρκινγκ του, που είχαν φυτρώσει γλιστρίδες¹⁶, φυτό που είχε μάθει στο μποστάνι μας και γεύτηκε στις σαλάτες, και για χρόνια τις πολεμούσε με

¹⁶ φυτό αρωματικό του κήπου

ζιζανιοκτόνο» + «Ενδιαφέρονται για μαγειρική και βιολογικά προϊόντα. Το γεγονός ότι καταναλώνουν προϊόντα από το μπουστάνι είναι σημαντική εντύπωση. Στη Β. Ευρώπη πολλοί άνθρωποι υποφέρουν από αλλεργίες στα τρόφιμα και αγοράζουν ειδικές σειρές για την δυναξεία, για το λόγο ότι τα τρόφιμα είναι όλα συσκευασμένα και ελάχιστα είναι φρέσκα. Δεν γνωρίζω κανέναν Ικαριώτη να έχει παρόμοια προβλήματα τροφικής δυσανεξίας αφού κάνουν σωστή ισορροπημένη διατροφή. Πολλοί από τα γκρουπ παρ ότι έχουν δηλώσει δυσανεξία όταν δοκιμάζουν φρέσκα φαγητά στην Ικαρία αμέσως καταλαβαίνουν τη διαφορά και τα καταναλώνουν» + «Το κρασί συνδέεται άμεσα με το ανάγλυφο γιατί προέρχεται από το φυσικό περιβάλλον. Το Ικαριακό έδαφος έχει ιδιαίτερα χαρακτηριστικά και κατ' επέκταση ό,τι φυτρώνει να έχει αυτά τα χαρακτηριστικά. Πρέπει να εστιάσουμε στο αίτιο απ όπου τα ικαριακά προϊόντα είναι ξεχωριστά και να μην απομονώσουμε το αμπέλι, την ντομάτα ή το βερίκοκο. **Το αίτιο είναι το Ικαριακό υπέδαφος. Τα ικαριακά προϊόντα, λόγω του υπεδάφους μπορούν να είναι υψηλής προστιθεμένης αξίας. Οι ντόπιοι άνθρωποι πρέπει να καταλάβουν ότι το φυσικό περιβάλλον που ευδοκιμούν τα προϊόντα είναι ασυναγώνιστα.** Αρκετοί θυμώνουν που τα κρεατικά και ζαρζαβατικά δεν είναι ντόπια. Υπάρχουν, αλλά είναι λίγα τα μαγαζιά εδώ στην Ικαρία που είναι προσανατολισμένα ώστε να προσφέρουν κατά το δυνατό δικά τους προϊόντα.» + «Ο Τουρισμός έχει αναπτυχθεί κατά πολύ πάνω στις γεύσεις της Ικαρίας που είναι ιδιαίτερες. Αρκετά εστιατόρια στο νησί διαλέγουν την εύκολη λύση και αντί π.χ. να φτιάξουν σπιτικό τζατζίκι, το αγοράζουν έτοιμο. Τα τοπικά εστιατόρια πρέπει να ετοιμάζουν παραδοσιακά πιάτα και να μην τα αλλάζουν χρησιμοποιώντας π.χ. κρέμες γάλακτος και γάλα καρύδας. Τα αγνά τοπικά προϊόντα δεν μπορούν να αντικατασταθούν με άλλα τυποποιημένα.»+ «Στο τοπικό κρεοπωλείο σπάνια υπάρχει κατσικάκι Ικαρίας» **«Το έδαφος της Ικαρίας έχει τέτοια σύσταση ώστε παράγονται ιδιαίτερα προϊόντα και δεν μπορούμε να πάμε στο παγκοσμιοποιημένο μοντέλο, να βγάξει το 1 στρέμμα χωράφι μας 5 τόνους ντομάτες, κι αν εμείς πάμε να αλλάξουμε το έδαφος με διάφορα λιπάσματα , κλπ τόσο χειροτερεύουμε τα πράγματα.** Το ικαριώτικο φωκιανό έχει μια μοναδικότητα που είναι η εξής. Μετά την πόση δεν αφήνει στυφή γεύση και στεγνώνει το στόμα αλλά συνεχίζουν οι σιελογόνοι αδένες να εκκρίνουν σίελο. Δεν είναι φυσιολογικό το στόμα να μην έχει σίελο. Έχει επικρατήσει η στρεβλή παγκοσμιοποιημένη άποψη για το κρασί να πίνουν άνθρωποι κάτι που είναι εναντίον στην υγεία τους. Αυτό είναι αποτέλεσμα του μάρκετινγκ. Η ποικιλίες petit syrah, cabernet και merlot ακόμα και το Αιγιωργίτικο

είναι σταφύλια που δεν μπορούμε να τα φάμε. Αυτά τα οινοποιούν και όταν πίνουμε το κρασί σταματά το σάλιο. *Τα κρασιά των 5000 χιλιάδων ευρώ απρόσιτα για το μεγαλύτερο μέρος του πληθυσμού, ζυμώνονται στα ξύλινα βαρέλια για χρόνια για να επιτευχθεί, αυτό, που το φωκιανό το προσφέρει απλόχερα στην Ικαρία.* Το φωκιανό ανάμεσα σε λίγα κρασιά παγκόσμια έχει την άδεια να κυκλοφορεί σαν κρασί, σταφίδα και επιτραπέζιο.» (ΑΦΙΑΝΕΣ + ΚΟΧΥΛΑ + GERNER + ΑΦΙΑΝΕΣ+ ΚΑΖΑΛΑ+ ΤΡΙΚΙΡΙΩΤΗΣ + ΑΦΙΑΝΕΣ 2017)

8.2.1 ΓΙΑ ΤΗΝ ΜΑΚΡΟΖΩΙΑ

«Αυξάνονται σταδιακά οι επισκέπτες που έρχονται για να ανακαλύψουν την μακροβιότητα, να ανακαλύψουν το μυστικό και να το πάρουν. Η επιχείρησή μου έχει επηρεαστεί αναμφισβήτητα από την προβολή της Ικαρίας σαν νησί της μακροζωίας. Οι δημοσιογράφοι, ερευνητές κλπ δεν αναφερόταν απλά στην μακροζωία- Έκαναν σύνδεση με το κρασί οπότε αυτό ωφελούσε και την δική μου επιχείρηση. Προέβαλαν το κρασί ως αναπόσπαστο κομμάτι της Ικαριακής διατροφικής κουλτούρας. Έχουμε ένα πραγματικό γεγονός, την μακροβιότητα που από αυτή την έκθεση της Ικαρίας στα ΜΜΕ κάποιιοι κερδίζουν πάρα πολλά χρήματα χρησιμοποιώντας το όνομα της Ικαρίας, από μεγάλους ή μικρούς επιχειρηματίες, με το να εκδίδουν βιβλία, να λανσάρουν καλλυντικά, συλλέγουν βότανα από το νησί για μεταπώληση κλπ.» «Πολλές εταιρίες καλλυντικών αναφέρουν ότι χρησιμοποιούν προϊόντα του νησιού για να ενισχύσουν την αξιοπιστία τους». «Ήρθε μια κυρία πέρσι από την Αμερική, γιατί είχε διαβάσει στην New York Times για την μακροζωία του τόπου μας. Την πρώτη μέρα, μόλις ξύπνησε το πρωί ήρθε και με βρήκε με ένα μπλοκάκι και ένα μολύβι και άρχισε να με βομβαρδίζει με ερωτήσεις για τον τρόπο πως ζούμε και ό,τι έχει να κάνει με την μακροζωία και εγώ της απάντησα με χιούμορ ότι ‘σίγουρα αν συνεχίζετε να αντιμετωπίζετε τη ζωή μέσα από σημειώσεις και μπλοκάκια δεν θα ζήσετε τόσα πολλά χρόνια’» «Το θέμα της μακροζωίας που έχει αναδειχθεί τελευταία δεν είναι μύθος. Έχει απλά να κάνει με τη φιλοσοφία του Ικαριώτη για τη διαχείριση και την αντίληψη του χρόνου. Όλα τα υπόλοιπα κολλάνε σε αυτό. Η διατροφή, ο τρόπος μαγειρέματος, ο χρόνος που αφιερώνεις στο τραπέζι για τα γεύματα και την συζήτηση με τους συνδαιτυμόνες πίνοντας το κρασί σου . Εμείς κάνουμε πολλά μικρά συμπόσια. (βλέπε *Φωτογραφίες υπ’ αριθμό 32 στο Παράρτημα Β’ ΦΩΤΟΓΡΑΦΙΕΣ*).

Η βιολογική διατροφή από μόνη της δεν φέρνει την μακροζωία. Χρειάζεται η ηρεμία, η νηνεμία, και η ισορροπημένη σχέση με τη φύση, να αφήσεις την φύση να κάνει την δουλειά της κι εσύ να κάνεις την δική σου σε σχέση με την φύση. Οι επισκέπτες αυτό το βρίσκουν διασκεδαστικό. Οι περισσότεροι το απολαμβάνουν» (ΑΦΙΑΝΕΣ + ΚΑΖΑΛΑ + ΠΛΑΚΙΔΑΣ + ΚΑΝΔΙΑΣ 2017)

8.2.2.ΓΙΑ ΤΟΝ ΤΡΟΠΟ ΖΩΗΣ

“Επομένως ανακύπτει το ερώτημα για ποιο λόγο να έρθει κάποιος στην Ικαρία. Ποιό είναι το κίνητρο του ? Κατά την γνώμη μου η Ικαρία αυτό που διαθέτει ακόμα και αποτελεί **το σοβαρότερο της «κεφάλαιο» είναι ο κόσμος της, οι άνθρωποι της**. Αυτός ο τρόπος ζωής των Καριωτών έχει να κάνει με το αίσθημα αλληλεγγύης για τον διπλανό του, και μια καλύτερη σχέση με τη φύση. **Δεν έχουμε ισοπεδωθεί ακόμα** Έχει να κάνει με τις άμυνες που θα προβάλλουμε αλλά παρόλα αυτά η κοινωνία μας δεν είναι η ίδια όπως ήταν αυτή πριν 20 χρόνια και παλαιότερα» «Έρχονται στο νησί ώστε να έρθουν σε επαφή με τον ικαριώτικο τρόπο . τα γκρουπ σέβονται τον τόπο. Για αυτούς η Ικαρία είναι ένας παράδεισος».+ «Στο νησί επικρατεί ένας χαλαρός τρόπος ζωής. Οι κάτοικοι μπορεί να αναβάλουν τις δουλειές τους για να χαιρετίσουν κάποιον που συνάντησαν τυχαία ή να πιούν έναν καφέ. Κανείς δεν τρέχει ή δεν βιάζεται, έτσι είναι ο τρόπος ζωής. Αμα σε δουν να τρέχεις σε ρωτάνε αν κανένας δικός σου είναι άρρωστος – **Μόνο για θέμα υγείας τρέχει κανείς** . Οι άνθρωποι έχουν εμπιστοσύνη ο ένας στον άλλο, ζουν με τις πόρτες ανοιχτές και στο σπίτι και στα αυτοκίνητα και τα κλειδιά επάνω. _Οι άνθρωποι που έζησαν εδώ είχαν σοφία - Δεν θεωρούν τίποτα δεδομένο. **Η αλληλεγγύη και η ευγνωμοσύνη για όλα, χαρακτηρίζουν τους κατοίκους της Ικαρίας που έχουν καταφέρει από παλιά να επιβιώσουν με ελάχιστα χρήματα**. Εντυπωσιάζονται με τα ξενύχτια που βλέπουν τους ντόπιους. Οι επισκέπτες δυσκολεύονται να καταλάβουν το ρυθμό του Ικαριώτη. Ξυπνούν πολύ πρωί για τις δουλειές τους (κήποι, μπουστάνια ζώα), το μεσημέρι ξεκουράζονται και το βράδυ ξενυχτούν. Οι Ράχες διατηρούν ακόμα αυτόν τον παραδοσιακό τρόπο ζωής. Οι ντόπιοι άνδρες και γυναίκες παλιότερα, αφ ότου βράδιαζε και δεν έβλεπαν να κάνουν έξω δουλειές, πήγαιναν κάθε βράδυ στο καφενείο που ταυτόχρονα ήταν και μπακάλικο και ταυτόχρονα ψώνιζαν. **(βλέπε Φωτογραφία υπ’ αριθμό 33 στο Παράρτημα Β’ ΦΩΤΟΓΡΑΦΙΕΣ)** Γι αυτό και στις Ράχες ακόμα κρατούν αυτή παράδοση, Τα καφενεία και τα μπακάλικά ακόμα και τώρα που λειτουργούν ξεχωριστά, είναι ανοιχτά μέχρι

αργά το βράδυ – πρωινές ώρες. Παλαιότερα έτσι ήταν σε όλη την Ικαριά . Υπήρχε από παλιά ισότητα ανάμεσα σε άντρες και γυναίκες. Προξενιά δεν γίνονταν καθώς θεωρούσαν μεγάλη προσβολή να παντρευτείς από προξενιό. Η γιαγιά μου όταν άκουγε ότι κάποιος παντρευόταν από προξενιό στην Αθήνα έλεγε «Μα αυτός, τι ψεγάδι έχει και δεν μπορεί να βρει μόνος του γυναίκα ?» και σε εμένα έλεγε όταν ήμουν μικρή *‘άμα δεν μπορείς να βρεις μόνη σου άντρα ....να σου λείπει ο άντρας’* Ούτε προίκα φυσικά δινόταν, ούτε και διανοούταν κανείς να ζητήσει προίκα για να παντρευτεί. Για τον Ικαριώτη πατέρα, η νύφη που έδινε ήταν το καλύτερο που είχε και το έδινε. Τίποτα άλλο. Αρκεί ο γαμπρός να την αγαπούσε. Αν κάποιος ζητούσε προίκα τον έδιωχναν από το σπίτι και η νύφη και ο πατέρας της και η λογική ήταν ότι ο άντρας πρέπει να είναι άξιος να φτιάξει το σπίτι του. Λένε εδώ στην Ικαριά ακόμα : «Φτιαξ’ το σπίτι σου κι έλα να την πάρεις» + «Οι Ικαριώτες κατά την άποψη μου *δεν έχουν άγχος γιατί δεν είναι ιδιαίτερα φιλόδοξοι*, στο νησί τουλάχιστον. *Είναι πολύ φιλοσοφημένοι και ικανοποιημένοι με απλά πράγματα. Δεν είναι πολύ φιλοχρήματοι* τουλάχιστον οι παλιοί, για τούς νέους κρατώ επιφύλαξη. *Το νησί αλλάζει, είναι στην κόψη του ξυραφιού, σε λίγα χρόνια θα δούμε μάλλον μεγάλες αλλαγές*. Προσπαθούμε να τους εξηγήσουμε τι σημαίνει να μην δίνεις πολύ σημασία στο ρολόι, δηλαδή στην συνέπεια, το να μην έχεις άγχος που είναι ένα από τα κλειδιά της μακροζωίας. Είναι μέσα στην κουλτούρα του νησιού. Μια αληθινή προσωπική μου ιστορία είναι ότι στο γάμο μου που πήγα με καθυστέρηση δυο ωρών, ο παπάς δεν είχε έρθει ακόμα. Για έναν αμερικανό που ζει πολύ προγραμματισμένα αυτό είναι αδιανόητο. Συζητάμε για το πραγματικό νόημα της ζωής και ότι ο σχεδιασμός πολλές φορές δεν πραγματοποιείται, *οπότε το καλύτερο είναι να ζεις την στιγμή και να τη χαίρεσαι, όπως κάνουν δηλαδή οι Ικαριώτες*» + «Ένα άλλο χαρακτηριστικό της κοινωνικής ζωής του Ικαριώτη είναι *η σχέση του με το χρόνο. Το ονομάζω αντίληψη διαστολής του χρόνου, μια ξεχωριστή φιλοσοφία που έχει να κάνει με την αντίληψη της διάθεσης του χρόνου*. Ο σημερινός Καριώτης έχει κληρονομήσει όλα του τα χαρακτηριστικά από τους προγονούς του και έχει ιδιαίτερη αξία και προσθέτει στοιχεία στην μακροζωία των ντόπιων. Ο Καριώτης δεν βιάζεται να κλείσει τον κύκλο ζωής . Δεν έχει κανένα λόγο να το κάνει. Ούτε σύνταξη θέλει να πάρει, ούτε τα παιδιά του βιάζεται να φύγουν από το σπίτι. *Ο μόνος κύκλος που υπάρχει για την ζωή του Ικαριώτη, έχει να κάνει με τη φύση και τις διαδικασίες της, πότε θα φτιάξει τα χωράφια, πότε θα φτιάξει τον κήπο, πότε θα φτιάξει τα αμπέλι . Αυτός είναι ο «χρόνος» για τον Καριώτη, δεν υπάρχει ο*

άλλος χρόνος και απεχθάνεται πάρα πολύ τους χρόνους που έχει βάλει η νέα ζωή, δηλαδή το ωράριο τα πρέπει και την τάξη του Δεν τα θέλει γιατί ανατρέπουν τις συνήθειες του. Είναι πολύ συνηθισμένο στην Ικαρία οι άνθρωποι να χάνουν το καράβι. Οι άνθρωποι δεν κλείνουν ραντεβού να συναντηθούν συγκεκριμένη ώρα. Συναντιούνται το πρωινό ή το απόγευμα χωρίς παρεξήγηση για αργοπορίες» + «Ένας επισκέπτης κάποτε μου είπε: *Τελικά βρήκα τι λείπει από το νησί. Λείπει η υπερβολή. Για εσάς όλα είναι κανονικά*». (ΛΑΡΔΑΣ + GERNER+ ΚΑΖΑΛΑ + ΚΟΧΥΛΑ+ ΚΑΝΔΙΑΣ + ΚΑΖΑΛΑ 2017)

8.2.3. ΓΙΑ ΤΗΝ ΙΚΑΡΙΑ ΩΣ ΤΟΠΟ ΥΠΟΔΟΧΗΣ ΕΞΟΡΙΣΤΩΝ

«Οι κάτοικοι στην κυριολεξία αγκάλιασαν τους εξόριστους γιατί κατά κάποιο τρόπο ταυτίστηκαν μαζί τους *δεδομένου ότι κι αυτοί αισθάνονται ως εξόριστοι από την κεντρική εξουσία*. Υπάρχει ένας αμυντικός μηχανισμός που μπαίνει σε λειτουργία κάτω από ορισμένες συνθήκες. Εμείς εδώ *για ιστορικούς λόγους είχαμε πάντα μια απέχθεια για το κεντρικό σύστημα εξουσίας επειδή δεν μας είχε δώσει ποτέ τίποτα*. Στο νησί έστελναν μόνο χωροφύλακες και εξόριστους. *Με τους εξόριστους τα βρήκαμε, με τους χωροφύλακες ποτέ*. Η σχέση με τους εξόριστους ήταν στενή, σχέση που συνεχίζει ακόμα και στις ημέρες μας εάν εμφανιστεί κάποιος από τους λίγους εναπομείναντες εξόριστους ή συγγενείς τους οι ντόπιοι τους υποδέχονται με χαρά και τους φροντίζουν. Άφησαν μεγάλο στίγμα και πολλά στοιχεία πολιτισμού. Ήταν ως επί το πλείστον μορφωμένοι και οι Καριώτες τους αγκάλιασαν και υπήρχε έντονο δέσιμο με αυτούς τους ανθρώπους. Είχε γεωπόνους, κτηνιάτρους, γιατρούς μηχανικούς που βοήθησαν με τις γνώσεις τους, τους ντόπιους. Επιπλέον δημιουργήθηκε κι ένας χώρος αντίστασης που δεν ήταν προσχεδιασμένος απέναντι στην κεντρική διοίκηση που αδιαφορούσε για την επαρχία. Όταν ρωτήθηκε η γιαγιά μου, από τον ενωμοτάρχη *αν ήταν κι αυτή μπολσεβίκα* αυτή του απάντησε « *ε, μα παιδάκι μου με τέτοιους δασκάλους που μας φέρατε, τέτοια γράμματα μάθαμε..*» Ακόμα γίνονται αναφορές από τους γονείς μας για την περίοδο των εξόριστων. Ο ερχομός των εξόριστων παντρεύτηκε με την παράδοση αιώνων που είχαν οι ντόπιοι, με το *να κρατηθούν ανεξάρτητοι, φτωχοί αλλά ανεξάρτητοι και ικανοποιημένοι*. + «Τον δρόμο Αρμενιστή – Ράχες τον έφτιαξαν οι εξόριστοι όχι όμως κατ εντολή της Πολιτείας. Με προσωπική δουλειά – προσέφεραν πολλά στο νησί. Στο σπίτι που μεγάλωσα εγώ στο

Μάραθο η οικογένεια μου είχε παραχωρήσει ένα δωμάτιο από το στους εξόριστος – αλλά απαγορευόταν να τους μιλάμε – έπρεπε να μην βρισκόμαστε στο ίδιο δωμάτιο ή στην κουζίνα μαζί τους. *Αυτό βέβαια δεν το κρατούσαμε και τρώγαμε όλοι μαζί και ένας κατά σειρά παραφυλούσε μην τυχόν περάσει κανένας χωροφύλακας ή ρουφιάνος.* Υπήρχε κίνδυνος αν κάποιον να τους μιλά, να τον έστελναν άλλου εξορία. Βέβαια με τους εξόριστους, αποκτήσαμε σχέσεις – υπήρχαν φιλίες κι έρωτες και παντρεύτηκαν κιόλας, αλλά πάντα κρυφά.» (ΚΑΝΔΙΑΣ + ΚΑΖΑΛΑ 2017)

8.2.4. ΓΙΑ ΤΙΣ ΙΑΜΑΤΙΚΕΣ ΠΗΓΕΣ

Σύμφωνα με την ποσοτική έρευνα που διεξήχθη (N 337) η ανάλυση των συχνοτήτων μας αποκάλυψε ότι για το **20,2%** η Υγεία και τα Ιαματικά λουτρά που προσφέρει το νησί ήταν το πιο σημαντικό κίνητρο για να επιλέξουν την Ικαρία ως τουριστικό προορισμό. Από τις συνεντεύξεις θα εξάγουμε συμπεράσματα αναφορικά με αυτό τον πόρο που διαθέτει το νησί και την σύνδεση του με τον τουρισμό θερμοαισθητικό ή μη.

«Η πόλη με σημαντικά ιαματικά νερά που δεν έχουν αξιοποιηθεί, έχει μια παράδοση ίασης, υγείας, ευεξίας, με ραδόνιο υψηλής περιεκτικότητας. Η λουτρόπολη έχει αναπτυχθεί και κρατηθεί μέχρι τώρα με τα φτωχά μέσα που έχει ο ντόπιος πληθυσμός, *δεν υπάρχει μεγάλη επένδυση παρά τις φτωχικές υποδομές τα λουτρά προσελκύουν πολλούς επισκέπτες,* αρκετοί από αυτούς εύρωστοι οικονομικά και επιφανείς που επέλεξαν τα Θερμά μόνο και μόνο λόγω της μεγάλης τους θεραπευτικής αξίας» +

«Έχουμε πελάτες που έρχονται εδώ και 30-35 χρόνια, είναι πιστοί οπαδοί των ιαματικών πηγών πάρα τις δυσκολίες που αντιμετωπίζουν με τα ασφαλιστικά ταμεία που δεν τους επιδοτούν τις λούσεις - έχει μειωθεί ο αριθμός λόγω της κρίσης» + «Στα Θέρμα δυστυχώς στην κατάσταση που είναι το λουτροκατάστημα της Σπηλιάς, δεν θα μπορέσουμε να την παρουσιάσουμε. *Από τις ιαματικές πηγές θα μπορούσε να ζήσει όλο το νησί με 8 μήνες λειτουργία. Απίστευτη ζήτηση προϊόντων.* Χρειάζεται λίγο να φροντιστεί και περιποιηθεί το μέρος. Να υπάρχουν κατηρητισμένοι άνθρωποι σοβαροί, γιατρός φυσικοθεραπευτής κι άνθρωποι που να παρέχουν σωστές υπηρεσίες. Χρειάζεται στοιχειώδης ευπρέπεια. *Οι κάτοικοι λένε ότι δεν έχουν τα λεφτά να φτιάξουν τις υποδομές αλλά στην πραγματικότητα χρειάζεται κοινή λογική.* Η σπηλιά είναι απαράδεκτη, σκουριασμένες πόρτες ανοιχτές αντλίες, μοτέρ κλπ που η τοπική αυτοδιοίκηση που της ανήκει η σπηλιά και την λειτουργεί δεν έχει το κατάλληλο

προσωπικό ώστε να διευθύνει το χώρο σωστά» + «Ούτε που γνωρίζουν (οι πελάτες μας) για τα ιαματικά νερά της Ικαρίας αλλά και όταν τους πηγαίνουμε στα Θέρμα μάλλον δεν εντυπωσιάζονται. **Η κατάσταση των υποδομών είναι άθλια , τα καλώδια είναι απροφύλακτα, ξεχαρβαλωμένα, ξύλινα κανάλια που βρίσκονται μέσα στην σπήλια γενικά η εικόνα είναι πολύ χαμηλής αισθητικής.** Στα Θέρμα είναι αίσχος. Παλιότερα πηγαίναμε στην Λευκάδα που η πηγή εκλύεται στην παραλία όποτε τα λουτρά γίνονται πρακτικά μέσα στην θάλασσα **αλλά η πρόσβαση είναι σχεδόν αδύνατη για ανθρώπους λίγο μεγαλύτερης ηλικίας και αποφασίσαμε να μην τους ξαναπάμε** γιατί κάποια κυρία έκανε ένα σχετικό σχόλιο ότι αν έπεφτε στα βράχια **θα μας έκανε μήνυση**» + «Ο Δήμος έχει στην κυριότητα του τις ιαματικές πηγές του Ασκληπιού, και Απόλλωνα, και Σπηλαίου που μοιράζονται στον Άγιο Κήρυκο και τα Θέρμα. Υπάρχει η διεκδίκηση της ιαματικής πηγής της Λευκάδας (από το Ελληνικό Δημόσιο). Κάνουμε προσπάθεια να βελτιώσουμε, εκσυγχρονίσουμε τις κτηριακές υποδομές για να βελτιωθούν και προσφερόμενες υπηρεσίες. **Το επίσημο κράτος τις ιαματικές πηγές δεν τις εκλαμβάνει ως θέμα που έχει να κάνει με την υγεία, αλλά ως τουριστικό πόρο, πράγμα που δημιουργεί αρκετές αντιφάσεις .** Τα Θέρμα, η κυρία λουτρόπολη της Ικαρίας, το χειμώνα μετατρέπεται σε πόλη φάντασμα, μετά από την ασφυκτική δραστηριότητα των θερινών μηνών που δεν λείπουν τα προβλήματα χωροταξίας, παρκινγκ κλπ. Η πόλη της δεκαετίας του 50 καλείται να διαχειριστεί σημερινές ανάγκες. **Έχει μια γοητεία για τους νοσταλγούς μια πιο παλιάς εποχής η υπάρχουσα υποδομή ως προς το κέλυφος γιατί οι υποδομές και η λειτουργικότητα των κτιρίων χρήζουν γενικότερης βελτίωσης,** καθώς και των παρεχόμενων υπηρεσιών. Σε λίγο καιρό θα προκηρυχθούν προτάσεις για διαχείριση ιαματικών από τα προγράμματα ΕΣΠΑ και ο Δήμος, αν και είναι σε μειονεκτικότερη θέση έναντι ενός ιδιώτη ή μιας εταιρίας, θα προσπαθήσει να τα κρατήσει για εκμετάλλευση αλλά αν δεν υπάρχει λύση, θα υπάρχει η σύμπραξη δημοσίου και ιδιωτικού τομέα (ΣΔΗΤ). Η Σπηλιά θα μπορούσε να είναι ένα προορισμός θερμαλισμού και να λειτουργεί περισσότερους μήνες και με ευρύτερο ωράριο Είμαστε τα 2 τελευταία χρόνια σε στενότερη επαφή και με τους υπολοίπους επαγγελματίες ώστε να λειτουργούν τις επιχειρήσεις τους (ξενοδοχεία , εστιατόρια κλπ) περισσότερους μήνες το χρόνο άνοιξη και φθινόπωρο.» (ΚΟΧΥΛΑ + ΜΟΥΛΑ +ΜΑΡΓΑΡΙΤΗ + ΤΡΙΚΙΡΙΩΤΗΣ +ΛΑΡΔΑΣ 2017)

8.3. ΤΑ ΔΙΑΦΟΡΑ ΠΡΟΦΙΛ ΤΩΝ ΕΠΙΣΚΕΠΤΩΝ + ΤΑ ΚΙΝΗΤΡΑ

«Ο τουρίστας που έρχεται στη Ικάρια *σίγουρα δεν έρχεται για να δει καζίνο και πολυτέλεια στις παραλίες*. Έρχεται για την ωραία φύση, ανεπιτήδευτες περιοχές και εκδηλώσεις και η αγροτική παραγωγή θα ενισχύει την τουριστική κίνηση»+ «Το προφίλ των Ελλήνων επισκεπτών είναι λίγο περίεργο. Νομίζω *σημαντική ευθύνη έχει η τοπική κοινωνία που άφησε να αναπαραχθεί μια πολύ στρεβλή εικόνα για την Ικαρία*, στην αρχή ξεκίνησε λίγο σαν αστείο αλλά τώρα πλέον έχει ξεχειλώσει, αγγίζει τα όρια της προσβολής και *δείχνει και μια έλλειψη αυτογνωσίας και αυτοεκτίμησης με αποτέλεσμα να τείνει η Ικαρία να γίνει ένα μόρφωμα* τύπου Ίου δηλαδή ένα τύπου νησί που προσελκύει μόνο ηλικίες 18-25 προκειμένου ‘να ξεφτιλιστούμε, να διαλυθούμε – κάτι σαν πενθήμερη της γ’ λυκείου που διαρκεί όμως 20 ημέρες μεταξύ Ιουλίου κι Αυγούστου’. Είναι ο κυρίαρχος επισκέπτης για 20 ημέρες. Το κλασικό πια παράδειγμα είναι ότι φεύγουν, από την Ικαρία γιατί είναι πια άρρωστοι μετά από τα σερί τα πανηγύρια, ξενύχτια διασκέδαση κραιπάλη και τις καταχρήσεις και φεύγουν για τα σπίτια τους άρρωστοι και να πάνε στην Αθήνα να χαλαρώσουν να κοιμηθούνε να φάνε, να γιάνουν, να τους πέσει ο πυρετός» + «Υπάρχουν *αυτοί που έρχονται για την φύση, τους ανθρώπους, τον τρόπο ζωής για την Ιστορία του τόπου* αλλά και άλλοι που *έχουν ακούσει ότι στην Ικαρία γίνεται χαμός και ‘σούπερ ουάου’ καταστάσεις, και ενδεχομένως υπάρχουν πολλοί που έρχονται στην Ικαρία με μοναδικό κίνητρο τα πανηγύρια*. Και αυτό είναι μάλλον πρόβλημα γιατί πιστεύουν ότι πάνε σε ένα τόπο που όλα είναι «αλλιώς» και με την προοπτική ότι θα πρέπει να είναι για 5-6 ημέρες λιωμένοι, αυτό αποτελεί πρόβλημα γιατί βλέπουμε ότι *αυτοί οι άνθρωποι δεν καταλαβαίνουν σε ποιο τόπο πάνε*.» + «Όσο αφορά το κίνητρο των επισκεπτών που έρχονται στην Ικαρία εγώ τους διαχωρίζω κατ αρχήν σε δύο ομάδες. Αυτοί που έρχονται *με κίνητρο τους το χορό* δηλαδή θέλουν να ζήσουν την δυναμική του ικαριωτικού χορού και την ενέργεια του κύκλου που δημιουργείται . Άλλοι έρχονται *λόγω της προβολής του νησιού* από τα ΜΜΕ» + «*Η πλειοψηφία των επισκεπτών έρχονται από στόμα σε στόμα και ιντερνέτ (80%-90%) και φθάνουν στο οινοποιείο με ενδιαφέρον για το κρασί . Λίγοι έρχονται να αγοράσουν μόνο μπουκάλια κρασί και να φύγουν. Όλοι οι υπόλοιποι έχουν ενδιαφέρον της γνώσης για το κρασί*.» + «Επειδή ο προορισμός Ικαρία δεν πουλιέται από τα τουριστικά γραφεία μαζικά ως πακέτο, οι αλλοδαποί επισκέπτες μας έχουν *το προφίλ του εναλλακτικού τουρίστα κατά κύριο*

λόγο. Οι περισσότεροι είναι Ευρωπαίοι από Νορβηγία έως Ισπανία που έρχονται στοχευόμενα για την Ικαρία για τις εναλλακτικές μορφές τουρισμού - όχι επειδή τους έχει σερβιριστεί ως φθηνός προορισμός, αλλά και από ΗΠΑ Καναδά και σποραδικά νοτιοαμερικανοί, αργεντινοί, βραζιλιάνοι κλπ Έχει ζήτηση μέχρι και τον Νοέμβριο. Η Ικαρία έχει μεγάλη γκάμα. *Λίγοι ταξιδιώτες από πολλές χώρες.*» + «οι ξένοι γοητεύονται από τον τόπο γιατί είναι (τα ΘΕΡΜΑ) ένα μέρος εποχής γιατί πιστεύουν ότι ανακαλύπτουν ένα τόπο ξεχασμένο στο χρόνο όσο αφορά το γραφικό του μέρος» + «Έρχονται πολλοί πιτσιρικάδες λόγω των προσιτών καταλυμάτων για τα πανηγύρια, την ανεμελιά, την διασκέδαση, το χαμό, και *αποκομίζουν τόσο καλή εντύπωση που την επομένη χρονιά στέλνουν τους γονείς, τα αδέρφια, φίλους κλπ και το διαδίδουν και από στόμα σε στόμα* έχει ανοίξει πολύ ο κύκλος των επισκεπτών.» + «Φέτος ήρθαν από Βραζιλία, Νέα Ζηλανδία, Αργεντινή, Αυστραλία και γενικά από όλο τον κόσμο που έχουν έρθει *γιατί κάτι έχουν ακούσει για τον τρόπο ζωής και είναι αυτό που λέμε η διαφήμιση από στόμα σε στόμα, ξέρουν τι να περιμένουν δηλαδή αφού ήδη έχουν ακούσει από γνωστούς διάφορες εμπειρίες.* Είναι αυτοί οι τουρίστες που δεν αργούν να προσαρμοστούν με το κλίμα της Ικαρίας και να νιώσουν αυτά που έχει να τους δώσει το νησί.» + «Υπάρχουν αρκετοί επισκέπτες που έρχονται για τα Θέρμα στοχευόμενα, που δεν θέλουν δηλαδή να μετακινηθούν σε άλλα σημεία του νησιού κι έρχονται για τον ιαματικό τουρισμό για να χαλαρώσουν»(ΦΡΑΓΚΟΥ + ΤΡΙΚΙΡΙΩΤΗΣ + ΛΑΡΔΑΣ + GERNER + ΑΦΙΑΝΕΣ + ΤΡΙΚΙΡΙΩΤΗΣ + ΜΟΥΛΑ+ ΜΑΡΓΑΡΙΤΗ +ΠΛΑΚΙΔΑΣ + ΜΑΡΓΑΡΙΤΗ 2017)

8.3.1. ΓΙΑ ΤΟΝ ΑΡΝΗΤΙΚΟ ΑΝΤΙΚΤΥΠΟ ΤΟΥ ΤΟΥΡΙΣΜΟΥ

«Ένας αρνητικός αντίκτυπος που έχει να κάνει με την αύξηση της τουριστικής κίνησης είναι ότι *έχουν ανακαταληφθεί πολλές δραστηριότητες που έχουν να κάνουν με το περιβάλλον,* με τις χρήσεις γης καλλιέργειες, κήπους, μπουστάνια, τόσο για την δική τους οικιακή χρήση όσο και για περαιτέρω επαγγελματική ενασχόληση κυρίως από τους νέους» + «Όμως όλη αυτή *η διαφήμιση που έχει φέρει τόσους τουρίστες κάνει και καλό και κακό, καθώς έρχεται και κόσμος που δεν ταιριάζει καθόλου με όλη την κουλτούρα του νησιού.* Με είχε πάρει τηλέφωνο μια οικογένεια για κλείσει δωμάτια και με ρώτησαν τι βάθος έχει η παιδική μου πισίνα και εγώ απάντησα ‘‘το ίδιο με αυτήν των ενηλίκων, έχουμε ωραιότατη θάλασσα για όλους, στα 70 μέτρα’’ . Υπάρχει *μια μερίδα τουριστών που επισκέπτονται την Ικαρία για την μακροζωία της*

*και τον εναλλακτικό τρόπο ζωής που διαφημίζεται, όμως δεν κάνουν γι' αυτό το μέρος, καθώς μπορεί να φέρουν τους ντόπιους κάποιες φορές και σε δύσκολη θέση να νιώθουν σαν πειραματόζωα που έρχεται ο κόσμος να τους εξερευνήσει μέσα σε λίγες μέρες διακοπών» + «Είχε έρθει ένα τηλεοπτικό συνεργείο από την Βραζιλία και με πολύ απαιτητικό τρόπο, φορτικά, μου ζήτησαν να τους αποκαλύψω το "μυστικό" και όταν τους είπα ότι, δεν υπάρχει, με κατηγορήσε ότι υπάρχει αλλά δεν το αποκαλύπτουμε (!)» + «**Η προβολή στα ΜΜΕ δεν έχει κάνει καλό στο νησί. Οι δημοσιογράφοι έρχονται σαν τα βαμπίρ, σαν κατακτητές στο νησί.** Πριν δυο χρόνια οι ντόπιοι έδωξαν ένα συνεργείο τηλεόρασης που προσπαθούσε να πάρει σκηνές στα πλαίσια του Blue Zones από το πανηγύρι στο Φύτεμα Ευδήλου, γιατί είχαν εκνευριστεί πάρα πολύ που τους τραβούσαν την ώρα του γλεντιού και δεν μπορούσαν να εκφραστούν ελευθέρως». «Δυστυχώς αυτή η πίεση των τουριστών να ζήσουν την Ικαρία έχει μεταλλάξει το κλίμα σε πολλά ζητήματα πχ. η μουσική στα πανηγύρια. Ο τουρισμός ταραίζει την κοινωνία και οι ντόπιοι προσπαθούν να προσαρμόζονται το δίμηνο του τουρισμού. Δεδομένου ότι υπάρχουν παγκόσμια κινήματα κατά του τουρισμού, κι εδώ οι ντόπιοι στο καφενείο συζητούν αν είναι καλό ή όχι που έρχονται τόσοι πολλοί και μαζικά τους καλοκαιρινούς μήνες. Αυτή η μαζική έλευση μας αλλάζει την καθημερινότητα μας και στην ουσία δεν έχουμε κέρδος αφού το αποτέλεσμα είναι, να **κόβονται οι κρίκοι της αλυσίδας που μας συνδέει με τις παραδόσεις, τον τρόπο καλλιέργειας και κτηνοτροφίας.** Οι νέοι κόβονται από τις παραδόσεις, πάνε στις τουριστικές υπηρεσίες, δεν μαθαίνουν τις καλλιέργειας ή τις κτηνοτροφικές δουλειές και έτσι γίνονται εξαρτώμενοι» + «Κατ την διάρκεια του πανηγυριού οι ντόπιοι αλληλεπιδρούν ώστε να μοιραστούν το κέφι, το φαγητό, την πίστα τον χορό πρακτική που δεν κατανοούν πολλοί επισκέπτες οι οποίοι καταφθάνουν στο νησί, χωρίς να σέβονται τον πολιτισμό για να αρπάξουν και οι ντόπιοι τους ονομάζουν "γκρούβαλους" αυτούς δηλαδή που είναι στην αντίθετη θέση της ηθικής του δώρου, αυτοί που παίρνουν τα μπουκάλια κρασί από τα τραπέζια, αν δουν ότι η παρέα πάει να χορέψει, κλέβουν τα φαγητά, πιάνουν την πίστα σαν να είναι δικιά τους, κάθονται όρθιοι μπροστά από τα τραπέζια για να δουν τον χορό χωρίς να υπολογίζουν ποιοι κάθονται πίσω τους δεν εναλλάσσουν τον κάβο στον χορό» + «Αυτή η διαφήμιση που έχει γίνει στο νησί, είναι μεν καλή αλλά πρέπει να ξέρουμε πως να την διαχειριστούμε, πως θα διαχειριστούμε π χ τα σκουπίδια. Δεν έχει γίνει κάνει*

σημαντική επένδυση για την τουριστική του προώθηση.» (ΛΑΡΔΑΣ + ΠΛΑΚΙΔΑΣ + ΑΦΙΑΝΕΣ + GERNER + ΚΑΝΔΙΑΣ + ΜΠΑΡΕΛΗ + ΚΑΖΑΛΑ 2017)

8.4.ΓΙΑ ΤΗΝ ΟΡΘΗ ΤΟΥΡΙΣΤΙΚΗ ΑΝΑΠΤΥΞΗ

8.4.1.ΔΙΑΠΙΣΤΩΣΕΙΣ

«Χωρίς οι ίδιοι οι Ικαριώτες να το έχουν επιδιώξει ή να έχουν χαράξει μια πολιτική αναδεικνύονται το πανηγύρι, ο χρόνος και η διαχείριση του, η μακροζωία σαν τουριστικοί πυλώνες»+ *«Αυτό είναι το πιο δύσκολο: Οι ντόπιοι να πιστέψουν την αξία του φυσικού περιβάλλοντος.»* + «Η μεγαλύτερη διαφήμιση είναι οι ευχαριστημένοι τουρίστες που επιστρέφουν για διακοπές στο νησί. *Ο τουρισμός είναι πολιτισμός. Είναι ανταλλαγή κουλτούρας»* + «Για το μέλλον της Ικαρίας είμαι επιφυλακτική. Φέτος είδα αλλαγές που δεν είχα σκεφτεί ποτέ ότι θα αντίκριζα. Είδα Drones και αυτοκίνητα Porsche Cayenne που *σε καμία περίπτωση δεν είναι ο συνήθης τουρισμός της Ικαρίας που είχαμε συνηθίσει δηλ απλός και εναλλακτικός.* Τα θέματα υποδομών είναι ανύπαρκτα. Πρόπερσι μέτρησα στην παραλία πάνω από 200 σκηνές που έκαναν ελεύθερο κάμπινγκ. Δεν υπάρχει οργανωμένο camping οπότε υπάρχει αρκετή βρωμιά στην παραλία. Έπρεπε να έρθει ο τοπικός Σύλλογος των Ραχών για να τους απομακρύνει. Όσο για την τοπική κοινωνία και τους *επιχειρηματίες λείπει ο κεντρικός σχεδιασμός για τον τουρισμό.* Στον ενθουσιασμό *να κερδίσουν παραπάνω χρήματα αφήνουν πολλά ζητήματα στην τύχη τους, χύμα τελείως* Πρέπει να βρεθούν λύσεις για το παρκάρισμα των αυτοκινήτων, καθαριότητα, για την διοργάνωση των συναυλιών, πανηγυριών. Υπάρχει χάος όταν συμβαίνουν αυτές οι εκδηλώσεις.» + «Μια μεγάλη έλλειψη της Ικαρίας είναι *το δημοτικό κάμπινγκ.* Έχουν γίνει προσπάθειες-ατελέσφορες. Δυστυχώς ο Δήμος δεν έχει ιδιοκτησίες στο παραλιακό μέτωπο – έχει στον ορεινό όγκο . *Δεν έχουμε τολμήσει την δημιουργία κάμπινγκ στον ορεινό όγκο γιατί δεν είμαστε σίγουροι για την τύχη ως προς την λειτουργικότητα και την βιωσιμότητα του»* + «Το κάμπινγκ είναι πολύ διαδεδομένο στο νησί, οργανωμένο όμως δεν υπάρχει. Ο Δήμος πρέπει να φροντίσει γι αυτό, το έχει ανάγκη ο τόπος αλλά και για τους τουρίστες που το επιλέγουν *είτε επειδή δεν έχουν χρήματα για ξενοδοχείο, είτε από άποψη.* Μην ξεχνάμε ο τουρισμός αναπτύχθηκε με το να μείνουν οι άνθρωποι σε ένα λιτό δωμάτιο, να φάνε όλοι μαζί με τους ντόπιους κατά από την κληματαριά». + «Δυστυχώς από την κεντρική Διοίκηση δεν μπορούμε να περιμένουμε πολλές δράσεις στο εγγύς τουλάχιστον μέλλον . Αν θα μπορούσε να αλλάξει και να

γίνει μια στροφή προς την ορθή τουριστική ανάπτυξη της Ικαρίας θα γινόταν μόνο με ένας δυναμικό Δήμος και σωστά τοποθετημένο απέναντι στα πράγματα που θα λειτουργούσε σαν σούστα, ένα ελατήριο ανάμεσα στο κράτος και τον Ικαριώτη και θα μετέφραζε στον Ικαριώτη τις κρατικές συμφωνίες και θα μετέφερε εκατέρωθεν τα μηνύματα» +

«Ως προς την αντίληψη για τη ζωή που κληρονομήσαμε από τους δικούς μας, Δεν είμαστε ακριβώς (πιστοί) σε αυτό που κληρονομήσαμε. Προφανώς επηρεάζει κι εμάς όλη αυτή η μεταστροφή που υφίσταται η χώρα. Όσο αφορά τους νεότερους σε ηλικία τουρίστες που έχουν ακούσει ότι εδώ γίνεται χαμός και έρχονται να το βρουν, *το πρόβλημα υπάρχει εάν εμείς οι ντόπιοι του επιβεβαιώσουμε αυτή του την αντίληψη.* Η αλήθεια είναι ότι σε εμάς του Ικαριώτες μας αρέσει η παρέα, μας αρέσει και το κρασί, κι ο χορός *αλλά αυτό δεν σημαίνει ότι είμαστε κάθε μέρα έξω φρενών και δεν είναι σωστό να το πουλάς αυτό. Όσοι το πουλάνε ενσυνείδητα έχουν ευθύνη. Το κλειδί για να περάσει ο επισκέπτης καλά , αλλά κι οι γύρω του είναι να κάνει τον Ικαριώτη να τον αισθανθεί μουσαφίρη του – εκεί τον αδειάζεις τον Ικαριώτη, ότι παραξενιά και να έχει. Αν το καταφέρει και χτίσει αυτή τη σχέση όλα θα κυλίσουν με πολύ καλύτερο τρόπο»+ «ο απώτερος στόχος είναι πέραν του να βιώσουν αληθινά το νησί σαν επισκέπτες, γιατί έτσι θα τους εμπνεύσει και το σεβασμό ώστε να μεταδώσουν την πληροφορία σωστά, γιατί αν τους αντιμετωπίσεις σαν καταναλωτές, θα μεταδώσουν την εμπειρία της παραμονής τους ως καταναλωτές, κι αντίστοιχα, και οι επόμενοι επισκέπτες κι αυτοί θα συμπεριφερθούν ως καταναλωτές και αυτό σε μεγάλο βαθμό προκαλεί μεγάλη αλλοτρίωση στον τόπο μας.» (ΜΠΑΡΕΛΗ +ΑΦΙΑΝΕΣ+ ΚΑΖΑΛΑ + ΚΟΧΥΛΑ + ΛΑΡΔΑΣ+ ΚΑΖΑΛΑ + ΚΑΝΔΙΑΣ+ + ΛΑΡΔΑΣ+ ΤΡΙΚΙΡΙΩΤΗΣ)*

8.4.2. ΔΡΑΣΕΙΣ

«Το 2015 καθαρίστηκε το μονοπάτι Ιερό-Δράκανο, που ήταν κλειστό για πάνω από 80 χρόνια και το χρησιμοποιούν ετησίως πάνω από 100 άνθρωποι. Φέτος ένα γκρουπ από το Ισραήλ ηλικίας 65 με 85 κάθε πρωί (8-12) βοήθησαν στην προσπάθεια ώστε να φτιάξουμε όλοι μαζί φυσικά σκαλοπάτια από πέτρες και ξύλα στο μονοπάτι Ιερό-Δράκανο. Την άνοιξη 2017 ένα γκρουπ από Αγγλία, Ελβετία και Βέλγιο ήρθαν να βοηθήσουν στον καθαρισμό του μονοπατιού Φάρος-Προπεζουλοπή-Ξύλινο. Όπου

νομίζουμε ότι ο ΔΗΜΟΣ είναι απών, κάνουμε διάφορες δράσεις, μαζεύουμε τα σκουπίδια από την παραλία, καθαρίζουμε τα μονοπάτια, κάνουμε μακαρονάδες για να μαζέψουμε χρήματα, βάζουμε στην κεντρική πλατεία ενημερωτικές αφίσες για να μένει καθαρή η παραλία και το μέρος, μοιράσαμε φέτος 3.000 τασάκια παραλίας! Έχουμε φτιάξει τις συσκευές συλλογής περιττωμάτων σκύλων - *υπάρχει διαφορά στην περιοχή μετά την τοποθέτησή τους*. Επικρατεί μια γενικότερη άποψη πως η περιοχή αλλάζει προς το καλύτερο, βέβαια *δεν είναι εύκολο να αλλάξει η δύναμη της συνήθειας*, αλλά σιγά σιγά οι άνθρωποι αρχίζουν να προσέχουν περισσότερο τον τόπο αυτό δημιουργήσαμε και θέσεις παρκινγκ για να μπορούμε να υποστηρίξουμε τον τουρισμό *και αυτό κάποιες φορές παρεξηγείται, καθώς κάποιιοι θεωρούν πως πάμε να αλλάξουμε την εικόνα τους τόπου, αλλά εγώ πιστεύω πως αυτό που κάνουμε είναι με σεβασμό πάντα προς τον τόπο.*» + «Στόχος της αναβίωσης του αγροτικού συνεταιρισμού που είχε ιδρυθεί το 1933 με παράγωγη και προώθηση μαύρης σταφίδας μας είναι *μέσω εκθέσεων που λαμβάνουμε μέρος να δώσουμε την ευκαιρία στους μικρούς παραγωγούς της Ικαρίας* να έρθουν σε επαφή απευθείας με το κοινό. Μέλη μας είναι όλοι όσοι θέλουν να έχουν ένα πιστοποιημένο αγροτικό προϊόν Είμαστε 22 ενεργά μέλη με άλλα τόσα άτομα που βρίσκονται στις παρυφές του Συνεταιρισμού. Η εκτίμησή μου είναι ότι όσο προχωρούν οι ομάδες παραγωγών τόσο τα μέλη μας θα αυξάνονται. Το κέντρο της προσοχής μας βρίσκεται στα προϊόντα της μέλισσας με κύριο προϊόν το μέλι – έχουμε άριστης ποιότητας ποικιλίες. Προσπαθούμε μέσω του συνεταιρισμού να πιστοποιήσουμε το μέλι Ικαρίας και με αυτό το τρόπο *να αντιμετωπίσουμε και τη μάλιστα της νοθείας*. Άλλα ενδιαφέροντα είναι τα βότανα. Η έρευνά μας, οδηγεί στο μέλλον *να πιστοποιήσουμε ντόπια φυλή μέλισσας γιατί οι μελισσοκόμοι μας δεν αγοράζουν βασίλισσες από το εμπόριο* αλλά από παππού προς παππού το μελίτσι αλλάζει χέρια. Το λάδι και οι βρώσιμες ελιές είναι επίσης μέσα στα μελλοντικά μας σχέδια. *Έχουμε ομάδα μεταποίησης αγροτικών προϊόντων δηλ. σαπούνια με γάλα κατσίκας, ελαιόλαδο και βάλσαμο και καλλυντικά κρέμες και αρώματα*» + «Προσπαθούμε να επιτύχουμε ώστε το σύστημα ύδρευσης να λειτουργεί ομαλά καθημερινά 24 ώρες την μέρα με νερό που να μπορεί να καταναλωθεί άφοβα. Φέτος ανταπεξήλθαμε καλύτερα σε σχέση με την διαθεσιμότητα του νερού στην τουριστική περίοδο. Μην ξεχνάμε ότι έχουμε υποδομές για να εξυπηρετούνται 9 χιλιάδες μόνιμοι κάτοικοι που ξαφνικά το φορτίο υπερτετραπλασιάζεται. Ο ΔΗΜΟΣ καθημερινά συζητά, με καθημερινές παραινέσεις αλλά και τριβές *ώστε να μην χαθεί ο*

πολιτιστικός πλούτος του νησιού και εν πάση περιπτώσει, δεν μένει παρά να αποδείξουμε και στην πράξη αυτό που φέρεται ότι μας διαφοροποιεί» (ΠΛΑΚΙΔΑΣ +ΦΡΑΓΚΟΥ +ΛΑΡΔΑΣ)

8.4.3. ΠΡΟΤΑΣΕΙΣ

«Η Ικαρία ακριβώς αυτό προσπαθεί και πρέπει να προσελκύσει :τον εναλλακτικό τουρισμό, *να προωθηθεί και ο ποδηλατικός τουρισμός* στο νησί». + *«Ο ορειβατικός τουρισμός στο νησί έχει μεγάλες προοπτικές.* Ένα από τα πιο ωραία αξιοθέατα στο νησί είναι η διάσχιση της κορυφογραμμής της μια από τις πιο διάσημες πεζοπορικές εκδρομές . Όσοι την έχουν κάνει μένουν κατάπληκτοι από την ομορφιά Στην Ικαρία δεν έχουμε παραθαλάσσιες διασχίσεις γιατί η τοπική κοινωνία ζούσε στα ορεινά – έχουμε ορεινές διασχίσεις. Έχουμε τέτοιο τουριστικό κοινό που ζητούν αυτήν την εναλλακτική μορφή. Εάν το νησί όμως είναι ερημοποιημένο και τα κατσίκια κατά εκατοντάδες αποδεκατίζουν κάθε πράσινο φύλλο η φυσική αναβλάστηση δεν μπορεί να κυριαρχήσει. Ο τόπος γίνεται αφιλόξενος. *Δεν γίνεται να μιλάμε για εναλλακτικό περιβαλλοντικό τουρισμό και να γίνεται επάνω στο βουνό το απόλυτο μακελειό»* + «Οι ιαματικές πηγές της Ικαρίας είναι η κατεξοχήν κινητήριος δύναμη των Θερμών αλλά θα μπορούσε να είναι και όλου του νησιού αλλά και της Περιφέρειας δεδομένου ότι αποτελεί εθνικό πλούτο. Ακόμα και αυτοί οι επισκέπτες που κλείνουν διαμονή στα Θέρμα χωρίς να γνωρίζουν για τις ιαματικές πηγές, τελικά τις γνωρίζουν, τις δοκιμάζουν και ζητούν να δοκιμάσουν κι άλλες παροχές πχ μασάζ ή μαθήματα yoga. Αναζητά και τελικά παίρνει την χαλάρωση και ευεξία που προσφέρει ο τόπος.» +

«Η ιστορία του νησιού είναι το δυνατό σημείο του νησιού . Για την ανάπτυξη του νησιού είναι πολύ σημαντικό να δημιουργηθεί μια εύληπτη εικόνα για την ιστορία του νησιού .Η Ικαρία έχει διαφορετική εικόνα από ότι η Μύκονος και Ίος που συνδέεται μόνο με τη διασκέδαση . Τα δυο βασικά προϊόντα που υπάρχουν απλόχερα στην Ικαρία ακόμα η τοπική κοινωνία δεν τα εκμεταλλεύεται προς όφελος της, και αυτά είναι το πέτρωμα του γρανίτη και οι ιαματικές πηγές.» + «Δεδομένου ότι ο Δήμος δηλώνει ότι δεν έχει πόρους, δομές και εξειδικευμένο προσωπικό, και ενώ απορροφώνται χιλιάδες ευρώ σε όλη την Ευρώπη εμείς εδώ δεν μπορούμε να κάνουμε τίποτα γιατί για να τρέξει το πρότζεκτ πρέπει να πληρώνονται οι άνθρωποι που θα εργασθούν. Ο ΔΗΜΟΣ δεν έχει κανένα παράρτημα για τον πολιτισμό ή τον τουρισμό, ασχολείται με το να διεκπεραιώνει το δρόμο, το νερό, τη λακκούβα, την

λάμπα στην κολώνα. Δεν σχεδιάζει, δεν έχει κανένα πλάνο, κανένα γραφείο, καμία τεχνογνωσία. Το όραμα μου: *Αυτό που θα ήταν ιδανικό, για εδώ την Ικαρία να μπορούσε να υπήρχε ένα ερευνητικό ινστιτούτο που θα ασχολούταν με την τοπική κοινωνία, τουρισμό και πολιτισμό σε διάφορους τομείς με το να εκπαιδεύσει, να δώσει ερεθίσματα σχεδιασμό και να εντάξει τους ντόπιους σε μια διαδικασία και αυτούς που θέλουν να ασχοληθούν με τον τουρισμό αλλά να βοηθήσει κι αυτούς που δεν θέλουν τον τουρισμό για να καταλάβουν το θετικό αντίκτυπο ακόμα κι αν δεν θέλουν να συμμετέχουν για να μπορέσει ο τόπος να ανταπεξέλθει σε ενδεχόμενη μεγάλη ζήτηση γης μεγάλων επενδύσεων, εγκαταστάσεων, ξενοδοχείων κλπ που το βλέπω να συμβαίνει στην επομένη δεκαετία. Τα νέα παιδιά εδώ στα χωριά έχουν φτάσει στα όρια του είναι 50 - 50 να αφήσουν τα χωριά να πάνε να μεταναστεύσουν. Είναι αδιανόητο να υπάρχουν άνθρωποι στον κόσμο που ονειρεύονται να ζήσουν στην Ικαρία και τα ντόπια παιδιά να θέλουν να πάνε στην νέα Υόρκη για να γίνουν ελαιοχρωματιστές, *το ζήτημα είναι να τονωθεί το ηθικό του νησιού και οι νέοι να παραμείνουν εδώ.* Από την στιγμή που ο ντόπιος πληθυσμός παραμένει και επιχειρεί στο νησί, οργανώσει σωστά την ζωή του *δεν αφήνεις τόπο στα κοράκια να έρθουν να καρπωθούν αυτοί την κουλτούρα μας* να υπάρχει δραστήριος νέος κόσμος στο νησί για να αποτραπεί η αλλοτρίωση του νησιού. Ο ερευνητικός φορέας θα μπορούσε να χρηματοδοτηθεί από ένα πρόγραμμα ΕΣΠΑ και να επανδρωθεί και να μπουν 5 άξονες για την τουριστική διαχείριση αλλά και κοινωνική ενδυνάμωση» +*

«Η δική μου πρόταση είναι να γίνει ένα πανεπιστημιακό συνέδριο στο νησί με ερευνητές ώστε να αποφασισθεί μαζί με τον ντόπιο πληθυσμό τι είδους ανάπτυξη τους ταιριάζει. Δηλαδή εάν στοχεύουν στα αγροτικά προϊόντα, στην ανάπτυξη του τουρισμού, τι είδους τουρισμό θέλουν οι ντόπιοι και τι προτείνουν, και με βάση την μελέτη που θα γίνει και τα αποτελέσματα της να εμπλακούν οι τοπικοί φορείς ώστε να υπάρχει ολιστική αντιμετώπιση. Ο αγροτουρισμός είναι μια υγιής επιλογή για την Ικαρία δεδομένων των πολύτιμων αγροτικών προϊόντων. Εμείς έχουμε καλή γη που δεν είναι δηλητηριασμένη από φάρμακα και ζιζανιοκτόνα που μπορεί να μας θρέψει δεν έχουμε ανάγκη τον μαζικό τουρισμό όπως τον έχουν ανάγκη άλλα νησιά με λιγότερο πλούσια γη. Εμείς θα μπορούσαμε να ξαναμπούμε στο παιχνίδι με τα Ικαριώτικα προϊόντα να παράγονται μέσω μιας οικολογικής διαδικασίας βιολογικά προϊόντα και οι νέοι να κερδίζουν ένα καλό μεροκάματο. *Λείπει από την Ικαρία η συνεταιριστική*

μορφή προώθησης των προϊόντων. Η ιδέα του αγροτουρισμού θα ήταν μια καλή προσέγγιση που είχε να κάνει με την γνώση της καλλιέργειας και την παραγωγή προϊόντων που είναι ένας καλός συνδυασμός με τον τουρισμό και ταιριάζει με την κουλτούρα του Ικαριώτη, όμως δεν κυριάρχησε και δεν έγινε συνείδηση από τους ντόπιους. Υπάρχει πάντως ενδιαφέρον από τους επισκέπτες και κυρίως από τους ξένους να μάθουν πως καλλιεργούνται τα ικαριακά προϊόντα. Η Ικαρία μπορεί με δυο βασικά προϊόντα να καταφέρει να ζήσει όλο της το πληθυσμό: Το Ικαριώτικο κρασί, το κόκκινο φωκιανό και τις ιαματικές πηγές. Εάν αυτά τα δύο προϊόντα προωθηθούν και αναπτυχθούν με μια ορθολογική βάση θα μπορέσουν να κάνουν το νησί να ξεχωρίσει. – Υπάρχουν κι άλλα προϊόντα που μπορεί να προωθήσει η Ικαρία, τα βότανα ρίγανες, αλλά και το καϊσί (τοπική ποικιλία βερίκοκου) που φύεται κοντά στα πετρώματα του γρανίτη στην Νότια πλευρά του νησιού» +«Στην Ικαρία, τα προϊόντα είναι εκ των πραγμάτων λιγότερα αλλά εξαιρετικής ποιότητας και ως εκ τούτου πρέπει να πωλούνται ακριβότερα για να αξίζει αυτό που κάνει ο γεωργός και να μην επιβαρύνεται το περιβάλλον»+

«Επειδή στη Ικαρία υπάρχει αυτή η αριστερή κουλτούρα με την έννοια ότι εδώ είμαστε anti – establishment (αντικαθεστωτικοί), είμαστε wild west(άγρια Δύση), οπότε αυτό το εισπράττουν οι επισκέπτες, θεωρώ ότι *δεν είναι προς όφελος την ντόπιας κοινωνίας τελικά όπως εξελίσσεται ο τουρισμός* δηλ να κάνει ο καθένας ό,τι θέλει, *πρέπει να υπάρχει ένας επίσημος τοπικός φορέας στην Ικαρία που να διαχειρίζεται την στάση μας απέναντι στον τουρισμό που να υπάρχει μεθοδικότητα*»+ «*Θέλουμε να επιτύχουμε πιστοποίηση Προϊόντων Ονομασίας Προέλευσης*»+

«*Τα Θέρμα χρειάζονται ήπια ανάπτυξη στα κτίσματα και παροχή υπηρεσιών σε κλίμακα που να αρμόζουν στο τοπίο και στην λουτρόπολη – όχι όμως μεγάλες υποδομές και κτίρια π.χ ξενοδοχεία για μαζική έλευση τουριστών κι επισκεπτών . Να μην χαλάσει ο χαρακτήρας και η ταυτότητα του τόπου που είναι μικρός γραφικός χαλαρός που συνδυάζει πολλά, γιατί αρέσει και σε εμάς αλλά κυρίως στους επισκέπτες. Δεν θα θέλαμε να αλλάξει ώστε να έρχονται μεγάλα γκρουπ που να κατακλύζουν εδώ το μέρος. Θέλουμε ήπια ανάπτυξη. Ο τόπος πρέπει να φροντιστεί και να βελτιωθούν οι υποδομές . Ο στόχος μας είναι να επιτύχουμε να λειτουργούν 12 μήνες το χρόνο όπως γίνεται στις περισσότερες λουτροπόλεις και να καταφέρουμε να έρχονται τους μη τουριστικούς μήνες άνθρωποι για ιαματικό τουρισμό και χαλάρωση δηλαδή τα*

αεροπλάνα το χειμώνα που πηγαινο-έρχονται τώρα μισό-άδεια να είναι γεμάτα με αυτού του είδους τους τουρίστες» +

«Εάν θέλουμε να προσελκύσουμε πελατεία και από χώρες πλην της Ελλάδας που τα ασφαλιστικά εκεί ταμεία, δικαιολογούν επισκέψεις σε λουτροπόλεις, θα πρέπει να βελτιώσουμε τις υποδομές ώστε να μπορούν να λειτουργούν ολόκληρο το χρόνο. Προσπαθεί ο Δήμος να υποβάλει πρόταση για το υδροθεραπευτήριο του Απόλλωνα ώστε να δημιουργηθεί μια υποδομή που να μπορεί να στέκεται αξιοπρεπώς τα επόμενα 20-30 χρόνια και να είναι ανταγωνιστικός ως προορισμός». (ΠΛΑΚΙΔΑΣ + ΤΡΙΚΙΡΙΩΤΗΣ + ΜΟΥΛΑ+ΑΦΙΑΝΕΣ+ ΤΡΙΚΙΡΙΩΤΗΣ +ΚΑΝΔΙΑΣ+ΑΦΙΑΝΕΣ + ΚΟΧΥΛΑ + ΦΡΑΓΚΟΥ+ ΜΟΥΛΑ + ΜΑΡΓΑΡΙΤΗ+ ΛΑΡΔΑΣ 2017)

ΚΕΦΑΛΑΙΟ 9 ΣΥΜΠΕΡΑΣΜΑΤΑ

Μέσα από αυτή την εργασία έγινε προσπάθεια να διερευνηθεί για ποιο ξεχωριστό λόγο επιλεγεί ο κάθε επισκέπτης να ταξιδέψει προς την Ικαρία – ένα ταξίδι που δεν μπορεί να θεωρηθεί από τα εύκολα, τόσο λόγω της απόστασης από την ηπειρωτική Ελλάδα, όσο και των καιρικών συνθηκών που επικρατούν στην περιοχή που ακόμα και το καλοκαίρι, οι άνεμοι είναι ισχυρότεροι από το υπόλοιπο Αιγαίο.

Παρατέθηκαν οι ταυτότητες του νησιού και αναζητήθηκε η πρόσληψη της εικόνας που είχαν οι επισκέπτες από τον τουριστικό προορισμό που επισκέφτηκαν. Τέλος διερευνήθηκαν οι επιπτώσεις της παρουσίας των καλοκαιρινών επισκεπτών στην οικονομική ζωή αλλά και καθημερινότητα των ντόπιων. 14 άνθρωποι που είχαν πολύ ή λιγότερο ισχυρό δεσμό με την τουριστική κίνηση στην Ικαρία, φώτισαν αυτήν την εργασία από την δικιά τους σκοπιά. Σε αρκετά ζητήματα οι απόψεις τους είχαν σύγκλιση, σε άλλα απόκλιση. Η συσχέτιση της ποσοτικής και ποιοτικής έρευνας μας δίνει τα παρακάτω συμπεράσματα από την μέχρι σήμερα έρευνα που δεν ήταν εφικτό να καλυφθούν όλες οι γνώμες και πιθανές απόψεις.

Η Ικαρία δεν έχει τις υποδομές, ούτε δημόσιου χαρακτήρα (όπως μεγάλο αεροδρόμιο που να μπορεί να υποδεχθεί πτήσεις τσάρτερ απ' ευθείας από το εξωτερικό, μεγάλους δρόμους κλπ) αλλά ούτε και ιδιωτικού χαρακτήρα, και επιπλέον δεν είναι το είδος του νησιού που θα μπορούσε να υποστηρίξει μεγάλες ροές τουριστών. Η ανάπτυξη των εναλλακτικών μορφών τουρισμού είναι αυτές που θα αποτελέσουν την κινητήρια δύναμη για την ενδυνάμωση της τοπικής οικονομίας, την στήριξη της τοπικής αγροτικής παραγωγής και της ορθής αντιμετώπισης και προώθησης του Ικαριακού προϊόντος, την ισόρροπη άσκηση του παραδοσιακού επαγγέλματος του κτηνοτρόφου, την προστασία της πολιτισμικής ταυτότητας του νησιού, και την αναχαίτιση της απειλούμενης αλλοίωσης του χαρακτήρα και του κοινωνικού προφίλ του σύγχρονου Ικαριώτη.

Η Ικαρία, χωρίς στρατηγική προώθηση και branding έχει γίνει ελκυστική και έχει την τύχη, να την επισκέπτονται άνθρωποι από όλες τις ηλικιακές ομάδες διαφορετικών κοινωνικών, οικονομικών, και μορφωτικών προφίλ με πολλά και διαφορετικά κίνητρα. Το νησί θα πρέπει να τιμήσει όλους τους επισκέπτες του ανεξαρτήτως, που μεγάλη μερίδα από αυτούς ανήκει στους πιστούς επισκέπτες, και η παροχή του Ικαριακού «προϊόντος» από την πλευρά των κατοίκων του θα πρέπει να γίνει λελογισμένα, ισόρροπα και ισότιμα. Καμία πρακτική δεν πρέπει προσβάλει το κοινό αίσθημα ότι ο

τόπος ανήκει ισότιμα στους κατοίκους του και καμία πρακτική που ωθείται από ταπεινά κίνητρα, δεν θα πρέπει να προσβάλει την ιστορία και παράδοση του τόπου.

Με δεδομένες τις διεθνείς τάσεις για εξατομίκευση του τουριστικού προϊόντος, σε συνδυασμό με την αύξηση του ανταγωνισμού, λόγω της προσφοράς τουριστικών εμπειριών και από άλλες μεσογειακές χώρες, οι ειδικές μορφές τουρισμού συντελούν στην αύξηση του ενδιαφέροντος για τον αγροτουρισμό, τον αθλητικό, συνεδριακό, πολιτιστικό, θρησκευτικό, ιαματικό, καταδυτικό αλιευτικό τουρισμό κ.ά.

Η Ικαρία που ανήκει στην νησιωτική Ελλάδα έχει το ανάγλυφο, το κλίμα, το φυσικό περιβάλλον και την πολιτισμική κληρονομιά που απαιτούνται για τον προσδιορισμό και την εφαρμογή μιας εξειδικευμένης τουριστικής, σε τοπικό επίπεδο, πολιτικής. Διαφάνηκε από την ποιοτική έρευνα, ότι ο τόπος έχει ανάγκη από ένα θεσμικό όργανο που θα είναι αποδεκτό από την τοπική κοινότητα, ανεξαρτήτως πολιτικών κατευθύνσεων που θα ασχολείται αποκλειστικά με τη διαχείριση της πολιτιστικής κληρονομιάς και την εφαρμογή πρακτικών απ' όπου θα ενισχύεται η ντόπια κοινότητα αλλά και η τουριστική εμπειρία των επισκεπτών.

Οι εναλλακτικές μορφές τουρισμού, είναι η σύγχρονη εκδοχή όλων των συνηθειών που είχε κατά παράδοση ο Ικαριώτης, που κουβαλά την ιστορία των προγόνων και του τόπου του. Δεν είναι τίποτα άλλο, παρά η επαφή με την φύση, σε όλες τις εκδοχές της, είτε αυτό λέγεται περπάτημα στα μονοπάτια, αναγνώριση και εξοικείωση με τον φυσικό πλούτο που φύεται κατά μήκος και πλάτος του ορεινού όγκου αλλά και στα πεδινά και τις ρεματιές της, είτε γνώση της καλλιέργειας και επεξεργασίας των αγροτικών της προϊόντων και του αμπελιού της. Η εξοικείωση με τα μετεωρολογικά φαινόμενα που συνδέονται με την αγροτική παραγωγή και την θάλασσα και ό,τι είναι σε σχέση με αυτήν, (αλιεία, θαλάσσιος αθλητισμός), η αναγνώριση της χλωρίδας και πανίδας του νησιού, η επίσκεψη σε σπηλιές και βιότοπους, βάλτους, λίμνες και δάση που απαντώνται στο νησί και βρίσκουν καταφύγιο ερπετά, πουλιά, αμφίβια, θαλάσσιες χελώνες και φώκιες, είναι κάποιες άλλες μορφές τουρισμού με ήπιο αποτύπωμα. Η γνωριμία με την μελισσοκομία, η γνώση της ντόπιας κουζίνας που συνδέεται με το καριώτικο κρασί και αυτά μαζί συνδέονται με το χορό και την μουσική και τον μοναδικό τρόπο που οι Ικαριώτες κοινωνικοποιούνται και συγχρωτίζονται που δεν είναι άλλος από τα πανηγύρια αποτελούν κρίκους των εναλλακτικών μορφών τουρισμού. Ο Θερμαλισμός είναι μια πρακτική που εξασκούσαν οι ντόπιοι απολαμβάνοντας τις

θεραπευτικές ιδιότητες των ιαματικών πηγών του νησιού, χωρίς βέβαια την σημερινή γνώση και χωρίς αυτή η συνήθεια να ήταν συντονισμένη και εξαπλωμένη. Παρ' όλα αυτά, αυτές οι πηγές απ' όπου αναβλύζουν τα ιαματικά νερά, αποτελούν κληρονομιά του τόπου και μπορούν να προσφερθούν με αξιοπρέπεια και επαγγελματισμό στους σύγχρονους επισκέπτες.

Είναι φυσικά, θεμιτή τόσο η βελτίωση των εισοδημάτων και των συνθηκών διαβίωσης των κατοίκων όσο και η προοπτική ανάπτυξης του νησιού, η δε βελτίωση των υποδομών κρίνεται απαραίτητη. Παρ' όλα αυτά, δεν πρέπει να αποτελεί μονοκαλλιέργεια η ανάπτυξη του τουρισμού, με επικέντρωση στη μεγιστοποίηση των μεγεθών των αφίξεων, διανυκτερεύσεων, πολλαπλασιασμό των πανηγυριών προς τέρψη των τουριστών, κλπ με ταυτόχρονη και καθολική εγκατάλειψη παραδοσιακών επαγγελμάτων και ενασχολήσεων που βρίσκονται στην αλυσίδα των κινήτρων για τα οποία επισκέπτονται οι τουρίστες τον τόπο για να ζήσουν την εμπειρία του. Η προσφορά αγροτικών προϊόντων, όπως είναι το ικαριώτικο κρασί που μερικές φορές βαφτίζονται «ντόπια» ή η παντελής έλλειψη από το ράφι του ντόπιου προϊόντος είναι στοιχεία που μόνον βλάβη στην τουριστική εμπειρία μπορούν να επιφέρουν και συνακόλουθα το ντόμινο των αρνητικών επιπτώσεων θα ξεκινήσει. Πρέπει συνεπώς να γίνει αντιληπτό από τους εμπλεκόμενους φορείς ότι, όση δύναμη έχει πλέον, η από στόμα σε στόμα WOM διαφήμιση ενός τόπου, άλλη τόση δύναμη έχει αυτή η πρακτική με αντίστροφο αποτέλεσμα και δυστυχώς, όταν αρχίσει αυτή η ροή, είναι πολύ δύσκολο να αντιστραφεί το κλίμα της διαδιδόμενης πληροφορίας.

Εάν οι ίδιοι οι Ικαριώτες δεν αντιληφθούν άμεσα, ότι η στρεβλή πρόσληψη των δεδομένων που αφορούν τον τουρισμό και η κακή διαχείριση των τουριστικών ροών, οδηγούν σε υποβάθμιση των συγκριτικών πλεονεκτημάτων του νησιού, όπως η Φύση, τα πανηγύρια, η παροχή υπηρεσιών, αλλοίωση τοπίων, παραδοσιακών οικισμών κλπ, οι ανατροπές στον τρόπο ζωής τους, θα είναι αναπόφευκτες και ο κίνδυνος θα είναι ορατός ώστε το θαύμα τους να μετατραπεί σε τραύμα. Η στάθμιση του τελικού αποτελέσματος, που προκαλεί η αύξηση του τουριστικού ρεύματος, με τις θετικές και αρνητικές επιπτώσεις, που είναι το αποτέλεσμα του τρόπου της «προσφερόμενης Ικαρίας» ως τουριστική εμπειρία στους επισκέπτες, θα πρέπει να εξετάζεται ατομικά και συλλογικά από τους εμπλεκόμενους, που, αφού εστιάσουν στις ποσοτικές και ποιοτικές λεπτομέρειες κοιτάζοντας πάντα πίσω στο παρελθόν, θα αντιμετωπίσουν σωστά το μέλλον.-

ΠΑΡΑΡΤΗΜΑ Α' ΧΑΡΤΕΣ

1-8

ΠΑΡΑΡΤΗΜΑ Β' ΦΩΤΟΓΡΑΦΙΕΣ

1. Άγιος Κήρυκος (Νότια Πλευρά)

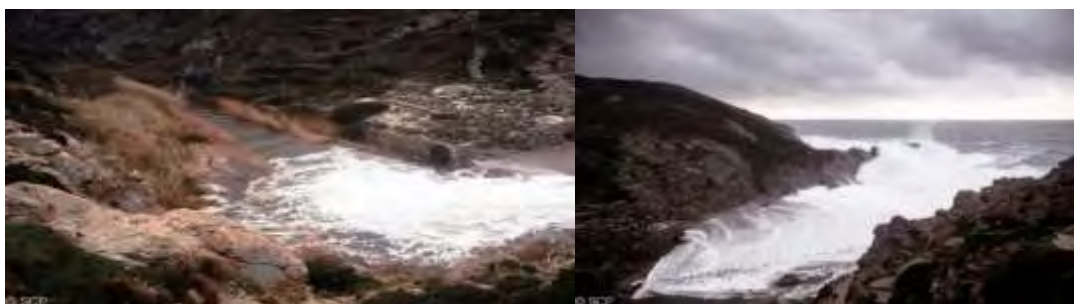
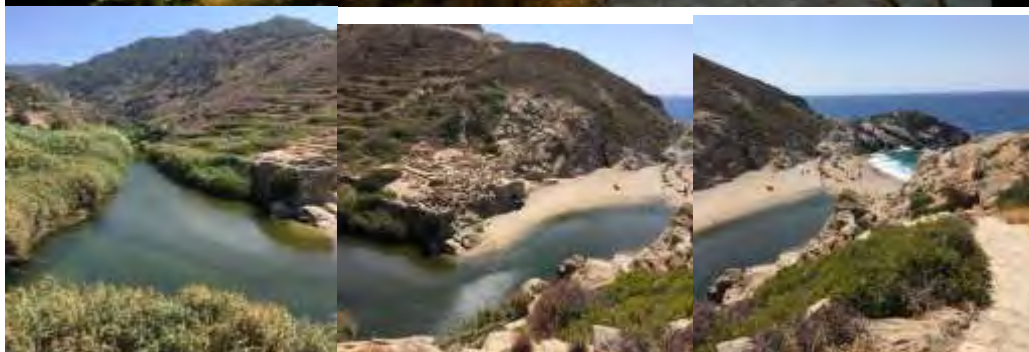

2. ΕΥΔΗΛΟΣ (Βόρεια Πλευρά)

3. Χριστός Ραχών (Βόρεια Πλευρά)

4.Βράχος του Ίκαρη (Βαώνη Χρυσοστόμου - Νότια Πλευρά)**5.Παραλία – Αρχαιολογικός χώρος Να (Ναός Ταυροπόλου Αρτέμιδος - Βόρεια Πλευρά)**

6. Ιερό Νότια Πλευρά

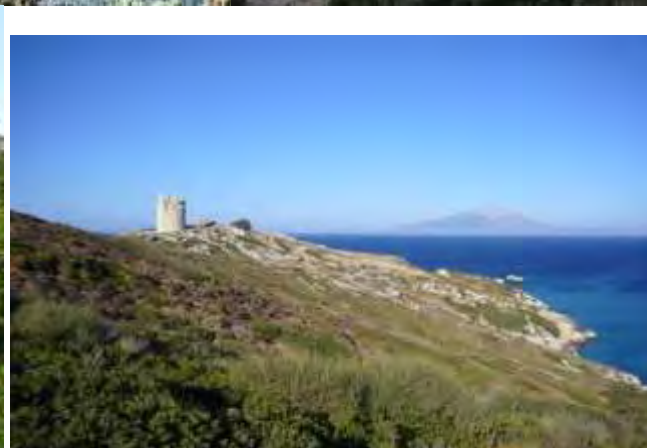
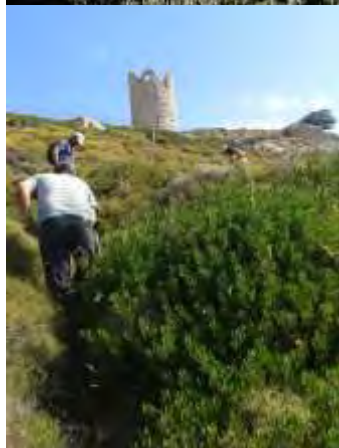
Φωτογραφία Τη Σάνια Ιωάννη

Φωτογραφία Τη Σάνια Ιωάννη

Ελισσα Καραφτι

7. Παραλία Αι Γιώργη – Αρχαιολογικός χώρος Δράκανο – Ακρωτήριο Φανάρι (Νότιοανατολική Ικαρία ενταγμένο στην NATURA 2000)

8. Όρος Αθήρας – Πράμνος

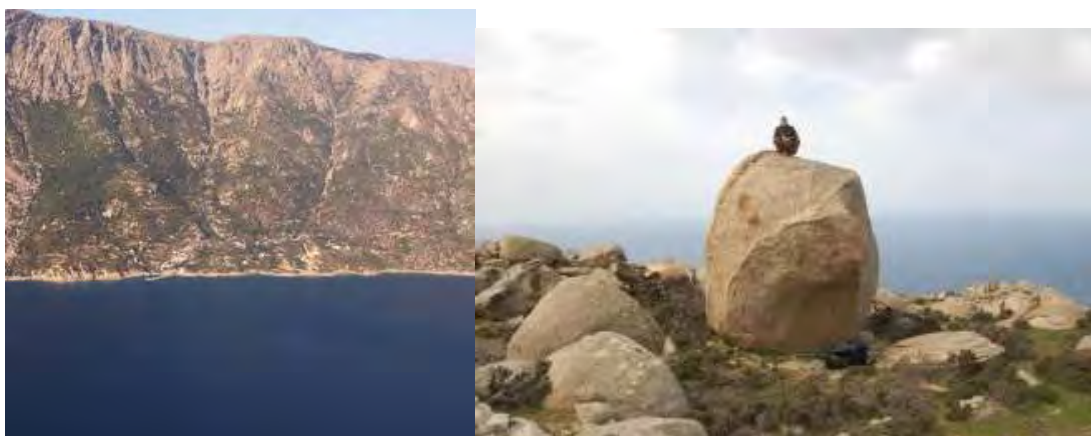
9. Κάμπος + παραλία (αρχαία Οινόη) Βόρεια Πλευρά

10. Φάρος ή Φανάρι + παραλία Νότια πλευρά

11. Νότια πλευρά – κυρίως γρανίτης

12. Βόρεια πλευρά – με πλούσια βλάστηση

13. Η Φύση της Ικαρίας

14. Δάσος του Ράντη (ενταγμένο στην NATURA 2000) Κεντρική Νότια πλευρά

14^α. Κορκόφυλας**14β. Παραλίες Παρθένι, Μεσαχτή, Λιβάδι 1-9 (Βόρεια πλευρά)****Θέρμα, Ανεφάντι, Καρκινάγρι, Νεάλια 10-13 (Νότια πλευρά)**

15. Το κακό καταβασίδι

16. Παλιά καριώτικη κατοικία

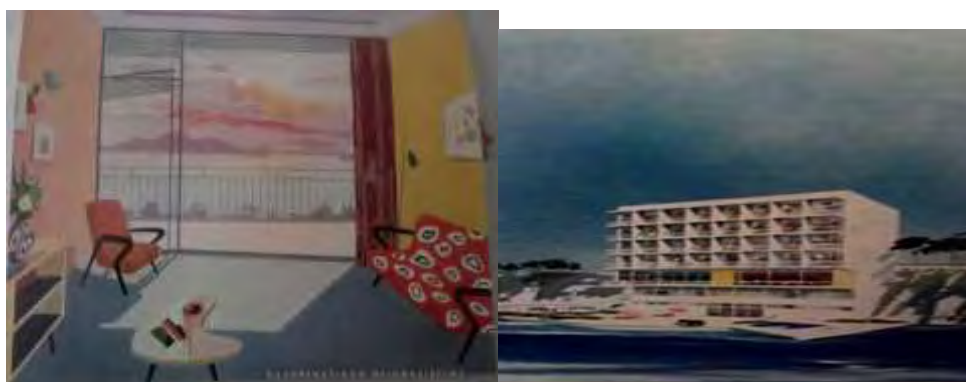

17. Πολιτικοί Εξόριστοι στην Ικαρία

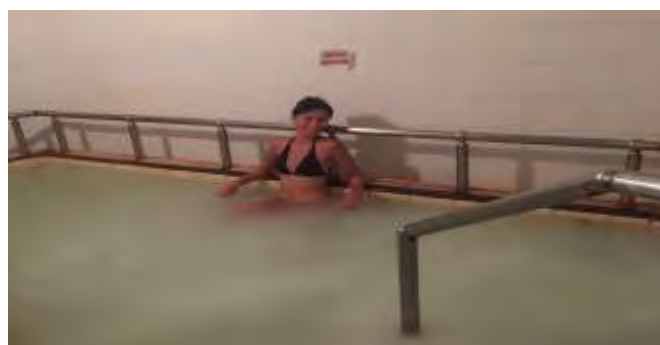
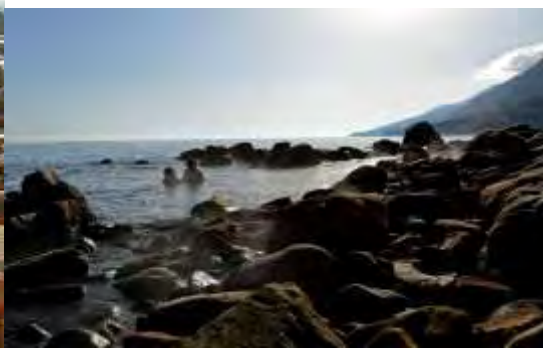

**18^ο. ΠΡΟΤΑΣΗ ΑΝΑΒΑΘΜΙΣΗΣ ΥΠΟΔΟΜΩΝ & ΠΑΡΕΧΟΜΕΝΩΝ
ΥΠΗΡΕΣΙΩΝ ΣΤΗ ΛΟΥΤΡΟΠΟΛΗ ΤΩΝ ΘΕΡΜΩΝ 1956**

18β.ΙΑΜΑΤΙΚΕΣ ΠΗΓΕΣ α) Λευκάδα Αγίου Κηρύκου. Τα ιαματικά νερά αναμιγνύονται με θαλασσινό νερό(1-3) β) Σπήλαιο Θερμών έξω + έσω (4-5)

19. Ικαριώτικος χορός

19^ο. ΙΚΑΡΙΩΤΕΣ ΜΟΥΣΙΚΟΙ

20. Τα πανηγύρια

21. Ικαριώτικο αμπέλι - κρασί

22. κατσικίσιο τυρί καθούρα & 23. Ικαριώτικο μέλι

24. Άγρια κατσικάκια Ικαρίας – ‘Ρασκά’

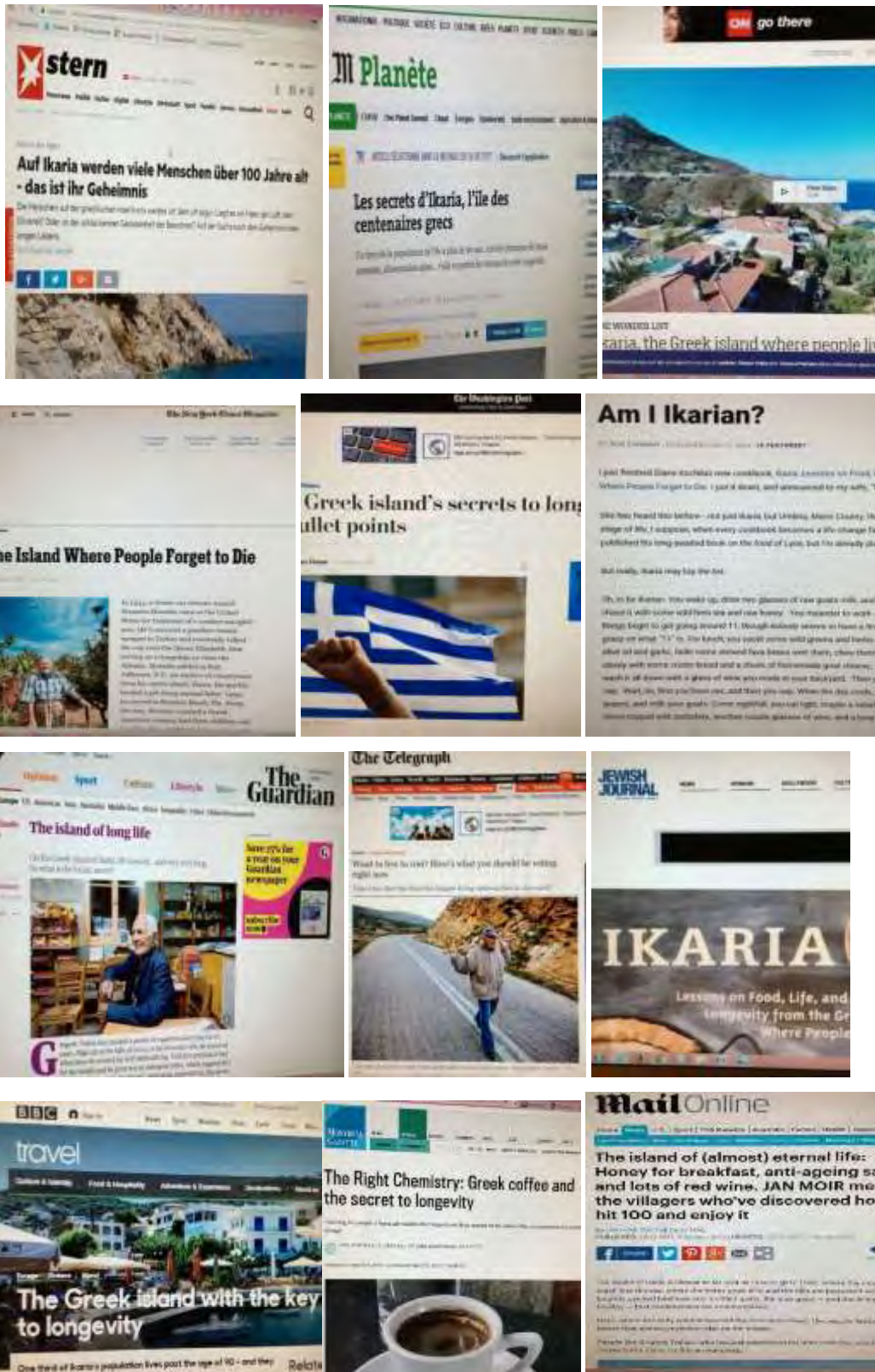
25. Ντόπια κουζίνα (σουφικό, κουκιά, πιταράκια, ντομάτες- ‘τσιφκιά’)

26. Μπλε Ζώνες (BLUE ZONES)

27. τα Διεθνή ΜΜΕ για την Ικαρία

28. ΠΡΟΠΕΖΟΥΛΩΠΗ ΦΑΡΟΣ – ΝΟΤΙΑ ΠΛΕΥΡΑ

29. ΟΙ ΕΝΑΛΛΑΓΕΣ ΤΗΣ ΦΥΣΗΣ

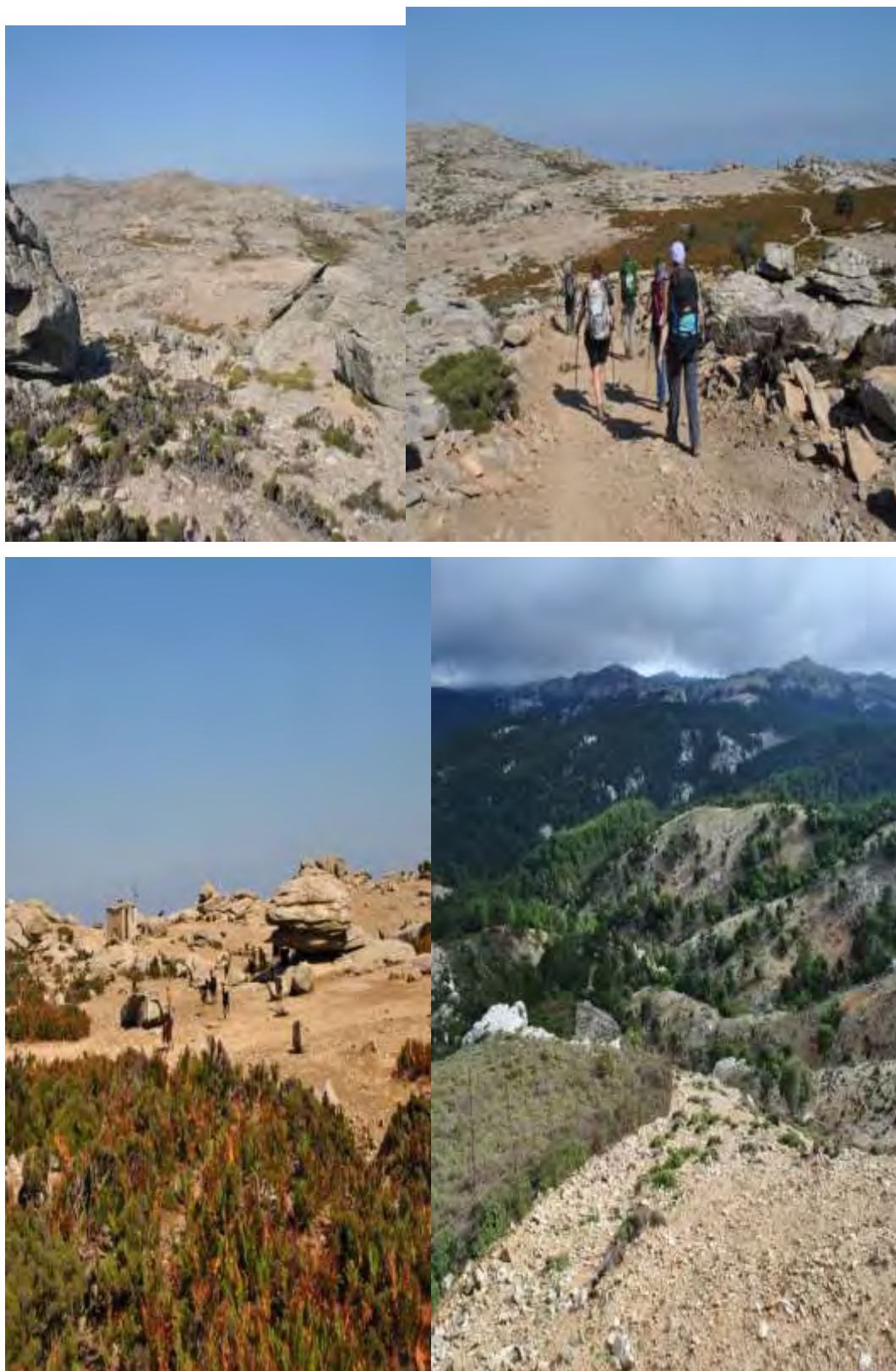

30. Η ερημοποίηση των πλαγιών από την ανεξέλεγκτη κτηνοτροφία

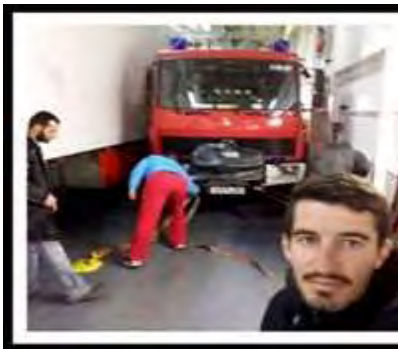
(Ράχες : οροπέδιο Εριφή , οροπέδιο Αμμούδια με το καταφύγιο Σπιτάκι της Μαμής, περιοχή Φουρνοπόταμος)

31. Η Ικαρία στην Ευρώπη και οι τοπικοί σύλλογοι

Ballare a Icaria
corso base di danza greca

Sabato 24 Febbraio
14.30 - 19.30
Domenica 25 Febbraio
10.00 - 13.30
A seguire spuntino
offerto da **Amikaria**
e ripasso delle danze

Iniziativa per la valorizzazione ambientale dell'isola di Icaria
riservata ai soci di Amikaria o di Oneiro

Tessera annuale sottoscrivibile al momento: Amikaria 30 € - Oneiro 20 €

Costo dello stage: 20 euro per i soci di Amikaria; 30 euro per i soci di Oneiro

Sede: presso associazione Oneiro - Via Pozzo 15 r. cancello

Prenotazioni: tel. 3275793995; mail: paolaguend.pierantoni@gmail.com

Abbigliamento: necessarie scarpe da usare esclusivamente nella palestra

Per ulteriori informazioni programma di dettaglio
sulle pagine FaceBook di Amikaria e di Oneiro

32. Το συμπόσιο και ο χρόνος με τους φίλους και τους συγγενείς

33. τυπικό καφενείο- μπακάλικο στα χωριά της Ικαρίας

ΠΑΡΑΡΤΗΜΑ Γ'**1. ΤΑ ΕΡΩΤΗΜΑΤΟΛΟΓΙΑ Στην Ελληνική & Αγγλική γλώσσα**

Ο αριθμός αυτός (N 337) επιδιώχθηκε να συλλεχθεί διότι σύμφωνα με τους Hair et al. (2007), το συνολικό δείγμα πρέπει να είναι τουλάχιστον 5 φορές της συνολικών παραμέτρων που χρησιμοποιείται στην έρευνα.

Αγαπητοί : διεξάγω μια ακαδημαϊκή έρευνα σχετικά με το κίνητρό σας να επιλέξετε την Ικαρία ως τόπο διακοπών / επίσκεψης/ διαμονής αλλά και την ικανοποίηση και την αφοσίωσή σας από την εμπειρία της διαμονής σας στο νησί. Το ερωτηματολόγιο πραγματοποιείται στα πλαίσια απόκτησης Μεταπτυχιακού Διπλώματος στο αντικείμενο «Σχεδιασμός και Ανάπτυξη Τουρισμού και Πολιτισμού» στο Πανεπιστήμιο Θεσσαλίας.

Εάν έχετε δικό σας σπίτι ή κατάγεστε από την Ικαρία παρακαλώ μην απαντήσετε σε αυτό το ερωτηματολόγιο διότι θα εξαχθούν λάθος συμπεράσματα. Το σχόλιο σας είναι εξαιρετικά σημαντικό για αυτήν την ακαδημαϊκή έρευνα. Τα δεδομένα της έρευνας θα αντιμετωπιστούν ανώνυμα.

ΤΡΟΠΟΣ ΑΞΙΟΛΟΓΗΣΗΣ: Παρακαλώ προκειμένου να δηλώσετε την απάντηση που σας αντιπροσωπεύει περισσότερο ή την άποψή σας αξιολογήστε σε κλίμακα από

1 = εντελώς ασήμαντο/ καθόλου/ Δεν συμφωνώ έως

5 = πολύ σημαντικό / πάρα πολύ/ Συμφωνώ πάρα πολύ

ΣΑΣ ΕΥΧΑΡΙΣΤΩ ΠΟΛΥ ΓΙΑ ΤΗ ΒΟΗΘΕΙΑ ΣΑΣ.

.....//.....

A. Ποιος ο περισσότερο σημαντικός τρόπος για να μάθετε για την Ικαρία ως τουριστικό προορισμό.

(Παρακαλώ **Κυκλώστε** Την Απάντηση Που Σας Ταιριάζει Περισσότερο)

Το Διαδίκτυο - Μέσα Κοινωνικής Δικτύωσης	1	2	3	4	5
Από τις παρέες μου	1	2	3	4	5
Οικογένεια συγγενείς	1	2	3	4	5
αφιέρωμα στην Τ.Υ. - ΜΜΕ - Περιοδικά	1	2	3	4	5
Βιβλία και οδηγοί	1	2	3	4	5
Ταξιδιωτικό πρακτορείο	1	2	3	4	5
Τουριστική Έκθεση	1	2	3	4	5
Ήταν μέρος του ταξιδιωτικού πακέτο	1	2	3	4	5

Άλλο - τι: _____

Β. Αξιολογήστε την σημαντικότητα των παρακάτω παραγόντων στην απόφασή σας να ταξιδέψετε στην Ικαρία

(Παρακαλώ **Κυκλώστε** Την Απάντηση Που Σας Ταιριάζει Περισσότερο Στις Παρακάτω Επιλογές)

1.Ξεκούραση και χαλάρωση	1	2	3	4	5
2.Φύση	1	2	3	4	5
3.Θέλω να γνωρίσω νέους φίλους / ανθρώπους	1	2	3	4	5
4.Πολιτισμός – Ικαριώτικος Χορός – πανηγύρια	1	2	3	4	5
5.Υγεία - Ιαματικά λουτρά	1	2	3	4	5
6. Επίσκεψη σε συγγενείς και φίλους	1	2	3	4	5
7.Επίσκεψη στον τόπο εξορίας συγγενούς μου	1	2	3	4	5
8.Αθλητισμός - Περιπέτεια και αναψυχή	1	2	3	4	5
9.Ντόπια κουζίνα – Ικαριώτικο κρασί	1	2	3	4	5
10.Διασκέδαση	1	2	3	4	5
11.Θρησκευτικοί λόγοι	1	2	3	4	5
12.Για να μάθω για την ιστορία& κουλτούρα	1	2	3	4	5
13.Επιχειρηματικοί λόγοι	1	2	3	4	5
14.Συμμετοχή σε συνέδριο, σεμινάριο κλπ	1	2	3	4	5
15.Να βιώσω ένα νέο ή διαφορετικό τρόπο ζωής	1	2	3	4	5
16.Θέλω να μειώσω το άγχος μου	1	2	3	4	5
17.Θέλω να δω τα αξιοθέατα του νησιού	1	2	3	4	5
18.Άλλο, τι? :	_____				

Γ. Είναι αυτή η πρώτη σας επίσκεψη στην Ικαρία;

(Παρακαλώ **Κυκλώστε** Την Απάντηση Που Σας Ταιριάζει Περισσότερο Στις Παρακάτω Επιλογές)

1) Ναι.

2) Όχι. Έχω επισκεφθεί την Ικαρία στο παρελθόν. → Πόσες φορές έχετε επισκεφθεί την Ικαρία στο παρελθόν; _____ (αριθμός)

Δ. Πόσο καιρό πηγαίνετε συνήθως για διακοπές;(Παρακαλώ **Κυκλώστε** Την Απάντηση Που Σας Ταιριάζει Περισσότερο)

- 1) 1-3 ημέρες
- 2) 1-5 ημέρες
- 3) 7- 10 ημέρες
- 4) 2 εβδομάδες +

Ε. Πόσες νύχτες σκοπεύετε να μείνετε / μείνατε στην Ικαρία _____ (αριθμός)**ΣΤ. Θα επιλέγατε να επισκεφθείτε την Ικαρία μια άλλη εποχή του χρόνου -και όχι το καλοκαίρι?**(Παρακαλώ **Κυκλώστε** Την Απάντηση Που Σας Ταιριάζει Περισσότερο Στις Παρακάτω Επιλογές)

1. Ναι. → Ποια θα ήταν αυτή η εποχή (εποχή ή μήνας) _____
2. Όχι. Η Ικαρία αξίζει μόνο το καλοκαίρι
3. Όχι. την Ικαρία αξίζει να την επισκεφθεί κανείς μόνο μια φορά

(Παρακαλώ **Κυκλώστε** Την Απάντηση Που Σας Ταιριάζει Περισσότερο Στις Παρακάτω Επιλογές)**Ζ. Σε ποιο βαθμό πιστεύετε ότι ο τρόπος ζωής των ντόπιων σας επηρεάζει κατά την διάρκεια της παραμονής σας στο νησί?**

1   2   3   4   5

Η. Σε ποιο βαθμό πιστεύετε ότι ο τουρισμός έχει αλλοιώσει την πολιτισμική ταυτότητα της Ικαρίας;

1   2   3   4   5

Θ. Σε ποιο βαθμό πιστεύετε ότι η εικόνα της Ικαρίας προβάλλεται με σωστό τρόπο μέσα από τα Μέσα Μαζικής Ενημέρωσης (Τηλεόραση, ράδιο, εφημερίδες κλπ)

1 2 3 4 5

I. Πιστεύετε ότι ο ‘ μύθος της Ικαρίας ‘ είναι ψεύτικος και κατασκευασμένος από την υπέρμετρη προβολή του νησιού?

1 2 3 4 5

IA. Σε ποιο βαθμό η εξυπηρέτηση σας από τους κατοίκους, έγινε με χαλαρό και αργό ρυθμό?

1 2 3 4 5

IB. Σε ποιο βαθμό απολαμβάνετε τον χαλαρό και αργό ρυθμό των κατοίκων στην εξυπηρέτηση σας?

1 2 3 4 5

IG. Πιστεύετε ότι οι κάτοικοι απολαμβάνουν την δημοσιότητα που έχει λάβει το νησί τους?

1 2 3 4 5

ΙΔ. Σε τι βαθμό πιστεύετε ότι ,οι ακόλουθες φράσεις χαρακτηρίζουν το νησί της Ικαρίας και τους κατοίκους της

(Παρακαλώ **Κυκλώστε** Την Απάντηση Που Σας Ταιριάζει Περισσότερο Στις Παρακάτω Επιλογές)

1.Συνολική καθαριότητα του νησιού	1	2	3	4	5
2. Η φύση και το οικοσύστημα	1	2	3	4	5
3.Οι παραλίες	1	2	3	4	5
4. Η προσφορά τοπικών κρασιών – μελιού	1	2	3	4	5
5. Ποικιλία αξιοθέατων	1	2	3	4	5

6. Η ποιότητα καταλύματος σε σχέση με την τιμή	1	2	3	4	5
7. Νυχτερινή ζωή και διασκέδαση	1	2	3	4	5
8. Οργάνωση των τοπικών μεταφορικών υπηρεσιών	1	2	3	4	5
9. Η προσφορά της τοπικής κουζίνας	1	2	3	4	5
10. Η χαλάρωση και ξεκούραση που νιώθω	1	2	3	4	5
11. Δυνατότητες αγορών	1	2	3	4	5
12. Πολιτιστικές εκδηλώσεις, πανηγύρια κλπ	1	2	3	4	5
13. Προσφορά ιαματικών λουτρών	1	2	3	4	5
14. Εξυπηρέτηση σε χώρους εστίασης- καφεενεία	1	2	3	4	5
15. Οι κάτοικοι εκμεταλλεύονται την φήμη του νησιού	1	2	3	4	5
16. Φιλικότητα/ φιλοξενία των ντόπιων	1	2	3	4	5
17. Ο ιδιαίτερος τρόπος ζωής των κατοίκων	1	2	3	4	5

ΙΕ. Ποιες από τις παρακάτω φράσεις – ταμπέλες χαρακτηρίζουν από καθόλου έως πάρα πολύ την Ικαρία

(Παρακαλώ **Κυκλώστε** Την Απάντηση Που Σας Ταιριάζει Περισσότερο Στις Παρακάτω Επιλογές)

Το νησί που ανοίγουν τα μαγαζιά αργά το βράδυ	1	2	3	4	5
Τόπος εξορίας	1	2	3	4	5
Οι κάτοικοι έχουν ιδιαίτερη σχέση με τον χρόνο	1	2	3	4	5
Το νησί με τις ιαματικές πηγές	1	2	3	4	5
Τα πανηγύρια	1	2	3	4	5
Ο Ικαριώτικος χορός	1	2	3	4	5
Οι χαλαροί, ήρεμοι άνθρωποι που δεν έχουν άγχος	1	2	3	4	5

Ο φιλελεύθερος ¹⁷ τρόπος σκέψης των κατοίκων	1	2	3	4	5
Το νησί της μακροζωίας	1	2	3	4	5
Το αριστερό νησί - Ο κόκκινος βράχος	1	2	3	4	5
Το νησί είναι κορεσμένο από τουρισμό	1	2	3	4	5
Το νησί έχει χάσει την αυθεντικότητά του	1	2	3	4	5
Το νησί έχει ανάγκη από διαφήμιση	1	2	3	4	5
Άλλο _____					
Κανένα από όλα αυτά	☐				

ΠΡΟΦΙΛ ΕΡΩΤΗΘΕΝΤΩΝ

(Παρακαλώ Τοποθετήστε **X** Στην Απάντηση Που Σας Ταιριάζει Περισσότερο Στις Παρακάτω Επιλογές)

A1: Φύλο (SEX)

Άνδρας 1 Γυναίκα 2

A2: Ηλικία (AGE)

18-24 1 25-34 2 35-44 3 45-54 4 55-64 5 65+ 6

A3: Οικογενειακή Κατάσταση (F_STATUS)

Σε 1
ελεύθερη
συμβίωση

Άγαμος 2

Έγγαμος 3

Διαζευγμένος/η 4

Χήρος/α 5

A4: Οικογενειακό Εισόδημα (INC)

0-10.000€ 1 10.000-25.000€ 2 25.000-40.000€ 3 40.000+ 4

¹⁷ Με την ετυμολογική έννοια της λέξης και όχι με τον αποδοθέντα από την πολιτική πρακτική προσανατολισμό

From my friends	1	2	3	4	5
Relatives & family	1	2	3	4	5
T.V. - Media - Magazines	1	2	3	4	5
Books and guides	1	2	3	4	5
Travel agency	1	2	3	4	5
Tourist Fair	1	2	3	4	5
It was part of the travel offer	1	2	3	4	5
Other - what: _____					

B. Evaluate the importance of the following factors in your decision to travel to Ikaria

(Please **Circle** the answer that suits you most in the below options)

1. Rest and relaxation	1	2	3	4	5
2. Nature	1	2	3	4	5
3. I want to meet new friends / people	1	2	3	4	5
4. Ikarian traditional dance -festivals- events	1	2	3	4	5
5. Health - Spa baths	1	2	3	4	5
6. Visit relatives and friends	1	2	3	4	5
7. Visit the place of my relatives' exile	1	2	3	4	5
8. Sports - Adventure and recreation	1	2	3	4	5
9. Local cuisine - Ikarian wine	1	2	3	4	5
10. Fun – night life	1	2	3	4	5
11. Religious reasons	1	2	3	4	5
12. To learn about history & culture	1	2	3	4	5
13. Business considerations	1	2	3	4	5
14. Participation in a conference, seminar etc	1	2	3	4	5
15. to experience a new or different lifestyle	1	2	3	4	5
16. I want to reduce my anxiety	1	2	3	4	5

17. I want to see the sights of the island   1   2   3   4   5

18. Other, what? : _____

C. Is this your first visit to Ikaria?

(Please **Circle** the answer that suits you most in the below options)

1) Yes.

2) No. I have visited Ikaria in the past. → How many times have you visited Ikaria in the past?
_____ (number)

D. How long do you usually go for a vacation?

(Please **Circle** the answer that suits you most in the below options)

1) 1-3 days

2) 1-5 days

3) 7-10 days

4) 2 weeks +

E. **How many nights do you plan to stay in Ikaria** _____ (number)

F. Would you choose to visit Ikaria another season of the year - and not the summer?

(Please **Circle** the answer that suits you most in the below options)

1. Yes → Which would be this season (season or month) _____

2. No. Ikaria is only worth visiting in the summer

3. No. Ikaria deserves to be visited only once

(Please circle the answer that suits you most in the below options)

G. To what extent do you think that the way of life of your locals affects you during your stay on the island?

1   2   3   4   5

H. To what extent do you think tourism has altered the cultural identity of Ikaria?

1   2   3   4   5

I. To what extent do you believe that the image of Ikaria is properly projected through Mass Media (television, radio, newspapers, etc.)

1   2   3   4   5

J. To what extent do you believe that the 'myth of Ikaria' is false and the result of the over-projection of the island?

1   2   3   4   5

K. To what extent did residents of the island offer you service that was relaxed and unhurried?

1   2   3   4   5

L. To what extent do you enjoy the relaxed and slow pace of the residents in your service?

1   2   3   4   5

M. Do you believe that residents enjoy the publicity they have received on their island?

1   2   3   4   5

N. To what extent do you think the following phrases characterize the island of Ikaria and its inhabitants?

(Please **Circle** the answer that suits you most in the below options)

1. General cleanliness of the island   1   2   3   4   5

2. Nature and the ecosystem   1   2   3   4   5

3. Beaches   1   2   3   4   5

4. The offer of local wines - honey   1   2   3   4   5

5. Variety of attractions   1   2   3   4   5

6. The Quality of the accommodation in relation to the price	1	2	3	4	5
7. Nightlife and entertainment	1	2	3	4	5
8. Organization of local transport services	1	2	3	4	5
9. The offer of local cuisine	1	2	3	4	5
10. The tranquility and relaxation I feel	1	2	3	4	5
11. Shopping opportunities	1	2	3	4	5
12. Cultural events, festivals etc	1	2	3	4	5
13. Hot springs offer	1	2	3	4	5
14. Service in Restaurants+ cafes	1	2	3	4	5
15. Residents exploit the reputation of the island	1	2	3	4	5
16. Friendliness / hospitality of locals	1	2	3	4	5
17. The particular lifestyle of the inhabitants	1	2	3	4	5

O. Which of the following phrases – labels more or less characterize Ikaria

(Please **Circle** the answer that suits you most in the below options)

1. The island where the shops open late at night	1	2	3	4	5
2. The island which served as an exile location	1	2	3	4	5
3. Residents have a particular relation with time	1	2	3	4	5
4. The island with the thermal spas	1	2	3	4	5
5. The traditional festivals	1	2	3	4	5
6. The Ikarian dance	1	2	3	4	5
7. Relaxed, calm people who don't have anxiety	1	2	3	4	5
8. The liberal ¹⁸ way of thinking of the inhabitants	1	2	3	4	5
9. The island of longevity	1	2	3	4	5
10. The «Left Island - The Red Rock»	1	2	3	4	5
11. The island is saturated with tourism	1	2	3	4	5

¹⁸ By the etymological sense of the word and not by the political orientation that is given by political practice

12. The island has lost its authenticity   1   2   3   4   5
13. The island needs advertising   1   2   3   4   5
14. Other _____
15. None of these

Profile Of Respondents

(Please Place X In The Answer Which Fits You Most In The Below Choices)

A1: SEX

Male 1   Female 2

A2: AGE

18- 24 1   25-34 2   35- 44 3   45-54 4   55-64 5   65 + 6

A3: Family Status

Free 1   Single 2   Married 3   Divorced 4   Widowed 5
cohabitation

A4: Family INCOME

0-10.000€ 1   10.000-25.000€ 2   25.000-40.000€ 3   40.000 + 4

A5: Level of Education

Primary 1   High 2   Lyceum 3   College 4   Postgraduate 5
School   School   University   Doctorate

A6: What is your JOB

Self employed 1   civil servant 2   private employee 3
Student 4   Retired 5   not have a job 6

A7: Place of ORIGIN

(Country) .....(State) ..... (City) .....

!!THANK YOU FOR YOUR TIME!!

ΠΑΡΑΡΤΗΜΑ Δ'. Στοιχεία για την Τουριστική Κίνηση της Ικαρίας την περίοδο από Ιούλιο- Οκτώβριο 2017

ΣΤΑΤΙΣΤΙΚΗ ΑΕΡΟΠΟΡΙΚΗΣ ΚΙΝΗΣΗΣ ΣΤΟ ΑΕΡΟΔΡΟΜΙΟ ΙΚΑΡΟΣ

ΙΟΥΝΙΟΣ ΕΩΣ ΟΚΤΩΒΡΙΟΣ 2017 <http://www.ypa.gr/profile/statistics/>

ΣΤΑΤΙΣΤΙΚΗ ΑΕΡΟΠΟΡΙΚΗΣ ΚΙΝΗΣΗΣ						
ΥΠΗΡΕΣΙΑ ΠΟΛΙΤΙΚΗΣ ΑΕΡΟΠΟΡΙΑΣ				ΙΟΥΝΙΟΣ 2017		
ΤΜΗΜΑ ΣΤΑΤΙΣΤΙΚΗΣ						
ΠΡΟΣΩΡΙΝΑ	ΕΜΠΟΡΙΚΗ ΚΙΝΗΣΗ					
ΣΤΟΙΧΕΙΑ	ΕΣΩΤΕΡΙΚΟΥ			ΣΥΝ. ΕΞΩΤΕΡΙΚΟΥ		
	Α/ΦΗ	ΕΠΙΒΑΤΕΣ		Α/ΦΗ	ΕΠΙΒΑΤΕΣ	
	Αφ-Αν	Αφίξ	Αναχ.	Αφ-Αν	Αφίξ.	Αναχ.
ΑΡΑΞΟΥ	0	0	0	212	15853	12338
ΑΚΤΙΟΥ	118	1080	827	664	49373	44266
ΑΛΕΞΑΝΔ/ΛΗΣ	202	7482	7484	2	36	36
ΑΣΤΥΠΑΛΛΙΑΣ	76	805	659	0	0	0
ΑΓΧΙΑΛΟΥ	0	0	0	50	2334	1900
ΖΑΚΥΝΘΟΥ	224	5405	5378	1758	147555	133048
ΗΡΑΚΛΕΙΟΥ	976	50275	49887	6072	512666	470428
ΘΕΣΣΑΛΟΝΙΚΗΣ	2114	99961	104691	3382	239642	205295
ΙΚΑΡΙΑΣ	82	2342	2073	0	0	0
ΙΩΑΝΝΙΝΩΝ	122	3896	3863	8	611	437
ΚΑΒΑΛΑΣ	119	3438	3222	308	22351	18817
ΣΤΑΤΙΣΤΙΚΗ ΑΕΡΟΠΟΡΙΚΗΣ ΚΙΝΗΣΗΣ						
ΥΠΗΡΕΣΙΑ ΠΟΛΙΤΙΚΗΣ ΑΕΡΟΠΟΡΙΑΣ				ΙΟΥΛΙΟΣ 2017		
ΤΜΗΜΑ ΣΤΑΤΙΣΤΙΚΗΣ						
ΠΡΟΣΩΡΙΝΑ	ΕΜΠΟΡΙΚΗ ΚΙΝΗΣΗ					
ΣΤΟΙΧΕΙΑ	ΕΣΩΤΕΡΙΚΟΥ			ΣΥΝ. ΕΞΩΤΕΡΙΚΟΥ		
	Α/ΦΗ	ΕΠΙΒΑΤΕΣ		Α/ΦΗ	ΕΠΙΒΑΤΕΣ	
	Αφ-Αν	Αφίξ	Αναχ.	Αφ-Αν	Αφίξ.	Αναχ.

ΑΡΑΞΟΥ	0	0	0	250	17760	17001
ΑΚΤΙΟΥ	135	1710	1914	893	68653	63866
ΑΛΕΞΑΝΔ/ΛΗΣ	218	8600	7852	0	0	0
ΑΣΤΥΠΑΛΛΙΑΣ	82	1388	1301	0	0	0
ΑΓΧΙΑΛΟΥ	0	0	0	76	3821	3113
ΖΑΚΥΝΘΟΥ	252	6781	7012	2226	183282	174067
ΗΡΑΚΛΕΙΟΥ	1094	60404	59131	7465	637982	605954
ΘΕΣΣΑΛΟΝΙΚΗΣ	2317	111753	117305	3784	280514	244682
ΙΚΑΡΙΑΣ	98	3751	3491	0	0	0
ΙΩΑΝΝΙΝΩΝ	122	4375	4289	10	829	821
ΣΤΑΤΙΣΤΙΚΗ ΑΕΡΟΠΟΡΙΚΗΣ ΚΙΝΗΣΗΣ						
ΥΠΗΡΕΣΙΑ ΠΟΛΙΤΙΚΗΣ ΑΕΡΟΠΟΡΙΑΣ				ΑΥΓΟΥΣΤΟΣ 2017		
ΤΜΗΜΑ ΣΤΑΤΙΣΤΙΚΗΣ						
ΠΡΟΣΩΡΙΝΑ	ΕΜΠΟΡΙΚΗ ΚΙΝΗΣΗ					
ΣΤΟΙΧΕΙΑ	ΕΣΩΤΕΡΙΚΟΥ			ΣΥΝ. ΕΞΩΤΕΡΙΚΟΥ		
	Α/ΦΗ	ΕΠΙΒΑΤΕΣ		Α/ΦΗ	ΕΠΙΒΑΤΕΣ	
	Αφ-Αν	Αφίξ	Αναχ.	Αφ-Αν	Αφίξ.	Αναχ.
ΑΡΑΞΟΥ	0	0	0	242	16776	17445
ΑΚΤΙΟΥ	144	1699	1783	855	59298	63019
ΑΛΕΞΑΝΔ/ΛΗΣ	210	7849	8464	14	463	671
ΑΣΤΥΠΑΛΛΙΑΣ	78	1087	1226	0	0	0
ΑΓΧΙΑΛΟΥ	0	0	0	70	2931	3255
ΖΑΚΥΝΘΟΥ	288	7093	7846	2363	188245	194853
ΗΡΑΚΛΕΙΟΥ	1095	58677	62005	7736	627883	656890
ΘΕΣΣΑΛΟΝΙΚΗΣ	2524	115239	114172	3951	259199	287376
ΙΚΑΡΙΑΣ	102	3688	4200	0	0	0
ΙΩΑΝΝΙΝΩΝ	126	3668	3967	8	654	668
ΚΑΒΑΛΑΣ	124	3348	3639	369	25722	28511
ΚΑΛΑΜΑΤΑΣ	176	3265	3883	342	23494	24384

ΣΤΑΤΙΣΤΙΚΗ ΑΕΡΟΠΟΡΙΚΗΣ ΚΙΝΗΣΗΣ						
ΥΠΗΡΕΣΙΑ ΠΟΛΙΤΙΚΗΣ ΑΕΡΟΠΟΡΙΑΣ				ΣΕΠΤΕΜΒΡΙΟΣ 2017		
ΤΜΗΜΑ ΣΤΑΤΙΣΤΙΚΗΣ						
ΠΡΟΣΩΡΙΝΑ	ΕΜΠΟΡΙΚΗ ΚΙΝΗΣΗ					
ΣΤΟΙΧΕΙΑ	ΕΣΩΤΕΡΙΚΟΥ			ΣΥΝ. ΕΞΩΤΕΡΙΚΟΥ		
	Α/ΦΗ	ΕΠΙΒΑΤΕΣ		Α/ΦΗ	ΕΠΙΒΑΤΕΣ	
	Αφ-Αν	Αφίξ	Αναχ.	Αφ-Αν	Αφίξ.	Αναχ.
ΑΡΑΞΟΥ	0	0	0	234	15001	17217
ΑΚΤΙΟΥ	118	1057	1110	710	48068	55170
ΑΛΕΞΑΝΔ/ΛΗΣ	191	7565	8259	1	0	0
ΑΣΤΥΠΑΛΛΙΑΣ	78	813	1159	0	0	0
ΑΓΧΙΑΛΟΥ	0	0	0	60	2508	3501
ΖΑΚΥΝΘΟΥ	225	4984	5920	1895	137154	160537
ΗΡΑΚΛΕΙΟΥ	1015	54913	57951	6504	512853	551060
ΘΕΣΣΑΛΟΝΙΚΗΣ	2233	108151	109357	3440	219229	260060
ΙΚΑΡΙΑΣ	85	2232	3151	0	0	0
ΙΩΑΝΝΙΝΩΝ	120	3773	4282	8	653	669
ΜΥΤΙΛΗΝΗΣ	435	14240	16749	125	7774	10072

ΣΥΝΟΛΑ ΑΕΡΟΛΙΜΕΝΩΝ

ΣΕΠΤΕΜΒΡΙΟΣ.2016	19880	793556	822765	38245	3E+06	3E+06
ΣΕΠΤΕΜΒΡΙΟΣ.2017	19995	857869	857851	40735	3E+06	3E+06
Ποσοστό μεταβ.	0,6	8,1	4,3	6,5	10,5	11,3

ΣΤΑΤΙΣΤΙΚΗ ΑΕΡΟΠΟΡΙΚΗΣ ΚΙΝΗΣΗΣ

ΥΠΗΡΕΣΙΑ ΠΟΛΙΤΙΚΗΣ ΑΕΡΟΠΟΡΙΑΣ				ΟΚΤΩΒΡΙΟΣ 2017		
ΤΜΗΜΑ ΣΤΑΤΙΣΤΙΚΗΣ						
ΠΡΟΣΩΡΙΝΑ	ΕΜΠΟΡΙΚΗ ΚΙΝΗΣΗ					
ΣΤΟΙΧΕΙΑ	ΕΣΩΤΕΡΙΚΟΥ			ΣΥΝ. ΕΞΩΤΕΡΙΚΟΥ		
	Α/ΦΗ	ΕΠΙΒΑΤΕΣ		Α/ΦΗ	ΕΠΙΒΑΤΕΣ	

	Αφ-Αν	Αφίξ	Αναχ.	Αφ-Αν	Αφίξ.	Αναχ.
ΑΡΑΞΟΥ	7	0	0	95	4239	7360
ΑΚΤΙΟΥ	85	252	460	294	13485	23749
ΑΛΕΞΑΝΔ/ΛΗΣ	199	7083	7525	0	0	0
ΑΣΤΥΠΑΛΛΙΑΣ	62	386	600	0	0	0
ΑΓΧΙΑΛΟΥ	0	0	0	12	373	568
ΖΑΚΥΝΘΟΥ	162	2935	3579	607	29780	55213
ΗΡΑΚΛΕΙΟΥ	993	51478	60534	4708	304883	408866
ΘΕΣΣΑΛΟΝΙΚΗΣ	1808	99624	97055	2694	159703	196702
ΙΚΑΡΙΑΣ	61	1181	1790	0	0	0
ΙΩΑΝΝΙΝΩΝ	124	4098	4329	8	485	665

ΒΙΒΛΙΟΓΡΑΦΙΑ – ΠΗΓΕΣ***ΕΛΛΗΝΙΚΗ ΒΙΒΛΙΟΓΡΑΦΙΑ***

Βιτσαρά, Β. (2000) *Εξόριστοι και Ικαριώτες* στο Αφιέρωμα στους Εξόριστους, Αθήνα
Εταιρία Ικαριακών Μελετών – αρ. φύλλου 14 έτος 5^ο

Βόγλης, Π (2002) *Η εμπειρία της φυλακής και της εξορίας* Αθήνα, Εκδόσεις
Αλεξάνδρεια 1^η έκδοση 2004

Θέμελης, Δ. (2000) *Ο συνθέτης Μίκης Θεοδωράκης* στο Αφιέρωμα στους Εξόριστους
Αθήνα, Εταιρία Ικαριακών Μελετών – αρ. φύλλου 14 έτος 5^ο ,

Θέμελης, Δ.(1998) *Τραγούδια και χοροί. Ο πλούτος των δημοτικών τραγουδιών, οι
λαϊκοί οργανοπαίκτες και ο Ικαριώτικος χορός* στο Αφιέρωμα στην Ικαρία, Αθήνα,
Επτά Ημέρες της εφημερίδας ΚΑΘΗΜΕΡΙΝΗ

Καλαμπόγιας, Α (2016) *Ικαρία ο κόκκινος βράχος* – Αθήνα, Εκδόσεις Σύγχρονη Εποχή
2^η έκδοση

Κατσάς, Γ (1992), *Ήταν ο δρόμος σωστός*, Αθήνα

Λομβαρδάς Γ. (2008) *Προοδευτική – Αντιστασιακή ΙΚΑΡΙΑ* ,Αθήνα

Μελάς ,Ι (1955) *Ιστορία της Νήσου Ικαρίας* Τόμος Α' και Β' .Αθήνα

Μπιτσάνη, Ευ. (2004) *Πολιτισμική διαχείριση και περιφερειακή ανάπτυξη. Σχεδιασμός
πολιτιστικής πολιτικής και πολιτιστικού προϊόντος*. Αθήνα ,Εκδόσεις Διόνικος,

Πάσχαρη – Κουλουλία , Α (1998) Τα καριώτικα πανηγύρια έχουν μακρά παράδοση,
λατρευτικό και ψυχαγωγικό χαρακτήρα και κοινωφελή σκοπό στο Αφιέρωμα στην
Ικαρία Αθήνα, Επτά Ημέρες της εφημερίδας ΚΑΘΗΜΕΡΙΝΗ

Τσαούσης, Γ.Δ. (1983) *Προβλήματα ιστορίας και ιστορικής μεθοδολογίας*, εκδόσεις
Θεμέλιο, Αθήνα

ΓΚΡΙΖΑ ΒΙΒΛΙΟΓΡΑΦΙΑ

Δήμητρα Βακιάνη (2000) destination branding. μελέτη περίπτωσης : νομός Ξάνθης
ΑΤΕΙ Ιονίων Νήσων Τμήμα Δημοσίων Σχέσεων & Επικοινωνίας

Κρόκου Ελένη, Λαρδά Στυλιανή (2005) Διερεύνηση της δυνατότητας ανάπτυξης
εναλλακτικού τουρισμού στην Ικαρία βάσει των φυσικών της πόρων Σχολή Διοίκησης
& Οικονομίας, Τμήμα Τουριστικών Επιχειρήσεων. ΑΤΕΙ Κρήτης
nefeli.lib.teicrete.gr/browse/sdo/tour/2005/Krokou/.../2005Krokou.pdf

Παπαγιαννάκης Σπυρίδων (2010) Η ιστορική - κοινωνική – γεωγραφική διάσταση του
ιδιότυπου διαχρονικού μετασχηματισμού της Ικαρίας. Δ.Π.Μ.Σ Αρχιτεκτονική –
Σχεδιασμός του χώρου Ε.Μ.Π. Σχολή Αρχιτεκτόνων Μηχανικών
courses.arch.ntua.gr/fsr/131714/S_Papagiannakis_IKARIA_AV.pdf

Τζανέτη Δέσποινα (2009) . Ο Τουρισμός Υγείας ως εναλλακτική μορφή στην Ελλάδα,
Σχολή Διοίκησης και Οικονομίας, Τμήμα Τουριστικών Επιχειρήσεων, ΑΤΕΙ Κρήτης

Τσαντίρη Ευαγγελία (2015) Ικαριώτικο πανηγύρι. Δομή, εξελικτική πορεία και
επίδραση του ηλεκτρισμού σε αυτό. ΑΤΕΙ Ιονίων νήσων Σχολή μουσικής τεχνολογίας
Τμήμα τεχνολογίας ήχου και μουσικών οργάνων

Φραντζής Φραντζέσκος (1999) Οι Ιαματικές Θερμομεταλλικές Ραδιούχες Πηγές
Ικαρίας

References (Ξενόγλωσση Βιβλιογραφία)

Aitken, R. and Campelo, A. (2011). The four Rs of place branding. *Journal of Marketing Management*, 27(9-10), pp.913-933.

Anholt, S. (2009). *Places: Identity, Image and Reputation*. Palgrave Macmillan Ltd.

Ashworth, G. and Kavaratzis, M. (2010). *Towards effective place brand management*. Cheltenham, UK: Edward Elgar.

Bareli M, The Ikarian Paniyiri: Issues of Social Reproduction and Change PhD Student University of Crete, Greece *Paper prepared for the International Conference «Cultural Development: An opportunity for Territorial Planning?»* Nîmes University April 2008

Buettner, D. (2009). *The blue zones*. Washington, D.C.: National Geographic Society.

Buettner, D. (2015). *The Blue Zones solution*. Washington, D.C.: National Geographic.

Canavan, B. (2012). The Extent and Role of Domestic Tourism in a Small Island. *Journal of Travel Research*, 52(3), pp.340-352.

Carrasco-Santos, M. and Padilla-Meléndez, A. (2016). The role of satisfaction in cultural activities' word-of-mouth. A case study in the Picasso Museum of Málaga (Spain). *Tourism & Management Studies*, 12(1), pp.145-152.

Carter, E. (2015). Making the Blue Zones: Neoliberalism and nudges in public health promotion. *Social Science & Medicine*, 133, pp.374-382.

Chen, H. and Rahman, I. (2017). Cultural tourism: An analysis of engagement, cultural contact, memorable tourism experience and destination loyalty. *Tourism Management Perspectives*.

Chhetri, P., Arrowsmith, C. and Jackson, M. (2004). Determining hiking experiences in nature-based tourist destinations. *Tourism Management*, 25(1), pp.31-43.

Chrysohoou, C., Panagiotakos, D., Pitsavos, C., Bassiakos, Y., Lazaros, G., Tousoulis, D. and Stefanadis, C. (2013). Exposure to low environmental radiation and longevity. Insights from the Ikaria Study. *International Journal of Cardiology*, 169(6), pp.e97-e98.

Confente, I. (2014). Twenty-Five Years of Word-of-Mouth Studies: A Critical Review of Tourism Research. *International Journal of Tourism Research*, 17(6), pp.613-624.

Deffner, A. and Metaxas, T. (2010). Place marketing, local identity and branding cultural images in Southern Europe: Nea Ionia, Greece and Pafos, Cyprus στο *Towards effective place brand management*. Cheltenham, UK: Edward Elgar.

Galt, J. *Letters from the Levant. Views of the state of society, manners, opinions, and commerce in Greece and several of the principal islands of the archipelago 1779-1839*. Publisher:"Printed for T. Cadell and W. Davies Published 1813..."

Georgirenes Ioseph (1677) *A Description of the Present State of Samos, Nicaria, Patmos, and Mount Athos* τυπωθέν στο Λονδίνο από WG 1678

Fang Meng, Tepanon, Y. and Uysal, M. (2008). Measuring tourist satisfaction by attribute and motivation: The case of a nature-based resort. *Journal of Vacation Marketing*, 14(1), pp.41-56.

Fatourou, K. (2016). Experiencing Dance as Social Process: A Case Study of the Summer Paniyiri in Ikaria Island. *Congress on Research in Dance Conference Proceedings*, 2016, pp.148-155.

Figini, P. and Vici, L. (2012). Off-season tourists and the cultural offer of a mass-tourism destination: The case of Rimini. *Tourism Management*, 33(4), pp.825-839.

Foscolou, A., Polychronopoulos, E., Paka, E., Tyrovolas, S., Bountziouka, V., Zeimbekis, A., Tyrovola, D., Ural, D. and Panagiotakos, D. (2016). Lifestyle and health determinants of cardiovascular disease among Greek older adults living in Eastern

- Aegean Islands: An adventure within the MEDIS study. *Hellenic Journal of Cardiology*, 57(6), pp.407-414.
- Ginting, N., Nasution, A. and Rahman, N. (2017). More Attractive More Identified: Distinctiveness in Embedding Place Identity. *Procedia Environmental Sciences*, 37, pp.408-419.
- Go, F. and Groves, R. (2010). *International place branding yearbook 2010*. Basingstoke: Palgrave Macmillan.
- Hallak, R., Assaker, G. and Lee, C. (2013). Tourism Entrepreneurship Performance. *Journal of Travel Research*, 54(1), pp.36-51.
- Hallak, R., Brown, G. and Lindsay, N. (2012). The Place Identity – Performance relationship among tourism entrepreneurs: A structural equation modelling analysis. *Tourism Management*, 33(1), pp.143-154.
- Hamidizadeh, M., Cheh, M., Moghadam, A. and Salimipour, S. (2016). Proposing a Model of the Effect of Word of Mouth on Destination Image of Tourists and Travel Intention. *International Journal of Asian Social Science*, 6(2), pp.108-119.
- Hernández-Méndez, J., Muñoz-Leiva, F. and Sánchez-Fernández, J. (2013). The influence of e-word-of-mouth on travel decision-making: consumer profiles. *Current Issues in Tourism*, 18(11), pp.1001-1021.
- Hultman, M., Skarmeas, D. and Robson, M. (2016). The Effects of Destination Personality on Tourist Satisfaction, Identification, and Behaviour. *Marketing Challenges in a Turbulent Business Environment*, pp.285-286.
- Kavaratzis, M. (2012). From “necessary evil” to necessity: stakeholders' involvement in place branding. *Journal of Place Management and Development*, 5(1), pp.7-19.
- Kavaratzis, M. and Hatch, M. (2013). The dynamics of place brands. *Marketing Theory*, 13(1), pp.69-86.

Kavaratzis, M. and Kalandides, A. (2015). Rethinking the place brand: the interactive formation of place brands and the role of participatory place branding. *Environment and Planning A*, 47(6), pp.1368-1382.

Korpela, K. (1989). Place-identity as a product of environmental self-regulation. *Journal of Environmental Psychology*, 9(3), pp.241-256.

Mannell, R. and Iso-Ahola, S. (1987). Psychological nature of leisure and tourism experience. *Annals of Tourism Research*, 14(3), pp.314-331.

Morgan, N., Pritchard, A. and Pride, R. (2002). Destination Branding in Context. In: *Destination Branding: Creating the Unique Destination Proposition*, 2nd ed. Burlington, MA: Elsevier Butterworth-Heinemann, p.25.

Mutanga, C., Vengesayi, S., Chikuta, O., Muboko, N. and Gandiwa, E. (2017). Travel motivation and tourist satisfaction with wildlife tourism experiences in Gonarezhou and Matusadona National Parks, Zimbabwe. *Journal of Outdoor Recreation and Tourism*, 20, pp.1-18.

Nikolopoulos, D., Vogianis, E., Petraki, E., Kottou, S., Yannakopoulos, P., Leontaridou, M. and Louizi, A. (2013). Dosimetry modelling of transient radon and progeny concentration peaks: results from in situ measurements in Ikaria spas, Greece. *Environmental Science: Processes & Impacts*, 15(6), p.1216.

O'Neill, M., Palmer, A. and Charters, S. (2002), "Wine production as a service experience-the effects of service quality on wine sales", *The Journal of Services Marketing*, Vol. 16 No. 4, pp. 342-62.

Panagiotakos, D., Chrysohoou, C., Siasos, G., Zisimos, K., Skoumas, J., Pitsavos, C. and Stefanadis, C. (2011). Sociodemographic and Lifestyle Statistics of Oldest Old People (>80 Years) Living in Ikaria Island: The Ikaria Study. *Cardiology Research and Practice*, 2011, pp.1-7.

Papalas, A. (2005). *Rebels and radicals*. Wauconda, Ill.: Bolchazy-Carducci Publishers.

Pes, G. (2016/3) Health factors and diet: a tourist attraction for seniors στο Blue Zones : aires de longévité exceptionnelle de par le monde *Gérontologie et société* vol. 38 / n° 151

Poulain, M., Herm, A. and Pes, G. (2014). The Blue Zones: areas of exceptional longevity around the world. *Vienna Yearbook of Population Research*, Volume 11, pp.87-108.

Poulain, M., Pes, G., Grasland, C., Carru, C., Ferrucci, L., Baggio, G., Franceschi, C. and Deiana, L. (2004). Identification of a geographic area characterized by extreme longevity in the Sardinia island: the AKEA study. *Experimental Gerontology*, 39(9), pp.1423-1429.

Pritchard, A. and Morgan, N. (2001). Culture, identity and tourism representation: marketing Cymru or Wales?. *Tourism Management*, 22(2), pp.167-179.

Ratcliffe, E. and Korpela, K. (2017). Time- and Self-Related Memories Predict Restorative Perceptions of Favorite Places Via Place Identity. *Environment and Behavior*, p.001391651771200.

Reza Jalilvand, M. and Samiei, N. (2012). The impact of electronic word of mouth on a tourism destination choice. *Internet Research*, 22(5), pp.591-612.

Sapounakis, A., (1985) *Environmental Information and Cognitive Needs* αδημοσίευτη διδακτορική διατριβή στο Heriot-Watt University, Edinburgh, UK.

Simpson, P. and Siguaw, J. (2008). Destination Word of Mouth. *Journal of Travel Research*, 47(2), pp.167-182.

Tafiprios, Kartini, D., Hilmiana and Sari, D. (2016). The Influence of Cultural Values, Tourist Motivation, and Word Of Mouth towards the Destination Image and the Implications of Visit Intention (Study on Tourist Destinations in Yogyakarta). *International Journal of Management Sciences and Business Research*, [online] Vol-5(1), pp.99,104. Available at: <http://www.ijmsbr.com> [Accessed 6 Jan. 2018].

Twigger-Ross, C. and Uzzell, D. (1996). Place and Identity Processes. *Journal of Environmental Psychology*, 16(3), pp.205-220.

ΠΗΓΕΣ ΑΠΟ ΤΟ ΔΙΑΔΙΚΤΥΟ -ΔΙΚΤΥΟΓΡΑΦΙΑ ΓΙΑ ΤΗΝ ΜΑΚΡΟΖΩΙΑ

- <http://www.nytimes.com/2012/10/28/magazine/the-island-where-people-forget-to-die.html>
- <https://www.washingtonpost.com/news/worldviews/wp/2012/10/25/a-greek-islands-se>
- http://time.com/110822/ikaria-longevity-health/crets-to-long-life-in-11-bullet-points/?utm_ter
- <http://edition.cnn.com/travel/article/ikaria-bill-weir-twl/index.html>
- <https://bluezones.com/exploration/ikaria-greece/>
- <http://www.cnn.gr/news/ellada/story/91554/ta-mystika-makrozoias-stin-ikaria-mia-spania-meleti-prin-apo-400-xronia>
- <https://www.usatoday.com/story/news/nation/2012/11/03/longevity-health-fitness-happiness/1677425/>
- http://www.nbcnews.com/id/30672884/ns/datetime_nbc-health_stories/t/lessons-longer-life-blue-zones/#.WhrLJ4-0Pcs
- <http://www.greekgateway.com/news/ikaria-the-greek-island-with-the-worlds-longest-living-people>
- <https://www.rd.com/health/conditions/island-people-forget-to-die/>
- https://www.nature.com/articles/544416e?WT.feed_name=subjects_scientific-community
- www.huffingtonpost.com/2014/10/15/ikaria-blue-zone_n_5990406.html
- http://www.lemonde.fr/planete/article/2017/09/27/les-secrets-d-ikaria-l-ile-des-centenaires-grecques_5191964_3244.html
- <http://www.dailymail.co.uk/news/article-2261099/JAN-MOIR-meets-villagers-Ikaria-whove-discovered-hit-100-enjoy-minute.html>
- www.theguardian.com/world/2013/may/31/ikaria-greece-longevity-secrets-age
- <http://www.bbc.com/travel/story/20171116-the-greek-island-with-the-key-to-longevity>

- <http://www.bbc.com/news/av/entertainment-arts-20924967/does-ikaria-in-greece-hold-secret-to-longevity>
- <http://www.telegraph.co.uk/foodanddrink/11303607/Want-to-live-to-100-Heres-what-you-should-be-eating-right-now.html>
- <https://www.ft.com/content/d3986dfa-d7fb-11e2-b4a4-00144feab7de>
- <http://www.euronews.com/2016/02/24/how-one-greek-island-has-discovered-the-secret-to-longer-life>
- <https://www.independent.ie/life/the-man-who-knows-what-to-eat-to-live-longer-and-it-involves-beans-31550139.html>
- <https://www.irishtimes.com/news/science/the-greek-island-whose-happy-people-forget-to-die-1.1938670>
- http://jewishjournal.com/opinion/rob_eshman/148088/
- <http://www.theaustralian.com.au/life/weekend-australian-magazine/live-slow-die-old/news-story/510e480c1151bf1232b1c473e47ca396>
- <https://www.odt.co.nz/lifestyle/secret-longevity>
- <https://travelgrecetraveleurope.com/2017/09/20/top-10-things-to-do-on-ikaria-island-of-nature-and-longevity/>
- <http://greece.greekreporter.com/2017/09/08/international-conference-on-the-longevity-on-ikaria-island/>
- <https://www.thenationalherald.com/138563/blue-zone-island-ikaria-study-unlock-secrets-longevity/>
- <https://www.stern.de/reise/europa/ikaria--wo-der-weingott-zur-welt-gekommen-ist-7574920.html>
- <https://the-gist.org/2017/11/ikarias-secret-health-longevity/>
- https://www.aarp.org/health/longevity/info-09-2009/more_good_years.html
- <http://www.post-gazette.com/life/food/2015/01/15/The-Greek-secret-to-longevity/stories/201501150023>
- <http://montrealgazette.com/opinion/columnists/the-right-chemistry-greek-coffee-and-the-secret-to-longevity>
- <http://abcnews.go.com/Health/answers-places-people-live-longest/story?id=18838734>

- <https://www.amazon.com/Ikaria-Lessons-Longevity-Island-People/dp/1623362954>
- <http://www.discovergreece.com/en/a-story-a-day/ikaria-so-whats-the-rush>
- <https://www.lonelyplanet.com/greece/ikaria>
- <https://www.nationalgeographic.com/travel/happiest-places/blue-zones-ikaria->
- <https://news.nationalgeographic.com/2015/04/150412-longevity-health-blue-zones-obesity-diet-ngbooktalk/photos>
- https://www.chanel.com/en_MY/fragrance-beauty/skincare/p/by-category/serums_concentrate/blue-serum-longevity-ingredients-from-selected-diets-of-the-world_s-blue-zones-p140230.html#skuid-0140230
- <http://www.ekathimerini.com/221278/article/ekathimerini/life/traveling-archbishop-picked-up-on--icarians-longevity-400-years-ago>
- <http://tvxs.gr/news/ellada/ta-5-bimata-pros-ti-makrozoia-apo-tin-ikaria>
- http://www.athensvoice.gr/life/travel/greece/363470_ikaria
- <http://www.koutipandoras.gr/article/new-york-times-i-ikaria-xana-sto-stohastro-ton-epistimonon>
- <http://ygeia.tanea.gr/default.asp?pid=8&ct=2&articleID=17027&la=1>

Ρεπορτάζ: Ρούλα Τσουλέα Δημοσίευση: 6-4-2013

- https://www.cvirtual.org/sites/.../giani_pes_health_factor...
- <https://bluezones.com/exploration/ikaria-greece/>

ΓΙΑ ΤΗΝ ΙΚΑΡΙΑ ΚΑΙ ΤΙΣ ΙΑΜΑΤΙΚΕΣ ΠΗΓΕΣ

- <https://www.ikariaki.gr/istoria-ton-iamatikon-pigon-ikarias/>
- <http://www.thermalsprings.gr>
- <http://www.discoverikaria.com/>
- <https://www.visitikaria.gr>
- http://www.nikaria.gr/pages/Ιαματικά_λουτρά.html
- Γιαννίρης Ηλίας, Πολεοδόμος, Χωροτάκτης, Δρ. ΕΜΠ, *Το κρασί και τα αμπέλια των αρχαίων Ικαρίων*, διαθέσιμο στο: <http://www.asda.gr/hgianniris/ikpramn.htm>
- <http://www.ypa.gr/profile/statistics/temporarystatistics/>

- <https://archive.org/details/lettersfromleva00galtgoog>
- <https://el.wikipedia.org/wiki/Ικαρία>
- <https://www.ikariaki.gr>
- <http://archipelago.gr/>

ΆΛΛΕΣ ΠΗΓΕΣ

- [http://eclass.uth.gr/eclass/modules/document/file.php/MHXA243/2016/Sapounakis_1_ ταυτότητα των πόλεων και πολιτιστική ανάπτυξη. Pdf](http://eclass.uth.gr/eclass/modules/document/file.php/MHXA243/2016/Sapounakis_1_ταυτότητα_των_πόλεων_και_πολιτιστική_ανάπτυξη.Pdf)
- <http://www.opengov.gr/minenv/?p=5148>
- <http://www.ypeka.gr/?tabid=513>
- <http://www.oneman.gr/keimena/diabasma/malebox/opoy-o-tzimhs-panoushs-mas-ekshgei-th-shmasia-toy-na-anaveis-ena-keraki.3179702.html>
- www.citybranding.gr/2016/12/blog-post_16.html
- ΦΕΚ ΤΕΥΧΟΣ Α' Αρ. Φύλλου 128 3/7/2008 Αριθμ. 6876/4871 Έγκριση του Γενικού Πλαισίου Χωροταξικού Σχεδιασμού και Αειφόρου Ανάπτυξης.
- ΦΕΚ ΤΕΥΧΟΣ Β' Αρ. Φύλλου 698 20/3/2014 Αριθμ. ΓΠ-191 Τροποποίηση της Απόφασης με αριθμό 11247/28.12.2012 (ΦΕΚ 3465/Β'/28.12.2012) και θέμα «Αποτελέσματα της Απογραφής Πληθυσμού-Κατοικιών 2011 που αφορούν στο Μόνιμο Πληθυσμό της Χώρας
- <http://natura2000.eea.europa.eu/Natura2000/SDF.aspx?site=GR4120004#5>
- <http://www.uth.gr/images/logos/UTH-logo-text-greek.jpg>

ΕΓΚΥΚΛΟΠΑΙΔΕΙΕΣ

Πάπυρος Larousse Britannica

Encyclopaedia Britannica School And Library Subscribers.

References – Πηγές Φωτογραφιών

Air photos (2018). *ΦΑΡΟΣ ΙΚΑΡΙΑΣ*. [image] Available at: https://scontent-sof1-1.xx.fbcdn.net/v/t1.0-9/308191_10150320269151937_1202735683_n.jpg?oh=e1b3a5e06e58393c5fb317507b6b5df3&oe=5AF208F4 [Accessed 24 Jan. 2018].

anemourion.blogspot.gr (2018). *ΟΜΑΔΑ ΕΞΟΡΙΣΤΩΝ ΕΤΟΙΜΑΖΕΙ ΤΟ ΚΟΙΝΟ ΣΥΣΣΙΤΙΟ*. [image] Available at: https://1.bp.blogspot.com/-uhqD_2RqA6s/U60UMqhoOoI/AAAAAAAAAn1s/FNIqBO0Nl_Y/s1600/img078.jpg [Accessed 22 Jan. 2018].

Angelos Ka (2014). *Τσιφκία - Άγιος Πολύκαρπος*. [image] Available at: https://scontent-sof1-1.xx.fbcdn.net/v/t1.0-9/10353709_10152417086758650_8802216547335498965_n.jpg?oh=cd79135465b4469ac35f3772c8137a35&oe=5AF57C02 [Accessed 25 Jan. 2018].

Angelos Ka (2018). *Δάσος του Πάντη*. [image] Available at: https://scontent-sof1-1.xx.fbcdn.net/v/t1.0-9/10941856_10152757221688650_3198029004169514929_n.jpg?oh=d97d2441fd42c67750274682cfffbc10&oe=5ADC19F0 [Accessed 25 Jan. 2018].

Areti P (2018). *ΜΕΣΑΧΤΗ - ΓΥΑΛΙΣΚΑΠΙ*. [image] Available at: http://www.orangesmile.com/common/img_cities_original/ikaria-3021-11.jpg [Accessed 22 Jan. 2018].

aroma ikarias blog spot (2018). *ΧΑΡΤΗΣ ΕΛΛΑΔΑΣ - ΙΚΑΡΙΑ*. [image] Available at: https://encrypted-tbn0.gstatic.com/images?q=tbn:ANd9GcShRvvrYz5Uh2uiUWaRF4pBMxRJ7y_5z5bB18U9bjr1uMMRZkPpog [Accessed 24 Jan. 2018].

BBC (2018). *ΛΟΥΤΡΟΚΑΤΑΣΤΗΜΑ ΘΕΡΜΩΝ ΣΠΗΛΙΑ - ΕΣΩΤΕΡΙΚΟ*. [image] Available at: <https://www.google.gr/url?sa=i&rct=j&q=&esrc=s&source=images&cd=&cad=rja&uac>

t=8&ved=0ahUKEwiDxZfJuezYAhWBI1AKHWuKCBwQjRwIBw&url=https%3A%2F%2Fwww.ikariaki.gr%2Ftop-10-% [Accessed 22 Jan. 2018].

Birgit Urban (2017). *IKAPIΩΤΗΣ ΒΙΟΛΙΣΤΗΣ*. [image] Available at: https://scontent-sof1-1.xx.fbcdn.net/v/t1.0-9/17884243_1670654599897558_7901730531133144199_n.jpg?oh=bfc717056ec783e26fa58c8701e3c83d&oe=5B1E725E [Accessed 27 Jan. 2018].

Birgit Urban (2017). *παραλία Τσουκαλά Άγιος Κηρυκος*. [image] Available at: https://scontent-sof1-1.xx.fbcdn.net/v/t1.0-9/17523624_1669545910008427_3392092626018992585_n.jpg?oh=6e185d4d1a4736fc0b7fec87b634b26f&oe=5AEDA388 [Accessed 27 Jan. 2018].

Bouldering Ikaria (2018). *φύση - πέζι*. [image] Available at: https://scontent-sof1-1.xx.fbcdn.net/v/t1.0-9/12189556_1060910327272986_4425116035080113795_n.jpg?oh=6c5d447b68088e6732a1fe3f93833b47&oe=5ADE9BA9 [Accessed 24 Jan. 2018].

Bouldering ikaria (2018). *Δάσος Μαγγανίτη*. [image] Available at: https://scontent-sof1-1.xx.fbcdn.net/v/t1.0-9/11146212_956104107753609_4176032416684519367_n.jpg?oh=245c1e8dbe82681ede025402151b46f5&oe=5AE0E486 [Accessed 24 Jan. 2018].

Bouldering Ikaria (2018). *Αφίσα αναρρίχησης*. [image].

Bouldering Ikaria (2018). *ΜΟΝΑΣΤΗΡΙ ΘΕΟΚΤΙΣΤΗΣ*. [image] Available at: https://scontent-sof1-1.xx.fbcdn.net/v/t1.0-9/10003948_748700295160659_1153218818_n.jpg?oh=b52cc7bbcb61b0681ad682fdff897015&oe=5AD8E0D2 [Accessed 24 Jan. 2018].

CBS NEWS (2018). *BLUE ZONES MAP*. [image] Available at: <http://data:image/jpeg;base64,/9j/> [Accessed 24 Jan. 2018].

CD - Bouldering ikaria (2018). *ΚΟΡΚΟΦΥΛΑΣ - ΣΑΥΡΑ*. [image] Available at: https://scontent-sof1-1.xx.fbcdn.net/v/t1.0-9/11796205_1012503805446972_9021013731965078466_n.jpg?oh=3afb5fab9084c26a4e34408b364e91dc&oe=5AD9298A [Accessed 24 Jan. 2018].

CLIMBING IKARIA (2018). *ΔΡΟΥΤΣΟΥΛΑΣ*. [image] Available at: https://scontent-sof1-1.xx.fbcdn.net/v/t1.0-9/19894616_1218519798254599_5516233742638369186_n.jpg?oh=c62b9b35642382946cc6ea97e899ef89&oe=5AF03ACD [Accessed 24 Jan. 2018].

CLIMBING IKARIA (2018). *ΦΥΣΗ ΙΚΑΡΙΑΣ*. [image] Available at: https://scontent-sof1-1.xx.fbcdn.net/v/t1.0-9/19884432_1218520131587899_5982021405953985072_n.jpg?oh=8ef29e9fa3aba26310a9902642e17566&oe=5AEE0C22 [Accessed 24 Jan. 2018].

DIANE KOCHILAS (2017). *ΤΡΑΠΕΖΙ ΣΤΗΝ ΑΥΛΗ*. [image] Available at: https://mail.google.com/mail/ca/u/0/?ui=2&ik=90e871e143&view=fimg&th=1613d13aa698b1f3&attid=0.4&disp=emb&realattid=ii_1613d12f77f902ec&attbid=ANGjdJ-P1WDF1jB-722GcG8hM50-hKja3so20MR--lmh18q0I8w2ORzRv3SopDO7WkoAekmStlboxpDAqOZ7uRn0nl0jm99B1Zvud3gq4XgGxasUpYwsnyETWrlhCjcE&sz=w862-h646&ats=1517166383978&rm=1613d13aa698b1f3&zw&atsh=1 [Accessed 28 Jan. 2018].

DIANE KOCHILAS (2018). *ΠΙΘΑΡΙΑ ΧΩΜΕΝΑ ΣΤΗ ΓΗ ΓΙΑ ΦΥΛΑΞΗ ΤΟΥ ΚΡΑΣΙΟΥ*. [image] Available at: https://scontent-sof1-1.xx.fbcdn.net/v/t1.0-9/314905_516691631678842_1108625690_n.jpg?oh=d010a4845a703b7d7424e7da31197453&oe=5B1F45BD [Accessed 25 Jan. 2018].

DIANE KOCHILAS (2018). *ΤΥΠΙ ΚΑΤΣΙΚΙΣΙΟ ΚΑΘΟΥΡΑ*. [image] Available at: https://scontent-sof1-1.xx.fbcdn.net/v/t1.0-9/208275_508303065851032_458667194_n.jpg?oh=07efd49d95113fedfcca3dc93d122bb5&oe=5AE8EAB4 [Accessed 25 Jan. 2018].

Facebook.com. (2018). *Thanasis Barboutis*. [online] Available at:
<https://www.facebook.com/photo.php?fbid=1361565017255766&set=pb.100002068420088.-2207520000.1516630482.&type=3&theater> [Accessed 22 Jan. 2018].

Facebook.com. (2018). *Thanasis Barboutis*. [online] Available at:
<https://www.facebook.com/photo.php?fbid=1361563837255884&set=pb.100002068420088.-2207520000.1516630482.&type=3&theater> [Accessed 22 Jan. 2018].

Facebook.com. (2018). *Thanasis Barboutis*. [online] Available at:
<https://www.facebook.com/photo.php?fbid=1361563497255918&set=pb.100002068420088.-2207520000.1516630482.&type=3&theater> [Accessed 22 Jan. 2018].

FERMOR (2018). *ΙΑΜΑΤΙΚΗ ΠΗΓΗ ΣΤΗΝ ΘΑΛΑΣΣΑ ΛΕΥΚΑΔΑ ΙΚΑΡΙΑΣ*. [image]
 Available at: <https://fermor.gr/2016/11/01/> [Accessed 22 Jan. 2018].

friends of ikaria (2016). *ΙΚΑΡΙΩΤΕΣ ΜΟΥΣΙΚΟΙ (3 ΦΩΤΟΓΡΑΦΙΕΣ)*. [image]
 Available at: https://scontent-sof1-1.xx.fbcdn.net/v/t1.0-9/14956394_1606804236282595_1092993937513922936_n.jpg?oh=f72a10de62bddeac7457ca680590e174&oe=5B2588A0 [Accessed 27 Jan. 2018].

FRIENDS OF IKARIA (2016). *ΠΥΡΟΣΒΕΣΤΙΚΟ + ΕΞΟΠΛΙΣΜΟΙ (ΔΩΡΕΑ)*. [image]
 Available at: https://scontent-sof1-1.xx.fbcdn.net/v/t1.0-0/c0.0.200.200/p200x200/14606538_1601666743463011_4735678837612854234_n.jpg?oh=869ce1bfcca6d4bad4e8e295483d7074&oe=5B1FE486 [Accessed 27 Jan. 2018].

Greek Gastronomy Guide (2018). *ΠΑΝΗΓΥΡΙ*. [image] Available at:
http://www.greekgastronomyguide.gr/wp-content/uploads/2016/09/ikariotika-panigiria-ikaria-DSC_2695-823x549.jpg [Accessed 25 Jan. 2018].

GREEK ISLAND POSTCARDS (2018). *ΛΟΥΤΡΟΘΕΡΑΠΕΥΤΗΡΙΟ ΣΠΗΛΙΑ - ΘΕΡΜΑ ΙΚΑΡΙΑΣ*. [image] Available at: <http://res3.greekisland.co.uk/sights/ikaria/600-springs-01.jpg> [Accessed 22 Jan. 2018].

greekgastronomyguide (2018). *ΜΑΓΕΙΡΕΥΟΝΤΑΣ ΣΤΟ ΠΑΝΗΓΥΡΙ*. [image] Available at: <http://www.greekgastronomyguide.gr/wp-content/uploads/2016/09/ikariotika-panigiria-ikaria-3-823x549.jpg> [Accessed 25 Jan. 2018].

hikingexperience (2014). *χαρτης Ικαρίας - Δάσος του Ράντη*. [image] Available at: https://lh3.googleusercontent.com/9hLWfIvs1w8/VkuRZfrYVFI/AAAAAAAAIwI/IyPL_MHoKVY/s706-Ic42/02.jpg [Accessed 26 Jan. 2018].

<http://hikingexperience.gr> (2014). *Πανοραμική άποψη του Δάσους του Ράντη*. [image] Available at: https://lh3.googleusercontent.com/U5qi1AZM/VkuRZ_ENn1I/AAAAAAAAIwM/MRzaY4neQso/s720-Ic42/01.jpg [Accessed 26 Jan. 2018].

iefimerida.gr (2018). *ΠΑΡΑΛΙΑ ΣΕΥΧΕΛΛΕΣ*. [image] Available at: <http://www.iefimerida.gr/sites/default/files/seixeles-ikaria5.jpg> [Accessed 24 Jan. 2018].

Ikaria Kreikka (2018). *ΧΡΙΣΤΟΣ ΠΑΧΩΝ*. [image] Available at: http://www.kalimera.nu/oar/ostegeiska/bilder/ikaria_christos_raches.jpg [Accessed 22 Jan. 2018].

IKARIA NATURA 2000. (2018). [image] Available at: <http://data:image/jpeg;base64,/9j/> [Accessed 24 Jan. 2018].

IKARIA SENIOR REGATTA (2018). *ΙΚΑΡΙΑ - ΦΟΥΡΝΟΙ - ΣΑΜΟΣ*. [image] Available at: <https://encrypted-tbn0.gstatic.com/images?q=tbn:ANd9GcTaCtC87LqDjtV8eEePwCNyRoNHN0CIWNtJm2KSTTtwXKqMWgeyMg> [Accessed 24 Jan. 2018].

ikariaki.gr (2017). *ΧΡΙΣΤΟΣ ΠΑΧΩΝ*. [image] Available at: <https://www.ikariaki.gr/wp-content/uploads/2017/08/raxes.jpg> [Accessed 25 Jan. 2018].

F%85+%CE%94%CF%81%CE%AC%CE%BA%CE%B1%CE%BD%CE%BF%CF%85.jpg [Accessed 25 Jan. 2018].

kokkinosfakelos.blogspot.gr (2018). *Πολιτικοί εξόριστοι στον Εύδηλο Ικαρίας δεύτερος από αριστερά ο Νίκος Διαμάντης ενώ πρώτος ο Γαβριηλίδης*. [image] Available at: http://3.bp.blogspot.com/_xZk60WxXCqA/TUGGYrBSlzl/AAAAAAAAAAs4/48-OWctPvAg/s1600/4.jpg [Accessed 22 Jan. 2018].

Laura Kalliopi Demir (2018). *καθαρισμός μονοπατιών*. [image] Available at: https://scontent-sof1-1.xx.fbcdn.net/v/t1.0-9/10440724_10204077084516311_4235802392538816475_n.jpg?oh=18dbc646147db9fcfb849a17a37f3af4&oe=5AF148C2 [Accessed 25 Jan. 2018].

Laura Kalliopi Demir (2018). *ΠΕΡΙΟΧΗ ΔΡΑΚΑΝΟ ΦΑΝΑΡΙΟΥ*. [image] Available at: https://scontent-sof1-1.xx.fbcdn.net/v/t1.0-9/10342394_10204077087996398_8458496037719955120_n.jpg?oh=d682207ef8697009a53981c9667cb665&oe=5B1F891E [Accessed 25 Jan. 2018].

LEFTERIS TRIKIRIOTIS (2016). *ΟΠΟΣ ΑΘΕΡΑΣ*. [image] Available at: https://scontent-sof1-1.xx.fbcdn.net/v/t1.0-9/12541023_10153228116951962_7495972037800077556_n.jpg?oh=9f9ef9eeec2d47e7bc7a3cdf6ab79f70&oe=5AE5B735 [Accessed 25 Jan. 2018].

LEFTERIS TRIKIRIOTIS (2017). *ΠΕΖΟΠΟΙΑ*. [image] Available at: https://scontent-sof1-1.xx.fbcdn.net/v/t1.0-9/18838943_10154438114256962_2541349617317710423_n.jpg?oh=cc13148d40c18d0a39260e49df67994a&oe=5AE8086B [Accessed 25 Jan. 2018].

LEFTERIS TRIKIRIOTIS (2017). ΠΡΟΣΩΠΙΚΟ ΦΩΤΟΓΡΑΦΙΚΟ ΑΡΧΕΙΟ για ερημοποίηση πλαγιών από υπερβόσκηση

LIFO (2018). *ΠΑΝΥΓΥΡΙ ΣΤΗΝ ΛΑΓΚΑΔΑ ΔΕΚΑΠΕΝΤΑΥΓΟΥΣΤΟΣ*. [image] Available at: [http://www.lifo.gr/uploads/image/331510/2%20%20img741%20\(3\).jpg](http://www.lifo.gr/uploads/image/331510/2%20%20img741%20(3).jpg) [Accessed 22 Jan. 2018].

Manolis Vasileias.blogspot.gr (2018). *ΑΓΙΟΣ ΚΗΡΥΚΟΣ*. [image] Available at: <http://data:image/jpeg;base64,/9j/> [Accessed 23 Jan. 2018].

Marissa Tejada (2018). *Ιωάννα Πρωιου δουλεύει στον αργαλειό*. [image] Available at: <http://www.bbc.com/travel/story/20171116-the-greek-island-with-the-key-to-longevity> [Accessed 22 Jan. 2018].

MARISSA TEJADA (2018). *ΛΟΥΤΡΟΚΑΤΑΣΤΗΜΑ ΣΠΗΛΙΑΣ ΘΕΡΜΑ ΙΚΑΡΙΑΣ (ΕΣΩΤΕΡΙΚΟ)*. [image] Available at: <https://travelgreecetraveleurope.com/wp-content/uploads/2017/09/Ikaria-natural-spa-1.jpg> [Accessed 22 Jan. 2018].

NATIONAL GEOGRAPHIC (2018). *THE SECRETS OF LIVING LONGER*. [image] Available at: <http://data:image/jpeg;base64,/9j/> [Accessed 24 Jan. 2018].

nhsosikarias.blogspot (2014). *Μουσικός με τσαμπονοφυλάκα*. [image] Available at: <http://2.bp.blogspot.com/-y3WOUrSQqtg/UvjVXtj2ODI/AAAAAAAAAIEU/v2Rn-NXyUok/s1600/%CE%9A%CF%8C%CF%87%CF%85%CE%BB%CE%B1%CF%82+%CE%A6%CF%8E%CF%84%CE%B7%CF%82.jpg> [Accessed 28 Jan. 2018].

nik kout (2014). *Statue of Icarus falling*. [image] Available at: https://c1.staticflickr.com/6/5594/14728528917_f79092856a_b.jpg [Accessed 28 Jan. 2018].

siclaridgephotography (2018). *18-1-2018 ΝΑΣ*. [image] Available at: <https://siclaridgephotography.files.wordpress.com/2018/01/the-great-storm-11-18-180118-2.jpg?w=1000&h=> [Accessed 25 Jan. 2018].

siclaridgephotography (2018). *18-1-2018 ΝΑΣ ΠΑΡΑΛΙΑ*. [image] Available at: <https://siclaridgephotography.files.wordpress.com/2018/01/the-great-storm-11-18-180118-8.jpg?w=1000&h=> [Accessed 25 Jan. 2018].

STRATOS PANTELI LAKIOS (2018). *ΚΑΤΑ ΜΗΚΟΣ ΤΗΣ ΝΟΤΙΑΣ ΠΛΕΥΡΑΣ ΤΗΣ ΝΟΤΙΑΣ ΠΛΕΥΡΑΣ ΤΗΣ ΙΚΑΡΙΑΣ ΑΠΟ ΑΚΡΩΤΗΡΙΟ ΚΑΒΟ ΠΑΠΑ ΣΤΟ ΑΚΡΩΤΗΡΙΟ ΦΑΝΑΠΙ - ΔΡΑΚΑΝΟ*. [image] Available at: <https://scontent-sof1->

1.xx.fbcdn.net/v/t1.0-9/15095661_10209541188459861_591286815875377789_n.jpg?oh=670e8d4379bdbaa2df3b2d9fdac7b26&oe=5AE850A4 [Accessed 24 Jan. 2018].

THANASIS BARBOUTIS (2018). *ΑΝΑΠΑΥΣΗ ΚΑΤΑ ΤΗΝ ΔΙΑΣΧΙΣΗ*. [image]

Available at:

<http://www.facebook.com/photo.php?fbid=1361562453922689&set=pb.100002068420088.-2207520000.1516630482.&type=3&theater> [Accessed 22 Jan. 2018].

THANASIS BARBOUTIS (2018). *ΟΡΟΣ ΑΘΕΡΑΣ ή ΠΙΡΑΜΝΟΣ (ΝΟΤΙΑ ΙΚΑΡΙΑ)*.

[image] Available at:

<http://www.facebook.com/photo.php?fbid=1361563837255884&set=pb.100002068420088.-2207520000.1516630482.&type=3&theater> [Accessed 22 Jan. 2018].

Vasileiou, S. (2018). *Το Δάσος του Ράντη στην Ικαρία - iSamos.gr*. [online] iSamos.gr.

Available at: <https://www.isamos.gr/dasos-tou-ranti-stin-ikaria/> [Accessed 22 Jan. 2018].

visit ikaria (2017). *ΠΑΡΑΛΙΕΣ ΙΚΑΡΙΑΣ*. [image] Available at:

https://www.visitikaria.gr/sites/default/files/shutterstock_565311631.jpg [Accessed 26 Jan. 2018].

visit ikaria .gr (2018). *ΠΑΝΗΓΥΡΙ ΑΙ ΣΤΑΘΗ*. [image] Available at:

https://www.visitikaria.gr/sites/default/files/ai-stathis-2013b_0.jpg [Accessed 23 Jan. 2018].

visitikaria.gr (2018). *ΠΑΝΗΓΥΡΙ*. [image] Available at:

<https://www.visitikaria.gr/sites/default/files/ikaria-culture-fair001.jpg> [Accessed 23 Jan. 2018].

ANNA ΣΟΦΙΑ ΣΑΦΟΥ (2018). *παραλία ΠΑΡΘΕΝΙ*. [image] Available at:

https://scontent-sof1-1.xx.fbcdn.net/v/t34.0-12/27157108_10155998437318788_1801597002_n.jpg?oh=3180007a31ca2c9d2b199fa7c63a2786&oe=5A6A6B87 [Accessed 23 Jan. 2018].

Αννα Σοφία Σαφού (2018). *ΠΕΡΙΟΧΗ ΔΡΑΚΑΝΟΥ ΦΑΝΑΡΙ ΙΚΑΡΙΑΣ*. [image] Available at: https://scontent-sof1-1.xx.fbcdn.net/v/t34.0-12/27042700_10155998443493788_580038908_n.jpg?oh=3a2725bf9681b80bbb9c8c9331b9ad91&oe=5A698627 [Accessed 23 Jan. 2018].

Γιώργος Σούρτης (2018). *ΠΕΖΟΠΟΡΙΑ ΣΤΑ ΜΟΝΟΠΑΤΙΑ ΤΗΣ ΔΥΤΙΚΗΣ ΙΚΑΡΙΑΣ*. [image] Available at: https://scontent-sof1-1.xx.fbcdn.net/v/t1.0-9/12642637_10208889898065854_99000908031987281_n.jpg?oh=98cb88480fa3c8e8d319fb39c958947f&oe=5AE18E26 [Accessed 25 Jan. 2018].

ΔΗΜΗΤΡΙΟΣ ΗΛΙΑ ΜΟΥΛΑΣ (2017). *ΠΡΟΣΩΠΙΚΟ ΦΩΤΟΓΡΑΦΙΚΟ ΑΡΧΕΙΟ*. [image].

Η ΙΚΑΡΙΑ ΑΠΟ ΨΗΛΑ. (2018). [image] Available at: http://www.orangesmile.com/common/img_cities_original/ikaria-3021-24.jpg [Accessed 22 Jan. 2018].

ΗΡΑΚΛΗΣ ΚΟΤΣΟΡΝΙΘΗΣ (2015). *1975 Πανηγύρι 15 Αυγούστου*. [image] Available at: https://scontent-sof1-1.xx.fbcdn.net/v/t1.0-9/2426_1081929375694_5218_n.jpg?oh=d045f654ef8c600fac4f503ef44a51f3&oe=5B224A9B [Accessed 25 Jan. 2018].

ΗΡΑΚΛΗΣ ΚΟΤΣΟΡΝΙΘΗΣ (2015). *1975 Περίκι Ικαρίας : οι άντρες του χωριού ετοιμάζουν τα κρέατα για το πανηγύρι της Παναγίας (15 Αυγούστου)*. [image] Available at: https://scontent-sof1-1.xx.fbcdn.net/v/t1.0-9/2426_1081928455671_7804_n.jpg?oh=63d0376bf156fd56b693ffeb6cdacbf&oe=5B1F00BB [Accessed 25 Jan. 2018].

Ικαριακή Ραδιοφωνία (2012). *ΙΚΑΡΙΩΤΕΣ ΜΟΥΣΙΚΟΙ*. [image] Available at: http://ikariaki.gr/wp-content/uploads/2012/08/SAM_3204-800x600-copy.jpg [Accessed 27 Jan. 2018].

Ικαριακή Ραδιοφωνία (2017). *ΠΟΛΙΤΙΚΟΣ ΧΑΡΤΗΣ ΙΚΑΡΙΑΣ*. [image] Available at: http://gis_ikaria.jpg [Accessed 25 Jan. 2018].

ΚΟΚΚΙΝΟΣ ΦΑΚΕΛΟΣ (2018). *Ο Μίκης Θεοδωράκης (τέρμα δεξιά) με τρεις συνεξόριστούς του στον Αρμενιστή Ικαρίας το 1947*. [image] Available at: http://3.bp.blogspot.com/_xZk60WxXCqA/TUGIJxWNF0I/AAAAAAAAAAtA/xLxVZy40sCQ/s320/DSC02261.JPG [Accessed 22 Jan. 2018].

ΟΡΕΙΒΑΤΙΚΟΣ ΠΕΖΟΠΟΡΙΚΟΣ ΣΥΛΛΟΓΟΣ ΙΚΑΡΙΑΣ (2018). [image] Available at: http://get.google.com/albumarchive/118213270622123774018/album/AF1QipMaoMt_vAVuMx85qqWIJ9iecG19Rxn-ylIU5batD/AF1QipMM8uwtmnNAM8ngSZbGJIGkXQjSpjByfDrPkSZD?source=pwa#6224024882718437810 [Accessed 25 Jan. 2018].

ΣΤΡΑΤΟΣ ΠΕΤΡΟΥ ΛΑΚΙΟΣ (2018). *ΑΡΧΑΙΟΛΟΓΙΚΟΣ ΧΩΡΟΣ ΠΥΡΓΟΥ ΔΡΑΚΑΝΟΥ (ΦΑΡΟΣ ή ΦΑΝΑΡΙ)*. [image] Available at: https://scontent-sof1-1.xx.fbcdn.net/v/t1.0-9/1000175_553646304681947_1243025065_n.jpg?oh=d248f7facd4a0c078b66662bc615291c&oe=5AF4D425 [Accessed 24 Jan. 2018].

ΣΤΡΑΤΟΣ ΠΕΤΡΟΥ ΛΑΚΙΟΣ (2018). *Παραλία Κάμπου (Βόρειος Ικαρία)*. [image] Available at: <https://lh3.googleusercontent.com/OGstxPx9AuVYB711szld8-Hkr-7eTcjRx1ONeRVKNvI2-YewuMphO76h29lfotnv3y1Kmg=s87> [Accessed 23 Jan. 2018].

ΧΡΥΣΑ ΚΑΡΑΦΤΗ (2018). *ΑΓΙΟΣ ΚΗΡΥΚΟΣ ΧΕΙΜΩΝΑΣ*. [image] Available at: https://scontent-sof1-1.xx.fbcdn.net/v/t1.0-9/10401894_10152537041181899_5759740126838211805_n.jpg?oh=54ea2fdff4df8ce106ede232508c64b9&oe=5AE46409 [Accessed 23 Jan. 2018].

ΧΡΥΣΑ ΚΑΡΑΦΤΗ (2018). *Ευδηλος ~ Λίγο μετά τον αποχωρισμό..* [image] Available at: https://scontent-sof1-1.xx.fbcdn.net/v/t1.0-9/1476167_10152502597101899_641728378985086792_n.jpg?oh=b41d21f7df5c525ebde32e29935bae70&oe=5AEDBEC7 [Accessed 23 Jan. 2018].

ΧΡΥΣΑ ΚΑΡΑΦΤΗ (2018). *Ο ΒΡΑΧΟΣ ΤΟΥ ΝΙΚΑΡΗ*. [image] Available at:

<https://scontent-sof1-1.xx.fbcdn.net/v/t1.0->

[9/11058371_10152667635816899_1242600874446711335_n.jpg?oh=7df36e91206d1a366463c866a0f53170&oe=5AEC9EFA](https://scontent-sof1-1.xx.fbcdn.net/v/t1.0-9/11058371_10152667635816899_1242600874446711335_n.jpg?oh=7df36e91206d1a366463c866a0f53170&oe=5AEC9EFA) [Accessed 23 Jan. 2018].

ΧΡΥΣΑ ΚΑΡΑΦΤΗ (2018). *Παραλία "Αι Γιώργης" ΦΑΝΑΡΙ ΙΚΑΡΙΑΣ*. [image]

Available at: <https://scontent-sof1-1.xx.fbcdn.net/v/t1.0->

[9/11008765_10152629125976899_7962428294146907710_n.jpg?oh=d25e647b251c42248aeaa64492f5f19f&oe=5AE1570F](https://scontent-sof1-1.xx.fbcdn.net/v/t1.0-9/11008765_10152629125976899_7962428294146907710_n.jpg?oh=d25e647b251c42248aeaa64492f5f19f&oe=5AE1570F) [Accessed 23 Jan. 2018].

Χρύσα Καραφτη (2018). *ΕΥΔΗΛΟΣ*. [image] Available at: <https://scontent-sof1->

[1.xx.fbcdn.net/v/t1.0-](https://scontent-sof1-1.xx.fbcdn.net/v/t1.0-)

[9/12019847_10152958481076899_5381480300168927139_n.jpg?oh=b9c4adb5858a6488e5c76c2e444ce07f&oe=5AF4DD26](https://scontent-sof1-1.xx.fbcdn.net/v/t1.0-9/12019847_10152958481076899_5381480300168927139_n.jpg?oh=b9c4adb5858a6488e5c76c2e444ce07f&oe=5AF4DD26) [Accessed 23 Jan. 2018].

Αρμενιστής (Βόρεια πλευρά)